

Zdigitalizowano w ramach projektu „OCHRONA I KONSERWACJA CIESZYŃSKIEGO DZIEDZICTWA PIŚMIENNICZEGO”

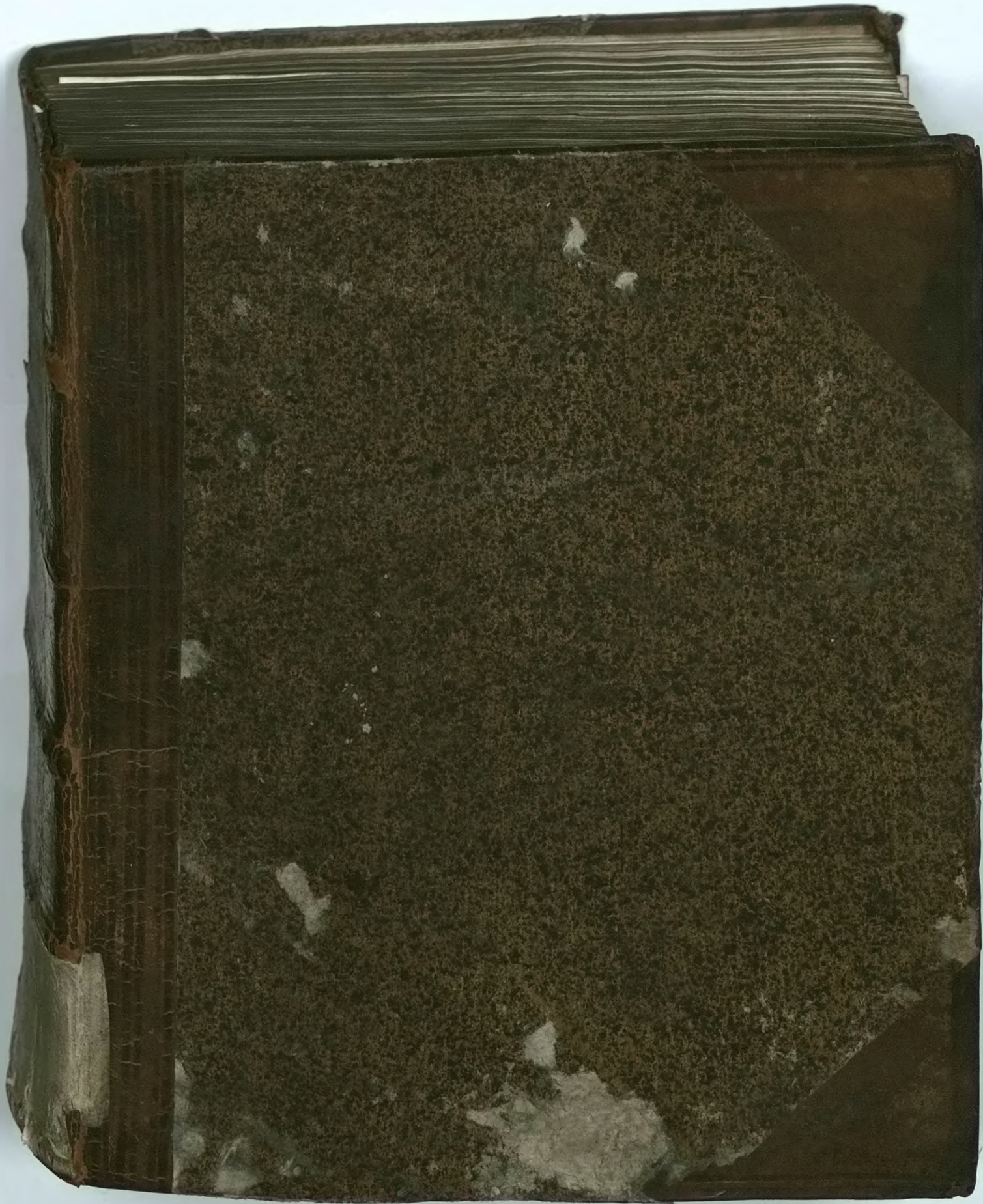

2007-2010

Wsparcie udzielone przez
Islandię, Liechtenstein oraz Norwegię
poprzez dofinansowanie
ze środków Mechanizmu Finansowego
Europejskiego Obszaru Gospodarczego

Zrealizowano
ze środków
Ministra Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

depositas & sibi commodatas restitueret

3to requirunt, ut ista alienatio fiat in fraudem ^{Bibliothecae} ^{1802.} ^{dem} creditorum, alias ei non potest dici. Schönschmied

fieri injuria

Hic Quamvis Quid veniat nomine alienationis? — 7

omnis? & omnis actus per quem res exit extra bona et extra dominium debitoris, modo tamen iusto Titulo res in alterum transferatur — An enim interveniat vera & ficta traditio perinde est, quia non pro illam creditori fieret injuria, ut si debitor rem commodatam venderet com-

moditario: Idem est de deposito — Immo in usufructu venit nomine alienationis — si eam debitor dolose non interrumpit — Idem est in praescriptione l. 28 de V.S. tributi-
cis, quod si quis non faciat, quod debet: ut
non utendo servitute, ut pereat: quod
dicitur in fraudem facere, ideo est Textus expre-

Ullterius dicitur: ut hae Actio competat,
quod requiras Alienatio: ut dictum.
Sive vera, sive ficta — Hinc sola conventio
de alienando non sufficit, quia respondendum
est alienata — Ullterius dicitur quod nomine
alienationis non veniat remissio debiti seu
liberatio debitoris: ut si meus debitor fa-
ctum debitorem in fraudem mei liberet:
ut per acceptilationem, ut per pactum
de non petendo — Item remissio pignoris,
et denique omnis Actus, per quem credi-
toris fit deberior, et ubi jus suum amis-
sit d. l. si in fine h. l. —

8

Hic dicitur: Quod per non acquisitionem:
quod potuit acquiri: non censetur regali-
tate, per consequens non est locus huius
actioni, ut si debitor heres institutus
relinquit hereditatem, ut legatum — ut si
sub conditione potestativa acquirit

fuit relictum, et si ei non pareat, quia
talij per hoc nihil perdidit, sed tamen au-
guentur, quod duo distincta sunt l. 6 h. 1
et l. 33 4 de R. J. —

Sed Obijciunt contra hoc lex 45 de jure fisci 2
ubi dicitur, quod in re quaesita: quae quae-
ritur potuerunt: censuam alienata v.g.
Si quis regrediet legatum v. heredita-
tem, quod male diximus, quod in l. 10 dicitur.
in capite legis c. deus N. — Casus legis
erat, ubi aliquis commisit delictum
confiscatione dignum, et postea fuit
institutus heres, et regredietur, et
dicitur in fraudem fisci id fecisse — Et
ideo e. bonae actioni Paulianae — Quod
e. speciale favore fisci — Ad Obijciunt
Lex 26 de jure fisci: ubi item dicitur

Contrarium, quod denique p. tali casu
regulans hereditatem v. legatum, non
censet facere in fraudem fieri, qd male
diximus, quod ita. Q. disto iterum in
casu legis b. seuis N. — Casus legis em
fuit specialis, uti tali delinquenti
instituto v. honorato fuit substitutus
filius p. N. emancipatus: et ille re-
iudicavit, et sic n. censet in fraudem
fieri, sed amore filij re iudicasse, quia
ubi potest haberi presumptio pro, n.
debet haberi contra, atqui go. — Et
hoc ex pietate. — Quod n. probatur
per l. i. §. 2. et eo siquid in fraudem
Patroni — ubi dicitur: Quod si talis
preter aliquid donaret filio mortis
causa v. si dotem donet filio, ~~et~~

Id n̄ censetur facere in fraudem, sed ex
pietate gō —

Itē dicitur: ut alienatio censetur in frau- 10
dem facta, quod requirantur duo —

Amō fraus consilij, et quidem utriusque
id ē et alienantis et acquirentis, quia

aliā emptori n̄ posset imputari. Sed

am̄ intelligitur: si res titulo oneroso

in alium transferatur si enī titulo

lucrativo in ^{eum} alium transferetur,

tunc sufficit sola fraus debitoris,

quia tunc donatarius agit de lu-

cro capiendo, (saltem am̄ de dam-

no vitando — Priori casu am̄ uter-

que agit de damno vitando, gō po-

tior ē conditio possidentis —

2do requiritur fraus eventus, hoc est 11

ut consilio corresponsdeat eventus, ut denique
debitor per hoc fiat si Solvendo - Unde ap-
paret, quod denique in regula requiratur
fraus utraque et quod Sola fraus eventus
non sufficiat - Ratio est, quia se homines sope
credunt in suis bonis plus habere, quam
habeant - Sola fraus autem consilij nullum
præjudicium causat creditori go -

Ex dictis patet: quod alia fraus sit even-
tus tñ - Alia consilij tñ - Alia even-
tus et consilij simul - In genere autem de-
finis fraus, quod sit (alliditas, fallacia,
Machinatio ad alterum circumve-
niendum contra Jus adhibita - ut
tenus dicitur: Quod fraudem teneatur
probare ipse Creditor tanquam alle-
gans, quia alleganti incumbit pro-
batio - probatur autem fraus ex con-
fecturis

Ex presumptionibus, jactationibus,
Collusionibus, prohibitione de si alie-
:nante, de si emendo ex nimia obgra-
tione et —

12

Requiris qd̄ fraus utraque id ē consilium
et eventū — Et hoc in regula: aliquan-
:do tri suffiunt sola fraus eventū vq
in mortis causā donationibus, hoc ē si
debitor alieni aliquid donec mortis
causā, per quod creditor hereditur, tunc
Creditor potest revocare donationem —
Idem ē de legatj: Et ratio ē quia le-
:gata si debent, nisi deducto ere alie-
:no Instij de lege saluū. § 4to —

13

Hic Quaeris: An alienatio concurrente
utraque fraude tri ijs pure valeat?
v an sit nulla? R quod valeat. Quod
probat ex eo, quia diujs rescindi, qd̄

Valuit quia repessio est irritatio et irri-
vatio supponit habitum 90 — Sub ob-
iij L. ib de Jure Patroni ubi dicitur:
quod alienatio in fraudem facta sit
nulla, 90 male diximus, quod valeat,
Et distigato si fiat in fraudem legis
p. uti in casu legis: / C. — si in fraudem
hominis N. — Casus legis erat, ubi li-
bertus se in fraudem Patroni rabi-
dis centenario minorem, et ideo
alienatio fuit nulla, alia si cen-
tenario esset major, adhuc valeret
p. N. centenarius ut est centum soli-
dis: / — Et si ille libertus faciat per-
testamentum, tunc locus est Acti-
oni Calvisiana — si ab intestato,
tunc Sabiana — Fuerunt autem olim
quatuor jura circa successiōem liber-
torum

De quibus jam actum e' alibi, et clarè
de hoc in Institutis libro 3to, Titulo
880.

LIBER 43^{tius}

Titulus unus

De Interdictis

sive extraordinarijs Actionibus

Quæ pro his competunt

Connexio: Egimus de causis, ob quas
potest fieri missio in bona, et acquiri pos-
sessio; quia aut per Interdictum missio
potest acquiri, recuperari, et defendi pos-
sessio; hinc de Interdictis. Et simò quidem

Ita Titulo de ijs agitur in genere, ac tan-
dem per decursum Titulorum de ijs
sequitur in specie —

Interdictum derivatur v ab interdicens
seu prohibendo, ne quid fiat v. ne unus
alterum in possessione turbet — v ab
inde, quod inter duos ius dicat iuxta
Institutum in primis h. t. — v in ab interin-
dicendo, quod demique possessio uni ad-
judicet, donec postea causa proprietatis
cognoscatur, a quam in spectabilis posses-
sio et hac derivatio est melior scilicet
2da v 3tia: quam prima, quia hoc con-
venit omnibus Interdictis, prima autem non
convenit omnibus, quia non sunt om-
nia prohibitoria — Joëf. definit
Interdictum, quod sit decretum, quo
quod Praetor sinit licet possessione

Aus quasi possessione; cum statuit, quod
quem rei controversae inter duos debe-
at esse possessio, interim, dum litigatur
de proprietate, quod iudicem praedane-
um a Praetore datum. — In Textu defi-
nitur Interdictum, quod sit forma seu
cognitio Verborum, quibus Praetor aut
iubebat aliquid fieri, aut fieri prohi-
bebat, quod tunc maxime fiebat, cum
de possessione, aut quasi inter duos
contenderet. — Alij adhuc alij de-
finiunt; quod sint mandata quidam,
quae celerem expeditionem desiderant
ab initio statim nuncum audito adver-
sario interrogata et Solemni formam
accepta, quibus Praetor u iubebat u pro-
hibebat aliquid ad interim, donec pos-
tea summatim de re cognoscerebatur

Hi' diuif: Quod Interdicta habeant locum
 super poffeffione, ut Sciatur, quis actor,
 et quis rei vice, Subire debeat, et cui onus
 probandi incumbat, ne forte partem ar-
 ma perveniant — Uterius diuif, quod
 nulla fint Interdicta, que folam prop-
 rietatem concernant — Mixta tñ sunt
 : que, que denique et poffeffionis et prop-
 : etatis simul causam continent, et tale
 Exemplum e' in L. i § fin. infra de aque
quodlibet : Ubi casus : aliquis duxit aquam
 ex castello publico et fuit turbatus, agit In-
 : terdicto Uti poffideti et diuif, quod n' fuf-
 : ficiat probare, fe inde aquam duxiffe,
 Sed n' debet simul probare Jus poffeffio-
 : etatis habere, quia Princeps n' potest talia
 sine iufta causa concedere sine iufta cau-
 : fa — Tale Exemplum n' e' in L. 3 § 3

De itinere adunque privato: Ubi Caput: Ali-
-quis fuit in servitute itineris impeditus,
volens illud reficere, et dicit: si agat Inter-
dicto, quod non sufficit probare possessio-
nem, sed mi debet probare ius istius ^{ser-}vi-
tutis - Tale exemplum mi est si quis agat
Interdicto de liberis exhibendis, tunc non est satis
quod probet se hunc detinuisse, quem vin-
dicial, sed mi se debet probare esse ejus pa-
-trem - Tale Interdictum est mi de mortuo
inferendo -

Hic dicit: Quod olim Solemnnes Interdic- 3
torum fuerint formulae, uti Num. 4to
sequet - postea autem istae formulae sunt
sublatae - Hinc mi hodie extraordinarijs
actionibus et remedijs dicuntur Interdicta
inhiberi, et possessio peti, perinde ac si
Praetoris Edictum praecessisset, hoc est
ac si adhuc veteres nos formularum

curaret - Et his Actionibus / Laxe Sumptibus
in Summarie causa possessionis cognoscis -
In petitorio autem / id est quando de proprietate
late agitur / debet exactius reexaminari -

4

Hic ponunt differentias inter Edicta, et inter
actiones - 1mo quia Actiones partim sunt
civiles partim pratoria - Interdicta autem
omnia sunt pratoria - 2to quia per ac-
tiones petitur proprietas - per Interdicta autem
ad Interim tantum petitur possessio - 3tis quia
actiones alie sunt reales et alie personales
- Interdicta autem omnia sunt personalia
quia plerumque propter violentiam
aut compellunt, quamvis in rem sint con-
cepta - 4to quia actiones magis respiciunt
commodum privatum - Interdicta
vero respiciunt publicum - 5to differ-
bant quoad formulas quia formulas ac-
tionum coniciebant in Iudicem, ut.

si pareat Titium Merito id dare oportere, v. si pareat fundum esse Titij ex Jure Quiritium - Interdicta vero concipiuntur in partem litigantem, v. unde cum vi deiecit, eo illum restituat - Differunt in Interdicta ab Edictis, quia Edicta faciunt Jus publicum et generale, et omnes obligant - Interdicta autem s. quamvis in magis favorem publicum respiciant; nihilominus tamen inter privatas personas reddunt, et tamen faciunt Jus interpersonarum ^{istas} ~~personarum~~, inter quas proponuntur - Hinc in Edicta pertinent ad potestatem legislativam - Interdicta vero tamen ad dicasticam seu judicalem - Hic dicitur Quod varia sint Interdictorum divisio - Alia enim sunt divina, alia humana scilicet a materia -

Visi una sunt, quae super rebus diuinitatibus
interponuntur, ut de mortuis inferendo.
Ne quid in loco sacro fiat, & Humana sunt
quae super rebus humanis interponuntur,
quorum sunt varia, uti sensim segue-
tur. — Alia item sunt duplicia: ubi
uterque litigantium potest agere Actorem
v. Reum, quale est Interdictum, Ubi possi-
detur v. Utrubi. — Alia sunt Simplicia
ubi tamen unus litigantium potest esse Ac-
tor et alter Reus, uti est Interdictum
Duorum Bonorum, Duorum Legatorum,
a forma in alia sunt perpetua, quae du-
rant 30 annis, uti est Interdictum de
locis et itineribus publicis, et uti segue-
tur. — Alia temporalia seu Annalia
quae tamen anno durant, uti est Interdictum
tamen. Unde vi. — Item alia sunt prohibi-

Inibus quod fieri prohibetur, ne quid in loco
sacro u. publico fiat aut edificetur u. res
fiat ex Alii exhibitoria, quibus aliquid
exhiberi iubetur, uti est Interdictum deli-
beris exhibendis - Alii restitutoria, qui-
bus quibus aliquid restitui iubetur, uti est
Interdictum unde vi - Alii item a
sine sententia adipiscendo possessionis, qui-
bus agitur ad acquirendam possessionem,
quam nondum habuimus, uti est Inter-
dictum Quorum Bonorum: Quorum
Legatorum - Item Interdictum Salvianum -
Alii sunt recuperando possessionis, qui-
bus agitur ad possessionem semel amissam,
iterum recuperandam, uti est Interdic-
tum uti possidetis, utrobi - Alii sunt
retinendo possessionis, quibus agitur
ad retinendam possessionem, quam actus habemus.

Quietē retinendam, uti ē Interdictum
uti possidetis — Et ista tres ultimae Speciei
et diuini pertinere ad rem familiarem,
hoc ē quod versantur circa hereditates. Item
in sunt frequentiores alijs; et ideo in max:
ima eorum cognitio requiritur — Illorum
adhuc Interdicta dividuntur, quoniam alia
sunt presentia: quae super rebus presen-
tibus interponuntur, uti ē Interdictum
uti possidetis — Quosdam preterita, quae
super rebus preteritis interponuntur,
uti ē Interdictum de itinere, actibus
privato reficiendo — Item de aqua quae
tutiana et aestiva — Item alia sunt
directa seu in re alia, quando ipse tenet
eandem convenit — Alia obliqua seu in re
alia, quando quis convenit ratione
ejus, quem habet in potestate v.g.

Domini propter servum turbantem v.
si servum aliquem vi deiciat v. aliquando
opus vi aut clam faciat et. — Quaedam
in sunt mixta, quae causam proprietatis
et possessionis simul continent — Quae-
dam in mixta, quae solam possessionem
concernunt, uti Num. rito v. sum e.

Fini Interdictorum e. ius possessionum 6-
Iura defendant, ne partes perveniant

ad arma propter possessionem + ut ^{§. 1. agat de poss.}
interius dicitur Quod magna sint commo- ^{recup. §. 1. rebus. §. 1. a}
da ^{possessionis} ~~possessionis~~ quia possessor onus pro- ^{possessionis} ^{§. 1. defensio poss.}

bandi rejicit in adversarium, et eo in pro-
bante possessor absolvit, quia in par. cau-
sa melior e. conditio possidentis — rito

quod utique de possessione cognoscas quam
de proprietate — Et ratio e. quia debet
utique constare, quis sit actor, quis reus.

Quod aliter constare n̄ potest, nisi prius
cognoscas, quis sis possessor, qd̄ ubi debet pri-
us cognosci, et q̄ habes pro Reo - Alter
habet pro Actore - Item hoc commodi ha-
bet possessor, quod n̄ teneat p̄ diem-cavet,
dare fidejussores, sed sufficit verbo pro-
mittere - Hinc solet dici Besti posside-

7. ^{tes} hūc Quæritur: An Judicium petitorium cum
possessorio possit uemulari, seu in eodem
libello proponi et componi? (Clariss.
An quis possit agere, et ut sibi hereditas
restituatur, et ut declaretur esse heres -
Seu an possit agere, et ut ei restituatur
possessio, si e dejectus, et ut declaretur
Dominus? Id de Interdicto adjuvanti-
bus et recuperandis possessionibus, n̄ est
tantum dubium, quia hoc probatur,

Est clarè per varios Textus, scilicet per
Cap. 3. 4. b. xi de caus. possess. et propriet.
ubi expresse dicitur: Quod petitionum et
possessorum ab ~~initio~~ initio possib. si-
mul proponi, tractari finiri in eodem
Iudicio et adversus eundem qd est Textus ex-
pressus - Et hoc est argumentum pro
parte affirmativa - Jam sequentibus
aliqua argumenta, quæ videntur fa-
cere pro parte negativa - Et quidem
imò vides contrarium per l. 43 §.
quoting infra de R. J. ubi dicitur: quod
si possint plures actiones nomine eor-
undem rei proponi, qd si petitionum
si potest cumulari cum possessione, nec
vicissim - rito id probari vides per leg.
Incerti Junij Cod. h. l. - ubi dicitur,
quod petitiis prius agendum sit de

de possessione, antequam res vindicetur,
go - Itio quia spoliatus ante omnia
e restituendus go prius tractanda e
sessio - probat qto per l. i § b ubi possi
ubi dicitur quod possessori debeat sufficien
possessio, hoc e quod si habeat quicquid agere
petitorio, dum possidet, go si postea
mulari: Et ad id Rho: quia vindicans
si censet possidere, quia vindicatio si ad
possidenti, sed si possidenti - 5to pro
bas ex eo, quia frustranea esset cumu
latio, quia si litigans vincat in petito
rio, tunc in simul accipiet possessionem
go hoc si e admitterendum - probatur
6to per l. ib et per l. final infra de ex
ceptione §: Nec casus harum legum in
objectione Num 8. Sequens § ubi dicitur

Quod quando quis evadit Victor in una
actione, quod habeat exceptionem rei publi-
catis, si de novo alia actione super hac re
conveniat. Inde argumentum: Actio
cum actione non potest conjungi, quod in peti-
torium non potest cumulari cum possesso-
ria.

Nilominus tria his argumentibus ob- 8
stantibus: scilicet Author per et bene non
esse recedendum a priore sententia,
que dare est probata per dicta (zithe-
la. Sic per leg. 3. y et 6. de caus. posses-
s. et proprietas: ubi id ipsum dicitur. Quod
mihi placeat. Author probat per leg. in
§ 2 de acquir. posses.: ubi dicitur, quod de
actione, que non versantur circa idem, possint
cumulari, atque hoc sunt tales, quia
una tendit ad proprietatem, altera ad

Possessionem q^o - Itio quia ista Actio
res sibi n^o sunt contrarias, q^o possunt cum
lar^o - 4to quia agens una n^o censetur
propterea renunciare alteri q^o - Jam
Sequuntur Argumenta et Objectiones
trans sententis - Et quidem Obiect^o
Anno: n^o possunt plures Actiones ejusdem
rei nomine ad semel proponi, q^o n^o po
test cumulari petitio cum possessio
rio, ac vicissim & dist^o. Si sibi sunt
contrarias (Sicut N. - Hoc ann^o n^o fecit
contrarias, quia in effectu terminantur
ad idem q^o - uto quia actor per hoc
n^o prejudicat alteri, sed t^o sibi q^o -
objurg^o uto lex Incerti Juris Sed h^o t^o
Ubi dicitur: quod p^o tractanda sit pos
sessio quam proprietat q^o. Quilibet
in casu

In casu: Ubi unus se dicit possessorem
et alter dominum. C. ubi unus se dicit et
possessorem et dominum N. — sed Obicitur
Spoliatus ante omnia e restituentur, qd sal:
item Interdictum recuperanda possessionis
cum Petitorio si potest cumulari. Q. Amio
Trans. Ant. N. consuetam — Hocem inde
si sequit, quia in facta restitutione potest
unus et alter probare se esse possessorem
et dominum qd — Q. rto si Spoliatus
tri agit solo possessorio. C. si simul agit
petitorio N. — Quin am hoc possit fa-
cere de hoc n'e dubium: quia quod pos-
sit agere solo possessorio, hoc in favorem
eius introductum qd ei potest renunci-
are — sed Obicitur lex Ama § 6 ubi possi-
detur: ubi dicitur: Quod posteriori debeat
sufficere sola possessio, qd si potest cu-
mulare

Et disto si n̄ turbes C. Seuis N. — De Obiis
Hac cumulatō effec̄ frustranea, atqui
hoc n̄ e' admiſſendum q̄d & N. Ant. e' em
in hoc proficua; quod si talis succum
bat in possessione, et vincat in petitor
quod n̄ dices gratis egisse, quia per co
fessionem n̄ ei possessio adjudicabitur — Et
ratio e', quia incertum erat ab initio,
quis vincet in hoc et quis in altero
Et praeterea talis hoc habet commodi
n̄ teneas bis litigare — Et quod n̄ teneas
facere duplicem libellum et duplices
expensas, et quod celerius possessionem
nanciscas, si vincat — Obiis bto
ib, et lex finis de excep, et quibus legi
construuntur generalis regula: quod quomodo
quis vincat in una actione, quod

lit quis denuo litigare, quia habet ex-
ceptionem rei iudicate, si denuo conveni-
as, go nec in nostro casu potest fieri ista
cumulatio — Casus aut legis bta erat
iste: Titius vq habet duas ~~duos~~ fundos,
ego unum ab illo vindico tanquam
meum, et durante lite vindicationis
volo cumulare actionem confessionariam
cum rei vindicatione /: quod demum
ex altero fundo huic fundo, qui vin-
dici debetur servitus — Et dicitur
in lege: quod he actiones si possint
cumulari, go in si potest cumulari
petitorium cum possessorio aut reis-
sim: Casus aut legis final fuit iste:
Titius famul fuit conventus ratione
aliquis debiti, et fuit ei delatum

Juramentum, ut jures, se nihil debere
ille noluit, pater ejus voluit se conjun-
gere et jurare, et dicis, quod defensio
patris non possit cumulari cum defen-
sione filij, quod non in nostro casu petitorium
non potest cumulari cum possessorio, ad-
versissimè — Et jam de hac lege di-
si sententia in una abest contra Acto-
rem lata prejudicat alteri Actioni Cuius
ei non prejudicat. N. — In casu legis istius
autem ei prejudicat, si Actor condemnatur,
quia si fundus petitus declaratur
esse meus, tunc necessario sequetur,
alterum fundum respectu mei esse
liberum, quia res sua nemini servit
Jure servitutis, sed Jure dominij — Et
si etiam contingat actorem levari

Tunc tri e diffinitas: quia fundi profe-
sumus esse liberi, nisi servitus doceatur;
ille autem si posset probare tempore Actio-
nis servitutem, quia si habet medium
dominantem: quod tri a servitute neces-
sario requiritur: et si servitus an vincet. go -
In nostro casu autem Victoria in petitorio
in prejudiciali possessione go - Et
ratione legis finalis e ista diffinitas:
quia Victoria filij prodest patri, et in
succumbentia filij nocet patri: sal-
tem si habuit peculium profectivum.
In nostro casu autem Victoria in possesso-
rio nec prodest nec nocet proprietati,
go - et sic si lyer eadem re agatur.
Sed et N. et sic quia pater si vivit, go
si potuit jurare, go inde nihil sequitur

Et quia huc sunt duae personae, ibi haec
una — Hinc manet conclusum, quod
Interdictum adiungendum et reuocandum
de possessionis in uno libello possit cum-
ulari. —

9 Sed maior est Quaestio — An in Interdictum
retinendae possessionis cum petitione possit
cumulari? v. si iste, qui est in possessione,
me turbes, et agas utroque? — Et Abli-
qui dicunt, quod non. Rationem dant,
quia talis censet sibi esse contrarium,
quia agens possessorio retinendae pos-
sessionis, dicit se esse possessorem — Eo-
tra agens petitione, censetur dicere,
se non possessorem, aut saltem ei censetur
velle renunciare v. in alterum trans-
ferre s. quod esset stultum: qd hoc

Interdictum si potest cumulari cum pos-
sessorio
~~sestoria~~ — probant hoc in per Cap. 5to
de caus. posses. et propriet. ubi dicitur.
quod quidem Interdictum adiungendum
et recuperandas possessionis possit cum-
ulari, tertio autem speciei ibi nulla fit
mentio go — Hinc Aliqui dicunt, quod
haec duo remedia nec ex consensu du-
orum, nec ex voluntate partium pos-
sint cumulari —

Verum tunc est, quod in hoc possit cumula-
ri iuxta d. Cap. 34 et d. 8° de caus.
posses. et propriet. ubi indistincte di-
citur: quod possessorium cum petitorio
possit cumulari go — probat in per d.
l. 12 § nihil de acquir. et omnib. et
heredit. posses. ubi dicitur quod ille

Qui igitur rem vindicare, quod possit
recurrere ad Iudicium, uti posside-
at? quod est retinenda possessio. Inde
Argumentum: si licet ad illud recur-
sere, licet illud in ab initio cumulare,
go est vicissim — sed obijci: talis tibi
esset contrarius, go tale Iudicium
non potest cumulari. Q. N. Ans: quia talis
per hoc non fateretur aliterum possidere, nec
in renunciat possessioni, nequidem ta-
cite: quia tunc agit, ne turberetur go pro-
bat in ex eo, quia petitorem potest in-
tentari contra istum, qui non possidet,
Id tunc detinet, uti v. g. e Commodata-
rius, depositarius saltem in casu,
ubi talis habet rei restituendae fave-
re: Idem go in possessorium potest in-
tentari.

Contra istum, qui n̄ possidet, si teneat
ad hoc, n̄ aliterum turbet - sed Obi-
cis Pontifex tm̄ in dictis Capitulis fa-
cil mentionem harum duarum pa-
uerum, et n̄ Btia, q̄ hoc de Btia n̄
e intelligendum. Et t̄m̄ dicto
facit illam mentionem exemplifi-
cative. C. restrictive N. - Et id̄: et
addit lex tm̄ N. Simul. C. - Et Btia
quod tm̄ de his fuerit consultus, idem
dicturus, si in suis consultatus
per Btia specis - sed Obiis tm̄ Pon-
tifer in Cap. 5. d. 1. postquam
dixisset: quod adiungentes et reue-
rantes possessionis cum petitione
possit cumulari: / subiungit tandem

Generaliter: quod alia possessoria
Iudicia in suo valore sint duratura,
et quod sui naturā præcedant vindic-
ationem seu petitionem, quā non poss-
unt cumulari. Et disto in regula, seu
tunc, quando unus se contendit esse
possessorem, et alter petito rem. Ubi
unus idemq; pretendit utrumque.

II Quæritur. Quod petitionem cum pos-
sessorio possit cumulari. Hic dicitur.
Quod si Iudex videat petitionem
esse illiquidam, quod illud possit sus-
pendere, et prius de sola possessione
pronunciare; et postea prius de pe-
titione, ne causa liquida per illi-
quidam fiat prejudicium. Quod

probat per d. l. 9 de rei vindicta: Et
Cap. 10 x de restitut. Spoliator: ubi ca-
sus: Maritus divorciatus ab uxore, dicens
illam esse consanguineam. Uxor petijt
restituere coram Episcopo, et si fuit au-
dita, neque appellavit ad Pontificem,
et Pontifex rescripsit, ut interim ma-
nere quoad habitationem restitueret,
et postea in causa consanguinita-
tis cognosceret, qd potest una causa
suspendi pro altera, qd et petito-
riem a possessione. Et hoc in regula-
casu exceptus, nisi sit possessionem
mixtum seu laicam, quod habet ad iure-
tam causam proprietatis, tunc em
non potest separari. Et exemplum

Tale e in l. 3 § 2. h. tit. ubi Casus: Ali-
-quis duxit ~~agrum~~ aquam de castello
publico et fuit turbatus, et dicitur,
quod n. sit satis se probare duxisse, sed
in finem debet probare, se per eam du-
cendas habere et n. potest hoc negari,
go male diximus, quod possit negari.
Et plura sunt talia Interdicta, de
quibus Num. rto egimus v. g. de itinere
reficiendo, de mortuo inferendo, de
liberis exhibendis et —

12 - Hic dicitur: Quod quamvis utrumque
hoc Judicium a Semel proponatur,
hoc e. si unus agit petitorio, et alter
possessorio, quod unus sit de possessorio
non pronuntiandum — Nihilominus
Victor in petitorio proferatur Victor

In possessorio: quia quamvis hæc causa
in cognoscendo sit posterior, et tamen
posterior in exequendo — Et ratio est quia
dolose censet petere, qui petit id, quod
immediate alteri est restitutum, ab
: qui go juxta l. 6. de caus. poss.

Hic queritur: si quis prius intulerit peti- 13
torium, et si in probando deficiat,

an possit recurrere ad possessorium?

Et quod ita. Ratio quia talis non censet
renunciaste possessorio: ratio quia
res facile redit ad naturam suam,
seu ad id, quod prius fuisse inten-
: tandum, et qui go — Sed hoc debet
fieri ante rotulum, antequam deni-
: que sit conclusum in causa, quia
alias censeres esse renunciationem
omni ulteriori probationi, quia

Causa jam quasi censos esse decisa —
Sed Obiit Authent: Qui Semel Cond.

Quomodo et quando iudex sentent. pro-
ferre deb: ubi dicitur: quod causa semel
cogita si debeat deferri, qd si licet ab uno
recurrere ad alterum. Et dist. si deb:
et deferri calumniose et animo tergi-
verjanti. C. ex iusta causa, ubi huius.

+ sed ideo, quia
si potest illud pro-
bare

hic aut si presumis calumniose illud
deferere, hinc potest recurrere ad ius-
sessorium, quia possessorium potest
esse facilius probationis —

14

Licet qd recurrere a ^{petitione} ~~possessorio~~ ad
~~possessorium~~ ^{possessorium} si licet reus arande et
ad iungendo possessionis — sed licet
An si liceat recurrere ad iudicium
retinendo possessionis? Et huius
: quem

Aliqui dicunt, quod n̄ ex iuniori ra-
tione, quia in dicitis (quibus illius
n̄ fit mentio go subiect in 34 et 6. x̄
de causa possess. et propriety. — Veni-
tri ē quod ita, & que ex eadem ratione,
quia intentans petitorium n̄ censet
propterea renunciare possessioni go —
Quod probat per d. l. in §. nihil de ac-
quir. v. amitt. heredit. possess. ubi dicitur:
Quod ille, qui agit, rem vindicare,
possit recurrere ad Interdictum, ubi
possidetis, atque hoc ē Interdictum
retinende possessionis, go licet recur-
rere ad possessionem retinende
possessionis — Et ratio adhibet: quia ta-
lis per hoc n̄ censet renunciare In-
terdicto adiungendis v. reuocan-
dis possessionis, go nec retinende

Modo illam praei habuerit — sed
objicit tñ in d. (q. 5^a xⁱ de caus. possess.
et proprietatis, nulla fit mentio ho-
jus Interdicti, qd̄ n̄ licet ad illud re-
currere. Et dist̄b̄ ut ante, et hoc ideo,
quasi istud Interdictum abinde ex-
cluderetur N. Et hoc ideo, quia Pon-
tifex de illo n̄ erat consultus, De tota
de prioribus duobus idem dubium
de 3to, si consultus fuisset C. laus

N

Titulus 2us Quorum Bonorum

Connexio: Eginus de Interdictis in
genere, sequit̄ de illis in specie — Et
quidem prioribus duobus Titulis agit̄
de Interdictis adjuvantes possessio-
nis — Quorum sunt duos unum
est Quorum Bonorum de quo hie.

Aliterum e' duorum legatorum v' quod
legatorum, de quo Tit' sequenti —

Hoc Interdictum competit ei, cui a Prae-
tore decreta e' possessio bonorum et
Causa pro illo e': Ego v' sum heres ab
intestato et peto coram Praetore bono-
rum possessionem ab intestato, quam
mihi in Praetor dat, et per hoc aequi-
vo possessionem juris — realem pos-
sessionem am' s' seu facti: nondum ha-
beo scilicet in casu: ubi alius talia
bona detinet, et sic contra illum de-
beo agere Interdicto duorum bono-
rum, quod respectu detinentis e' res-
tictorium — respectu agentis am' e'
ad iungenda possessionis — Et hoc In-
terdictum tri' habet locum, quando
res universae petuntur, si am' s'

Quanto singulares —

2

Hic Quaeritur: An hoc Iudicium ~~mi~~
~~mi habet~~ competat heredi civili?
hoc est, an mi competat ei, quia eam
Praetore non petijt bonorum possessionem,
sed tamen de iure civili declaravit, se vellet
esse heredem. Et distat. directum est non
competit, Ratio est quia Praetor tamen qui
iure civili agit de bonorum pos-
sessionibus, talis non dicitur possessor
heredes quo — Utile tamen ei datur, ut est ex
mente, quia Praetor habet potestatem
iuris civile non tamen emendandi seu corri-
pimenti, aut confirmandi, sed non argu-
vanti quo — Et ratio est quod illi
datur, quia illi est utile, quia talis non
est tam exacta probatione, sicut
ille, qui agit petitione hereditatis.

3
Atque dicitur: Quod hoc Iudicium in
deus contra eum, qui pro herede & pro
possessore possidet — Hinc contra posse-
sorem singularem si dicitur: si v. g. Ali-
quis aliquam rem hereditariam possi-
dere debet. Et ratio est, quia iustitiam conditio
possidentis si licet non capere, atque
talis illam possidet, et actor eam si pos-
sidet go — Et ratio ulterius est, quia
talis si est contrarius heredi, qui sem-
per ei potest concedere quod sit heres —
Et tunc inde si sequitur, quod sit domi-
nus rei; quia multa quandoque in
hereditate sunt aliena v. g. commoda-
ta, deposita, bona fide possessa. Hinc
heres debet probare dominium, et
furtum circa hoc esse commissum
Et ideo talis possessor debet dicere

Titulum suae possessionis — Pro herede
de diuis possidere, qui putat se esse herede
rem, cum n' e' v' ex primo testamen
to v' si possideat rem tanquam ab intest
tato, nesciens factum esse testamentum.

Pro possessore diuis possidere, qui scit se
n' esse heredem et in se fingit esse herede
dem v' produuens falsum testamen
tum et — v' qui interrogatus, cum pos

sideat, nullam causam producere po
test, Sed tunc dicit: Ideo possideo, quia
possideo — v' n' ille, qui habet ~~realem~~

titulum, Sed a' iure reprobatum
v' si uxor marito hereditatem p' in
qua fuit instituta heres: / donaret.

l. ii § 2 de iuris heredit. —

4
Att' Iuris: An hoc Interdictum in
des contra debitores hereditarios?

ut si quis defuncto aliquid tenetur,
an heres defuncti possit contra illum
agere hoc Interdicto? Et Distingue hic
dicitur quod non. Rationem dat immo quia
hoc Interdicto tui tenens corporum
possessores; hoc est, isti qui rem heredi-
tariam pro herede u. pro possessore
possident; iste debitor autem non esset ta-
lis, quod quod probatur ex verbis Inter-
dicti, quae sonant: si nihil usquequum
sit, hoc est quod hoc Interdictum datur
contra herem hereditarium pos-
sessorem, si nihil usquequum sit.
Inde Argumentum: Usucapio non ha-
bet locum nisi in rebus corporeis
et alienis, atque talis debitor non pos-
sides locum alienum sed rem suam.

Et quidem incorporalem, qđ contra il-
lum nō dāſ — probas nō ex eo, quia con-
tra illum habet aliam actionem scilicet
: cel ex contractu qđ — Et sic hū loquitur
Loëſius alibi am. ſ. ſcilicet in Titulo, de
petitione hereditatis dixit contrari-
um — Hinc ſi e conciliandus: ſi ſe
dicant eſſe cohæredes, et ideo nolint ſol-
: vere, tunc nō contra illos dāſ hoc ju-
: ſcriptum — ſi ſe am nō doceant eſſe
cohæredes, tunc nō dāſ, quia poteſt
heres ſuum aliter conſequi, ſcilicet
actione ex contractu cum deſerente
inito —

5^a Itē dicit: Quod Inhereditato duorum
Bonorum in ſibi ſimile Remedium
poſſeſſivum, quod habet locum tunc
quando heres ſcriptus avertit ta-
: bulam

Petit mitti in possessionem, tunc potest
experi Remedio possessorio ex l. finae
Cod. de Edicto D. Adrian. tollend; quod
per Justinianum e introductum; dis-
sent hoc Remedium ab Interdicto deo-
rum Bonorum in hoc, quod agens In-
terdicto Quorum Bonorum; Idem
e de petitione hereditatis; debeat
saltem summarie probare se jura
hereditatem habere. Dum aut hoc Re-
medio agitur, nulla opus e probati-
one, sed sufficit ostendere Testam-
entum primae figurae; ut Auctor
dicit; Sine omni vituperatione, aut
sensibili vicio apparens, hoc e: ubi nul-
lum vitium sensibile apparet; quod
denique statim nescit; per cancellati-
onem, traditionem nominis hereditatis

et tertium delectio, Signorum detractio
aliarumque si esset tale Vitium: missio es-
set nulla — Etsi autem hoc Edictum la-
tum occasione legis viceprimae seu vice-
primariae, quam primus Augustus tulit,
quo ad complectendum fidei: scilicet
statutum, ut hores non extraneus, sed idem
e de legalibus, mortis causa donatoris,
viginti annorum partem inferat fidei, sed
hoc tamen, ut dixi, tenebat horem extraneum
si vero legis vim. Disputantur
quia legitime censetur quasi a pro-
pria bona venire, extraneus vero a
aliena — Postea autem Hadrianus hanc
legem confirmavit, et eamque antea enun-
ciatam fuit inserta: veravit inferi
Codici — Justinianus autem istam Legem
Quod

Quod ille tione hujus viceima partis
 sustulit, et statuit sub dicit quod ad ha-
 bendam possessionem sufficiens ostendere
 Testamentum prima facie, vitio sensibili
 carens —

hic brevis dicitur quod huius Remedio — 6
 possessorio si obstat obiectio preteritis-
 nis, u. injuste exheredationis p. v. q. quod
 filius suus sit injuste exheredatus u. p. la-
 :ne preteritus, et extraneus scriptus, tunc
 tri potest agi hoc Interdicto, quia hoc
 possessorium e Summarium, et sic in
 patitur moram — alia aut sunt longi-
 :oris indaginis — Et hoc in regula: Ca-
 lus tri exceptus esset, nisi hoc talis filius
 in casu inventi possit probare, quia tunc
 hoc haberes pro vitio sensibili, quod e
 relinquendum iudicis arbitrio argumento

legis 45. §. 1o de Jure fisci: ubi dicitur:
quod si debitores fisci petant dilationem
pro comparanda pecunia, quod illis
deneganda dilatio, sed quod tamen relin-
quas Judicis arbitrio, quod in nostro casu
an denique talis probatio sit statim ad-
mittenda v. n., et an censeas fieri in con-
tinenti, in relinquas Judicis arbitrio

9
Hic dicitur: si aliquis contraditor existat
hoc est si plures agerent hoc Remedio:
quod causa utriusque sit cognoscenda,
ille tamen praesens alteri, qui habet Jura
tunc v. n. Institutus substituto v. n. haeres et
v. n. testamento, haeres ex primo testame-
to juxta l. 1. Cod. de Edicto Adrian. talis

ultimius dicitur: quod haeres scriptus impo-
sit bonorum possessione possit propria
auctoritate occupare bona, ex tunc

Quia per hoc nullius Jus laeditur - Hoc
am' intelligitur: si nullus sit Contradictor -
aut si nullus alius talia ^{bona} possideat,
alias ut n' procederet, quia nemo
sibi debet Jus dicere go - Hinc quus esset
ad hoc Auctoritate Judicis -

8

Hic dicitur: Quod hac missione ita misso
queratur possessio, ut contradictor
seu possidens cogatur invitus excedere
possessione - Nihilominus tñ quo-
ad petitionem ei n' prejudicet, ubi
plenior discussio debet fieri: Et ratio
e' quia haec remedia sunt distincta,
et quamvis quis vincat in uno potest
tñ deficere in altero go - Unde dicitur
dicitur: Quod petitio hujus missionis
ex hoc remedio sit perpetua, id e' quod
durat 30 annis - Edictum Adriani

Im fuit annuum ad petendam heredi-
ditatem v. legata — Hinc hoc Remedium
e' pingvius Edicto Adriani circa partem
romam lato — Ad finem Numeri de-
reij: quod hoc Remedium tui habeat lo-
cum in testamento scripto si vero Nuncius
putativo, uti nec in casu integritati — Et
ratio e' quia ille hoc Remedium compe-
tet, debent exhiberi Tabulae, an vitio
palpabili careant nec ne. Nuncius
tuum aut si potest exhiberi s. Nisi forte
memoriae causa sit in scripturam re-
dictum: Nec in altero casu quidem
potest exhiberi q. Hoc aut intelligit
de Remedio directo: Utile enim adhuc
potest dari ex mente.

Titulus 3us

Quod Legatorum.

1.

Connexio: Eginus de uno Interdicto in specie
:cie /: Scilicet de Interdicto Quorum Bono-
:rum; Sequitur de altero Interdicto in
Specie Scilicet de Interdicto Quod Legato-
:rum /: & id alijs vocant Quorum Lega-
:torum. — Et hoc Interdictum dicitur
esse vicinum Superiori scilicet in hoc: quia
Sicut prius Interdictum competit prop-
ter rem universam; sic hoc ^{Inter-}dictum in
competit saltem propter partem rei
universae —

2.

Itē dicitur: Quod hoc Interdictum datur
heredi adversus legatarios ad res legatas
/: quas forte legatarij propria auctoritate
occupaverunt /: restituendas, donec
constet, an heredi salva sit falcidia, nec ne,

Quia hoc debetur ante legata — sed ob-
ijciunt tñ legatarij sunt rerum sibi legatarum
domini, qđ n̄ potest ab eis res repeti. Et
dicto. si salva sit heredi falcidia. Et si n̄ sit
salva, v̄ dubites de ea. N. — sed obijciunt
L. 8. de doli except. ubi dicitur: Quod dolo con-
sectur petere, qui petit id quod alteri im-
mediate ē restitutum, at qui go. — Respondeo
certum, quod illud debeat restituere. Et se-
cū N. — Et n̄ tñ partem legatorum,
potest talis heres revocare, sed n̄ potest
omnia legata revocare; nisi forte pars
ad falcidiam sufficeret, quia n̄ sicut
que pars cui sit oblatura. Et quia
melius ē heredi rem habere et distribu-
ere quam postea suum debere petere.

3

Hic dicitur: Quod hoc Intestamentum n̄ des-
truitur donatarius mortis causa, cui

Res in vivis e tradita ex raone, quia non
possidet defuncto invito, et quia heres in
alijs habet salicidiam salvam. — Sed potest
hic objici extra Authorem lex 7. Cod. Unde vi
ubi dicitur: Quod iste, qui rem suam ab
alio possessam propria Authoritate arre-
hendat, quod perdat ejus dominium,
atque hoc tale legatarij fecerunt go. ff.
N. min. Quia nondum reerat ab alio
possessa, sed tunc erat in hereditate jacen-
te go. — Atque si hoc post aditionem fa-
cerent, tunc in procederet decisio dic-
tae legis ymo et

Tribulus 4tus

Ne vis fiat ei, qui in possessi-
onem missus est

Connexio: Videmus: quod ex varijs cau-
sis des missio in possessionem, frustra am-

Fieri hanc missio, si Praetor missum tu-
toret, et ideo jam sequitur Titulus, quo
Praetor missum tuetur, qui inscribitur: Ne
vis fiat ei qui in possessionem missus est
Hic dicitur: Quod Praetor generalis dixerit:
quod si debeat vis fieri ei qui in possessio-
nem missus est — Et hoc Interdictum
partim est prohibitorium, quia vetatur
vis fieri missis — partim in est restitutori-
um, si in possessionem mittatur is, qui
forte de illa fuit expulsum l. 3. S. penult.
h. tit. ubi id ipsum dicitur — Ulleni-
dicitur: Quod hoc Interdictum sit generale,
hoc est, quod si tui ratione hereditatis ule-
gati, si in ratione aliorum cognati, ule-
cunque demum et ex quacunque de-
cimum causa Praetor missionem concedat
sive id fiat ratione hereditatis u legationis

§. Ut dictum: / siue in ratione alienius rei
vg si Mulier Superstes pregnans in posses-
sionem bonorum defuncti ventris nomi-
ne mittatur — Item si heres ratione
legati conditionati nolit prestare cautio-
nem, rem legatam saluam fore, et file-
galanum in possessionem mittatur —

Item si quis ex Carboniano Edicto in pos-
sessionem mittatur; omnes eum missi in-
digent defensione, si eis vis fiat &c —

Hic dicitur: Quod hoc Iudicium detur 2
ei, qui e prohibitus, hoc est, qui fuit mis-
sus in possessionem, et qui e per alte-
rum impeditus intrare &c. Et hoc pro-
cedit, siue quis mittatur nomine suo,
siue alieno vg per Procuratorem, si
prohibeatur, quia quod quis per alium

facit, per se fecisse censet l. 2. h. l. ubi
ut ipsum dicitur — Datur hoc Interdictum
contra eum, qui prohibuit aliquem intra-
re in possessionem — v. qui eum expulit —
Sive ut faciat per se, sive per alium ex ea-
dem ratione — Ut autem datur contra pro-
hibentem: At hoc requiritur ut fuerit in
dolo v. sciens se nullum Jus habere — Itine
si abesse dolo? v. si quis ideo alterum
prohiberet, quia credit, rem esse suam?
tunc contra illum hoc Interdictum n-
datur ex ratione, quia talis n. potest dici
committere vim, sed tunc censetur se ha-
bere defensivè — Itine in furiosos,
puerillos n. tenentur hoc Interdictum, quia
tali n. possunt committere vim aut
dolum —

3 Hic dicitur: Quod hoc Interdictum agatur

Ad id seu ad tantum, ob quod missus quis
erat. Hinc hoc Interdictum est poenale,
et potest excedere verum interesse. Et
ideo si datur contra heredem impetitionem —
tunc — Et ideo in hoc Interdictum est annale,
quia actiones pro rebus poenales sunt
annales, quod est Interdictum — Diximus —
quod hoc Interdicto agatur ad id, ob quod
quis missus erat in possessionem. Exipis
in Casus: scilicet ubi impediens non tenetur,
in missione legatorum servandorum
causa, si postea talis heres propter cauti-
onem, quia tunc legatarius redditur
seuerus —

Hic dicitur: Quod propter hoc Interdictum 4
scilicet quod tendit ad poenam: adhuc im-
peditus habet aliam actionem, scilicet

Actionem in factum ad id, quod interest se
impeditum non esse — Et haec actio non est poe
nalis, sed rei persecutoria, quia tendit ad
Interesse — Atque mi datur contra heredem
Ad finem dicitur: quod quandoque esse Pro
tor super hac re cognoscas, si dato Judicio
Et hoc sensu haec cognitio dicitur extraor
dinaria — Aliquando cum eam com
mittit Judicii dato — Aliquando pro lane
si impediens resistere, potest adhiberi
manus militaris

Tibulus Titus De Tabulis exhibendis

Connexio: Eximus de Interdictis compe
tentibus ratione universalis, quia cum
hoc per se Interdictum in Spectata
causam universalis seu hereditatis

Hinc hinc de illa —

Et hoc Interdictum dicitur esse exhibitio-
nis, quia agit de exhibendis tabulis, &

alijs relictis voluntatis speciebus, uti
vix sunt Cordilli etc. — Exhibere fig-

nificat copiam rei: de qua agitur: vi-
dentes aut apprehendentes facere.

Ultimus dicitur: quod si prius iussit agi
hoc Interdicto, quam si Testator: qui

tabulas reliquit: jam sit mortuus,

quia prius si potest dici reliquisset tabu-

las, nisi monatur — Hinc si ipse Testa-

tor: aliquod forte Testamentum:

velit levare, tunc si potest agere hoc In-

terdicto, sed deberet agere actione ad

exhibendum: quia alij in plenibus

locum habet: quia viventis nulla

est hereditas, adeoque in nullis tabulis —

2

Hic diis: quod ista exhibitio tabularum
debeat fieri apud Praetorem, ut possit vo-
care Testes, ut sua Sigilla recognoscant, qui
si nollent, tunc possent cogi in per Prae-
torem —

3

Hic diis: Quod hoc Interdictum compen-
sat heredi, sive ex primis, sive ex secundis
tabulis. Sit heres — v in ei cui aliquid
legatum v fidei commissum relictum sit,
sive in Testamento sive in Codicillis sive
in libello, ut v in Codicillis ab intestato
saltem utile — Et hoc si in procedit
in legato puro, sed in in Conditionato,
quia in huius interest legatarii, ut red-
datur securus — Et talis legatarius po-
test agere contra heredem, ut tabulas ex-
hibeat, si sint apud illum. — Quod si ta-
lis heres nolit exhibere tabulas, tunc postea

Condemnari ad id, quod interest — Et hoc in pa-
nam contumaciae — Et licet postea conti-
tio deficiat, tunc tñ hæres s. qui forte ob
contumaciam erat condemnatus ad ali-
quid dandum: id ipsum postea restituere
n̄ potest, quia tunc revera fuit contumax
et defectus conditionis n̄ sufficiens, go se per
hoc n̄ potest excusare —

Hic dicitur: Quod hoc Interdictum contra
^{tem} debitorem aut possessorem tabularum, tñ
tunc datur, si negent eas exhibere posse
v̄ debere contra confidentem am̄ n̄ datur
hoc Interdictum, sed tñ preceptum — Ul-
terius dicitur: Quod si deus intra prohi-
bitum tempus tabulas n̄ exhibeat, quod
possit condemnari ad id, quod actoris
interest, eas exhibitas esse — Hinc hoc In-
terdictum cabemus n̄ e poenale, Prei

Persecutorium - Jiles in datur heredibus
in post annum et l. 3 § fin, ubi in ipsum
dicitur - Imo in casu contra heredem Absque
hæres tale testamentum possideat, quia
tunc conveniretur ex sua contumacia
si am in possideat tunc non, quia bene ei
in potest imputari

Absolute Tit 5. Auctor nos progre
ditur ad Titulum ibidem et Titulus in
Termedios / scilicet Titulum 6tum, 7tum,
8tum, 9tum, decimum, undecimum, duodecimum,
13tum, 14tum et 15tum / quod nigrum
omisit - Et hoc ideo, quia sunt minime
les / ut ait / privati, quia plerique conti
nent interdita prohibitoria. Remouebili
concomentia; Quod Rubrum tri eos con
notavit, ut saltem generaliter Notitia Not
bonum habeas - Et ne quid deesse videas

Rationem omitti nigri dat ~~Author~~: quia
hae Rubricae se ipsas indicant, et se ipsas
censens sufficienter explicare. Quia autem
Notitia rei magis per specialia quam ge-
neralia elucescit: Hinc visum fuit com-
modius esse, singulos cum suo Nigro / sal-
tem compendiosius explicare. Hinc jam
inscribitur

Tibulus 6tus

Ne quid in loco sacro fiat

Connexior dari potest: Alium fuit de ali-
: quos Interdictis usum publicum con-
: cernentibus, Sequitur adhuc de pluribus ta-
: libus Interdictis, quae in publicum con-
: cernunt. — Cavetur autem hoc Interdicto
Simo hoc: Ne quid in loco sacro fiat, per
quod res sacra deformetur v.g. ad exsuperan-
: dam. — Et hinc hoc Interdictum cate-
: nus est prohibitorium. ut et cavetur
hoc, ut si quid ita factum est: ut inquam.

Id demolias - Aut si quid forte defectu
e, ut ut restituatur, et ideo in e restituto
rium - Quamvis am Rubrum tui de locis
sacris loquatur - Nigrum tui extenditur
in ad res sanctas, v.g. ad muros v. portas civi
tatis, ne quid ibi fiat v.g. ne quid ibi aedifi
cetur - Et hoc partim propter subitanea
incendia, partim ideo ne Secreta Civita
tis pandantur et

Titulus quintus

De locis et Itinibus publicis

Connexio: Egimus de Interdicto, quo vetas
aliquid in loco sacro v. Sancto fieri, sequitur
de Interdicto in genere, quo vetatur ali
quid in loco publico v. itinere publico fie
ri - Hoc Interdicto cavetur hoc, quod
cuiuslibet licitum esse debeat in via publi
ca facere hoc, quod ad usum viae publicae
pertinet v.g. durante viam, usq. ad

Item quod si liceat ibi monumentum fa-
: cere — Idem e' de alijs rebus et locis pub-
: licis — Idem mi e' de itineribus publicis.
Republicas dicuntur istae, quarum usus e' om-
nium de uno populo, proprietates autem illius
populi sunt. Via publica in portum
debet esse & pedum in anfractum ibi est.
Et aliter viae publicae vocantur Regiae, Pro-
: toris, Consulares, Militares et — Via pub-
lica differunt a privatibus: quia publicae
imponuntur a Principe, et quilibet de hoc
populo illis uti potest, et tendunt usque
ad mare v' ad urbes, v' ad flumina pub-
: lica — Privata autem seu agrariae sunt,
quae per privatos jure servitutis constitu-
untur, et hoc tendunt de privato ad pri-
vatum — Differunt mi a vicinalibus, quia
Vicinales sunt, quae tendunt ad Vicos seu
pagos scilicet ex una parte; quamvis

Et altera parte desinant in viam Regi:
:am — Et ad has Vias constituendas re
— quiritur consensus Vicinorum. — Hinc
huc dispositio huius Interdicti tria intel
ligenda e de vijs publicis n̄ vero de priva
:tis — Nec de vicinalibus — Nisi forte ipse
vicinalis esset talis, cuius initij memoria
n̄ extat, tunc id n̄ de illa procederes, quia
haberetur pro publico — Qui autem alteri
in via publica cedere debeat hoc iure
communis n̄ e decisum — Ipsi tri de iure
Saxonico decimus: quod denique Curvus
vacuus debeat cedere onerato; uerni
um: debet cedere eques, equiti pedes
Et si forte in ponte eques insequeretur
fugientem s: sive peditem sive Equitem
tunc uernus debent sisti, qui in Ponte
sunt et qui primus Curvus pontem est

Ingressus, tunc n̄ debet per alios prece-
derari, quia usus loci publici cedit p̄mo
occupanti — N̄ si in loco fiscali tale quid
fiat, tunc huius Interdicto n̄ est locus, quia
tales res habentur p̄mo privatim, sed a p̄-
fectum agentis recurrendum.

Titulus 8vus

Ne quid in loco publico vel itinere

fiat N. B. Vide O. Juris.

Hic n̄ agitur de uno Interdicto publicum
concernente. — Hoc Interdicto primo
cavetur hoc nē quid in loco publico vel itinere
publico edificetur quod usum publicum
impediat, v. g. sumptus ductum — Et hic
quilibet talem potest postulare. Hinc
hoc Interdictum ē populare, quia con-
ceditur aique de populo, et n̄ ē perpe-
tuum id ē durat 30 annis — Hinc hoc
Interdictum et respicit rem publicam

Et privatum in - Est in prohibitorium,
quia prohibetur quid in tali loco fieri,
per quod usus impediatur - Et in faciensi
debet impediri, si quis expediens faciat -
Est in reparatorium, quia si quid ibi fa-
ctum est, tunc id debet tolli - Et si talis edi-
ficans aliquod damnum sentit, tunc hi-
abet actionem contra impedientem,
nisi forte ad hoc habuisset Reversum
Annuum - Hoc Interdictum in extenditur
ad littora, si quis edificando in littore ali-
quid usum publicum impediatur et
Et nec rivus nec aqua ductus per pub-
licum duci debet - Et licet hic in per
Procuratorem agere, quando principalis
reficere impedito damnum datum est si
quis in e novum, tunc in e quis de mo-
datione, sed talis debet solvere solarium
a Solo.

Impeditur mi potest agere Actione Injuri-
:arum, & si quis impediat in campo Mar-
:tio ludere & in flumine publico lavare, in
Theatro spectare.

Tibullus gnus

De loco publico fruendo

Hic iterum Sequitur Interdictum, usum
publicum concernens — Hoc Interdictum
cavetur horum, ne Publicani: qui hab-
:ent conducta vectigalia impediantur,
cum essent exosi, exigere vectigal. Et
hoc ideo, quia interest Reipubl. habere
publicanos — Hinc hoc Interdictum in
e prohibitorium

Tibullus iomus

De via publica, et si quis in illa
factum esse dicetur

Hic iterum Sequitur unum Interdictum,
quod usum publicum concernit.

Cavetur autem hoc Interdicto hoc ne quid ad
vias urbanas effundatur & effundatur ut carnes
foetides, urina et cadavera, Sterquilinia.
Atque in e' prohibitorium, et in e' regit' auto-
-rium, quia talia tolli iubentur ab Edili-
talibus: qui id faciunt: e' servus, tunc potest
a quocunque obvio fugitari - si autem e' li-
ber, tunc debet trahi a Edilibus ab illis per-
niendus - Item cavetur hoc ne talis via
Substruatur, destruantur et nihil fiat,
per quod talis via fieret deterior - Item
ut mundities platearum servetur, cuius
rei causa cura innumbebat Edilibus

Tibullus Nimus
De Via publica et Itinere
publico reficiendo

Hic iterum sequitur unum Interdictum
agrum publicum concernens - Cavetur

Cavetur aut hor Interdicto hor: ne quis ta-
lem, qui viam publicam vult reparare, v
aperire, si id e' ad priorem formam reducere, v
impediat - Hinc m' e' prohibitorium et
populare, perpetuum - Et hor favore pub-
licis

Tibulus armus
De Fluminibus

Ne quid in flumine publico rigare
gus fiat, quo pejus navigetur

Hi' ibenim sequitur unum Interdictu,
usum publicum concernens scilicet de
fluminibus - Flumen e' collatio aquarum
inter rivas - Riva e' locus rigorem flumi-
nis continens - Flumen alius e' publicum,
alius privatum - Cavetur hor Interdicto
hor, ne' quis in flumine faciat tale quid,
per quo navigatio reddatur de bonior,
vz ne' flumen reddatur minus navigabile

v Nimis amplius v nimis altum, ita ut
transitus navium impediatur — tunc in ejus
= hibitorium et in Reptutorium, quia talia
tollī jubentur

Sibulus igitur
Ne quid in flumine publico fiat,
Quo aliter aqua fluat, atque uti
priore estate fluxit

Hic item sequitur unum Interdictum,
quo Praetor caret hoc, ne quid in flumine
publico fiat, quo aqua aliter fluat, quam
priori estate fluxerit — Et hoc ideo, ne forte
prata v agri per aquae derivationem deper-
antur, et per hoc per hoc Interdictum
fert a priori, quia ibi agebatur de eo, ne
flumen reddatur minus navigabile, ne
statio navium impediat, hūc am agitur
ob prata ob agros — Et habet locum in

In flumine nō navigabili, quia hoc nō
potest esse utile v.g. ratione vehēdā nūtra-
bium quod vocatur Jus grutiae. Id est flos-
= rris. — Et hoc Interdictum nō ē partim
prohibitorium, quia id fieri prohibetur et
partim restitutorium, quia id tolli ju-
= betur — Sed Quis Quare Praetor nō dicat:
atque uti priore aestate fluxit, et Quare
nō dicat, uti priore hyeme fluxit? Id
ideo, quia nō ē tam certus fluxus hyema-
= lis sicut aestivus.

Tibulus iustus
Ut in flumine publico
navigare liceat.

Hic iterum sequitur unum Interdictum
favorem publicum concernens — Hoc
Interdicto vetat Praetor vim fieri ei, qui
in flumine publico v. in lacu, vult ratum

Exercere v. perora agere, ne impediatur.
Hinc mi e prohibitorium et mi e Restitutio-
- torium - Et tunc mi e locus actioni Legis
Aquilis si forte ei in peculibus e no-
- tum

Titulus istus
De Ripa munienda

Hic iterum sequitur unum Iulenticum
favorem publicum concernens - Hoc In-
terdicto caret. Praetor, ne is, qui ripas flu-
- minis v. stagni vult reficere, si quis forte
per inundationem sunt destructae: impe-
- diat - Hinc mi e prohibitorium et Modus
En talis caveat, de si deterioranda naviga-
- tione

Titulus istus
De vi et vi armata

Consequo: Eamus de Iulenticis, quae
Reipubl. concernunt, sequitur de Iulenticis
- Iulenticis,

Quae rem privatam concernunt - Et Amo
quidem agitur de Interdicto Undecim, quod
ita dictum e' a primis Interdicti verbis
Quae sonant: Unde tu illum vi deieisti vel
familia tua deiecit, de eo, quaeque ille tunc
ibi habuit tantummodo intra annum post
annum de eo, quod ad eum, qui vi deiecit,
pervenit, iudicium dabo - Hinc Inter-
dictum hoc e' Recuperanda possessio,
qua aliquis vi e' deiectus: et datur ei qui
vi a viro de possessione alicuius rei e' de-
iectus, ejusq' heredi contra deicientem
sive per se, sive per alium deiciat: ad
hoc, ut possessio recuperetur, et omne
damnum restetur, scilicet si intra an-
num agatur, post annum amittitur hoc,
quod a deicientem pervenit -
Hic dicitur Quod hoc Interdictum sit 1

Magis in odicem spoliantis: ne ipse sibi
agas iudicem: quam in favorem spolia-
ti introductum — Quod probat ex eo, qui
fuisse in favorem spoliati indicium, tum
deberet in extendi ad alios casus similes
: quamvis non sint expressi: non extenditur
autem ergo — Quod autem non extendatur hoc pro-
batur per L. fin. Cod. de re vi: ubi dicitur
quod contra clancularium ingressorem
hoc Interdictum non datur: Nisi reverten-
tem possessorem ei repelleret ergo — Nihil
: minus tamen habet summam aequitatem, ne
Violentia unus alteri sit damnosa

2. Itaque dicitur: Quod hoc Interdictum datur
ei, qui de possessione rei corporalis deie-
: tus est scilicet directum, illi autem, qui de
possessione rei incorporalis deiectus est,

Tantum competit utile v.g. de jure bras:
andi venandi & debet amigtares esse
immobilis v.g. pendis. Hinc si de re mobili
dejiceretur, tunc ille si habet hoc Inter-
dictum, sed habet aliam actionem scilicet
actionem de vi bonorum raptorum v. in
potest intendant Interdictum libribi.
Nisi forte haec mobilia se haberent accep-
tione v.g. si me quis dejiciat de castro,
cui annexa est Jurisdictio, et si mihi Instru-
mentum restituat, non vero Jurisdictionem.

Datur autem hoc Interdictum ei, qui
talem rem possidet, et quidem suo no-
mine. Hinc si eam alieno nomine possi-
deret, tunc si datur illi, sed ei aijus
nomine res possidetur, v.g. si colonus
dejiciatur, tunc datur locatori et

unde patet quod perinde sit, an quis
possideat naturaliter et civiliter simul,
sive civiliter tñ, sive in naturaliter
tñ, modo tempore dejectionis possideat;
sive in possideat per se sive per alium,
sive in possideat iuste, sive iniuste, uti
e fur, perinde e, modo animo sibi hab
endi possideat —

3. Hinc in praedicti spoliato datur, sive
in possideat, sive clam, sive precario,
perinde e — Imò in ipsi deficienti datur,
si ille nesciat ex intervallo iterum dejecti
atur per defectum, ex ratione, quia ut
tñ spoliatus ante omnia restituendus
Et ratio e, quia hoc sciret in dictam,
si id am fiat in continentia, tunc non da
retur, quia hoc spectaret ad defensionem

Aut dicitur: Quod in hoc Iubendictum in com-
petat fructuario dejecto Scilicet utile, quia
si in naturaliter possidet, saltem res-
pectu juris, si in ratione proprietatis.
Datur in Emphyteuta Vasallo Scilicet
utile ex eadem ratione. — 5

Colono autem hoc Iubendictum si datur
Anno quia si dicitur Venus possessor, sed tunc
debetur, sed tunc deberet agere loca-
tor — De obiectis leg. Colonus et l. 18 h. t. q.
ubi casus. Aliquis dominus locavit fun-
dum colono, et postea eum vendidit ter-
tio, et iussit eum hunc fundum intra-
re, Colonus autem hunc emptorem intrare
volentem requirit, et dicitur: si postea talis
Colonus diuinas, quod habeat hoc Iuber-
dictum go male diximus, quod si
et dicitur in casu legis si desinat possidere

Quia Colonius ob iniquitatem possidere nomine
suo, nisi hic fecit iste Colonius, dicens se
hunc fundum prius emisse, et mihi
tori restituebat pretium & servus N. de

Obijit: Nemo potest mutare causam sub
possessionis, aliqui hoc hic fiaret go iste
Colonius n potest deui suo nomine capisse
possidere & disto. si nihil extrinsecus ac
cedat & servus N. hic am accessit scilicet
reuegio emptoris go - Et hoc n e mirum,
quod tali casu hoc Interdictum debet
iste Colonio, quia hoc Interdictum n dat
contra dominum: / de Obijit iste sol
my tenetur ipse hoc Interdicto, go ille
ille agere n potest & disto. tenetur eo in
casu ubi prius admittit emptorem intra
re & si postea illum deiciat & servus N.
Quod si ab alio deiceretur, tunc et

Indignitate competat, nisi tempore intra-
re volentis Emptoris deiceretur 6

Hic Num. melius potest proponi per ques-
tionem, an denique hoc Interdictum in-
detur heredi — & disto, si jam e adep-
tus possessionem, tunc n. e. dubium, quia
hoc Interdictum datur possessori, at qui
go — Ante adeptam possessionem an n.
quia nondum esset possessor — Exigitur
Nisi forte per statute Coronum in il-
lum possessio continuaretur, tunc eida-
retur, quia esset loco possessoris, go n. de-
bet habere iura possessoria, de quo plura
habet Menck —

Hic Quoniam An hoc Interdictum in com-
petat ei, qui per vim compulsivam de-
jectus e, hoc e. ei qui propter meliorem

Inse possessione excessit — Quod n. qui
qui compulsus possessionem tradit, censetur
sua voluntate esse dejectus l. 5. h. t. f. et (q)
2. de caus. poss. ubi id ipsum dicitur
Ras ultenior e, quia coacta voluntas est
adhuc voluntas, hinc debent agere Quod
metu causa

Ad finem Numeri dicitur: Quod hoc Interd.
dictum si datur excommunicato, quod
hoc pertinet ad actionem, excommunicatus
tamen non potest agere qd —

8

Iti dicitur: Quod hoc Interdictum datur
contra eum, qui deiecit: sive deiecit
per se sive per alium, ut iubendo, et in
im ratihabendo et — Ras primi, quia
quod quis per alium facit per se fecisse
censetur — Ras rti, quia ratihabitio com-
paratur

Mandato /: N in delictis / hoc tri ubel-
ligis, si dejectio facta e nomine patris
: bentis - tunc si spoliū praeferre fieret
nomine alieno, tunc id n procederet,
quia tui esset simplex collaudatio -
Ad finem Numeri dicit: Quod si familia
Spoliū faciat, quod se dominus possit
liberare, eos noxā dando - Exigitur
Nisi ipse possidet spoliū, qui ipse
fecisse censetur -
Hic dicit: Quod hoc Intestamentum iure diges-
torum n des contra eum, qui alienam
possessionem clam ingressus e, quia
n potest dici, vi deiecit - Exigit Nisi
Dominum reverentem et intrare volen-
tem repelleret, tunc daret, quia tunc
revera esset dejector et violentus pos-
sessor -

10

Jure Digestorum § 1. justa. l. in § 1. de
acquir. possess. / contra clam ingredientem
 si de hoc interdicitur - Jure Codicis tñ
 hoc m̄ extendit ad talem ingressorem jux-
 ta legem finis Cod. Unde vi: ubi id ipsum
 dicitur - Et ratio adest, quia talis videtur
 parum à p̄cedente distare, qui ingredi
 possessionem alienam, cum sciat illam
 n̄ esse suam - Est tñ h̄c inter clam in-
 gredientem et iter v̄ ingredientem diffe-
 rentia, quod si ingrediens p̄terire possit
 p̄ueniri Actione criminali Sicuti p̄p̄-
 ter vim publicam, alter am̄ non, quia
 n̄ potest dici commississe vim Leg. ult.
Cod. Unde vi. —

11

Hic dicitur: Quod hoc Interdictum tr̄nde-
 tur contra hunc, qui si deiecit, n̄ p̄o

Contra Iticum possessorem. p. l. e. h. t. f.
Sive is 3tūq malā, sive bonā fide possider
at — Et Rāo ē, quia hoc Interdictum est
personale, atque go. — Et hoc Jure com-
muni civili — Jure Canonico autē in contra
illum datur, N qui scivit rem esse alie-
nam, v. g. sicam a Spoliante conduxat.

Ex rāone, quia talis videtur succedere in-
vilium sui Authoris juxta Capitulum

de replebis foliis ubi id ipsum dicitur.

Et alior Rāo ē, quia in foro ani-
mā paria sunt invadere aliena v. si-
enter rem alienam detinere —

Hic Insuper: An hoc Interdictum Jure
Canonico in deo contra ealem Iticum
possessorem, qui n. scit, rem esse alienam?
S. dicunt Aliqui quod ita, quod probare

Volunt per Canonem Redintegranda § 4. d.
ubi generalis et indistincte dicitur, quod
quilibet spoliatus sit restituendus, frus-
tra temporis, aut alia quacunque con-
ditione seu exceptione objecta — Verum
tamen quod non, quia dictum Cap. 3. e gene-
rale — Contra d. Cap. 10. et d. Cap. 10. § 1.
de restitut. spoliatorum sunt specialia,
quae dicunt, quod id tamen in male fidei pos-
sessore obtineat — Et sic istud Cap. per
ista specialia duo restringitur. Et ratio
est, quia bone fidei possessor §: tanquam
succesor singularis: non potest dici in-
vitum sui antecessoris successisse, in
quo alia ratio decidendi ferenda est
Ratio altera est, quia in toto iure gene-
ri per speciem derogatur, quod in
iure

n' e' novum se frequens iuxta Capit. l. ib
de h. l. tibi id ipsum dicit: quod deni-
que anteriores leges per posteriores debe-
ant interpretari, restringi immutari.
Quod mi' potest probari ex eo. — Quia alia dicitur
ta duo Capitula esse frustranea. —
mi' potest dici, quod istud Capitulum sit intel-
ligendum de alijs Actionibus competen-
tibus /: v. g. de rei vindicatione /: nam
de Invenitione, ne' hoc duo Capitula ali-
cantur esse frustranea. —

Hic dicitur: Quod hoc Invenitio deest
scilicet unde vi, ad hoc, ut possessio res-
tituatur et omne damnum per expulsiōem
causatum reparatur, ut denique
nulla lesio fiat dejecto, et ne' deicienti
aliquid inde auferatur. — Et hoc pro-
cedit, sive tale res pervenerint sive non

sive in ad spoliatorem pervenerint, sive
non ex ratione, quia delictum non debet ma-
nere impunitum. Dicitur autem hoc Inter-
dictum anno utili, qui incipit currere o-
die dejectionis, quia ista actio est personalis
et ex delicto resultans, et sic debet inci-
pere ab eo tempore, quo persona deliquit.
Post annum autem triagitur ad ea, quae
ad spoliatorem pervenerunt, ne spoliatus
suo officio. Et eatenus in hoc con-
tra heredes et bonorum possessores spo-
liantis, quia turpia litem in heredibus
extorquenda.

14. Diximus: Quod spoliatus ante omnia sibi
restituendus est quidem plenè. Hic
ponitur casus exceptus, ubi haec restitutio
nisi sit. Aut saltem non semper plenè.

Sicilicet in causa Matrimoniali v.g. si unus
conjugum ab altero divertat, opponens,
exceptionem consanguinitatis /: praeiudicium
in gradibus Jure divino prohibitis /: et
si cit in continentia probet plene, tunc
plene n'e restituendus, et hoc ob evitan-
dum peccatum si am cit n' probet plene,
sed tunc semiplene, tunc quidem ad interim
possit restitui /: praeiudicium si Matrimo-
nium jam sit consummatum, n' em
quoad copulam carnalem, sed tunc quoad
cohabitationem et. Et talis casus e
in casibus litterarum ib. x. d. tit. ubi Episco-
pus tali casu tulit talem sententiam
/: quod denique si facta in continentia
plena probatione, uxor debet ma-
rito restitui quoad cohabitationem.

Et Pontifex hanc sententiam approba-
vit — Imò si impedimentum esset disp-
pensabile, tunc in planè tali casu potest
restitui quoad copulam, quia censetur
esse frivola divertio, et quia censetur
Ecclesia uem illis dispensare — si autem esset
impedimentum juris divini, tunc ei non
audet reddere debitum conjugale, nisi
per censuras compellere propter peri-
culum incestus, et talis facti probati-
one facile relegabitur —

150. Hic ponitur etiam Executio: ubi spoliatus nō
restituendus et ubi hoc subentendum est:
sed, si spoliatus prius solius causam
domini tractari Cap. i. d. l. ex ratione,
quia censetur iuri spoliationis re-
nunciasse —

Hic dicitur: Quod in cesset hoc Interdictum, 17
si ex restitutione sequatur damnum irre-
parabile — Quod probatur per leg. prohibi-
tum 10° Cod. de Jure fisci lib. 10: libidinis.

Quod in damno irreparabili in Judici re-
sistere liceat, v.g. si forte de tortura infligen-
da ageretur: qd. et hic — Casus pro hoc
esse potest, v.g. si quis delinquit meum fili-
um, et si ego eo eum spoliem, et si ille se
gactibaret, quod illum occideret, quam
primum illum fuerit conuentus, et
si restitueret, tunc restitutio si ueratur
ob damnum irreparabile, quod seque-
retur —

Hic dicitur: An hoc Interdictum cesset? 18
si notorius prole notorium dominum
spoliet, et rursus ex Intervallo ob eodem
repolietur? — Et Aliqui dicunt

Quod si cesset, Saltem Jure Civili. Quod
probant variè. Imò ex ratione generali
quia spoliatus: et qui dem ultimo: an
te omnia è restituendus, atque go — pro
bat in Textualiter Imò per l. q. Cod. ad
leg. Julianam de vi: tibi dicitur: Quod ante
omnia examinanda sit causa violentiæ,
et expulso Jus possessionis resarandum
go — probat rito per l. penult. §. 2. de
Prescript. 30 v. 40 annor.: tibi dicitur
quod violentè ablata sine distinctione
possint vindicari go — Itio per legem
Cod. de agricol. et censib. lib. ii: tibi di-
citur quod spoliato celeri reformatione
sit succurrendum, go — yto per l.
7 Cod. unde vi: tibi dicitur: quod dominus
auferens possessionem rei sue tertio,

Ipſius rei dominio privetur, qđ min⁹
ei hoc Interdictum competebat. Potu⁹
contra illum debet dari — Itē probatur
per d. l. 3 § 9 h. l. ubi dicitur: Quod vim
inferens, confestim quidem p. i. l. e. in con-
tinentia, repelli possit, si verō ex intervallo
quā hoc saperet. Speciem invasionis
qđ — Itē probatur per l. 4 § 28 de
usufructu: ubi dicitur: Quod a domino
qui possessorem deiecit: si redeat posses-
sio, quā illam ex intervallo deberet
restituere, qđ — Et sic ut dictum.
Succedit regula: Ultimo f. l. i. an-
te omnia restituendus — Ad Num:
iq. loco domino debet poni contra domi-
num in q. ta proba —
Venit tñ e, quod agitur, quando liber-
: que

Est notorius, id est, et notorius Prædo, et
notorius dominus — quod probatur varie
primò hoc aliqui probant per l. i. § 2.
Item per l. ii. et l. ix. h. tit. Ubi dicitur:
Quid hoc Interdictum datur contra tes-
tium, quod contra venem dominum non
datur; deinde Argumento à contrario
sensu per leg. humi dilecti b. xi. de cons.
possess. ubi dicitur quod si sit attendens
de causa possessionis, quando de pro-
prietate constat, atque ergo — ut qui
tali modo tali casu nullum jus heb-
et ad possessionem ergo — Itaque quia de
consuetudine petere, qui petit id, quod non
est retributum alteri, atque ergo — pro-
bat in per l. Si supra depositi ubi
dicitur: Quod depositum quidem sibi

Eundem fil. quando cunque, et cuius
 deponenti restituendum, si tñ notorius
 Dominus cum notorio prodone deponen-
 te concurreret, tunc ei Dominus proferret,
 quia ejus causa est justior qđ et hñc — 19
 Hic jam ponunt Argumenta contraria
 Sententiis in Num. i. qđ allata per mo-
 dum objectionum — Et Amō quidem
 objicitur l. 4 ad l. Jul. de vi: ubi di-
 citur, quod ante omnia sit examinanda
 causa violentis et expulso Jure restitui —
 Item l. penult. § 2. de prescript. 30 & 40
 annorum: ubi dicitur: Quod Violenter
 ablata sine distinctione possint
 vindicari — Item l. iij Cod. de agris
 et censib. lib. ii: ubi dicitur: Quod spoli-
 :ato celeri reformatione sit succur-
 :rendum — Inferunt ex omnibus generalis

gō in Notoniu Prodo contra Notoniam
pardonem e restituentur. Et sic d omnes
tres leges e eadem. nempe In casu libe-
tis prodo per Stium spoliatur & si per
notoniam dominum respicietur. N. Pro
objicitur qto l. 7 Cod. unde vi: ubi dicitur
quod dominus auferens possessionem
tertio, ipsius rei dominio privetur. At
si fuerit dominus, si aut non fuit dominus,
tunc debet solvere rei pretium, gō mul-
tō magis das contra illum hoc Intendit
tum. Et disto in casu legis, ubi domi-
nus si fuit spoliatur, si ipse spoliatus al-
terum, et quidem iustum possessorem
Sensit N. — Et quod sic lex debeat intel-
ligi, hoc probatur ex eo, quia nō est
credibile quod Imperator Prodonem

Voluerit luro afficere go — Et quia
Legis nō foret iniquitas, quod hūc
fieret, si notarius pro deo debere pro-
ferri Notario Domino go — sed obijci-
5to d. L. 3. § 9. h. tit. ubi dicitur, quod vi
confestim repelli possit, si in ex inter-
:vallo go talis Dominus pro domini ē
preferendus go cum nō potest deicere
Et disto. liite' ē valide N — v ad hoc
Ideo Negando eam, hoc enim in lege
nō dicitur, sed lex tūc dicit, quod hoc
Dominus illi faciat, et quod com-
:mittat vim, et hujus Interdicti
nulla ibi sit mentio go — sed obijci-
tri alio loco dicent: quod vim infe-
:re possit hoc Interdicto conveniri
go Et disto. si nō sit notarius Dominus,

Et alter notorius modo C. scilicet N.
Sed obijciat bto. l. yta § 26 de upre qm
ubi dicitur: Quod ad dominum de jure
entem si redeat possessio, quia illam
ex intervallo e' restitutum qd est
Et dicit in capitulo legis C. scilicet N. Et quod
lex de iusto possessore intelligatur,
hoc probat ex eo, quia loquitur de
possessione indistincte, qd accipien-
da e' de iusto, quod in dubio potius
e' presumendum. Sed obijciat
Textus dicit: quod si de jure de jure
entem ex intervallo de jure, quod
sit habendus pro violento invasore,
qd ei hoc interdictum si debet com-
petere, sed ille eo tenet. R. C. An-
et N. eam, quia hoc erit in tali

Casu si sequitur; Sed inde tunc sequitur
hoc, quod propter violentiam possit pu-
niri, si verum est tali casu res sua mi-
vetur quia si id jam probavimus.

Lex si vult pardonem luere efficere,
go — Brevis si non sit notorius domi-
nus, et alter notorius pseudo C. seu
Nego —

Diximus quod de Jure civili notorius
Credo contra notorium dominum,
si habeat hoc iudicium — Hic
Quoniam an in Jure Canonico exceptio
domini notorium pardonem spoli-
atum removeat? Hic, an in Jure
Canonico hoc decisio procedat, seu an
denique in Jure Canonico talis do-
minus sit potior tali pignore? &

¶ Videretur dicendum, quod si sit
potior, quod denique talis prodo con-
tra talem dominum tui habeat hoc in-
ter dictum - Quod probari videtur
Anno per Cas. in liberis de re restitu-
tionem ubi indistincte dicitur,
quod spoliatus nisi sit prodo: / sit ante
omnia restituendus / sive agatur
contra ipsum, sive contra dominum
gō - 2do probat per Cas. super y astro
de ordin. cognit. ubi dicit: Quod pe-
titio restitutionis ex causa spoliationis
sit ita favorabilis et privilegiata, ut
actor nō teneatur idere spoliatum
ante factam restitutionem gō -
3to probat per Cas. porro. 3tium
x de div. orb. ubi Casus Mantua mi-
cas

Propria Auctoritate diverſit ab ux-
ore ex causa ſcientis Notarii impe-
dimenti ſeu parentela, et dicitur
hoc non obſtante, uxori ſui debere reſti-
tuti / ſaltem quoad cohabitacionem /
donec de hoc impedimento plene cog-
noſcat — Et quod talis meritum non
poſſit in poſita publica et notoria
parentela expellere uxorem abſque
Judicio Eccleſie, et quod expulſam
teneat reſistere, go in hic talis pre-
ſido e reſtituendus —

21.

Nilominus in hiis non obſtantibus,
Veriorem Auctor dicit eſſe ſententi-
am contrariam, quod denique talis
preſido ſit removendus contra noto-
rium dominum agens — Quod aliqui

Probare volunt per quosdam litteras in
x de restitutio pro licitor cujus casus jam
fuit recensitus: ubi denique unus con-
jugum divorat ab altero, allegans
causam seu exceptionem consanguini-
tatis, sed tamen semiplene, ideo ei saltem
si fuit restitutus, quod uxulam car-
nalem. Inferunt quoque in nostro casu
taliter prode si e restitueretur. Ista
proba autem parum facit, quia loquitur
de casu speciali scilicet de vitando
periculo incestus, ubi conjux prius
redire nequidem propter ipsum
Judicium excusatur a peccato. ubi
jam antea diximus: Hinc hoc non po-
test accommodari ad casum nostrum
Quamvis autem hoc inde non satis probet

Decisio tri e vera et bona, quae probatur
per lapis ad decimas finis de restitut.
Spoliis in bto ubi dicitur: Quod spolia-
tus ab eo, pro quo ius commune e, nequa-
quam dicitur restituendus, quia clarum
e cum iniuste possidere go. lapis
erat: Parochus ex Parochia B percipi-
bat decimas long. tempore ex Par-
ochia B - Parochus Parochie B cum
postea regulis et sismet eos perce-
pit, et dicitur n esse obnoxius huius In-
terdicto, quia pro illo n e presumptio
iuris communis quod denique qui-
libet parochus ex sua parochia de-
bet percipere decimas, et qui in
pro notorio ~~pro~~ pro dominio repperit
notorij ~~pro~~ pro onis e presumptio go in
n e obnoxius restitutioni -
Contra hoc aliqui obijciunt, tale

argumentum. Istud (quid alium lo-
quif de causa beneficii et quidam
in casu speciali hoc est quod ides in
dicto casu, supposito si de restitutione
datur ad beneficium vitio suo ingressus,
go in exinde pariter probat si in
ex parte (quidulo & Amis Trans. hab
et in Transcat causalis Antecedentis,
Sed N. wam - dixi Transcat - is loquif
om de beneficio obtinendo, sed jam ob-
tento s. loquif om de decimis jam per-
ceptis, atque si beneficii obtinendi
si possunt peti decime, sed si obtenti,
go - Et sic causalis est falsa - Et sic
si possit negari suppositum, quod
hoc casu possit esse tempore vitioso ingressus
sui & recto Transcat in, quod de bene-
ficio obtinendo loquas in diti tempore
habeat N. in wam, - habet

argumento de Cap. 5° de restitut. spoliator
et ex generali Regula: spoliatus ante om-
nia restituendus, vñ si quis impediat eum,
qui habuit prius legitimum, nec illud ex-
hibeat — Inde tñ n̄ sequitur quod in alijs
locum n̄ habeat, quia ratio (quibulda ē ge-
neralis, quā hoc denique ideo fiat, quia
fuit presumptio contra istum p̄s-
sumptionem p̄sueptis atque in in ^{nostro} casu
ē presumptio contra talem notordum
prodonem et ē presumptio pro noto-
rō domino qđ hoc in in nostro casu
procedit — probari in potest ex eo,
quia quando constat de iure propri-
etatis, tunc n̄ ē attendenda causa
possessionis, atque igitur — probat in
per Capit. 6. xi de caus. possess. et
procurat. ubi dicitur quod frustra con-
cedatur

Restitutio Notorio prodoni contra domi-
num, qui nos possessionem esset restitutus
domino qd. Sed obijciat d. Cap. 5. de res-
titutis spoliatorum ubi dicitur, quod spoliatus
ante omnia sit restituendus, atque qd.
Item obijciat d. Cap. 4. de ordin. cognis: ubi
dicitur: quod spoliatus ante restitutionem
nō teneat alteri restituere qd. & disto si nō
conueniat nō tunc dominus 6. Secus N.

23 Sed obijciat d. Cap. porro 3. xi. de divorc.
ubi dicitur, quod si posita publicā et no-
toriā parentela vir nō possit expellere
uxorem, absque iudicio Ecclesie, iube-
aturq. expulsam recipere qd. si notoria
quādo ē restituendus contra notoriū
dominum /: casus Capituli jam editi
sunt, ubi denique Maritus expulit ux-
orem et dicitur ei restituendus saltem

Quoad cohabitationem — Ad hanc objec-
tionem Aliquid dant hanc disparita-
tem, quod hoc denique in casu Capituli
fiat ideo, quia hoc fuit factum contra
prohibitionem Ecclesie, sed hoc solutio
nō est bona, quia quando Dominus / quam-
vis sit notorius / rem suam auferat pro-
dona, hoc nō est contra prohibitionem
legis, et tñ talis Dominus proferatur
notorius prodona qđ hęc solutio nō est bona
Atque melior est ista disparitas, quod
hoc in casu Capituli fiat ideo, quia vin-
culum Matrimonij est indissolubile,
ubi nullum notorium sufficit sine
iudicio Ecclesie, nō forte temerē va-
lida Matrimonia sperant — Atque
nō in casu Capituli iste maritus nō
fuit restitutus plenē, sed tñ semiplenē

Id e' quoad cohabitationem, si vero qua
ad vinculum. Atque hae reſtitutio non
voluit peccatum, et ſi reſtitutus ſic ab
proſtitutis latere in judicium ſum di-
vini, tunc non audeb' reddere debitum,
niſi cenſuraretur, uti jam ante diximus.

24

Hic Juris an exceptio ſpolij removeat
agentem per modum reconventionis
hoc e', an in mutuo ſpolio locum habeat
reconventio? v'g ideo peto qd deſerui te,
quia tu deſeruiſti me? Exceptio proce-
dit extra capum notorii proſtituti et no-
torij domini, aliaſ cenſereſ idem eſſe
reſecti et qd ſeundo deſeruiſti ſit
removendus hoc e' quod non habeat locum
reconventio ſcilicet jure civili — quod
probat per leg 2. Cod. ad leg Jul. unde
vi ubi dicitur: quod ultimo ſpoliatuſ

Ante omnia sibi restituendus go - Et qd
ultimum Vitium sibi purgandum
ex ratione; Anno quia solummodo Spoliatus
petiunt in leges - ut quia sibi propria
auctoritate jus dixit; et ideo ei audi-
entia denegatur. Item Antonio in ta-
lis Exceptio obest Spoliato agenti, qui
alium respoliavit, et admittitur
reconventio ante ^{restitutio} ~~spoliatio~~ ionem. Quod
probat per Cap. fin. x. de ordin. cognit.
ubi expresse dicit: Quod deus suum
questionem Spoliationis reconventionem
opponens sibi audiendus, go e Textus
expressus —

Hic Iuvonius duo casu locum huius deesse?
ut in quali festo? Et Aliqui dicunt,
quod hoc tri sit intelligendum, quan-
to festum sit. Super rebus utrimque

diversis, si vero super eadem re - sed hoc
sustineri non potest, Item quia huius in
dicto capitulo non fit mentio - item quia
talis conventio sapit quandam recom-
pensationem, quod non habet locum, nisi
in quantitate - Item verum est, quod
hoc tunc procedat, quando spoliatio con-
tingit utrinque super eadem re. Et
ratio est, quia primus spoliator agens con-
tra secundum indignus est privilegio
restitutionis ex regula: qui paratus
est in alium dicere, debet ipse carere re-
stitutio

26 Item dicitur: Item hoc Interdictum tunc
competat tunc, quando dolo res iniusta
solis, hoc est quando dejectio est dolo fa-
cta - Item ignorantia per se excusare vi-
detur: hoc est, si aliquis certo credens

Rem esse suam et mi credere, ut sibi lice-
re. / tunc contra ipsum hoc Interdictum
non datur. — Nihilominus tamen talis potest con-
veniri ex Legge sed unde videtur. Et quidem
hac differentia, si res revera fuit sua,
tunc amittit ejus dominium. si vero
fuit aliena, tunc eam debet restituere, et
alterum tamen. Et hoc ideo, ne sub pre-
textu dominij deus licentia malignan-
di. — Et quia nemo debet sibi agere ju-
dicem. — Ad finem Numeri dicitur,
quod d. Lex tamen loquatur de possessore,
cui res ita eripitur. — Nunc si locator rem
locatam conductori v. Commodans rem
commodatam Commodatario eripias,
tunc non invidis in hanc Legem, quia hi,
id est Conductor v. Commodatarius non
sunt possessores, sed tamen debentores.

Hinc lex cyma s. tanquam poenalis. Pa-
eos n. e. extendenda.

28

Dicta de restitutione facienda proce-
: dunt in casu, quo quis nixus Re-
scripto v. Sententia iudicis propria au-
-thoritate invadit possessionem & hoc e;
quod in talis hoc Interdicto possit con-
: venire, qui impetrasit Rescriptum
Innizis v. Sententiam iudicis, ut sibi
tradat possessio, si aliter propria au-
thoritate deiecerit. Et talis privatus
negotio controverso, hoc e; quod talis
Sententia nullius sit roboris. Et ratio
e; ne inde orias injuriam Actio,
unde fura nascentur, hoc e; quod ex
injuria n. debeat nasci jus juxta l. b.
Cod. unde vi ubi id ipsum dicitur.
Et ratio addi potest, quia n. debet pro-
: priam

Aul. h. o. i. l. a. t. e. e. x. e. c. u. t. i. o. n. e. m. f. a. c. i. e. r. e. e. t.
q. u. i. a. n. i. e. i. n. d. u. l. g. e. n. d. u. m. s. i. n. g. u. l. i. s. q. u. o. d
a. u. t. h. o. r. i. t. a. t. e. M. a. g. i. s. t. r. a. t. u. s. f. i. e. r. i. q. u. o. r. t. e. t. n. o.
f. r. a. t. e. b. —

Titulus i. g. m. u. s.
u. t. i. p. o. s. s. i. d. e. t. i. s.

Connexio: E. g. i. m. u. s. d. e. I. n. t. e. n. d. i. c. t. o. I. t. e. m.
p. e. r. a. n. d. e. p. o. s. s. e. s. s. i. o. n. i. s. s. i. l. i. c. e. t. l. e. n. d. e. r. i.
s. e. q. u. i. s. d. e. I. n. t. e. n. d. i. c. t. o. r. e. t. i. n. e. n. d. e. p. o. s. s. e. s.
s. i. o. n. i. s. s. i. l. i. c. e. t. u. t. i. p. o. s. s. i. d. e. t. i. s. q. u. o. d. e. p. r. o.
h. i. b. i. t. o. r. i. u. m. q. u. i. a. v. i. t. f. i. e. r. i. v. e. l. a. t. e. r. p. u. s.
s. i. d. e. n. t. i.

H. i. c. d. i. c. i. t. Q. u. o. d. h. u. i. u. s. I. n. t. e. n. d. i. c. t. u. m. e. o. —
u. m. h. a. b. e. a. t. i. p. s. e. r. e. b. u. s. s. o. l. i. i. d. e. i. n. i. m.
m. o. b. i. l. i. b. u. s. e. t. n. i. i. n. i. n. c. o. r. p. o. r. a. l. i. b. u. s. t.
f. i. n. i. h. t. i. b. — E. t. h. u. i. u. s. I. n. t. e. n. d. i. c. t. o. s. i. m. i. l. e.
e. a. l. b. e. r. u. m. q. u. o. d. v. o. c. a. t. u. r. u. t. r. u. b. i. q. u. o. d
h. a. b. e. t. l. o. c. u. m. i. n. r. e. b. u. s. m. o. b. i. l. i. b. u. s. d. e.
q. u. o. I. d. e. s. i. m. o. s. e. q. u. e. s. q. u. a. n. d. o. d. e. n. i. q. u. e.

Quis turbatur in possessione rei mobi-
lis — Et posterea olim ad huc inter
hæc duo elicta fuit hæc differentia,
quod in Interdicto uti possidetis, vin-
cebat is, qui tempore Interdicti nec vi,
nec clam nec precario possidebat. In
Interdicto ut rubi am' viuitis, qui ma-
jore parte anni nec vi nec clam, nec pre-
cario possidebat —

2. Hodie am' in utroque vincit is, qui li-
tis contestatus tempore, nec vi nec clam
nec precario possidet. Scilicet respectu
sui adversarii — Hinc quamvis respectu
3^{ti} vitio se possideat, tamen id non prodest
adversario l. 5 h. l. ubi id ipsum dicitur.
Et ratio est quia res inter alios acta alijs
nec obest, nec prodest — Jam Quibus

Quis dicatur possidere vi? quis clam?
Quis precario? Et vi dicuntur possidere
qui adversarium expellit, ut ipso possi-
deat l. 3 § 2 de vi et vi armat. — Clam
dicuntur possidere, qui furtive possessi-
onem ingrediuntur, Domino ignorante, à
quo controversiam metuebant l. 6 de
acquir. posses. — precario dicuntur is pos-
sidere, qui precibus possessionem ab ad-
versario impetravit, ut sibi uti liceat
l. 2. de precario. — Diximus ad ini-
tium Num. rti, quod hodie in utroque
Interdicto is sit potior et vincere
soleat, qui tempore litis contestato
possedit, si vi n' clam, si precario et
si a'm dubium sit de possessione,
tunc vincit is, qui antiquiore probat

Probat possessionem, quia illa novior
presumit clandestina — si negiatur, quis
sit antiquior possessor, tunc presentur
is, qui probat Titulum, quia titulata
possessio presumit esse iustior — si am
omnia sint paria, tunc Iudex potest
rem dividere si e. divisibilis, si n. e. v.
gracina, tunc potest alienam alteri
condemnare ad pretium pro rata,
re sibi tota reserata — v. in potest tali
rei constitui Sequester —

3 Diximus: Quod hoc Iudicium compe-
tat possessori in possessione turbato.
Hinc Colonis v. Servis turbatis hoc Ju-
dichum n. datur, quia n. sunt pos-
sessores, De his debentores, De tunc de
ceret agere dominus vel locator —

Idem juris e' in Creditore turbato Ab
si sit Chirographarius, seu e', si sit hy-
pothecarius, u' missus ex iusto decreto,
quia talis habetur pro possessore -
Et in alijs, qui rem alieno nomine deti-
nent s: uti v' e' depositarius: ex eadem
ratione - usufructuario autem compe-
tit, quia ille habetur pro possessore
nomine suo, quamvis dixerat usufr-
uctus: Reli' supra dictum e' -

Hic Quaerit: An ha sit conditio in leg-⁴
sequestro turbato? Et quod n' sive
sit necessarius, qui per iudicem
imponitur s: quod regulariter n' e'
licitum - sive Volentarius, quem
partes assumunt - Et ratio e' quia
neutro casu in sequestrum transit

Possessio, quia n̄ habet Titulum,
quia hoc partes n̄ consentur intendere,
go. — Et quia Sequestratio tñ fit usque
die caruā. — Diximus: quod Sequester
n̄ habeatur pro possessore. Et hoc in re-
gula. Excipit Nisi partes expresse in
illum possessionem transferant, tunc
haberet possessionem, consequenter hoc
Interdictum. — Et sic e intelligenda
lex 39. de acquir. possess. et l. 19. de iur.
:ti: ubi id ipsum dicitur. — Et ratio e
quia partes possunt sibi prejudicare

5ª Itē dicitur: Quod missus in possessionem
:nem ex rō decreto habeat hoc Inter-
:dictum, quia habetur pro possessore.
Missus verō ex primo illa n̄ habet,
quia tñ habetur pro debentore.

Hic dicitur: Quod hoc Interdictum non
 competat ei, quo absente possessionem
 ejus alius ingreditur, v. g. dum ius
 ad mendinac — Et ratio est, quia talis
 tinet priorem possessionem animo go
 Aliter nihil officit clandestinum alte-
 rui ingressus, quia Satis est, quod talis
 intendat redeundo possessionem intrare
 Quod mi probat per l. 3 § 4 de acquir
 posses. ubi dicitur: Quod si sufficit
 corpore suo, quem a re sua abesse,
 si adsit animus revertendi possessionem,
 atque go — Et hoc procedit, nisi ab-
 sens rejiciat aliam possessionem rem
 suam intrasse, quia nondum po-
 test dici possessione cessisse — Et
 citat Nisi forte reversus et intrare

Volens, ab invasore vi repellatur, aut
metu eam deferat, tunc quidem amit-
tit possessionem, si tñ habet hoc Interdic-
tum, sed habet aliud, scilicet unde vi,
actionem quod metus causa —

9
Hic Queris: An possessor rediens et expul-
sus nullo modo habeat hoc Interdictum

scilicet uti possidetis? — Ratio dubi-
tandi deducitur ex l. ii de acquiren-
tibus: ubi dicitur: Quod in dejectu con-
suetudinis possidere, atque possessori datur
et dejecto seu repulso — Hinc id in
Menschen admittit. Et rationem adhibet, quia
salus adhuc retinet possessionem civilem,
quod eius intuitu ei debet dari hoc Inter-
dictum — Verum tñ e, quod ei in des-
tino quia si datur sola possessio civilis
ga

Et si mi daretur, tunc posset distingi,
Duo usque se in continenti defendit &
si recedat N. — Et ad l. i. q. Dilecti disto.
dius possidere in ordine ad habendum
Interdictum Unde vi & ad hoc N. —
Hic Quis: An hoc Interdictum com- 8
petat Cessionario turbato? R. disto.
Si ei cedatur aliquod Jus incorporale
/: v. g. Jus brayandi: et accedat exerci-
tium unius et patientia alterius, tunc
ita, quia solia n. p. sunt aliter tra-
di, et sic ista patientia seu exercitiu-
sunt loco traditionis, et sic habetur
pro vero possessore, atqui go. — si am
ei cedat Jus incorporale /: v. g. domus: tunc
post traditionem et datur hoc Inter-
dictum, quia tunc revera e' possessor.

Atqui go /: nisi traditio esset Symbolica /
v. brevis manus: / - Ante traditionē
am n, quia in corporalibus sine tradi-
tione n transferitur possessio go - Hoc
am intelligitur, si agat nomine suo;
nomine cedentis em potest agere, nisi
nondum fuerit facta traditio /: aut
saltem potest ei cedi haec Actio: /: quia
tunc censerebatur ipse cedens agere -

9
Hic dicit: Quod hoc Interdictum in-
competat ei, qui in possessione peni-
tendarum decimarum turbatur,
quia in illius interest n turbari
Idem e' de alijs rebus incorporali-
bus, v. si quis in jure prostitutionum
personalium turbetur ex eadem rati-
one

Hic dicitur: Quod hoc Interdictum de 10
tur adversus quemlibet ^{turbat} ~~per se~~ ^{per se} ~~per se~~ ^{per se}
sive id fiat per se, sive per alium, quia
quod quis per alium facit, per se fecisse
censet — Agitur autem hoc Interdictum
ad hoc, ut talis turbator turbare de-
:sinat et cautionem de non amplius tur-
:bando præstet una cum ^{Interesse} ~~cautione~~, quia
hæc cautio continet id, quod cuiusque
intereſt, turbatorem non esse.

Hic dicitur: Quod hoc Interdictum sit 11
 duplex seu Mixtum, quia uterque
et Actoris et Rei vires potest sustinere,
ex ratione, quia quisque deus se possidere,
et alterum non possidere — Quod or-
:dinationem Iudicij tñ ille per de-
torem habetur, qui primus ad Iudicium
provocat.

Occasione hujus hie dicitur: An duo
 possint unam rem in solidum possi-
 dere? Et quod n. Quod probatur immo
 per l. 2. § 5. de acquir. possess. ubi di-
 citur: sicut nemo potest ibi actu stare
 v. sedere, ubi alter actu stat v. sedet,
 ita n. duo a semel unam rem in soli-
 dum possidere n. possunt go — pro-
 bat n. per l. 5. Commodati: ubi n.
 id ipsum dicit — sed Obicit. lex 19
 de acquir. possess. ubi dicit. Quod
 dejectus et n. deiciens possidet go
 possunt duo a semel eandem rem in
 solidum possidere Et dist. siciter
 dejectus vere possidere n. dicit quasi
 possidere et quidem in ordine ad In-
 terdictum Unde n. C. De Obicit

L. 3 h. 1. ubi reperitur sententia Trebatij
id ipsum asserentis, go id potest fieri &
amō digtō. reperitur ~~et~~ ^{et} probatur N.
Scius N. — & reto diverso respectu C.
Scius N. v.g. quā unus sit dominus, unus
et alter rei — v. unus cum effectu, alter
sine effectu — v. unus utilis, alter di-
rectus — scilicet Officiis Officij Tamen Ex-
tor in formula: p. quē sonat: ubi has
ades, de quibus agitur, nec vi nec clam,
nec precario alter ab altero posside-
tis, quominus ita possideatis, vim fieri
veto: / loquens in plurali, scilicet ut
possidete, ita possidete: go & distinguo
dicit hoc disjunctivē, id ē, ubi unus
v. alter, quisquis sit in possessione,
possidet, ita possideat C. Scius N. —

Et quod iste sit sensus horum Verbonum,
hoc probat ex eo, quia si Proctor per hoc
utrumque agnosceret pro possessore, tunc
nunquam posset sententiam ferre pro
uno, quod si e verum, go nec illud —

73

Contraria sunt huic Interdicto primo
exceptio annalis: hoc e quod hoc Interdic-
tum aliquando cessat primo exceptione
annali; hoc e si istud Interdictum n mo-
veatur intra annum, tunc cessat, quia
Proctor illud tui concedit per annum
et quidem ab eo tempore, quo talis experi-
ri potuit l. i. h. tit. Et si post annum debet
cessare, quia a tempore concessa, eo lapsa
conferuntur negata — 2to cessat hoc Interdic-
tum, si actor probet vi v clam v precario
rem ab adversario possidere, quamvis tur-
batur, quia talem possidentem nulla equi-
tas defendit.

Cessat Bho exceptione dominij, hoc ē: scitur ¹⁴
tans probet in continenti se notorium esse
dominum, et alterum notorium prodo-
nem, sicut in ⁱⁿ Interdicto unde si dictum
ē. Et hoc utroque jure iur est. et civili et
Canonico procedis juxta L. 12 Si Num.
14 de acquir posses. ubi et ipsam dicis
Et ratio ē, quia si notorius dominus deji-
cien notorium prodonem tñ profertur
tali prodoni, multo magis illi debet pro-
ferri, qui cum n' de jicib, sed tñ tur-
bat: supposito tñ; quod et turbans sit
notorius dominus, et n' turbans, quod
sit notorius prodo. Et ratio ratio
ē; quia prior gravior deliquit, quam
alter et tñ profertur qd et ille 13.
Notari hū potest, quod hoc Interdictum
possit dupliciter intentari, scilicet

Ordinariè, ubi proceditur servato ordine
Juris, ut è datis dilationibus - Et sum-
manè, ubi tñi stante pede, semiplenè cog-
noscis, dum è questio Juris, tunc è ~~facti~~
ordinariam, dum è facti, tunc è summa-
rium, sed in Summano debet adhiberi
Sola justificatoria &c.

Tibulus unus

De Superficiibus

Connexio: Eginus de Interdicto generali
retinendis possessionis, uti è Interdictum
uti possidetis et utrobi: Hic jam par-
sim per Titulos sequis de talibus Inter-
dictis in specie, que in sunt retinendis
possessionis - Et primo quidem agitur
de Superficiibus, seu Superficiis, quia
Superficiis in aliter vocabatur Superficiis
juxta L. 32 de jure dotium et Leg. 39

de legat rito ubi il ipsum dicit —

2

Hic dicit: Quod hoc Interdictum in fit reti-
nendo possessionis, ubi jam dictum ē su-
perficiēs laxē sumpta dicit omne id, quod
super faciem terre et super solum existit —
Hic autē sumis strictius pro eo, quod super
faciem soli alieni ex pacto edificas —

Hinc superficiarius dicit is, qui conue-
ntum habet solum alienum in perpetu-
um v. saltem in longum tempus, hoc
pacto, ut ei liceat inibi edificare —

Et pro hoc jure solet dari annuum
quid, quod vocatur salarium v. solarium
a solo, grundwerc / Sed hoc nō ē de of-
fentia, quia id in potest concedi gratis /

Est autē hoc Interdictum prohibitorium,
quia Doctor superficiario possidenti
vim fieri vetat, quominus possideat.

Supponit autem Quod Jus ad hoc v. ex pacto,
v. ex alia causa habeat — Hinc si vi v. clam,
v. precario possideret, tunc ei hoc Interdictum
tunc si daret, quia talis nullo jure sapienter
domini possideret —

2
Hic dicitur: Quod hoc Interdictum simile
sit Superiori, id est Interdicto uti posside-
tis — Imo quia utrumque est prohibitio-
-rium — ut quod utrumque competit
ratione immobilium — Nec obstat, quod
solum a se ~~portinet~~ trahat edificium,
quia hoc tamen procedit in Regula, si autem
casu speciali — /: NB ratio mobilium
talibus deberet agere Actione legis Aquilae!
— differat in hoc Edictum a priori in hoc, quia
hoc Interdictum habet hoc proprium,
Quod tamen ad perfectiorem pertinet

Quia cum Praetor tueretur ad similitu-
-dinem Conductoris, quia haberetur quasi
pro inquilino, quia habitat in alieno -

Nihilominus tamen talis Superficiarius dicitur § 3
iuris a Conductore v. ab inquilino, quia
hi tamen habent Jus ad rem - Ille autem
simul habet Jus in re - Hinc illum in
Praetor vocat quasi dominum - Et datur
ei utilem in rem actionem - Solet autem
hoc Jus concedi in perpetuum v. sal-
tem in plures annos; uti jam ab in-
-itio dictum est et solet solvere sala-
-rium et -

Ad finem Numeri revertis: quod talis
Superficiarius praeter hoc subdictum
habeat utilem rei actionem, ut est
Rei vindicationem §. i § 3 h. tit.

Nisi ad modicum tempus conduisset,
quia haberetur pro conductore —

Titulus ignus

De itinere atque privato
subintelligitur non impediendo.

Connexio: Eximus de uno Iubentibus Re-
tinentis possessionis in specie, sequitur
de Altero —

Ad initium dicit Auctor: Quod hic
Titulus et Aliquot sequente, sicut et
prior: Spectet ad Titulum uti posside-
tis, de quo Tit 19mo actum est — Agitur
am hoc Titulo de quasi possessione
servitutem rusticarum, ubi Auctor
talem quasi possessorem tueretur, ne ei
vis fiat, dum tali jure utitur —
Ita dicitur: Quod hoc Titulo in specie

de itinere Actus privato agitur: Idem
e de via, quia Verba Interdicti in via
mentionem faciunt: ubi Diction talibus
viri fieri vetat — In Verbis Itinere
actusque privato de quo agitur, v via
hoc anno, nec si nec clam nec precario,
ab illo usus et quominus ita utaris,
viri fieri veto — Hinc hoc Interdic-
tum mi e prohibitorium — sed an
hoc Interdictum competat ad hoc
requirit, ut ille: qui turbatur, hoc
anno, hoc actus et usus fuerit: qui
annus computatur retrosum a die
Interdicti: alias ei non competere,
quia censeretur possessioni renun-
tasse: Nisi doceatur contrarium.
An an usus sit per se v per aliam
personam est — Modus tñ talis non

Possideat vitiose, ut e' nec si nec iam
nec precario - Item ut hoc Interdicto
agipossit, Requiritur in ad hoc, ut talis
possessor ab Adversario s: ut est ab eo,
Qui ei negat servitutem s: Suggesta
in actione confessoria: turbetur. Hinc
si forte a militibus turbaretur, tunc
hoc Interdictum cessat, quia hoc copari
imputatur - si am ab alio turbaretur,
tunc agendum e' actione in factum
juxta l. i § hoc Interdicto uto h' tit
ubi id ipsum dicitur -

2
Diximus: Quod talis possessor turbatus
debuit usus fuisse hoc anno retro:
numerando - Non e' am opus, ut to-
to anno usus fuerit, sed sufficit quod
modico tempore usus fuerit ut e' saltem

30 diebus d. d. r. eto - Et ratio est, quia tales
servitutes sunt discontinuae, et sunt in po-
tente haberi usus continuus - Et hinc in-
terpolatio usus in officiis - Et id ipsum
adhuc procedit de talibus servitutibus,
quarum usus est frequentior - Hinc si
esses servitus talis, cuius usus est rarus
ut uti v. g. est servitus sylvarum respectu ar-
borum in ceduarum: tunc in summo
quinquennio, imo decennio retro nume-
rando usum fuisse sufficit d. l. i. Si h. b.
Et ratio est, quia nec licet talibus loci
uti, nisi il forte causaret necessitas -
Ad finem Numeri dicitur: quod hoc In-
terdicto agatur ad id, quod interest, se
in usu servitutis ~~agere~~ fuisse prohibi-
tum Lege 3tia L. de 3tis h. tit.

Est et alienum Interdictum, quo pro-
 hibet Praetor reficiendi iter, autumve,
 vim fieri: hoc est Quod si talis vellet refi-
 cere iter, et si turbaretur, quod Praetor
 illi des Interdictum per iurion simile;
 de itinere privato reficiendo, ut usus
 eius haberi possit — Sub quod tria requi-
 runt tria — Primo ut actor usus fuerit
 itinere hoc anno i vitiose, si vi, si clam,
 si precario — utro lib mi habeat jus
 reficiendi et, quia potest alius con-
 cedi solum iter, quousque haberi po-
 test sine nova refectioe — 3tio ut vo-
 lens reficere caveat adversario rati-
 one damni infecti — Reficere iter,
 significat iter ad pristinam formam
 reducere — Item si debet fundus dilataris

Nec produci, nec desrui, nec exagerari;
id ē talis rediti, quominus ibi unquam
possit arari et

Titulus 20mus

De Aqua quotidiana et astiva

Connexio: Egi inuē de aliquos Interdic-
ti retinenda possessionis - Hic iterum
sequit de uno Interdicto, quod m' ē re-
tinenda possessionis -

Hic dicitur: Quod hoc Interdictum m' ē ^{si}
Simile Superiori, quia m' ē prohibitio-
: rium - Compertit aut hoc Interdictum

ei, qui jus aquae ducendas habet, si in
ea ducenda impedias, tunc hic m' Prae-
tor vim fieri vetat, quominus aqua ita
ducas, quam hoc anno ducta fuit.

ubi Sufficit m' una vice v. g. una nocte,

v una die aquam ductam fuisse. Ha-
bet autem hoc interdictum tria capita: u-
num est de aqua quotidiana ducenda,
2 et tum est de aqua aestiva ducenda - et
3 tum est de aqua ex castello ducenda,
ut per Numeros Sequens -

2 Hic dicitur: Quod aqua sit duplex. Scilicet
quotidiana et aestiva - Quotidiana
est, quae assidue duci solet et potest, et
haec potest duci et in aestate et de hyeme
aestiva est, quam tamen de aestate ducere licet.
Hinc haec aqua ab altera non differt Juris,
sed tamen usu et tempore - Unde dicitur di-
citur; quod aqua, quae ducitur, debet
esse perennis, id est, ut semper duci possit,
an autem ducatur intra urbem et extra ur-
bem, perinde est, quia tamen consideratur
Jus ducendi - An sit frigida et calida

ni perinde e' ex eadem raõne; ut am-
talij servitus aquas ducentes valeat; ad
hoc requirunt, ut aqua ducatur ex fonte,
id e' ex tali loco, ubi aqua nascitur aut
saltem inde, ubi aqua est perpetua v.g.
si de fonte nascatur novus fons, valet
aqua ducis - v. ni si aqua ex flumine,
v. lacu aqua ducatur ad incile, id est ad
fossas, ex quibus tandem ulterius aqua
ducitur, quia ni hic e' causa per-
petua saltem mediata - Quia facta
e' mentio incilis - Hinc ducitur, ducis
sit incile? Incile e' locus seu fossa,
per quam aqua de flumine v. lacu ad
rivum communem si utrinque ducit-
ur, duci solet - Et ducis incile ab in-
cidendo, quia ibi solet legi v. terra

Incidit scilicet ut e cavari v. apertari. flumina
aqua de flumine cogi seu cumulari
possit —

3

Hic dicitur: Quod talis aqua de tali incili
debeat duci hoc modo, quo hoc anno scilicet
e priore anno. ducta fuit, ne forte con-
; cidentis de lenior conditio reddatur, Et
debet ducta fuisse, et si versus natura
; li fluxisse — Hinc modus ductionis atten-
; ditur, et si versus naturalis — Hinc
Si aqua uno anno certo modo ducatur,
et si rito anno ipsa hunc versus mu-
; tet et ito anno iterum hunc versus
designat, tunc si debet ~~hinc~~^{scilicet} duci, uti ver-
su naturali fluxerat, sed uti pro vice duc-
; ta fuit —

4 Hic dicitur: Quod hoc Intenditur

Competat contra istum, qui aquam duci
prohibet, sive is sit dominus fundi, sive
n, quia. Satis e; quod impediatur d. l. 1. ma
§ 25 h. tit. — ulterius dicitur, quod
hoc interdictum in pluribus competat,
si pluribus hoc ius fuit constitutum;
Qui si circa ductionem contendant, tenet
primus agendum e; actione communi
dividundo utili, hoc e; ut inter illos fiat
divisio, quis quo tempore, et quam sal-
tem aquam ducere debeat l. 4 h. tit.
Ad finem Numeri dicitur: Quod si tale
Ius statim ab initio pluribus fuit an-
cepum, quod prescriptus modus sit ser-
vandus, ut quo tempore, qua die quis
ducere debeat l. 5 h. tit. ubi id ius
dicitur —

Est et sub hoc Titulo Interdictum, quo
prohibetur Vis fieri ducenti aquam ex cas-
tello seu receptaculo hoc est, quod si quis ho-
beat Jus ducenti aquam de castello, et si
turbetur, quod si competat Interdictum
de aqua ex castello ducenta. Castellum
est receptaculum aquae publicae, ex quo
aqua ducitur per terram aquaticam,
et per Instrumenta hydraulica ad Civita-
tatem. — Sed hoc Jus non potest aliis con-
cedere, nisi Princeps, cui Jus est disponere
super rebus publicis. Et haec concessio so-
let esse personalis, et non persona ex-
stringitur. Nisi sit facta pro re, quod
judicem debeat.

Titulus primus

de Rivis

Connexio. Hoc Interdictum non est re-
tinendum

Retinendo possessionis et in e prohibito-
rium hinc de illo —

Hic dicitur: quod in Prætor vetet vim
freni, qui vult reficere Rivos, Specus, Septa,
v. ea purgare aquas ductas causa: hoc est quod
Liquis habeat Jus ducendi aquam de rivo,
v. Specu — Et si vult talem rivum v. Specum
v. Septa eorum purgare v. reficere, et si her-
betur, quod habeat Iurisdictionem de rivis.
Subintelligitur: / purgandis v. reficien-
dis — Debet autem ista purgatio v. refectio
ita fieri, ut aqua ita fluat v. ducatur, sicut
ante hoc fluxit v. ducta fuit, ne Jus pro-
prietarij reddatur debetius. Reficere sig-
nificat, talem rivum eorum / id est
cursum ejus: / in pristinum statum res-
tituere — purgare significat obstruc-
tionem remove —

2

Hic dicitur: Quod Rivas derivetur a' greco
Verbo Rivi: quod significat fluere - Et a
flumine tui distinguitur quantitate aquae
rum si vero species - species s: a deprimen-
do seu a deorsum efficiendo dicitur. s: locus
subterraneus undique apertus, et in pro-
funditatem demersus, per quem aqua
ducitur L. i. §. 3. h. tit. hoc e': ubi aqua non
ducitur per planum, sed per profundum,
aut plane inter cavernas, superficie so-
lida mediante - Scita aut sunt exar-
tata apparatus sive lignea, sive lapideae
ad derivandam v. compellendam
aquam de flumine v. rivo, hoc e', est in-
ventio aliquijus modi - v. potius ipsa ad-
aptatio loci et remotio impedimentorum
aqua de flumine v. rivo possit derivari
v. compelli

Itē dicitur: Licet hoc Interdictum nō tri- 3
detur ei, qui tale Jus aquae ducenda ha-
buit: sed dum turbatur: sed nō ei, qui illud
nō habuit sibi constitutum, si aquam pri-
oriestate v. hoc anno duxit, nō vitiose,
id ē nō nī nō clam, nō precario v. si Dominus
rei vidit et tacuit, quia censetur ei tacite
hoc Jus concessisse. Et quia sufficit, quod
nō vitiose duxerit d. l. i. §. q. h. t. b.

Tibulus 22tus

De Fonte Ab utendo

Conversio: Hoc Interdictum nō ē pūsti-
bitorium, hinc de illo continet hoc
Interdictum in se hoc, quod nō debeat rige-
re, qui habet Jus utendi aqua fōn-
tana, sive hauriendo: id ē portando
domum: sive ad eam pueri aquellē-
do: quod vocatur Jus aquandi. ubi.

Notandum ē: quod debeat servari jus
finitus pecuniarum Numerus: modo tñ ta-
lis si vitiose usus sit, id ē si vñ, si clam, si
precaris — Et hoc in obtinet in isto, qui
habet tale jus aquam haurienti de lacu,
de puteo: puteus ē: ubi aqua ē in profun-
do — fons ē: ubi ē in plano: / v de piscina,
modo iste locus, unde talis aqua hauritur,
habet aquam perpetuam: ubi ē, ut semper
fluat et tunc ē locus huic interdicto
directo — si autē quis de cisterna tale
jus aquam haurienti habeat, tunc non est
locus huic interdicto directo, quia cisterna
non habet aquam perpetuam seu causam
perpetuam, sed tñ utili — Et hoc ex
aequitate Lex unica h. tit. — Et prope-
rea talis adhuc habet aliud interdictum

Suiliet de fonte purgando v. reficien-
do - si ab aliquo turbaretur, quia n. de-
bet impediti in usu suo servitutis, q. nec
ijs, sine quibus usus haberi n. potest -
Modo tñ caveas de priori forma n. immu-

tando // Titulus 2. de
de Cloacis

Hoc Interdictum mi. e. prohibitorium.

Hinc de illo -

Cloaca dicitur: a colluendo seu inquinan- L

do - Hinc cloacare v. inquinare, idem

est - Definis Cloaca: quod sit locus
per quem Coluvies sordium defluit -

Hic dicitur: Quod Propter vim fieri vellet, Z

quo minus talis locus purgaretur v. refici-

atur - Modo tñ talis reparatur v.

refector vicini caveas de damno infecto,

Quod ex tali separatione v. refectione

Sequi posset ut si opus esset perfractio
murorum; quod denique illos ibidem ve
lit exstruere - Et hoc vicinus pati tenet,
Quod est speciale favore publici, ne aer
infringatur - Ulterioris deus: Quod in
Protor veteri, ne quid in tali cloaca
fiat u eo immittatur, quo usus egrum
pudias, aut fiat deterior ex eadem rati
one -

Ad finem Tituli deus: quod in publico
si liceat facere novam cloacam, nisi isti
ad quos viarum publicarum cura per
tinet; id est Aediles; consentiant. l. 2
h. tit. ubi id ipsum deus, ne sine causa
lora publica attententur - Quod in
requiritur tunc; quando muri publici
deberent perfringi ob eam resurgan
dam

Favore publici ex eadem ratione —

Tibulus 24us

Quod vi aut clam.

Connexio: Eximus de Interdicto adijicen.
et retinendis possessionis, Sequitur de In-
terdicto Recuperandae possessionis, quod
partim e prohibitorium partim resti-
tutorium —

Hic dicitur: Quod Praetor generaliter cave^r
:rit ne quid vi et clam in alienius pro^{pr}ie
:dicium fiat et si quid ita factum est
tunc id Praetor jubet in pristinum sta-
:tum restitui. Et hoc ideo, ut occurratur
fraudibus eorum, qui vi et clam in pro^{pr}-
:dictum Itj molientur ut novum
opus faciendo —

Hic dicitur: Quod novum opus si tibi dicas²
ille facere, qui aliquod novum facit s.

ut fossam v. aedificium: Sed in ille, qui
opus vetus destruit in prejudicium alte-
rius v. fossam reserendo, sapem tollendo etc.
Et hoc procedit s. quod denique talis possit
conveniri hoc Interdicto: Sive tale opus
faciat in loco privato sive ⁱⁿ publico, sive in
saero, sive Religioso, quia nulli debet
per hoc ~~pre~~judicari — Ut aut hoc Interdictum
tum competat — Ad hoc requiritur ut tale
opus fiat in solo id est in re immobili.
Atque si in re mobili fieret, tunc non datur
hoc Interdictum, sed tunc agendum esset
alio Remedio v. Interdicto Ut rubi v.
actione legis Aquiliae l. 20 h. l. f. — Jam
Quoniam Quis dicat ut facere — Quis clam?
Qui facere dicitur is, qui prohibetur facere
Sufficit aut ab initio vim factam esse

Non est: quod sufficiens ab initio prohibu-
isse, licet eo agente iterato non prohibea-
tur, quia censetur prior prohibitio durare?

Clam dicis facere ille, qui opus celat,
hoc est, qui nequente adversario facit, quem
credit, aut scire potest fore contrarium.
Ad finem dicis: Quod nec respiciendo ex-
: iudicatio talem celatorem excuset,
hoc est, nisi crederet, quod alter non facit
invitus, si tamen ab alijs auditum contra-
: rium tuum tamen potest conveniri Ley 4.
h. b. tibi id ipsum dicis —

Hic dicis: Quod hoc subdilectum com- 3
: petat isti, cuius interest tale opus
factum non esse — Et hoc procedit, nisi
faciens crederet locum alienum esse
ut si crederet, quod locus sit Titij, qui

Qui tñ e M^{or}is, quia satis e quod locus
sit alienus — tellemus dicis: quod Inter
dicto hoc teneatur ille, qui tale opus fecit
aut fieri iussit, quia quod quis per alium
facit per se fecisse censetur — tellemus
dicis: Quod hoc Interdictum nō datur
contra dominum, cuius servus tale opus
fecit sive id fecerit suo nomine, sive nomine
domini — Cum illa tñ differentia, quod
si dominus iussit aut scivit aut nō impedi
vit si alium potuit / tunc hoc Interdictum
datur hoc Interdictum directum — si aut
nō iussit, nec scivit, aut impedire nō po
tuit si quamvis sciret / tunc tñ datur
noxale — Hinc se talis dominus tali casu
potest liberare servum nox^{de dolo} ~~causo~~ ^{restitutio} pri
ori casu am nō — tellemus dicis: Quod

Hor Interdictum des contra eum, qui
opus fecit et adit, sive Jus facien-
dum sive n, hoc e: nisi ille assensu-
: sed sibi hoc Jus competere si alter contra-
: dixit, quia citius debuisset docere de
Jure - Et quia hoc ipso s: quod vi aut clam
faciat, et injuriam in alterum commi-
: nitur - et in hoc potest intelligi de
Condominio rei communis -
Hic dicit: Quod hoc Interdicto agatur -
ad hoc, ut Actor, quod eam ob causam
amisit, restituatur: hoc e, ut ei om-
ne damnum resarciatur et interesse
prostat. Et proterea talis qui id fecit
s: si hanc rem et interita vius opus fe-
cit: possideat: debet pati hanc de-
: molitionem, et in debet reparare egres ex.

Si am n possideat /: leti vq si esset colo-
nus inquilinus, Creditor. /: tunc sufficit
ferre expensas, et ratione p^{re}sentis locator
esset ad eundem — ulterius dicit: Quod
si inscio aut invito domino aliquis tale
opus in alieno faciat, quod sufficit so-
la patientia istius, qui negavit, et ille qui
fecit tenet ferre expensas l. q. h. l. — ul-
terius dicit: Quod si servus v. familia ali-
cujus tale opus in alieno faciat /: M^o
domino nesciente: /: quod dominus debeat
aut opus suis expensis demoliri /: si
vult servum retinere /: v. quod debeat
talem servum v. familiam nostram dedere,
si se vult liberare ab expensis, et pro-
terea debet ferre patientiam, ut tale
opus demoliat — ulterius

Ubi, quod in hoc: Aut quisque
alius Successor: teneatur hoc subdito:
to, si in plus quam in id, quod ad eum
peruenit, quia si debet cum aliena jae-
tura locupletari — Casus esse potest: si
v. g. Aliquis alteri aliquid daret, ut tunc
opus tertio in emulationem faceret,
et si is moreretur, et si ut quid herede-
: demo exstaret — v. m. si quid sustulit,
et si ut quod Successorem exstet — vel
: tenet diu: Quod si omnis: qui iussit
opus fieri: hoc subdito teneatur
v. g. si se quis faceret, quod novum opus
faciet, et si Audiens dicat faciat et
Sed tunc is, qui illud suo nomine cura-
vit fieri, quia hoc casu ratihabitio

Comparat mandato, n' vero casu priori,
juxta L. 5 h tff tibi ut ipsem dicis. Et
ratio dari potest, quia hic subintelligitur
conditio per legem, ac si diceret, facias, si
vis luere, quid ad me —

Ad finem Numeri dicis: quod hoc Juber
dictum in concurrebat cum alijs Actionib.
:bus v' cum nunciatione novi operis v'
cum Actione in factum. — Et talis casus
e' in L. 4 h t: ubi dicis: Quod si quis in
prejudicium meum novum opus fecerit
:ut, quod possem agere v' hoc Juberdicto
v' Nunciatione novi operis hoc e' quod pos
sem novum opus nunciare v' in Actione
in factum, si talis facta nunciatione
in opere perget qd. — Item potest

Concurrere cum Actione legis Aquiliae,
et talis casus e in L. 13 h. t. b. ubi dicitur:
quod si quis in tali fundo / in quo alter
habet usumfructum / succidat arbo-
res, quod iste usufructuarius possit contra
illum agere, hoc subiecto v. Actione
legis Aquiliae — v. m. Actione arborum
furtim cesarum go — Item potest con-
currere cum Actione locati — Et tale
Exemplum e in L. 15 h. t. b. ubi casus:
Unus alter locavit fundum pascu-
:andum / id e, ut possit terram ibi
pro sua commoditate cavere et semi-
:nare, et dicit si operari iussu Con-
:ducitoris ejiciendo liquides Vicino dent
damnum, quod locator huic Vicino

Debeat cedere actionem locali et semel
in quod habeat Interdictum Quod si aut
clamo go potest uem alijs actionibus con-
currere —

5^a Hic dicitur: Quod quandoque hoc Interdictum
cesset, si subsit iusta causa, quae facit il-
lud cessare, quod fieri potest variè, ubi
sequitur — Amo si quis agri sui colendi
gratiâ quid faciat, unde alteri fit per-
iudicium, ut si faciat fossam, ut inde
aqua de suo agro confluat, et si forte per
hoc iustè aqua alteri noceat, et in ejus
fundum transcendat, tunc inquam ces-
sat hoc Interdictum, quia hoc tunc cen-
setur fieri defensionis gratiâ et quia
hoc in alter potest facere — Idem e'

Si tempore incendij proximam & desti-
cini deficiam ex eadem ratione Idem e-
st si ius denunciis alteri, et igni contradi-
cat, quia censetur Ius alterius per hoc
agnoscere et Iuri suo cedere. Item si ac-
tor postea ad id consentiat, quia jam
cessat ius. Item si proster alteri casti-
onem quod velit docere de Iure suo.
Item si structor alteri proster cautionem
damni infecti, aut saltem opere cog-
ito mori e paratius eam prosteranti, et si
eam alter accipit. Item si ipse actor
tale opus si destruat, tunc alter am-
plius ad nihil tenet, quia Actor sibi
ipsi si debuit ipse Ius dicere tibi infu-
per debet cognoscere, an iuxta fuerit
causa destruendi v. r. si fuit, tunc

Procedat prior resolutio - si n̄ fuit, tunc
debet tale opus sublatum reedificare,
et insuper ei tenet ad omne interesse et
l. 4. § 3 h. l. ubi id ipsum dicitur - Et ratio
e' ne malitias indulgeatur

Titulus 5us

De Remissionibus

Conversio. Egitur de subditis Quod si
aut clam: et dicimus: quoniam iste in vius
projudicium sit novum opus vi v. clam,
quod habeat scientem Interdictum
quod si aut clam - v. in nunciationem
novi operis - Hoc autem intelligitur si n̄
jure fuit factum istud opus - si autem
jure fuit factum, tunc Propter solet
declarare talem nunciationem esse
nulliter factam, quod aliter vocat

Abolitio seu remissio, et ideo sequitur
de Remissionibus — Hinc remissio hic
e' abolitio ²novi ³operis ¹munitionis — Et
hanc missam facit Praetor, si iure n'te-
net, hoc e' quod Praetor illam declarat
nullam /: ut dixi /: si n' iure facta e' —
Hinc talis n' dicitur si v' clam facere l. i. h.
Idem e' si pars cum altero conveniat,
ut liceat in opere coepto pergere, tunc
in e'nt remissio, et iustant pergere, quia
Volenti n' fit injuria

Titulus 26us de precario
Pronotandum e' hic, quod aliud sit
precaria, precaria, Aliud precarium
aliud precarium precarii iuxta Verbum:
Res n' rium tria sunt &

Connexio: diximus: quod ille, qui vult
agere In iudicio uti possidetis, quod de
beat si vi, si clam, si precario possedisse.
Hinc sequitur de precario, ut de possessio-
ne precario obtenta.

Hic ut ipsum dicitur: Quod possessio pre-
cario obtentam habetur pro vitiosa,
si irregularis, cui rei in Praetor providit
per In iudicio, quod sonat, quod sonat
Quod precario ab illo habet, aut dolo,
malis fecisti, ut habere desinere d illi
restituas. Uterius dicitur: quod hoc In iudicio
dictum ideo fit inductum, ut ille,
qui rem precario alteri dedit contra il-
lum habeat actionem ad rem restitu-
endam, antea enim nulla inde debetur
actio ex ratione, quia hoc potius spectat

Ad beneficium quam ad contractum,
Propter am pro hoc introducit hoc reme-
dium et in inde concessit constitutionem
incerti seu ~~prescriptis~~ verbis et hoc
ex aequitate et magis ex mente partium
quam ex gesto seu expressa conventi-
one —

Hic dicitur: Quod precarium dicitur abinde, ²
quod per preces possessio rei aut usus
eius impetretur — Itine in definitur
precarium: Quod sit concessio usus ali-
cujus rei ad preces petentis tam diu
quam diu patitur concedens — (Ca-
rius quam diu placet concedenti —
Itine precarium ad nulum conceden-
tis e revocabile —

Hic dicitur: Quod precarium sit simile ³
Commodato & locationi, simile quia

Utroque transferent usus in alterum
2do quod in dictis Contractibus, sicut
ista duo — Differunt tñ ab illis in hoc quod
ibi tñ liceat uti ad tempus destinationem,
ante quod res n̄ potest revocari. In pre-
cario vero nullum ē tempus definitum,
sed hoc dependet à Voluntate con-
cedentis — Et ratio ē: quia Natura equi
ē liberalitate tam diu uti, quam
diu concedens vult — Hinc nec pacto
fieri potest, ut res precario data ad certum
tempus terminetur, quia hoc ē contra
Substantiam contractus —

4
Differunt secundo precarium ab istis duo-
bus Contractibus in hoc quod in istis duo-
bus Contractibus prosteretur usufructus
in hoc aut tñ usufructus lata et dolens

Disparitas est, quod in illis major censetur
esse liberalitas, & potius hanc quem
Iura gravant in uno illum relevat
in altero, atqui precista gravatur, quod
ad nullum concedentis debeat restituere,
quod relevat in hoc, quod tamen de culpa lata
et dolo teneatur quia — Hoc autem intelli-
gitur, si res nondum ad restituendum
sit petita, si autem esset petita, et alter
esset morosus, tunc in teneretur ad culpam
levem, et ad omne interesse ne mora
obis concedenti. Et quia culpa non est
culposi, mora morosi —

Hic dicitur: Quod hoc Intentionem datur
ei, qui precario dedit, sive per se, sive
per Procuratorem, quamvis si sit do-
minus, quia in eius interesse —

Datur contra eum qui precario accepit,
si rem habet aut dolo habere desistit, quia
doli rem representat — Ulpianus dicit:
quod hoc subdichum in deo contra ipsum
dominum si rem suam in pignus da-
tam, a creditore interim precario accipi-
at §. si signatorem pro tractatione §. si no-
li eam reddere l. 6 h. t. — Datur in

+ quia beneficia
n sunt exten-
denda : contra heredem precista, quamvis in
possideat, de tunc detineat — Imo quan-
vis n detineat, si dolo fecit, quominus
detineat l. 8 h. t. ubi dicitur: Quod ex
dolo defuncti teneat heres in id quod
ad eum pervenit §. —

6. Hic dicitur: Quod hoc subdichum agatur
ad rem concessam sibi restituendam
Item: ut fructus a tempore mutui in-
stituti

Interdicti perempti restituunt, quia
 actor debet in iustitiam causam resti-
 :tui hoc est debet habere totum, quod ha-
 :beret si ei res in tempore redderetur.

Et nonne am fructus repeti non possunt, quia
 cum commodans utitur non egent, non cen-
 :setur ex eis intersuisse — Ulpianus dicitur.

Quod si praestita petitis, rem non restitu-
 :at, quod possit condemnari ad id, pro
 aliterque interest, rem sibi restitutam
 non esse scilicet a tempore moti Interdic-
 :ti — Ulpianus dicitur. Quod hoc Inter-

:dictum non sit annale sed perpetuum,
 quia est rei persecutorium — Sed sic
 nem aliqui dicunt, quod isti Inter-
 dicto non sit locus, quando Comma-
 :dans fuit pactus per stipulationem

ut sibi talis res: dum recederetur
: datur, quia talis censet remenisse
beneficio Prætorio et elegisse civile.
Venit tñ e quod ita, quia talis censet
ad huc magis sui suum velle confirmari
: are go

Tribulus zymus

De arboribus cedendis

Connexio: Hoc Interdictum in e
hibitorium hinc de illo

1 Hic de iis: Quod hoc Interdictum sit
duces: unum e, quod habet locum
in prædio urbano, quando denique
per arborem vicini vicino prædio
sit aliquod prejudicium - v quod
luminis eius per hoc officij, tunc illa

Et si se excindere stitit, et po-
test ligna sibi servare, si id alter moni-
tus facere noluit; imputet enim sibi. Et
hoc mihi potest facere fructuarius, quia mi-
hi ejus interest. — Arboris nomine in hic
continentur Vites juxta L. 1. § 3. h. l.
ubi aliis posse truncari — 2

Alterum habet locum in praedio ru-
stico, hoc est, quando per vicini arborem
vini praedio rusticum sit impedimen-
tum, tunc id denunciandum est domi-
no arboris, ut illam coercet, hoc est
ut ramos id praedibus a terra amove-
at, alias ut alter potest facere, et
ligna sibi servare. — penitus autem eam
hic succidare non licet. — In praed-
io urbano vero licet, quia ibi

in per hoc solent ^{da} lodi ~~facimenta~~ domu-
um si vero hic — Et quia Arborescunt
tunc prodijs raro plantantur aut plau-
sant propter necessitatem, his vero
propter Voluptatem — tunc enim dicitur:
Quod si Arbor vicini in fundum alte-
rius vento inclinatur, quod si liceat
agere ex l. in tabularum, ne arborem
ita habeat l. 2. h. tit. Et hoc ut peri-
culum avertatur

Fibulus 28 vus

de glande legenda

Item Interdictum in e prohi tor
um. Hinc de illo —

1 Hic dicitur: quod hic per glandem
intelligatur ~~vix~~ omnis fructus l. i. h.
et l. 263 de V. S.

Hic dicitur: quod olim fructum meum 2
de arbore mea: forte declivi: in
alterius fundum cadentem: fluere
reperit per tridecim, dum legitur,
alias ei fuit proscriptum L. unich. l.
Et ratio est, quia fructus facili ampu-
tatur, et sic censetur haberi pro
derelicto — Hoc die autem per consue-
tudinem alius obtinuit, et cepit
talibus fructus statim ei in cuius fun-
dum cadit, quia hoc caput impu-
tat.

Tribulus quus

De libero homine exhibendo

Connexio: Diximus: quod Invenitur. 1
ita ut aliqua sint exhibitio, hic
jam agitur de inventio exhibitio-
no

Quo agitur, ut liber homo ab aliquo
debeat exhiberi, ut e' extra fore
suum ponat, ut possit videri — Ex dictis
apparet, quod iste Titulus agit de tali
re exhibenda, quod n' e' in commercio,
quia liber homo n' e' in commercio —

Est aut' hoc Interdictum ^{dulcibus} ~~introducitur~~
favore tuendo libertatis, ne liberi
homines a' quicquam detineant, ita
ut ei recedere si liceat, et ratio additur:

quia hoc parum differt a servitute
leg. 2. h. tit. — Olim hoc Interdictum
durabat 50 annis. Hodie semper.

Ad finem Numeri dicit: quod per
inde sit, an debeat sit pube, v. m.
pube, an major foemina, an pa.
: consensu

v. plurimum, quia in libertate vivat
et n. aliud —

Hic dicitur quod hoc Interdictum om-
nibus competat et hoc favore liber-
tatis, ut ab omnibus libertas possit de-
fendi — Atque et mulier et pupillus
illud potest interdicere, solum, quan-
do ratione cognationis v. parentum
v. affinium delentorum agit, ex
ratione, quia tunc censentur, quasi
suum injuriam defendere, atque
go — Ratione aliorum aut n. quia
cessat dicta ratio — Ulterius dicitur.
Quod si plures sint, qui ratione personarum
eiusdem hoc Interdictum movere
volunt, quod Praetor istud debeat
recernere ei cuius maxime interest,

vy agnato v ei qui e' magis idoneus,
et qui majori dolo presumis expertu-
rus v qui majoris e' dignitatis — sub
finem Numeri dicit, quod suspectus
agere volens sit removendus, quia per
illum potius periclitetur libertas,
quam juretur go —

3
Hic dicit: Quod hoc Interdictum des-
contra eum, qui dolo liberum homi-
nem detinet — Hinc contra istum
p: qui talem detinet, quem in sua po-
testate habet, si datur, quia cessat do-
lus, uti vy e' domine servum deti-
nent v pater filium suum detinent

Et hoc in procedit: quamvis esset e-
mancipatus, quia tunc in censetur
absesse dolo propter genuinam pietatem

Ulpianus dicit, quod si iste hoc iuber-
: dicto si teneas, qui captum litro re-
= demps tum detinet ex ratione quia tunc
ex causa pignoris et si ex ratione servi-
: tutis illum detinere consuetur. Ex-
: cipit Nisi ei offeras datum litrum,
et si sit remissum, quia tunc cessaret
causa pignoris et sic detinens esset in
dolo. — Ulpianus dicit: Quod si non
possit hoc subdicto conveniri
iste, qui volentem detinet, ut si quem
emit per in foro pro servo, et si is
taceat, quia talis si habetur certo
pro libero go. Idem est si quis respu-
: ret quod se liberum hominem esse et
detineri, quia ei si posset insubari —
Ulpianus dicit: quod si non exhibeas

Talis liber homo /: v.g. per mendaciam
occultationem /: quod litis estimatione
debeat prestare. Reus, hoc e. tñi quantum
actoris interest, eum exhibitum n. esse,
et postea. Reus poenam 50 solidorum
vel penam dñi: Quod hoc Intendit
sit persequens, quia libertati hostis
nunquam prescribitur — ultimum dñi
: iñ. Quod talis Reus n. possit crimine
liber conveniri ex lege fabria de
plagiarijs, ubi agit a poenam arbi-
: trariam — Et postea tñ potest inter-
tari hoc subdolum, quia hae rem-
: edia tendunt ad diversos fines — In-
terdictum em tendit a vindic-
tam priv. et am, hae actio autem
a publicum

Tibulus Bonus
De liberis exhibendis
Item duccendis

Connegio: Hoc Interdictum in exhibi-
bitorium; hinc de illo — 1
Agitur autem hoc Interdicto ad hoc, ut
liberi in patria potestate constituti,
ab alio detenti patribus exhibeantur,
et ideo est exhibitorium, et simul
in prohibitionem, quia tutor pe-
tri liberis decenti domum rem fieri
vetat — Est in mixtum, qui simul
causam proprietatis continet: hoc est
quod si sit satis, ut tutor probet se ta-
ley liberos, sed in debet probare se illo-
rum esse patrem — 2
Hic dicitur: Quod hoc Interdictum comper-

Patri, qui liberos habet in patria po-
testate. Hinc patri n' daf, quia mater
n' habet patriam potestatem. Sed mater
debet agere Interdicto de libero homine
exhibendo — datur aut hor Interdic-
tum contra istum, quia quem i' isto, de
quo exhibendo agis, supposito, quod agis
illum sit invitus — Hinc si sponte a-
git cum maneat, tunc cessat Ratio
Interdicti, quia talis eum n' detinet et
potest abire, et ideo in talis filius magis
censetur esse penes se, quam penes ali-
um — Contra ipsam filium ducen-
dum n' datur, quia nemo se ipsum
extra se occultare potest — Et quia
absque hoc inter patrem et filium
familia n' potest stare Actio, q'o

Hic deus: n' eximabit culpa in hoc
Interdicto

Hoc ē, quod nec ex causa alienos libe-
ros detinere liceat, quia Protor vult
omnino de tales liberos exhiberi go-
Et hoc in regula — Inde tri ponit triplex
Exegitio, ubi illos ex causa detinere
licet. 1mo si forte mater p. facto divor-
tio eos detineat, pro eisue si sint par-
vuli, quia eos debet lactare, curare,
purgare hinc iustissimam habet
causam — 2to si iudicatum sit
contra patrem, quod si fil. pater, &
quod eum si habeat in potestate, quam-
vis forte iniuriose esset iudicatu,
quia res iudicata pro veritate habet
3to si forte pater vellet agere con-
tra generum ad filiam sibi nuptam
exhibendam quia potest causa

Matrimonij. Et ratio addit. ne bene
concordantia matrimonia jure pat.
potestatis turbentur - unde apparet,
quid jure communi Neptia si liber-
ent filiam a patria potestate, quia
aliaj ista exceptio esset frustranea,
quia si posset hoc Interdicto conve-
niri L. i § fin. h. l. ubi id ipsum di-
citur

4. Hic dicitur: Quod si uxor a marito abest,
et ab alio detineatur, quod Maritus con-
tra illum habeat Interdictum de ux-
ore exhibenda et ducenda, ne in
ductione turbeatur, nisi uxor forte
esset quod socerum, respectu a quo
patrem L. 2. Cod. de nupt. Anno quia
Mulier e' sub potestate viri, uto ne

Bona concordantia Matrimonialia
venit Titulus Stius
De Utrubi

Connexio: Eximius de Interdicto: Ubi
possidetis, quod competat isti, qui in
possessione rerum immobilium tur-
batur, sequitur de Interdicto Utrubi
quod competat isti, qui in possessione
rerum mobilium turbatur.

Hic dicitur: Quod hoc Interdictum sit
retinendus possessionis et in finem
e' prohibitorium, quia prohibebit
ut fieri ei penes quem res mobili
in vitiosa /: id e' si vi, si clam, si preca-
:tio existit.

Et in hoc Interdicto olim vincebat
is, qui maiore parte anni huius possidebat.

In casu ubi utrinque contentio ab an-
te fuit de possessione — Hodie am i-
vincit, qui tempore redditi Interdicti,
seu tempore motus litis e in possessione,
ex ratione, quia ultimo probatus ante
omnia e restituendus —

Titulus 22us
De Migrando

Connexio: Inter alia Interdicta in
e Interdictum de migrando, hinc
de illo —

1. Hic dicitur: Quod hoc Interdictum sit
prohibitorium, quo Praetor vim fi-
eri velat inquilino, qui finita loca-
tione res suas vult alio apportare,
quo minus in apportando impeditur.
Et hoc procedit: sive ille secum

Attulerit, sive illagibi prouerant sup
: qd ofito in; quod pensio soluta sit v
ni si sit remissa v si acceptata. Pre
cipue am hoc Iubendictum habet lo
: cum tunc, si res sit talis, quae in patris
ignorationem, uti v. g. sunt liberi;
uxor et talis habet Iubendictum
dicendum —

Hic dicitur: Quod in hoc Iubendictum ²
Subiect: scilicet: detur ei qui gra
tuitam habet habitationem sci
licet ex equitate — Ad finem dicitur:
quod hoc Iubendictum sit perpetu
: um, et in competat et heredibus, et
contra heredes, quia e rei perpetuo

rium
Tibulus 3us
De Salviano Iubendicto

Connexio: Inter alia Interdicta in e
Salvianum Interdictum hinc de illo
hic dicitur: Quod hoc Interdictum sit
restitutivum, et quidem adipsam
de possessione, quod inventum est a
Salvio Juliano Edicti perpetui Au
thore, qui jussu Imperatoris Adria
ni Voluere Edictionem composuit
et servavit dicitur: quod hoc Interdictum
de domino fructu seu proventus
ei, qui illud elocavit et expresse fu
it pactus ut propter fructus, qui
exi tantum sunt hypothecati: nisi si
mul habeat hypothecam in alijs re
bus illatis et investitis alijs tales
res sine expressa pactione non essent

Hypothecis obnoxios l. i. h. l. ubi ul is-
sum dicitur —

Hic dicitur: Quod hoc Interdictum sit ³
duplex scilicet directum et utile di-
rectum est quod datur contra Colonum
ad adipiscendam possessionem re-
rum, quae pignori expressae sunt ob-
ligatae — Utile est quod datur contra

3tium possessorem, in quem tale pig-
nus translatum est juxta l. i. §. i. h. l.
ubi ul issum dicitur — Sed Objectiones
Lexima Cod. de precario: ubi dicitur:

quod hoc Interdictum non debet con-
tra 3tium, quia male diximus, quod
ita est directum et utile N. —

Hic dicitur: Quod si res in judicium ³
restricem illatis pleribus in

In solidum sunt obligati v. g. si duo
erant londomini istius fenele elocati,
et si generaliter sibi pignus pacti sint,
quod tunc quisque locator possit agere
huc Interdicto in solidum, in contra
extraneum si am tales regni pro
partibus illis essent oppignoratae, tunc
n. agatur Salviano, sed serviana et
quidem ad hoc ut quilibet ad hunc
Ius suum stabiliat pro rata iuxta
l. de pignori ubi id ipsum dicitur.
Ex dictis apparet, quod Salviano a
gatur ratione possessionis et quidem
v. agis directo, si agis contra ipsum
Colonum - v. agitur utili seu quod
Salviano, si agatur contra Irem.

Serviana Actione am agis ratione propi-
: elatis, et quidem indirecta contra is-
: sum colonum, & utili seu quasi ser-
: viana contra Stium. Et diffinitur
e' quia possessio e' fructu et solida,
Ius pignoris am ab initio potest pro
parte constitui —

Hic dicitur: Quod Interdictum salvi-
: anum fit expeditius Actione serviana,
quia si agas Interdicto salviano,
tunc sufficit probare, quod colonus
eo tempore rem occupatam pos-
: sedens, et exegit: quod tunc colo-
nus si fuerit dominus: si potest op-
: poni — si am agas Serviana, tunc
actor debet simul probare colonum

Tempore expignorationis fuisse dominum
provisum si contra Statum agatur
13 Et veriter dici potest: quod iste Titulus
hæc in se comprehendat, quod denique
actio seniana des locutori pro alij
titul adversus colonum & quasi senia-
na adversus tertium possessorem: in
casu, ubi sibi expresse hæc hypotheca
eandem pactus est — Notanter si agatur
de Jure pignoris principis aliter de
clarando — Et ratio in istis sibi
possessio adjudicetur — si autem agatur
de possessione adjuvenda hujus
pignoris, tunc contra colonum agendum
est Salvano — si autem contra Statum
agatur tunc quasi Salvano — Ex
dictis patet, quod agens Salvano

Sed quasi Saliano n̄ teneatur pro-
bare dominium, agens vero h̄c
illa teneatur probare dominium

LIBER 44us

Tibulus Amus

De Exceptionibus, prescripti- onibus et præjudicijs

Connexio: Eximus de Interdictis per
quos defenditur possessio, sequitur
de exceptionibus, per quas in defen-
ditur possessio — Quod aut per
Exceptiones defendatur possessio.

Hoc apparet ex eo, quia possessor onus
probandi rejicit et transfert in adve-
-sarium et ipse manet in possessione,
donec alter probet contrarium, et
ratio est quod in pari causa Melior sit con-
ditio possidentis — Hinc in dicitur solus

Beati possidentes:

II Alii dicunt: quod Rubrica videantur
esse tres partes scilicet de executioni-
bus, de prescriptionibus, de prejudi-
ciis — In rei veritate autem sunt duae
una de prejudiciis, et altera de Ex-
ceptionibus seu prescriptionibus, qui-
bus prescriptio accipitur pro executione
et vice versa juxta L. 3 § 1 infra de
provanctoribus: ubi cum ipsum dicitur:
Secundum in probas per L. 2 § 1 de solus

Desolut: et per l. 29 infra Tit. Saquenti
 ubi dicit: quod exceptio rei iudicatae v. doli
 mali vocatur praescriptio, go sunt idem. —
 Hic dicit: Quod exceptio possit sumi da — 3
 : plius scilicet laxè et strictè — si laxè
 sumas, tunc significat quamlibet defen-
 sionem, v. si quis alterum vexet, et ille
 retorquendo excipiat. — Si autem sumis
 strictius pro — elisione, id est denique per
 illam excludas intentionem Actoris et id
 per, quod alius essemus condemnandi
 juxta l. 1 § 2. h. tit. et l. 4 § 1. Cod. eod. ubi dicitur

/ NB potest in exceptio sumi gramma-
 : ticaliter, et tunc e Regula limitatio.
 Item jam Iuris, cuius Iuris sit exceptio?
 Si origine e Iuris gentium, tunc quia per-
 tinet ad defensionem, Defensio autem e
 Iuris gentium, go et illa, rto quia
 actio e Iuris gentium go e defensio,

Quia iuris iuris e datus, ejus iuris me
distractus, atque go - Quoad formam am
e iuris civilis, quod probatur ex eo, quia
forma exceptionum e a iure civili adin
venta, quod probat: quia Prætor solebat
partes mittere ad iudicem datum uem clau
sula: si parer Tibium Messio ius da
re: bene oportere, tu iudex opto, et cum uider
quis clausula si n fuit adjecta, tunc
iudex datus n potuit exceptionem attor
dere go e iuris civilis

4 Hæc sequuntur variae exceptionum divi
siones Simio: quod alia snt iuris, alia
facti - Exceptio iuris e, quæ supponit
tionem iure fundatam, uti e exceptio
pacti de n pebendo, metus, doli iuris
iurandi - Exceptio facti e, quæ nat
lam

Actionem supponit, sed tñ de facto
agenti opponit, uti e' exceptio jam semel
facta solutionis - Hinc tñ improprie
vocat exceptio, quia exceptio e' Actionis
elisia, ubi am n' e' Actio, ibi m' n' potest
elidi, quia elisio e' privatio, quae pro-
supponit habitum g'o - Hinc illa excep-
tio tñ proprie vocat exceptio, quae ac-
tionem elidit, uti e' iuris iurandi, pae-
ti de n' petendo, doli metus rei iudi-
catis et uti jam ante dictum e' - Im-
proprie tñ m' exceptio facti, vocatur
exceptio, quoniam Actionem facti elidit.
Ad finem Numeri a' causa efficiente
exceptio dividit: Quod alia sit civilis,
alia Protonia - Civilis e' quae i' iure
Civili e' introducta v' Rei iudicatis,
I' Consulti Macedoniani, V' Rejani,

Beneficium competentis - Protonia
e, quod a Protonia e' introducta v'g dolim
- tū erroris in facto, declinatoria fori -
utlenig executio a forma divitiis: quod
alia sit justa, alia injusta. - Justa e,
qua debet attendi v'g juris juranti
justa e, quod n' debet attendi v'g si quis
levi metu inducatur ob v'g si Mulier
clam Consulto Velliano renunciet
A fine in executio divitiis: Quod alia
sit peremptoria, alia dilatoria

5 Peremptoria e, quod causam principalem
in iudicium deductam perimit
Et haec potest semper quoniam ille e, et
ante litem et post litem, ubi v'g e' Executio
pacti de ^{renunciatio} in peribendo, Consulto Velliano
jani Macedoniani, juris juranti et
dilatoria e, quod causam principalem

In iudicium deductam si perimib,
Sed illam tui ad tempus differant, et facit
tui instare instantiam - Et haec ex-
:tio v. concernit personam iudicis, uti v.
e exceptio declinatoria fori seu incom-
:petentis iudicis. Item suspecti iudi-
:cis - v. respicit personam litigantis
v. quod litigans non habeat legitimam
personam standi in iudicio - v. quod
sit contumax, v. quod non velit presta-
:re iuramentum calumnie - v. quod
sit impeditus - v. quod non possit vocari
in ius, uti e. Patronus, v. v. quod sit
infamis - v. respicit personam suber-
=ventium imo v. quod Procurator
sit foemina - ut v. quod Procurator
sit sacramento obstrictus, uti e. miles.
v. 3to Quod Procurator non habeat legitimam

Mandatum — et qto Quod Procurator
n̄ habeat legitimam etatem — et to vel
Quod ista causa Procuratorem n̄ admittat
: talis vult Procurator jure, quod principis
pali n̄ numeraverim, et denique talis
exceptio respicit Actionem seu ordinem
actionis, v.g. quod plus petatur re. — et
si onto n̄ servetur in executione v.g. si fide
jessor conveniatur ante ipsam prin
: cipalem —

6 Hic Dubit. An Exceptio competentis
sit peremptoria et dilatoria? Et Ver
: u? quod sit dilatoria ex ratione, quia
causam n̄ perimit, sed tñ ex actionem
differt — Hic e; quod Reus a huc obli
: getur, postquam ad meliorem forte
nam pervenerit Beneficium compe
: tentis definitur.

ultenij dieij: Quod ^{causis} ~~lato~~ bonorum in
potius pertinet ad exceptiones dilato-
rias ex ratione quia in per illam debetur
si permittitur, sed tui differatur, donec ta-
ly ad pinguiorem fortunam pervene-
rit.

Hic I ad inf: Qualis sit exceptio in offi- 7
cioso Testamenti seu querela s. aut in nu-
merata pecunis, an sit dicenda per-
emptoria v dilatoria? & inprimis di-
cit Author, quod videantur esse tempora-
les seu dilatorias ex ratione quia sunt in-
tra certum tempus proponenda, scilicet
prima intra quinquennium, ita in-
tra biennium - Venij tri diebus esse, il-
las diei peremptoria, ex ratione, quia ex-
cludunt autorem - Melius hanc questio
sic distinguis: Relato respectu ad tem-
pus intra quod sunt proponenda. Insuper

et in dilatoris seu temporales ex ratio-
-ne, quia prior debet proponi intra 5to
intra duos annos - Quod effectum habet
peremptoria et perpetua ex ratione, quia si ap-
probaratur: tunc excludunt Actorem, et potest
dicere quod privilegiata sit dilatoria, commu-
-nis autem est peremptoria -

8

Hic ponunt differentias inter exceptiones dila-
torias et peremptorias. Similiter quod dilatorias
pleraque ante libellum contestatam sunt propo-
-nendo quia hoc ingressum litis impediunt
l. ult. Cod. h. tit. Ratio rationis, quia requiri-
-unt Judicium constituendum - Et hoc in
-gula: - Sunt tri quidam Casus exceptio-
-libi in post libellum potest proponi. Similiter si primi
post libellum emergat, ut si Jurex primis post
libellum duxit Actoris amorem, tunc in post
libellum potest proponi, ex ratione, quia quod
de novo emergunt, novo indigent auxilio

2do si illam ante ignoravit, sed eam possibi-
lem primo rejecit, ut quod iudex sit affinis
actoris, sed ut opponens deberet jurare. 3tio
si Reus in lite de iis postea opponendis sit pro-
testatus, ex ratione, quia protestatio sui protes-
tantis conservat illosum cap. 4 x. eod.
4to si talis exceptio faciat iudicium retro
nullum, uti e exceptio falsi Invenientis,
quia talis sententia non valet, nec ligat domi-
num, quia res inter alios acta alijs non
præjudicat —

Hæc dicitur: Quod excommunicationis ma-
joris exceptio possit in quacunque lite par-
te opponi cap. 1 eod. in 6to: ubi id ipsum
dicitur — Hinc mi aliqui dicunt, eam esse
anomaliam, id est, nec propriè perempto-
riam, nec dilatoriam, quia non perimit
debitum, et potest in quacunque parte
proponi — Nihilominus tamen magis ad

dilatorias spectat, quia per illam si cas-
salur debitum, saltem sistitur processus,
donec talis absolvas, qd. Sed obijci potest, pro-
poni post libem, qd. e. peremptoria. Negas
consequentia, quia si omnes dilatorias sunt
ante libem opponendas nec omnes peremp-
torias post libem uti seques. Et sic succedit
regula: si probat hoc esse, quod ab hoc ^{con-}sequitur
abesse.

io Hic dicitur. Quod si Reus auctori excommunicati
cato hanc executionem opponere negligat
quod illam ipse iudex debeat opponere et eam
regellere Cap. in x. h. tit. ubi d. ipsum dicitur
Et ratio e. ne quis cum excommunicato in
trinentiam animas suas communicare co-
gatur.

iio Hic dicitur. Quod hanc executio in post sententia
am possit opponi, si quidem a hoc, ut sen-
tentia

dicat nulla, sed ad hoc, ut impediatur excommunicatio —
Et hoc Statutum est in odium excommunicati, ut contumacia eius coerceretur et regre-
:mas, et ut se citius humiliet et redeat ad
cor et Ecclesie reconcilietur —

Hinc dicitur: Quod hoc ita Statutum sit ratio-
:one excommunicati, quod nec per Leges
Sæculares possit statui contrarium, ut
denique Actor excommunicatus nequeat
regelli ex diffinitionibus, scilicet ut ad
cor redeat — Quamvis alicubi per quos
Stephanos et Gallos: contrarium observet,
ubi excommunicatus ab agendo non potest
regelli — In quos invenitur Joëpini, quia
ipsi Ethnici et Veteres tabem fugiebant,
in ipsi Gentiles — Hinc minime est, quod
hoc Christianissimi admittant — Quod ut
ant Gentiles observabant hoc probat

Ex Julia Coesare de Bello Gallico l. 6. ubi
dicitur: Quibus ita interdictum est, numero
Iniquorum ac Sceleratorum habentur, ab
ijs omnes decedunt, aditum sermonemque
defugiunt, ne' quid ex contagione in com-
:modi accipiant, neque ijs precibus reddunt
neque ullus honos communicatur —

Ad finem Numeri Sicil. tunc horum quod ho-
die istius executionis rarus sit usus, ob
hoc propter extravagantem ad evitanda
Martini 5to, qui favore timoratorum
conscientiarum tolerat excommunicatos,
exceptis duobus casibus, Imo si sit publicus
pro tali denunciatus, et ex ambona, per
valros — ut si sit notorius Clericorum
:sor —

13 Hic ponitur ita differentia inter executionem
dilatatoriam et peremptoriam, quod

Quia dilatoria debet probari ante litem,
alias res censeres consentire in iudicem
et personam auctoris approbare - peremp-
toria vero post litem - sed Obijciunt l. igna
Cod. de probat. ubi dicitur: Quod dilatoria
possit probari post litem qd male diximus,
quod debeat probari ante litem - At hoc
aliqui Idem, quod sit Textus mendosus,
quod loco dilatoria debeat legi perempto-
ria - sed si e opus hac correctione quia
potest lex aliter solvi scilicet distinguendo
hoc modo - si sit talis quae potius causam
concernit quam iudicii constitutionem.
Item si sit dilatoria solutio-
nis. v. de respondendo ad certum tempus.
si sit dilatoria processus. Item v. in com-
petentis iudicis -
Hic dicitur: Quod executio dilatoria / quae fit in

Causam seu solutionem perimit respicit,
comparat exceptioni peremptoriae: quia
utraque respicit iudicium constitutum,
quod in utramque sufficit probare possi-
tem, sed tria ante sententiam l. 2. Cod. sen-
tentiam rescindi non posse: ubi id ipsum di-
citur, ut parti de non petendo a verbum tem-
pus — ubi enim dicitur: Quod non sint quaedam

exceptiones peremptoriae, quae possunt ante
litem proponi et vocantur lites finitae ex
ratione, quia si in continenti probentur,
tunc impediunt progressum litis, id est ip-
sam litem impediunt oriri, uti est excep-
tio rei iudicatae, transactionis, quingui-
tanti Cap. i de litiis contestatis in lito

15^m Hic dicitur: quod post sententiam regu-
lariter nulla exceptio possit opponi ne-
=quidem

Peremptoria, ex ratione, quia post senten-
tiam nemo pulsatur — Exejis tri. exceptio
Junulli Macedon. Item Consulti Valdejanis &
qua in post sententiam possunt opponi —
Et ratio est, quia si tam causam oppugnant,
et si arguant Judicem injustitias, sed tri
executionem impediunt go Item ex-
ceptio competentis militi v. donatori
competens est l. 41 § fin. de re judic
Nunc quaeritur an in patri, patrono, marito, 116
sorore liceat beneficium competentis
post sententiam opponere? — Ratio debi-
tandi est, quia in d. § fin. de re judic, et
in l. 33 de donatione, tri sit mentio do-
natoris et militis go hoc si est trahendum
ad alios & tri quod ita, quia eadem
subest ratio, quod si arguat Judicem in-
justitias, sed tri executionem impugnet. go

Offi m' q' intelligenda l. 2. h. —

17

Quod et obtinet in exceptione compensatio-
nis: hoc e', quod si illa post sententiam pro-
ponitur l. 2. de compensat. ex eadem
ratione, et quia compensare e' solvere Item
Exceptio confecti Inventarij: ne haec ut
tra' gravetur: si potest post sententiam
opponi ex eadem ratione — Item plerique
l. 3. xi de soluto q' quod si sit huius fori

18

Hic dicitur: Quod si quae exceptio jam semel
ante litem fuit proposita, et si fuerit rejec-
ta: v' q' quod si possit compensari, tunc an
plius postea opponi si potest ex ratione,
quia censere' esse frivola, sed sententia
transibit in rem iudicatam (l. 2. xi
de Re Jud: —

19

Hic item sequitur alia exceptionum di-
visio, quod denique aliae sint reales, aliae

Personales — Reales sunt, quae rei seu cau-
sae cohaerent, uti est exceptio rei iudicatae,
doli mali — pacti de non petendo — Juris-
jurandi — Consulti Vellj. Macedoni

Personales sunt, quae personae debitoris
adhaerent, uti est exceptio cessionis, minoris
aetatis —

Hic ponit differentiam inter exceptiones rea-
les et personales — Quod denique excep-
tiones reales non competant heredibus —

Item bonorum possessoribus — Item fidejuss-
oribus — Item ubi est exceptio pacti de non pe-
tendo — Et ratio est — Immo quia talis ex-
ceptio rem ipsam imminuit et censet

quasi principale debitum augere sine
quo fidejussio s. tanquam accessoria
stare non potest — ratio quia si ista excep-
tio non prodesset fidejussori, tunc in nihil

Prodesse ipsi principali seu deo, ex rati-
one, quia fidei iustor debet loco ejus
solvere, tunc iusticiā mitteret contra illius
regressum go —

21 Personalis am n̄ competant hereticis, ne
fidei iustoribus — Et ratio ē Simō. quia hec
exceptiones competant propter causam
aliquam qualitatem v conditionem,
que personam respicit vq intuitu vere
rentis, pietatis, Indulgentis etatis, que
qualitas n̄ ē eadem in heretico v fidei iust.
Sore go —

22 Exceptio personalis go n̄ competit fidei iust
Sori — Contra hoc Obijit lex iusta Sy
Solut. matrim: ubi dicitur Sicut excep-
tio personalis prois defensori /: ubi
vz ē beneficium competentis est go m̄
debet

Prodesse fidejussori & disparitatem: quia
defensor habetur pro eadem persona cum
defenso et eum representat et convenit
eandem actione; si vero fidejussor sed ille
convenit ex propria fidejussione sed re-
plicas tali modo saltem talis exceptio
deberet prodesse heredi, ex ratione quia
in heres representat ipsum debitorem,
et eandem actione convenit qd. & dist.
representat illum virum: ubi illi be-
neficium competit. N. representat illum
mortuum, ubi iam est exulatus heredi-
tatis.

23

Sed obijci: si exceptio personalis v. cessio-
nis bonorum si prodesset fidejussori, tunc
nec prodesset ipsi principali, v. marito,
donatori, parenti ad, & ideo si fidejussor
pro illo solveret v. pro tali, quod laicus est

Est bonis, tunc habet contra illum re-
gressum per actionem mandati l. 28 va
Mandati /: atqui debet pro deo princi-
: pali qd in debet pro deo fidejussori &
dicto habebit contra illum regressum
indistincte N. habebit eum tunc quan-
: do id principali denunciatur, quod si
sit mota, sit in iudicium veniat et se
defendat C. si, si qd talis Principalis
: venit, tunc omnino contra illum ha-
bet regressum - si autem venit et lae-
exceptionem opponat, tunc id in pro-
: deo fidejussori, si autem ex persona sua
et in directe, quia ille eam opponere
non potuisset, sed ex persona ipsius prin-
: cipalis seu in directe - Et quod hoc
principalis possit facere, haec est res et
ceptio

Principalis competens eidem rebus
inutilis L. 10 § 12 Mandati — sed obijci
L. 10 Solutio Matrim. ubi generaliter di-
citur: quod exceptio personalis non profitur
fidejussori quod male dicimus, quod ita
est dictum directe et ex sua persona (in-
directe et ex persona principalis agen-
tis. N. quamvis ut Procurator ageret
Hic dicitur: quod tunc tamen talis exceptio 24
seu intimatio profitur fidejussori, quan-
do fidejussor potest habere regressum
contra ipsum principalem, si a ping-
viorem fortunam perveniat: scilicet ut si
in casu competentis, Vg si quid socius
pro socio fidejussit, et si tunc pro illo
debit solvere, ex ratione, quia necen-
setur se in plus obligasse, nec in

In omnem eventum In causa cessionis
bonorum am, Auct. minoris et alij: si
conveniat pro isto, qui posset cedere bo-
nis, et pro minore, qui petit restitutionem:
nem: hoc cautio fidejussori non prodest
quia censetur se in omnem eventum
obligasse l. si Cod. de fidejuss. minore
ubi id ipsum dicitur - Restitutio ergo mi-
noris facta non prodest ejus fidejussori. Hoc
autem intelligitur si talis minor propter
lubricum et alij rebus, tunc id non
prodest fidejussori - si autem talis minor
fuisse letus dolo adversarii - Et si id
restituerebatur, tunc id non prodest fide-
jussori quia talis exceptio est realis, et
qui realis prodest fidejussoribus ergo
28. Alio Iuris: An exceptio Narratorij

Seu induciarum solvendi principali con-
cessarum pro fit fidejussori — J. Præno-
tas Auctor quod tales inducias soleat
Princeps concedere, que Induciae, ut
dixi aliter vocantur moratorium, Re-
scriptum & littera dilatoria Et ha-
rum induciarum egenus debitor habet
dilationem solvendi usque ad annum,
biennium, triennium, & quinquennium,
Sexennium, quod fit frequentius —
Hinc in soleat vocari quinquennel-
litio Quæritur: An harum induciarum 26
alicubi fiat mentio in corpore Juris?
R. quod ita — sed Quæritur Ubi?
R. Aliqui s. ut Accursius: s. dicunt,
quod in l. 6. de precib. Imp. offer.

Sub hac lex tui loquitur de dilatione solu-
tionis debitori per ipsum Creditorem
nō verō per Principem concessa — Hinc
melius dicitur: Quod illarum fiat mentio in
l. 4 Cod. de precib. Imp. offer. libi ut q
sum dicitur, quod tales inducias soleat
concedere Princeps, si aliter, quā
si debitor caveat, quod ijs lapsis velit
Solvere Solidum. — Ullterius dicitur
quod tales inducias tui concernant de
tum praesens & praeteritum, si anni fu-
turum. — Quod probat Argumento leg
Aurelius 23 § Titius 1. de Libert. l.
ubi Casus: Titius mihi tenet mille
et ego illi lego hoc mille, facto Testa-
mento accipit a me aliud mutuum
ego morior, et Queris an sub pri-

Sub primo legato in continetur sub
 : Sequens debitum, et dicitur quod non,
 go nec in nostro casu — An autem hoc debi-
 tum proveniat ex contractu v. ex delicto
 perinde est, quia solum debitum curatur
L. fin. § 4. Cod. de custod. reorum: ubi di-
 : citur quod condemnatus possit bonis
 cedere, go et impetrare tales inducias.
 Diximus: quod quisque debitor possit
 impetrare tales inducias, sive sit de-
 bitor ex contractu, sive ex delicto, in
 regula: — Exigis en casus depositi: ubi
 depositarius tales inducias ratione
 depositi impetrare non potest, quia age-
 ret contra fidem datam; quia depo-
 situm quando venique revertenti est
 restituendum, atqui go L. pen. Cod.

deposuit libo in ipsum diuif — Subfinem
diuif: quod Princeps tales inducias se
leat concedere iulius de jure commun
de consuetudinem am solent peti coram
superioris Curia, sed in talis, qui illas
tit, debet dare idoneum fidejussorem
quod finito tempore velit solvere sol
: dum —

29 Hic jam resumit questio in Numer
25 proposita, an denique exceptio Mor
: torij profit fidejussori? — Et primo pro
sententia negantium, quod denique
ei non profit ex rationibus Anno quod
: scripta /: procipue privilegium perso
: nale continentia /: sunt stricti in
: terpretanda, atque hoc est tale, quod
indigentia debitoris, non est indigentia

Fidejussoris go — utro hoc probari vides
per l. 8 § 3 et l. 20 de liberatione, ubi di-
cis quod pactum de non petendo debitori
ad dies vite concessum non profitur ejus here-
di, quia est personale go et in nostro ca-
su — 3tio quia fidejussor comparatur
heredi, quia uterque in locum prin-
cipalis surrogatur — utro hoc probari
vides per Sophum fin. Institutus de re-
plicitat. ubi dicitur: Quod beneficium
cessionis, non profitur fidejussori, go nec
moratorium, quia istud Moratori-
um ideo videtur esse concessum, quia
debitor non est solvendo — utro probari
vides per leg. ix de re judic. ubi
dicitur: Quod beneficium competentis
non compellat fidejussori go nec talia
inducia —

Verius tñ ē quod ita, quia si n̄ prodes-
 sent fidejussori, nec prodesse h̄eredi,
 quia illa, si deberet pro illo solvere, l̄
 haberet contra illum regressum, atqui
 gō — probat n̄ Argumento legis. Amb.
Cont. de fidejuss. min. Ubi dicitur, quod
 si fidejussor minoris pro eodem con-
 :netur, et si postea contra creditorem
 minor restituatur, quod h̄c restitutio
 n̄ pro sit fidejussori, et quod habeat con-
 tra minorem regressum, ut is agat con-
 tra Creditorem gō et in nostro casu
probat rito: quia alias Registratorum
 nihil operaretur saltem respectu C-
 :ditorum, qui tñ suum consequerentur
 atqui hoc dici n̄ potest, quia hoc por-
 vilegium ē contra Creditores impositum.

Et ratio ulterius est, quia alias tales cre-
ditores ad hoc frustra vocarentur.
Nisi forte nulli essent fidejussores. / 20
Et quia tale Rescriptum si impetratur
contra fidejussores — Quod autem istud pri-
vilegium si impetretur contra fidejusz-
sores, hoc probatur ex eo, quia impetratur
contra Creditores, fidejussor autem ante
solutionem nondum est Creditor, quia
nondum solvit, si enim solvisset tunc
non esset opus Moratorio 20 — Hinc
ante solutionem fidejussor nul-
lam habet actionem l. i. Cod. de fi-
dejussoribus ubi id ipsum dicitur. — Sed
ob hoc fidejussor censetur se obligasse
in casum, quo alter impetrabit
tales inducias, 20 hoc non prodest fi-
dejussori.

Et si in Negando Aut. quia fidejussor se-
tri censetur obligare in eorum solitum,
iste casus am e' insolitus go — Quia qui
fidejussor tri obligetur in eorum, quod
ter n' e' solvendo, talis creditor am po-
test esse solvendo, sed tri solutio differt
in tempus, ne ei actu sit damnoza go
probat 3tio. quia si fidejussor tali
casu posset conveniri, tunc hoc fieret
v' propter moram principis alij v' prop-
ter suam, atque neutrum dici potest
go — Prus n', quia iste n' potest dici
esse in mora, qui ubique auctoritate
Principis, alij go — etiam n' quia
fidejussor n' potest executi ante prin-
cipalem, uti n' in Titulo de fidejus-
sonibus sequetur go — Hinc ei hoc

Beneficium si debet erigi — probatur
in per leg. final. Cod. de usen. rei iudic
libi dicitur: Quod inducio ydimeftrę credi-
tori pecuniariter condemnato a lege con-
cesso si competant fideiussori, quia ma-
gis consentur coherere rei quam personę,
go idem hic dicendum — probat. 5to
quia ad concessionem talium induci-
arum tñi vocantur Creditores, quia
eorum interest: si vero fideiussor,
quia eius si interest, quia nondum ha-
betur pro Creditore go — Et ratio alteri-
or ē, quia alias frustra citarentur
Creditores, si suum a fideiussore pos-
sent petere go — probat. in ex eo, quia
accessorium sequitur principale,
atque principalis tunc si obligatur
l. 49 § 2. de fideiuss. — Et ratio adhuc

ulterior e' né detur accessorium sine
subjecto seu sine principali — Et quis
fidejussor n' potest obligari in plus quam
ipse principalis §. l. 8. de fidejussoribus
atque go —

29

Sed Obijit: Regesta privilegiorum pro
cipue in gravamen Bty tendentia
sunt strictè interpretanda, atque hoc
e' tale qd e' strictè interpretandum,
qd debet tui prodesse debitori n' in
fidejussori & disto si sint mere perso
nalis C. Servis N. Hoc aut n' e' mere
personale — Et ratio e' quia per tale
privilegium differtur solutio in tem
pus qd — Sed Obijit: Quando Creditor
absolvit debitorem per pactum de n'
petendo ad vitam debitoris, tunc hoc n'

Prodest qus heredi, qđ in tale privilegi-
um n̄ debet prodesse fidejussori - & di-
paritas ē, quia heres talis debitoris re-
presentat debitorem mortuum, ubi jam
cessavit ista absolutio, quia fuit restricta,
fidejussor autē representat vivum, cujus
ad huc privilegium durat qđ - Item Ob.

Item Beneficiū cessionis v̄ uniusben-
titis n̄ prodest fidejussori qđ nec illud
& disparitas ē, quia privilegium ces-
sionis ē merē personale, hoc autē reale,
qđ -

Hic dicitur: Quod iudex n̄ benecatur aben-
dere exceptionem, nisi sit opposita, quia
iudex n̄ impertitur officium suum
nisi imploratus, ne videat agere iudi-
cem et partem - Item quia exceptio est
pacti, qđ debet opponi - Exuperetur tñ,

Nisi eam Jurex sciat, ut Jurex vñ si in al-
tera parte chirographi stare partem eff-
solutam — ulterius dicit: licet in plures
exceptiones possint opponi, casu quo una re-
jiceretur, ut altera probetur — Hinc de
exceptione Jurisjurandi licet recurrere
ad aliam vñ ad pactum de i petendo,
ad exceptionem rei judicate vñ aliam vñ
doli metus ed L. nemo 43 de R. J. et
Cap. 20 de R. J. in b. ubi dicit: quod licet
se pluribus armis defendere, de quo non
est dubium, si tales exceptiones sint diversae
se quidem, sed si contrarias — Immo quoniam
vñ sint contrariae, tñ possunt opponi,
vñ quod si occiderit, aut si occiderit, quod
occiderit servato moderamine incul-
patu tubels — vñ quod si acciperit
multum, aut si acciperit, quod illud

Jam solveris Et hoc favore defensionis
sed obijciunt: tñ allegans contraria n' e' au-
diendum, atqui go - & Amō si sit actor C
si sit Reus N. - Et rāo est quia sunt fauo-
rabiliōres partes Rei quā actoris, et quia
lex unamquamque viam habet hone-
stam et Et quia prestat dimittere Re-
um et & ita si n' possint conciliari
contraria C. Reus N.

Hic dicitur: Quod tales exceptiones contra- 31
ria n' tñ successive, sed n' ad semel pos-
sint proponi, n' am' coeulative s. vgn'
accepi et solvi / sed disjunctivē qñ
accepi, aut si accepi jam e' solutum,
quia tales Exceptiones possunt concili-
ari, ut n' videantur se esse contrarias,
sed tñ verbis, - In dubio am' presumunt

Disjunctivè esse autem vix nullam ac-
cepit mutuum, quod si esset Solutum, et
hoc favore liberationis, quia Jura sunt
promissa ad liberandum et —

32

Hic dicitur: Quod si tui in prima Instan-
tia, sed in rata possint plures excep-
tiones opponi si licet Jure communi.
Et Ratio est, quia appellatio redigit cau-
sam ad statum priorem, atque igitur —

Hinc erat Regula; licet in Appellatione,
si allegata allegare, et si producta pro-
ducere — Et hoc procedebat, nisi talis
exceptio frivolè subiceretur, vix si de-
bitur quietantiam occultasset, quia
Satis est quod probet se soluisse —

Nihilominus tunc talis Reus tali casu,
si Victor evaderet, teneretur alteri ad

De faciendis expensis, quia ei eas teme-
re iuravit — Et igitur e' casus notabilis,
ubi Victor tenetur solvere expensas —

§: In Bohemia autem ut in procedit, ut eo
Sincerius iudicia procedant: — Ulte-
rius dicitur hoc ita, nisi lex imperialis,
plures opponi, hoc e', quatenus in Regu-
la iure communi licet plures excepti-
ones successive opponere — Aliquantis
ut in procedit, si ut lex iuxta de cau-
sa prohibeat ut in poenam mendacii
Et tale exemplum e' in l. 43 de R. J.
ubi Regis: Aliquis mihi dabit antici-
pato chirographum ^{pro} ~~et~~ numentis sibi
pennia, quo se fates mihi debere 100,
et postea negat suam manum, et
convincit mendacii et postea primis

Vult recurrere ad exceptionem si numero
to sibi pecunia, et si audiat, et hoc in pœ
nam mendacij est — Talis casus m'c in
L. is de re judic. ubi dicitur: Quod si socius
negat, se esse locum, et si convincatur
mendacij, et postea ratione debiti conver
tuy opponat exceptionem competentia quæ
si sit audiendus in pœnam mendacij,
go —

33

Potest go Reus plures exceptiones opponere
Sed Obijit. Actor si potest plures actiones
proponere, sed debet unam eligere
juxta L. i. Cod. communia de legat.
et L. 96 § penult. de legat. 2da p' varia
tione legati, debet unam eligere quam
vult, et quam putat meliorem, go m
Reus si audebit plures exceptiones pro
ponere, ut scilicet æqualitas in iud
iciis

Quia n' e concedendum Reo, quod n'
licet Atori & dignitates sunt varie,
est sequi. — 1ma Quia favorabiliores
sunt partes Rei quasin Atori. — Ratio
rationis, quia Ator censetur agere de
lucri capiendo, Reus vero de damno vi-
sando. — 2to quia Reus invitatur trahif
ad Judicium, Ator vero n' — 3to quia
ator potest agere quando vult, Reus
vero quando provocatur — 4to quia A-
tor n' cogitur agere, Reus vero se tenetur
defendere — 5to quia Ator in Judici-
um venit instructus, n' vero Reus,
go — 6to quia licet hostem quibus-
cunque armis repellere, aggressum
n' licet —

Hic dicitur: sicut Reus potest uti planibus

Exceptionibus, si in Actor potest uti pluri-
bus ^{replica} ~~exceptionibus~~, quibus exceptionem rei
elidat. Et ratio est quia hoc ~~agitur~~ ^{equum}
pertinet ad defensionem, et quia Actor
equum ab initio in seivis, quas exceptiones
Reus sit oppositurus go —

35^a Hic repetitur: quod Actor injustam rei
exceptionem possit per Replicam elidere.
Vocatur autem talis defensio replica et hoc
ideo, quia exceptio rei per illam repeli-
catur, seu eliditur, ut Solve ioo exp-
:misso et tu me coegisti et in suis metis
justus es — Ulleriuz dicit: quod si re-
plicat Actoris sit injusta, quod tunc
Reus habeat duplicem ad eam eliden-
dam et Actor contra illam iterum
habet triplicem, et Reus iterum con-
tra illum habebit quadruplicem, Actor

actor iterum quinduplicam Reus ite-
rum seduplicam, actor iterum septu-
plicam, Reus octuplicam, et sic ulte-
rius quamvis die unus, alter habet, quod
objiciat, donec unus deficiat in oppo-
sitione. Potest tñ iudex profigere
terminum harum oppositionum, ne
Judicia diu protrahantur. — Occasio-
ne horum dictorum notari potest, quod
Actio sit Jus agendi in iudicio. — Excep-
tio grammaticaliter sumpta e Regula
limitatio. — Juridice sumpta e Actio-
nis elisio. — Replicatio e exceptionis eli-
sio. — Duplicatio e replicae elisio. — Triplici-
ca e duplicis elisio, et sic ulterius.

TITULUS 12us

De Exceptione Rei iudicatae

Connexio: Egimus de exceptionibus — R

In genere, sequis de illis in specie. Et
primò quidem de exceptione Rei judica-
: tæ p. quæ in e litis finitæ, quæ in antea
dem potest opponi? Casus pro illa e si Re-
: us semel absolutus post sententiam ho-
mologatam, deinceps convenias, tunc po-
test ita exquirere, et hoc favore publici,
ne lites sint immortales, hinc uni liti-
um unum Judicium sufficere debet - alia
per multiplicationem litium turbat
Republicam, maxime si diversa pronun-
: ciantur, hoc e si iste, qui primò succ-
: buit, postea vincat, quia iterum vin-
: tus posset agere -

2 Hinc sententia semel lata non debet tem-
: pte rescindi, sed ei e parendum ex re-
: gula: Quia post latam sententiam

Quaeritur an debeat, sed an iudicatum
sit go — Et hoc procedit nisi sententia
esset injusta favore publici, quia priva-
tus potius debet damnum pati, quam
si ordo iudiciorum deberet inverti;
quia publica privatae sunt antefere-
nda bonis — Quod in probatur per l.
ait Proctor l. 54 de lib exhibend: ubi

Casus: pater egit Interdicto de liberis
exhibendis et causam cecidit — postea
conquisitis melioribus probationibus
voluit denuo agere et fuit repulsus:
quia ei obstitit executio rei iudicatae
go — probatur per leg 3 § fin: de pig-
norib: ubi casus: Dominus vindica-
bat fundum et causam cecidit, postea
in alicui in hoc fundo constituit

Hypothecam, creditor voluit agere con-
tra Deum absolutum, et fuit regulus,
quia ei obstitit exceptio Rei iudicatae, hoc
est, quia habuit pignus a teli, contra quod
fuit iudicatum, adeoque a non domino
probat in per L. si mater in principio
ubi casus. pater instituit filium, et ei
substituit pupillariter, filius est mortuus
ⁱⁿ pater petijt hereditatem ex consuetudine
Tertulliano: quia putabat testamen-
tum esse nuptum, et est remota per
substitutum, postea in delectum
est, quod ex alia causa sit virilium tes-
tamentum: sed quod Testes fuerint
coacti: — Et Lucius an Mater petijt
et filius deinceps agere. et Godeker de rigore
non quia ei obstabat exceptio, ita in de

de equitate intuitu pietatis: Ulterius
dicit: Quod executio rei iudicatae compe-
tat. Reo si sit virtor / quia alia sen-
tentia ei nihil prodesset si hanc execu-
tionem non haberet. — Dixi si est virtor,
quia virtor hanc executionem comperere non
potest. L. ib. h. tit. Quia eadem res, aut
eadem sententia non debet operari con-
trarios effectus. — Supponit tamen quod sit
Reus absolutus a re petita quam pos-
sedit. —

3
Ite dicit: si quis ideo absolueretur
quod rem non possideat, et si postea rem
iniquam possidere, quod ei hoc execu-
tio non proderit, quia hoc antea non fuit
iudicatum. L. iq. h. tit. —

Ad finem Numeri 3^{ty} dicit, quod hanc

Hæc exceptio possit opponi, Quando senten-
tia transijt in rem iudicatam; Quam-
diu em. adhuc potest appellari, tamdiu
non habet vim sententiæ, nec potest dici esse
iudicatum &c —

4 Hæc dicitur: Quod hæc exceptio principaliter
competat debitori pro quo est iudicatum,
sive egerit per se, sive per alium v. g. per
Procuretores; quia quod quis per alium
facit est — Et hoc in procedit si sine
mandato aliquis aliquem defendit et
sic est — Modò cavetur iudicatum fieri
non, quia in per defensionem obtenta
sententiæ prodest ipsi defensori, modò
rati habeatur quia rati habitio comparatur
mandato et per hoc censetur res man-
dato Dei in iudicium esse deducta

L. 56 de Jactis libri ubi id ipsum dicitur.

Ubi enim dicitur: Quod haec exceptio in
profit patri, si filius conventus sit, et
si pater nomine filii conveniatur v.g.
ratione pecuniae — si autem pater nomine
proprio conveniatur: v.g. si iussit filium
exulere fenestras et si filius absolvere,
quod hoc iussu patris debuerit facere?
hunc ubi patri non prodest, quia convenit
ex proprio delicto d. ii § 8: Ubi enim
dicitur: Quod haec exceptio in profit suc-
cessori tam Universali quam parti-
culari v.g. emptori, qui emit v.g. fun-
dum, ratione cuius Venditor victor
evagat d. l. g. § fin. libri id ipsum
dicitur — sed Quibus An hoc in lib.
auctor dicitur: contra retro procedat?

Hoc e, an exceptio rei iudicatae pro em-
ptore lata, in prosit Venditori, v. g. si forte
emptor, lite sibi mota Victor evadat, / 2
et si forte postea propter vitium rem ven-
ditori restitueat? — Et dicit Auctor,
quod n. ex ratione, quia n. Venditor ab em-
ptore, sed emptor a Venditore Jus accipit
go — Hoc aut. intelligit si emptor egit
nomine suo — si em. egisset nomine alie-
no, tunc id in prodesset, Venditori, quia
censeres ipse egisse — vel enim dicitur
quod haec exceptio in prosit Venditori, quia
e. realis — Item si de iussu ex eadem ra-
tione —

5^a It. dicitur: Quod haec exceptio des. contra
vitium, sive agent per se, sive per al-
ium v. g. per Tutorem, Curatorem, Pro-
curatorem, Actorem, Syndicum et

Syndicum, quibus denique agere evenit
 si ei am' agere n' liceat, tunc n' debeat ag.
 Si falsus Procurator succumbat, quia
 principalis possit agere, dicendo, n' man-
 :dari - ulterius dicis Contra eum quoque
 qui in dominium ejus, qui in Judicio
 expertus e, succersit l. 28 h. l. - Casus
 pro hoc e talis: pretendo Actione confesso-
 :ria ab aliquo Servitutem in fundo A
 et causâ eade; is hunc fundum vendit
 tertio et ego itemum contra illum volo
 agere et possum agelli, quia mihi juris
 habet successor, quantum Antecessor,
 atqui go d. l. 3 § fin. Super de pignori
 ubi id ipsum dicit - Desinit hæc excep-
 :tio, quod sit peremptoria, perpetua, ju-
 ris realis, litis finita, que oblati, qui
 per sententiam definitivam

Homologatam a re petita Absolutus est,
contra Autorem denuo agentem, ut ab a-
gente repellatur —

6

Ite dicitur: ut hoc exegitio competat, quod
requirantur tria. Primo Ut idem Corpus
petatur — per idem Corpus anni hic inter-
ligit eadem Substantia, quamvis ejus quan-
titas v. qualitas mutetur, v. si aliquid pro-
fundo petito accedat v. decedat — v. si
grex Augeatur aut minuat — v. si se-
nus petitus excidatur, quia hoc habetur
per accidens — Ultimus dicitur: Decet
si quis petat totum, et causam cecidit, quia
si amplius possit petere partem, quia
continetur in toto aliquo — Idem
e, si quis duas res petat, et si in utroque
deficit v. equum et bovem, aut equum

in bonum, tunc in potest regelli quia con-
seretur idem denuo petere, si unam aut
alteram rem petat. — Idem e circa
Accessoria: sic si quis succumbat petendo
corpus, tunc in potest denuo petere
accessoria, quia conueniente principali
corruit accessorium. Et hoc procedit.
Sive illa cohaereant, uti e alluvio sive
in, uti e fructus, foetus, partus, quia
iam in ante petita consentur.

Aliud juris e in Coementis et tignis. 9
hoc e, quod quamvis quis succumbat
in petitis adhibus, quod in possit pe-
tere tigna, si ea postea scirentur,
quia tale tignum antea in suis peti-
tum, id tignum, sed in parte domus,
et quia tunc in consuebantur exstare,
sed celebant domino Insula seu domino

dominus, post separationem a m̄ reviviscit
dominium et sic possunt vindicari per
dominū, quod ante junctionem alteri con-
petebat —

8 Quod et possit videri de Tabulis navis, hoc
ē, quod quamvis Actor in pericula navi
succubuerit, quod tñ postea s̄ dissoluta
navi: possit petere tabulas, quarum per-
it dominus ex iisdem rationibus — ante
dissolutionem a m̄ peti si possunt per
Tabulas sequuntur eandem per — soluta
gō navi possunt peti tabulas — Contra
hoc objicit l. si quis q. in mine. h. tibi
ubi dicitur: quod si quis de navi petat
tabulas, quod ei obstat exceptio rei jun-
ctae gō male diximus, quod eas possit
petere & dicitur si eas petat eadem ac-
tione

Secus N. Clavus, si eas petat ideo, quia
e' dominus navis, in qua petita succubuit &
si eas petat ideo, quia tabularum erat
dominus, antequam junctae fuissent N.
Hic ponit Casus: Aliquis petit ancillam, &
ea succubuit et Quoniam an adhuc
possit petere partum? & hic sunt
duo Syphi unius legis sibi contrarii
scilicet Syphus Primus et Syphus Secundus
legis ymas h' - Syphus Primus dicit, pet
partum si possit petere - Syphus Secundus
dicit: quod possit petere partum -
Combinationes sunt variae - Prima
quod prior Syphus loquatur de casu, ubi
ancilla tempore petitionis fuit prag-
nans - Alter vero de casu, ubi non fuit
pragnans - Sed hoc inde si sequitur

Quia pariter tri esset ejus ancilla, quae
ante fuit petita go - §. Nisi dicatur,
quod ancilla jam fuerit usucapta, non
pariter: / — Alij dicunt, expungendū
esse huj Non, sed ad hoc in nō facile de-
:niendum — Melior ē ista combinatio

si potest vindicari eadem actione juxta
§. unum, potest verō diversā juxta §.
3. tuum — v. quod mihi sit donatus, quae
vis si sim dominus ancillae —

10
diximus: Quod tunc requiramus, ut hoc
exceptio possit opponi — Simo ut idem
petatur quoad Substantiam — Alij
:nitur dum Requisitum, quod denique
mi debeat peti ex eadem causa — Alij
si ex alia causa petatur, tunc hoc
:ceptio nō obstat, quamvis idem loquatur

Petatur, quia de ea re non censetur esse
iudicatum — An autem sit alia causa
non, hoc debet desumi ex prior petitione,
hoc est, an eadem actione res petatur non
si enim alia actione vel alio remedio pe-
tatur, tunc non obstat haec exceptio, ut
si quis egit possessorio et succubuit, tunc
adhuc potest recurrere ad petitorem,
et vicissim, ex ratione, quia haec reme-
dia sunt distincta — Item qui ceci-
dit agens actione commodati potest
adhuc recurrere ad vindicationem —
Idem est si prius egit actione depositi
hic dicitur: quod sit differentia inter
causas actionem realem et persona-
lem; quia causa scilicet remota de
actionum personalium regularitende
:bab

Expressi & v. g. empli venditi, commodati,
dignificati & v. g. peto equum, quia cum
mihi debes ex empto, quia singulas ob
ligationes singulas causas sequuntur. In
actione vero reali n. e. quae eam exprimit
sufficit dicere, peto rem, quia sum
Dominus. Disparitas e. quia potest no
bis res ex pluribus causis deberi. Esse
nostra ari n. potest, nisi ex una causa
sive debitorum, quia tunc Res po
test reddi satis instructus. Et ideo si
tor in una causa personali succumbat,
tunc potest recurrere ad alteram, quia
altera n. fuit in iudicium deducta.
Iste autem quia agit actione reali et
nullam causam exprimat et succum
bat, tunc deinceps amplius agere n. po
test.

Quia censetur omnes in Judicium de-
duxisse juxta l. 14 § 2 h. tit. ubi Paulus
dicit, quod tunc omnes causas una petiti-
one apprehendantur - si autem talis unam
causam expressit, ut empti legati, donati,
permutati, tunc adhuc potest ad aliam cau-
sam recurrere, quia reliquae causas non erant
in Judicium deductae, sed tunc iste expressa-
tione bonam est aliquando per in actioni-
bus realibus exprimere causam remo-
tam, uti dictum - aliquando autem est
malum scilicet propter eorum succum-
bentis et ulteriores actionis non extra
authorem: causa est ratio propter quam
aliquid petitur. Et alia est prox-
ima, alia remota - In actionibus pers-
onalibus proxima, est ipsa obligatio,
quae conungit ex contractu, et quasi,

Remota: e Titulus illius obligationis In
actionibus re alibus causa proxima e domi
nium & quasi Dominium u Aliud sup in
re specificum — Remota e Titulus istius
dominii —

12

Hic ponis Iurim Requisitum, ut executio
ni huic sit locus, quod denique debeat
esse eadem persona, inter quas questio
postea resocatur: Breuiter: ut idem
contra eundem agat — Nunc si sint alie
personae s: sive actor sive Reus. Nunc si
be! locum hae executionis — Quod probat
per l. 22. h. tit. Ubi dicitur: quod si
egit actione legibus cum uno herede
et si causa ceciderit, quod adhuc possit
agere contra secundum u Iurim, quod
quomvis eadem sit actio ratione Tituli

Ratione personarum tamen censetur esse
discreta res qđ — 1to quia heredes tñ
obligantur pro rata, et potest uni com-
petere actio, quod nō competit alteri et ideo
duique contra quem unumque de jure
suo debet posse agere — 2to quia res
inter alios acta alijs nō prejudicat l. 36
de re jud. ubi ut ipsum dicitur. Et nō
est totus titulus l. 1. dicitur, qui nō ipsum di-
cit.

13

Diximus: ut exceptio rei judicate locum
habeat: quod debeat agere idem con-
tra eundem et hinc alij eam opo-
nere nō potest — Et hoc in regale exi-
gitur tñ — tibi nō alij eam potest op-
ponere, si causam ab eo habeat, con-
tra quem prius fuit actum — Et ratio
est quia tibi iuris habes pro eadem

Persona juxta l. 28 h. l. ubi et ipse
dicitur — Et tales personae sunt et creditor,
creditor, socer, uxor, qui illam in possessionem
opponere, si venditor debitor vel maritus
aut gener uxorem et absolventur, quia
ex cuius persona quis vult habere commodum
ex eius persona debet in sententia damnari
diximus Nemo item, quod exceptio rei
judicatae competens uni heredi non compe-
tet alteri — Contra hoc Authen huius
objicit legem io d. fin. de appellat. ubi
dicitur: Quod si in communem causam plu-
res agant et condemnentur, et si unus
eorum appellat, quod eius appellatio non
profit alteri non appellanti quod non in
nostro casu exceptio rei judicatae uni
heredi competens debet competere alteri.

go male diximus, quod nō. Differantia
est in ipsa lege, quia in lege fuit negoti-
um commune omnium, et omnes erant
eius sententia condemnati, et ideo in
appellatio unius debet prodesse alteri -
In nostro caso amici supponit, singuli her-
edes erant separatim conventi go -

Hic dicitur: An sententia absolutoria
tollat ipsam actionem ipso jure vñ? 14

By quod nō - quod probat Ano per gshum

5 Justitius de exceptionib: tibi dicit: quod

Reus absolutus habeat exceptionem

rei iudicatae, quod ē juris go alter de-

bet habere actionem juris - probat

2to per l. bo de condictis indebiti: ubi

dicit: Quod si reus debitor absolvas,

et si tu solvas, quod nō possit solum

res etere. Nō go supponitur a here

Naturaliter esse obligatum, quod et alter
supponit habere actionem — probatur 3to
quia obligatio naturalis non tollitur nisi
modis expressis, inter quos non est sententia
quod debet deesse prior actio — 4to quia
unumquodque eodem modo tollitur, qui
colligatum est, atque quod — sed obijciunt
L. Miles & I. fin. de re iudic. ubi dicitur
quod ex re iudicata actori victori datur
actio, quod videtur per illam tolli prior ac-
tio. Sed Amos non videtur insequi, sed tunc
inde sequitur, quod actor si vincat, ha-
beat duplicem actionem scilicet de
priori et rei iudicatae — Quod si
consequitur — Et ratio est quia si ac-
tor vincens non acquiritur actionem rei
iudicatae, tunc sententia ei rediret per
inutilitatem.

Et vicerogā respectu rei vincentis hæc sen-
tentia nō ē inutilis, quamvis dicta nō esse sub-
lata prior obligatio, quia se potest tueri
exceptione rei iudicata gō. Et hoc procedit
sive iuste sive iniuste obtinuerit senten-
tiam iste Reus, ex ratione, quia nō querit,
quomodo iudicatum sit, sed tñ an iudi-
catum. Sicut gō —

Sed Obijciat Lex Sancimus fin. Cod. de u-
luntate rei iudicæ: ubi dicitur: Quod per acti-
onem rei iudicatis novetur prior contra-
ctus et quod si stantius usure priores,
et quod deinceps currant usure cen-
tesimas gō nō novatur prior actio gō
Et dist. si Actor vincat Transcat si Re-
us vincat N. Disparitas jam ē dicta,
quia alia respectu Actoris hæc sen-
tentia nihil operaretur, respectu am

Rei Victoris generaretur exceptione in go-
vixi Transeat: quia posset distinguere: no-
vatur, id e' acquiritur proterea nova actio
auti Vetus omnino cessaret N. - Statu
ann esset actor, si priori ageret, quia illi
Secunda e' securior - Brevius durante
priori actione C. Secus N.

Titulus 31us

De diversis temporalibus prescriptionibus et de accessionibus possessionum

A Connexio. Eginus de una executione in
Specie, huc Sequit de pluribus executioni-
bus in specie temporalibus, quos solent
quoni illas, quod in tempore negent
Et hoc tempus e' varium pro varietate
actionum temporalium - sic actioni

Rehabilitatio prescribitur uno anno - ac-
tioni doli prescribitur triennio - Acti-
oni Quod metus causa prescribitur anno
utili - Restitutioni minorum prescri-
bitur quadriennio - Querela inofficiosa
prescribitur quinquennio - Fidei ratione
bonorum vacantium prescribitur
quadriennio, uti supra dictum est - Acti-
oni injuriarum prescribitur anno -
Stulterio prescribitur quinquennio, et plu-
res alios sunt tales prescriptiones,
de quibus adhuc inferius sequetur
ut rebus mobilibus triennio indis-
tincte - Rebus immobilibus inter
presentes prescribitur decennio - In-
ter absentes vero vicennio - Acti-
onibus autem personarum si prescribitur
nisi 30 annis, de quo plura in Titulo

De usurpationibus

2 Hic dicitur: Quod siat quoddam praescriptio-
nes, quarum tempus n. e. continuum
sed utile, saltem quod effectum, hoc e.
quod quidem tempus currat, sed umpe-
dit restitutio /: Hicis am tempus utile
illud tempus, quod n. currit, nisi illi qui
potest agere. Et quando iudex sui facit
copiam, id e. quando scilicet pro tribus
li. e. 2. — Hinc impeditio n. currit /: Hic
licet quod effectum, quia potest resti-
tui: /: v. g. si captus e. quod hostes — v. qui
e. absens de republ. causa, v. ille, quidam
fines in vinculis — v. qui per tempus
saltem ita impeditur, ita ut nec
per se, nec per alium agere possit
l. i. h. l. ubi et ipsum dicitur: Hic
si quis per morbum impediatur

Et si n̄ habeat alium, aut alio quoquo
modo v.g. per tumultum, per transi-
tum militem etc.

Sed Obijciat lexima in fin h.l. ubi dicitur: ³

quod valetudine impeditur, ita ut
mandare possit, quod sit in ea causa, ut
experiendi habeat potestatem, hoc ē

quod agere possit go ci uenit tempus,
go meli' diximus, quod non — Aut hoc
ad hoc Idem: quod Textus sit men-

dosus, quod denique debeat addi

Et Non — Potest in sic distinguere, si

habeat alium, per quem agat. C. p. u. n.

Itē dicitur: Quod illud tempus, quo An. 4

beneficium habuit, pro sit in eius

Successori tam universali v. g. heredi,

quam particulari v. g. emptori —

Item illud quod debitor rem habuit in
prodest creditori et denique omnibus
alijs successoribus l. 14 h. l. ubi id est
alijs — hoc autem intelligitur, si ante-
cessor universalis fuit in bona fide, qui
is representat defunctum et sic in
eius virtutem necessario succedit — se-
cundo est, si fuit in mala fide et tunc
nec a se heres usqueque inchoat
potest — Contra illi prodest bona fi-
dei antecessoris, nisi illa sit in mala
fide ex eadem ratione — Circa parti-
cularem autem successorem dicitur
vendum est, si sit in mala fide, tunc
non potest usquequere — si autem sit in
bona fide, tunc subditur, si ubi
acceptione temporis, tunc non potest.

si amica n' utitur, tuas potest, quia
ille antecessorem n' representat, sed
habet. Titulum a se go. — Hoc am de
immobilibus intelligitur, quia mo-
bilibus vitium fieri a haret —

Hic diuis: Quod in usucapionibus ad ⁵
excludendum autorem n' sit opus to-
tum ultimum diem exple, sed i' al-
tactu habetur pro completo l. pen.
h. tit. et l. 6 § 4 de usucap. ubi idip-
sum diuis —

Sed contra hoc obijcit lex btainfra ⁶
de obligat et action, quod in tem-
poralibus personalibus actionibus
Nisi novissimus dies totus expleat!
quod n' finiat obligatio, go mali-
diximus, quod ita: combinatio e;

quod lex pen. et l. 6 de usucap. loquar
de actionibus realibus, quod ibi denique
sufficiat ultimum diem attingere
lex 6. vero de obligat. et actionib., quod
loquar de actionibus personalibus, quod
denique ibi debeat totus dies expleri
dignitas est quia in actione personalis
nihil alienum possidet et ideo est ordinis
:sa — In rebus vero possidebuntur et
ideo est favorabilis —

At finem dies: Quod ad prescriben-
das actiones personales requiratur
tempus longissimum — In rebus
vero sufficit tempus longum

Titulus 8us

De doli mali et metus

exceptione

Connexio: Eximus de exceptionibus

Aliquot in specie — Hic iterum sequitur
de duabus exceptionibus in specie:
una e' exceptio doli, altera, quod me-
tus causa —

Hic primum agitur de exceptione doli mali, ^{l.}
quod ideo /: dolo inducto: / e' concessa,
ne cui dolus suus per occasionem ju-
ris civilis contra equitatem natura-
lem proficiat et alteri obfuit l. i § 2 h. l.
Hinc causa hujus exceptionis e' equi-
tas naturalis — Et si hinc exceptio doli,
sed in Actio doli propter hanc ipsam
equitatem naturalem e' concessa
l. 2 h. l. ubi est ipsum dñs: Cum
illa tñ differentia, quod Actio doli
est simplex et una tñ, hoc e' quod
non competit, nisi tenens, quando alio

actio deficit. v.g. si quis me dolo inducit
ut res ipsi promittam aliquid, v.g. quia
est meus amicus et deinde tunc ad regre-
dum si habes aliam actionem, et sic
possum agere actione doli — Contra
exceptio doli est duplex: 1. generalis est gene-
ralis, quae cum quacunque alia excep-
tione concurrat: 2. specialis est quae se sola
subiicit, ubi denique omnis alia ex-
ceptio deficit. 1. secundum legem de dolo. Ut
ut ipsum dicitur: hoc est, quod si quis ha-
bet exceptionem doli specialem, quod
quidem teneat dare — si amicum
tunc habet actionem doli ad illam
rem regredendam — Si autem habet
exceptionem doli generalem, tunc
denique illam potest opponere, si
eam nondum tradidit, si amicum

Si am eam jam extraxidit, tunc cessat ac-
tio doli, sed debet agere actione rei judi-
cata; dicens: tibi satisfactum e' raone
possessionis, Satisfac mihi raone petitionis

Hic Quærit: Quis diu dolo petere? 2

Et ille ^{qui} quidem de Jure civili habet ac-
tionem, sed tñ ejus petitio e' contra
aquitatem naturalem. Hinc solet
dici: Summum Jus, Summa Injuria
L. 12 h. —

Hic diu: ut hñ exceptio possit op-
poni quod debet constare de dolo, et
debet probari, quia e' facti probatur
am' dolus ex facto ex qualitate ex cir-
cumstantiis L. 3 S. pen. h. tit. — sive am'
dolus procedat, sive sequat perinde
e' /: Exemplum, ubi procedit: si quis
dolo ad promittendum inducatur
v. si creditor hereditarius heredi

1: Volenti facere Inventarium: / dolo pe
svadeat, ut audeat sine Inventario,
hereditas sibi solvendo, quod tñ e' obli
: rata —

4 Exemplum tibi dolo sequis: / e' si cre
: tor: qui sibi per stipulationem po
tus erat dari 100 v 200: / et si postea
debitorem per pactum dari petentem
absolvat, et si tñ petat — Notari hic
adhuc potest, quod dolo in possit con
: mitti concomitantem, si quis scienter
rem vitiosam vendat —

5us Diximus, quid pactum dari petentem
causae exceptionem, quae prodest. Re
hoc aut intelligis, si istud pactum
sit pure conceptum, hoc e' si creditor
absolvat debitorem pure. Id dicitur
An id in procedat, si creditor absolvat

Debitorem tui conditionate: an deni-
que in tunc executio pacti de si pectendo
profit. 3. q. leges videns esse contrarias.
Lex 5ta in princ. h. b. dicit quod non.
In verbis: actorem pectentem si esse sub-
movendum executione doli, ex ratione,
quod conditio possit deficere. — Econtra
lex 3 bta dicit, quod ita, in verbis pri-
mum spulatorem interim seu con-
ditione pendente pectentem esse sub-
movendum. — Combinatio e: quod
dicta l. si vocatur de legatario seu
de tali debitore, qui fuit penes obligan-
tem, et cui Testator tale debitum re-
misit in testamento sub conditione,
vg si Imperator Pragmam venerit;
vg Titius mihi tenesivo, ego in Testa-
mento dico: hos vivo lego Titio, si

Si Imperator Pragae venerit: tunc
huiusmodi testamentum, pendente conditione
potest adhuc petere hoc ius, et si po-
test removeri per executionem doli mor-
talis, quia potest conditio deficere, et sic
potest haec dici esse in dolo. Quia si
: hic conditio deficiat ante mortem le-
: gatarij, tunc ei inde nullum ius nascitur
et sic in istam liberationem non potest
transmittere ad heredes - potest tamen
hic legatarius petere sibi dari - legatarius
: 36 loquitur de alio debitore qui in
vivis fuit absolutus per pactum de
non petendo, ubi petenti non potest opponi
executio doli - Et ratio est quia in contra-
: ctibus in specie debitum in eis transmissi-
bilibus ex Regula. Non nobis tamen per
hereditatem nostram contrahimus ab

Cagus e facilijs —

Huius diei. Quod exceptio doli habeat locum⁷
et in Contractibus et in Testamentis,
et in Legibus — In Contractibus v.g. si quis
mihi dolo persuadeat, quod sit meus
amicus, ut illi promittam 100 — et si quis
volenti emere vinum Rhenanum per-
suadeat esse Rhenanum, quod tri e Mo-
tarvum — In Testamentis v.g. si quis
mihi persuadeat dolo, quod sit meus
amicus et sic ut eum instituam her-
edem tunc heres meus ab intestato
potest ei hanc exceptionem opponere
In Legibus: Tale Exemplum e in l. i
Coul fin h. et l. 29 et 30 super de legib
Ubi Cagus: Mantus ager intendebat
aliquid donare uxori sibi fideliter
servienti, sed quia: propter prohibitio-
nem

Antonini / si aulebas promissit, sed
donatum suum consobrinum, ut illa illi
aulebas donec per uxorem dicitur, postea
am Maritum convaleuit, et dicitur ut consobrinus
si posse petere, quia fraudis facta
est legi — v. am. isle consobrinus id petat
ex contractu, et tunc id fieret in frau-
dem legis — v. id petat tanquam in
tionem mortis causa, et hoc in v. postea
quia hoc est revocabile, qd. l. 4 § 1 h. tit.

8. Hic breviter dicitur: quod exceptio dolus
parte decepti sit realis, per consequens
datur ejus heredi, et fidejussori, Amicus
quia rei coheres l. 7 § 2. de exceptionibus
rito Quia si quis adversus quem do-
lus sit commissus, sed tunc an sit com-
missus — Ex parte debitoris am. seu possessoris
decedentis est personalis, hoc est quod

illi soli possit opponi — Casus pro hoc
esse potest, si forte talis res, quam ego
s. dolo inductus, / promisi Titio, perveni-
at ad Marium, et is mihi eam redde-
re nolle; dicens, se esse dominum, tunc
possum contra illum agere de dolo, nec
exigere, si res ad me rediret, quia ille
dolum non commisit, sed deberem probare
dominium —

Hic dicit: Quod ista executio competat ⁹
ei, qui quidem summo jure obligatus
est, sed tamen aliquibus vult, ut talis cum ef-
fectu exequatur — Illi enim dicit:

Quid haec Executio si tui pro sit ipsi promi-
ssori, aut ejus heredi, sed in Successori
particulari, quia est realis et rei coher-
ens — Datur contra omnes: qui sum-
mo quidem jure, sed contra aequitatem

Naturalem talem rem petunt. Hinc
Nec pignus, nec fenusus, mente captes,
aut prodigus exigitur, v.g. pecuniam
tibi debitam sine Tutoris v. Curatoris
auctoritate exegerunt, et si facti sint loci
pletiores, et si illam iteratio exigant
sunt in dolo demum petentes, quamvis
ab initio in eo non fuerint. l. 4 § 4 et leg.
penult h. tit. —

10

Hic ponuntur aliquae personae exegitae,
quibus non potest opponi exceptio doli, ut
sunt parentes, aut Patroni respectu
: berorum aut libertorum, quia sunt
illorum parcendum. Neque tamen liberi
aut liberti sua defensione priventur.
Sed doli exceptio in factum, v.g. si
inducti aliquid promiserunt, et si
: tenus conveniant. Et non tamen exceptio

Doli illi contra tales personas e' denega-
ta, sed in Actio doli ex eadem ratione,
quia fama parentum aut Patrono-
rum e' parcendum. — Hinc in Actione
in factum agere deberent, si quid dolo
inducti dedissent juxta l. 5. §. ubi
id ipsum dicitur — Ulpianus dicitur,
quod nec contra heredes parentis aut
Patroni hac executione sit utendum,
ex ratione, quia Reverentia in tunc
vivo, sed in mortuo patri v. Patrono
e' exhibenda. Scilicet in heredibus
eorum l. 4. §. adversus id h. l. ubi
Terentius dicitur: quod hac executio in n^o
competat plebejo contra Consularem,
si ab illo dolo induceret, Id in debet
uti executione in factum. Idem
e' si eam vellet opponere viliis alium

Nobilitati, ex ratione, ut fama eorum
parcatur, favore Reipublice quia Reipublice
egrotant talibus hominibus — Quod probatur
argumento legis in debet de dolo: ubi
dicitur: quod actio doli contra illos in de-
go nec exceptio doli —

ii. Hic dicitur: Quod haec exceptio in obsequio
cessionibus, universis quidem indi-
tinctis — Circa singulares est distinguendum
si talis fœcessor talem rem acquirat
tulo lucrativo: ut Titulo donati, Lega-
ti: eamque petat, tunc ei potest opponi
haec exceptio — si autem illam acquirat
tulo oneroso: ut Titulo emptionis, per-
mutationis: tunc non — Et ratio est, quia
ille agit de lucro captando et sic non
homo sentit propterea damnum
autem agit de damno vitando, quod sentit

Per amissionem pretij, posset ei tñ opponi
exceptio in factum — Successori go ex
causa onerosa, n̄ potest opponi hæc excep-
tio, hoc aut̄ intelligitur, si iam ufu-
cepit — si aut̄ nondum ufucepit, tunc
ē dytrogatum, si n̄ utatur accessione
temporis sui Authoris, tunc n̄ si aut̄
eā utatur, tunc m̄ ea illi posset opponi,
ex ratione, quia ex cuius quis persona
vult habere commodum, debet m̄ ex eju
persona sentire incommodum, vñ si
fortē doloſus hanc rem habuit duobus
annis et emptor 3tio, et si postea res
revertat ad promittentem et ab epe-
tatur

12.

Hic Lucius An doloſus filij boni, vñ ſervi
obſit Patri vñ domino? hoc ē an talis
Patri vñ domino poſſit opponi

Executio doli, et an possit conveniri ad
-one doli? Et dicitur si dolo committatur
in causa peculianj tunc ita ut si servus
et filiusfamilis aliquem dolo perduxit, vel
hanc et illam rem donec et sibi vendat ad
peculium, quod dominus et pater sit illi
amicus, et si non sit verum, quod aliaj illi
fuisset facturus - Et ratio est quia pecu-
-lium tenet illos, dolo autem adheret pecu-
-lio, quod et illi censent esse in dolo - si autem
talis servus et filiusfamilis committat
dolum extra peculium tunc non ut si fili-
-us quid ab altero dementitur dolo, dicens
quod habeat pecuniam ex suo Propter
-gratiam / et filiusfamilis ex peculio cap-
-tensi / et si non sit verum, tunc in
propter patri et domino non nocet

Nec potest conveniri si rem habet. Neque
executionem regelli, si forte talis res a vendi-
torem rediret, et si eam dominus regeretur,
quia hoc in concernit peculium, quod patris
domini in interest, sed talis venditor
debet sibi imputare, aut debet expec-
tare, donec senus acquirat Propter,
et filiusfamilie peculium castrense. Et
ratio ulterius est, quia tunc talis servus
in committit dolum in opere domini
quo. — Hoc autem intelligitur si extra nego-
tium domini talis dolum committatur,
si enim committeretur in negotio domini
hoc est, si dominus mandasset, tunc ei
non noceret, quia tunc res eum tan-
get. — Ut tenetur dominus. An dolum Pro-
curatoris nocet principali? R. dist.

si e Procurator in rem suam, tunc n̄ quia
tali Procurator e instar domini, et sic
cum solum res tangit - si am̄ sibi in rem
alienam, tunc e delictum, si commisit
solum in ipso negotio sibi commisso, tunc
ita et debet sibi imputare, quod tam mo-
lum Procuratorem constituerit, et con-
setur ipse eum commisisse, ut si am̄ per
domino equum, dicens, eum esse amicum,
quin e - si am̄ eum extra negotium
committat, tunc n̄ ex ratione quia tunc
res principalem n̄ tangit - Hoc am̄ in-
telligit, si datus erat ad rem singularem,
si am̄ Procurator esset datus a domino
sa negotia s. ut e Administrator omni-
um bonorum - tunc semper nocet prin-
cipali, quod enim rem qualemcunque

Quod concernit, ne' i' uem iactura albeney
Luydes L. 5 § fin. h. 8.

Hic dicit: Quod executio doli sit peremptoria. 13
quia perimit actionem. — Est in perem-
ptoria, quia semper potest opponi — Actio do-
li aut tui durat biennio — Diffinitio est
tunc quia agere licet, quando placet, ex-
cipere aut nemo potest, nisi dum conve-
nitur, go — rito quia actor sibi, quando
vult agere, Deus aut n' sibi, quando
convenietur go — Et quia executiones
sunt favorabiles, et quia tempora-
lia ad agendum, sunt perpetua ad exci-
piendum —

Hic dicit: Quod contra executionem 14
doli in de' Replicatio doli d. l. 4 § 4
h. lib. v'z si filiusfamil. accipiat mutu-
um cum consensu patris — v. si se

Fingit patremfam - v. si sit verum in re
patris - Aut si dixit se debite impensu
rum v. in gradum, et si exequat, quod
sit filiusfamil, tunc potest contra illum
republicari, quod sit in dolo - Et ratio e, quia
tunc creditori n. potest imputari - Hoc
am. intelligitur, si dolus n. sit commu
nis; hoc e. si dolus tm. se teneat ex parte
debitoris. Et ratio adu. quod iniuri
sit communem malitiam petitori qu
dem premio esse, ei vero, cum quis agat
poens esse - Secus e. si dolus e. commu
nis, hoc e. quod tali agere unus solus n. d
beat rem habere v. si socij rem aliquam
dolo acquirant, et si eam unus vellet
habere solus, opponens alteri exceptione
doli, tunc ille potest replicare, dicens
tu una mecum es in dolo - v. m.

Est et Exemplum dari in adulterio utrimque
commisso, quando agitur civiliter, tunc
in: uno exequente: et alter potest resistere.

Hic sequitur de rita Rubrica parte Silicet ¹⁵
de exceptione Quod Metus causa: Et haec
exceptio in e perpetua et in perempto-
ria, ex ante datis rationibus, quia peri-
mit actionem. Et haec exceptio datur
Metum passis ejusque heredi adversus
cogentem ejusque heredem et quemcumque
successorem, quia e concepta in rem,
et si curatior, quis metum intulerit,
Sed tamen hoc, an metus sit illatus necne
A liber se res habet in dubio hoc e quod
exceptio soli si possit opponi Successori sin-
gulari, rem titulo oneroso habenti si
si videtur acceptance temporis —

disponat: e. Lucia Melus censetur esse
atrocius delictum, quia si potest provi-
den aut saltem si potest evitari, et quia
ei resisti si potest — Dolus autem facilius po-
test evitari, si attendatur — Ad finem
huius: Quod parenti hae exegitio iniusta
obici ab eo, qui metum papy eo tempo-
rum fuit in patria potestate regis-
ter filium a sibi quod promittendum
s. forte de puello castrensi: s. forte de
ducat: s. iugis — Et ratio est quia licet
patri causam filiorum deteriorem fa-
cere d. l. 4 § fin. h. tit. ubi ut iussum
huius

Tibullus sty

Invarum rerum actio si debet

subintelligitur, efficax

Connexio: Eximius de aliquos exegitio-
nibus in specie, hic itemum sequitur

Ubi agitur de 3^{is} actionibus in specie —
Prima Exceptio est Juris iuranti^{is} quæ com- i
petit Reo in casu, ubi is p^{er} deferente ad-
versario s^{ed} iuravit p^{er} sive in iudicio, sive
extra: se n^{on} debere aut rem Actoris n^{on} esse
L. i. § 2 h. t. : Ubi ut ipsum dicit — Et ratio
est quia profestito iuramento n^{on} queris
an debeas, sed an iuratum sit — De-
bet aut^{em} hoc iuramentum esse de la-
tium quia alio^{rum} quisque possit facili-
ter ad illud offerre et se ab actione libe-
rare —

Hic dicit: Quod exceptio Juris iuranti 2
similis sit exceptioni rei iudicate:
An^{te} quia tale iuramentum habet
vim rei iudicate — r^{ati}o quia si quis
post rem iudicatam n^{on} queritur, an

Debeatur Sed an iudicatum sit, si in
prestito iuramento si quis, an debeat
sed an iuratum sit. Et prestitum iuramen-
to deus est absolvens. — Et ratio est quia con-
stat de ferens id tacite promissum et ab-
solvendo desistere velle.

Ad finem dicitur: Quod idem procedat si
unus delato sibi iuramento voluit iurare
et si actor ei illud remisit, quia habet
pro prestitum l. g. Si de iur. iur. delat.
et iurum dicitur.

3 Hic dicitur: Quod huic exceptioni tri-
buitur tunc quando de eadem re iterum
agitur per eandem rem cum hic non in-
telligitur prior actio sed eadem quae
fuit in iudicium deducta et per
iuramentum decisa. — Brevis r.
Quando res iterum ex eadem causa petitur

Et talis casus e' in l. 28 § 4 de ^{re iur.} ~~juris~~ ubi
unus alteri dedit nummos pro emenda
sibi domo, ille negabat, se nummos ac-
cepisse, actor /: agens actione mandati /
ei debuit juramentum, ille iuravit,
et postea actor voluit agere condictione
centi ex mutuo et si fuit auditus, quia
eadem causa movetur — Talis casus
in e' in eadem lege § 6: ubi unus alteri
locavit fundum, colonus ibi occidit ar-
bores et negavit, locator /: agens locati
conducti / actione arborum furtivim
cessarum / ei debuit juramentum,
ille iuravit, se non occidisse, postea loca-
tor recurrit ad actionem Legis Aquilae,
et si fuit auditus, quia eadem causa
vertitur, quamvis sit dispar actio.

Ad finem diis: Quod si diversa sit agendi causa, quod tunc hae exceptio non obstat. Sit et tale Exemplum e in d. l. 28 § 4 ubi Maritus facto divortio: egit contra uxorem actione rerum amotarum, illa iuravit: de lato sibi iuramento: se nihil amovisse, postea querens eistis apparuit horologium mariti ibi latere, et diis illud posse vindicare, quia non amplius eadem causa agitur, quia non videtur illam illud amovisse, Sed tunc horologium esse suum, quia potuit cogere illud datum fuisse eo tempore iurandi — Nec in uxorem protestari potest, quia argueret perjurum —

Hic dicitur: quod hae exceptio non tenet pro fit iuranti, Sed in ei ad quem res

Pertinet, qui denique s. Secluso juramen-
to, possit ea de re conveniri, uti v. g. e. hae-
res ex ratione, quia habetur pro eadem
persona cum defuncto. Imo et alij suc-
cessori singulari hae Executio prodest,
v. g. emptori. Amo quia ista executio
concernit rem — ut quia emptor habet
causam a Venditore. At in fidejusso-
ri prodest ex eadem ratione. Imo si fide-
jussor juravit, tunc tui prodest. Res
NB si fidejussor juravit, se solvisse quia
cassatum est debitum — si aut tui ju-
ravit, se non fidejussisse, tunc id principaliter
prodest, quia tale juramentum est
personale est — Uttenius dicit: Quod
si filiusfamilis juravit, se non debere, quod
id in prodest patri, ex ratione, quia

Habentur pro eadem persona - Solem
e' si pater juravit filium n' debere, tunc
mi competet filio, quia idem e', ac si filius
jurasset - Ad finem dicis: quod mi
curatoris & defensoris Juramentum pro
sit ipsi principali, quia istud Juramen-
tum fit occasione rei d. l. 9 § pen. de pen.

jur

5 Hic dicis: Quod ille, qui defert Juramen-
tum, debeat habere liberam rerum
administrationem - Hinc si
puerillus sine Tutoris auctoritate de-
tineatur exceptio n' potest opponi, aut
opponatur, tunc potest elidi per re-
plicationem doli - Et ratio e', quia dele-
tio Juramenti e' Species alienationis
q' sine Tutoris auctoritate deferri
potest

Potest. Et hoc in minore procedit, hoc
 est quod minor non possit deferre iuramen-
 tum, si habet curatorem, ex eadem ra-
 tione / si autem non habet, tunc potest. Et
 laicus potest regitui: / Hoc autem intelli-
 gitur, si est exactor seu laicus, quia non mor-
 gysteria creditur, quod sit minor. Si
 autem nisi minoris pupillo iuramentum
 deferatur, et si iuret, tunc non potest ta-
 lium excois ^{regii} Imputens deferens
 sibi, quod illud illi debuerit — tunc
 dicitur: Delictum in fraudem Creditorum
est in eius ordinis, ut adversus excoi-
onem iuris iurandi datur Creditoribus
relicatio fraudis: hoc est: quod si in
fraudem Creditorum deferat iuram-
entum, quod in hac Excois possit per-

Per replicam elidi. v.g. si me tenetur
ioo, et idem 3tio tenetur ioo — idem con-
nit hunc primum, et simulat ejus falsas
probationes, et ei defert Juramentum
sicut fiat in solvendo: ille jurat se non
bere, et dicit hoc exequitio in posse elidi
se hoc probet, quia in talis utique offe-
in dolo —

6 Hic agit de rda hujus Tribuli excep-
tione scilicet de eo, quod oneranda sive
primenda libertatis causa factum est
epus est: si Patronus manumittat servum
lege, ut quatienscunque se offenderit, vel
quam sibi del. v.g. ioo, Talis modus in effectu
quia talis libertus nihil posset liberare
re, quia Patronus posset quid pro quo alle-
gare pro offensa — De Jure tñ valeb. s. h.
in actionibus bonae fidei quam Tribuli

Ex ratione, quia coacta Voluntas non est Volun-
tas, sed ei potest opponi hæc exceptio est. Et
hæc Exceptio non competit heredi liberti. Item
fidejussori Procuratori, defensori et favore
libertatis. Et non potest opponi heredi ipsius
Patroni et cuilibet ei, qui eius nomine agit
ex eadem ratione.

7
diximus. Quod tale pactum ipso Jure valeat,
non tamen in Contractibus stricti juris, sed in
in Contractibus ^{bonæ fidei} stricti juris. Contra hoc
Obijciunt d. l. i § 4 h. et lex 36 de oper. lib.
-ert. - ubi Casus: Patronus manumissit
Servum hoc pacto, ut si illum sit socius, et
ut Dominus habeat totum lucrum, quo-
cumque se libertus offendet, et dicit
iste libertus esse ipso Jure tutus quia tale
pactum ipso Jure est nullum quod non est verum
quod tale pactum in Contractibus bonæ

Ipso Jure valeat & Explicit est ipso Jure
tutus, hoc sensu, quod Jure datus teneatur
hanc exceptionem attendere / si forte tales
partes ad illam remittantur. § Quamvis
Praetor ejus in formula nescerit mentionem
nisi tale pactum esset ipso Jure nullum.
Ad finem Numeri dieis. Quod si Servus
Patrono pro se redimendo certam pecu-
niam promiserit, quod hic n. habeat lo-
cum hae exceptio, quia tale pactum n.
adjectum libertatis comprimentis, sed
potius libertatis acquirentis causa est.
Hic agit de ista l. uij. Tituli exceptionis
Sicilicet de eo, quod in acta positum est
Causa est: si lator alieni vendat rem alie-
nam bona fide, et si pecuniam emptori
Sciante convertat in lucrum, et si pos-

Emptorū evincat² hanc¹ res, tunc n̄ habet re-
gressum contra venditorem de evictione
sed obstat ei hanc exceptio est Et debet sibi
imputare, quod rem emant a legore, qui
pennit¹ alet daturus erat — Et taligla-
son, siquid perdidit, tunc¹ tenebatur
solvere, et si solvit, tunc potuit solum
condicere, praecipue si sit minor — Et hoc
Jure communi, de praxi ut n̄ servatur
Imo si quis det mutuum minori legero,
tunc illi ei n̄ n̄ tenet¹olvere L. 24 § 4
de minoribz ubi ut ipsum dicitur.
ulterior dicitur: quod alet nomine intel-
ligatur omnis legus, qui magis forte
aut casu quam fortuna regitur. Uti
vg e legus alearum, Tesserae n̄ p. / schach.
Regul. / legus e actus quo in Victoria

Spondetur, ut res illa cedat Victori. Et
alius est artif, qui arte regitur ut damm
= (gird) Argote. Alius fortune, uti sunt
alea est. Alius mixtus: qui ab utroque
dependet ut Tragiculum et Lombrum.
Causa prohibiti luxus fuit ista, quia
quandoque ex luxu devenitur in blas-
phemias erga deum. Item quod omni-
lites pugna est. Item substantia est
= uatio, unde quandoque devenitur ad
latrocinia, furtiva et alia crimina est.
Hinc Plato hanc artem vocat astem-
= pitiosam et a Doemone inventam.
Aristoteles aleatores comparat gloriis
et laboribus est. Et vocat eos illi-
= tales, quod in turpi luero versantur.
Hinc in ipso Justinianus per se dicitur

Inde denegat actionem annullat promissionem, concedit reiterationem — Et iterum perdens sed in heres ejus potest solutum querere, et si heres in querendo e' negligens, tunc hoc potest querere fideus, ita ut normis 50 annis huic reiterationi prescribatur — Et illi, qui domus suas praebent ad lulum, illi inquam ipsos sunt conueni, si verberentur in aliud damnum patiantur l. d. Cod. de alea ludo et aleas, sed hoc in odium lusus

Tibulus 8tus

De litigiosis

Connexio: Eximus de varijs exceptionibus in specie propter quas a huc innumerae sunt aliae, de quibus hinc inde sparsim dictum e' / Haec adhuc

Conis specialis quodam exceptio, quod vo-
catur de litigiosis, et causetur ex alienati-
one rei litigiosae — Inveniri autem potest, quo-
modo iste Titulus differat a Titulo ymo-
bili uti, quod inscribitur de alienatione
judicij mutandi causa facta, qui in
si vides esse similis. Sed anno quia
agitur de re non litigiosa, sed de tali, cuius
litis terminetur — Hic autem agitur de re, quod
actu est in lite — noto quia ibi agitur
de alienatione facta in Procuratore
hic autem de qualicunque —

1 Hic dicitur: Quod res litigiosa dicitur illa,
super qua lis actu pendet, sive ista res
sit mobilis, sive immobilis, sive sit cor-
poralis, sive incorporalis, ut hereditas
ita ut in nomen seu chirographum

Super quo lis pendet: / dicas esse litigi-
osum l. 3 h. t. f.

Hic dicitur: Quod lex olim dicebat pendere, ²
quando res per litis contestationem
fuit in iudicium deducta. — Nunc
simplex denunciatio de re rivendenda
non facit rem litigiosam, nec interdicta
de rivendendo, pignore (creditori per
debitorem facta) — Et ratio est, quia talis
denunciatio nondum facit rem esse con-
troversam, quia adhuc hoc sit ante litem.
Hodie autem actiones reales consentur
jam vitio litigiosi affecta, quando quis
tunc supplicat quod Principem, ne talis
alienetur — Aut quando id iudicii infi-
rmatur, modo tunc saltem dicitur hoc esse
iuxta Authent. litigiosa c. h. t. f. quae est

Quod est ex Novella 112 extracta — In
an ista dubitans in facili mentionem
actionum realium — Hinc in perso-
nalibus adhuc requireres litis contesta-
tis ex ratione, quia correctoria sunt
strictè interpretanda — Et quia Jus
vetus si correctum, si est prohibendum
stare, quia quantum expressum, in
correctum est —

3

Hic dicitur: Quod haec executio habeat locum
sive alienatio fiat ex causa lucrativa
sive ex causa onerosa l. 2 Cod. h. tit.
Hinc in potest obijci emptori, donat-
rio, Creditori. Nam si rem ab isto accep-
erunt, qui cum alio ea de re litigaverit
Hinc si forte itum hanc rem vender-
et: supposito, quod eam possederit, tunc
dum de illa litigabant, tunc ei pro-

Exceptio n̄ potest objici ex ratione, quia
illi n̄ fuit facta controversia — Quod in
probat per L. i. et d. § i. h. t. f. ubi di-
citur, quod in necem Blij n̄ debeat atten-
dere lis cum alio habita hoc ē: quod
alteri per alterum n̄ debeat deterior
conditio inferri —

Effectus hujus exceptionis ē, quod licet cap-
ta sit finienda, ac si res n̄ esset integra
alienata L. 2. Cod. h. t. f. ubi ul. ipse
dicit — Nihilominus tñ talis alienatio
n̄ ē nulla, sed tñ ē imitanda. L. fin.
§ 1. mo Cod. equ. — Et si talis res ē vendita
et tradita, tunc venditori potest objici
exceptio doli et debet illam persequi —
Si aut n̄ ē tradita et emptor illam
petat, tunc item emptori potest
objici exceptio doli, quod illam emerit,

5

Itic Eiusque Qualis sit poena eius, qui rem
litigiosam emit? §. disto. si scivit rem
esse litigiosam, tunc eam debet redire
et pretium datum amittit, quod
cedit fisco d. l. fin. Cod. h. l. Et hoc in
poenam iniquae verationis. Et in
Venditor alterum tunc debet fisco §. §.
addere. si autem nescivit esse litigiosam,
tunc redire re recipit suum pretium
et Venditor condemnatur ad alterum
fin, ex quo una 3tia cedit emptori,
et dua fisco d. l. fin. §. i. h. l. Hoc
autem intelligitur, si alienatio est facta
titulo oneroso. si autem facta est titulo
lucrativo, tunc distingo si §. §.
si scivit rem esse litigiosam, tunc donator
debet dare verum rei pretium,
unde pars una cedit donatario et

Quæ tertia fides si am donalarius sci-
vit, tunc debet dare veram rei estim-
ationem — Ulpianus Liberis Quid Juris,
si servus alienus dalem rem emat? Idem
disto. si dominus scivit aut manda-
vit, si vero servus sciverit, si vero non
eadem e poena, quæ antea huc est, debet
dominus redimere rem, et amittit preti-
um, et si venditor debet dare alte-
rum bñ, quod cedit fisco si am domi-
nus scivit, et si servus nescivit,
tunc nullo modo punitur, quia tunc
ei non potest imputari — si am dominus
quidem nescivit, sed servus solus scivit,
tunc e subdignitatem, an ei dominus
mandaverit vel non — si mandavit,
tunc dominus non punitur, quia solus

domini ignorantia attendis, et scientia
servi non curatur. Si autem non mandavit,
tunc punitur de iure, sed tamen periculose tenetur,
si tamen est in illo, quia solius servi scientia
attendis, et ignorantia domini non curatur
potest tamen mihi cum noxa dedere.

6 Hic dicitur quod si res litigiosa a sa-
cris deducatur: ut si calix consecratur.
Et tunc deducens punitur de iure et hoc
propter contumeliam in deum, quam
falsa Religionis facie colit. Nihil
ominus tamen non revocatur consecratio

favore Religionis, sicut nec libertas
servo litigioso data favore libertatis,
sed talis punitur aequo in deum.

7 Diximus: Quod res litigiosa non possit
alienari. Hic punitur Casus exceptus

ubi potest alienari citra poenam si sub-
: sit causa, uti est alienatio, quae fit ex cau-
: sa divisionis rerum hereditariarum
inter coheredes, hoc est si successerunt
isti heredes litigatori ab intestato. Et
ratio est quia tunc jam res litigiosa ad illos
pervenit l. fin. Cod. h. tit. ubi dicitur,
quod alienatio rei litigiosae ex causa
transactionis, aut divisionis sit licita
Excipit 2to Alienatio ex causa dotis
v. donationis propter nuptias facta,
quia ista alienatio non fit ex causa,
et est necessaria quod si nil aliud
habeat - supposito tamen quod postea vin-
: cat, aliam succedit regula: Resoluto
Iure dantis resolvitur in Jus accipi-
: entis - Excipit 3to Alienatio per

Testamentum aut per Codicillos factum
ex ratione; quia hanc alienationem
causat Mors Testatoris et in potestate
retinere — Nil finem dicitur. Quod si tu
lis res alicui legatur, quod tunc litis
eventus ei debeatur, hoc est quod heredes
teneatur prosequi et dare legatario si
vixerit — si autem succubuit, tunc iure
ei debuit dare ejus rei estimationem
quia censebatur Testator eum vellet
aliquid habere l. 3 Cod. de test. Jure no
vissumus autem ei nil teneretur dare, nisi
in lite evadat Superior juxta Novellam
de litigiosis in Cap. 1. ubi dicitur
dicitur. Et ratio est, quia censes Testator
ei rem reliquisse in eo statu, in quo
res fuit tempore mortis, atque ideo

Et sic abrogata e' lex 3 (ord. h. tituli)
Quo in casu succumbentis liti estim-
nationem attribuebat legatario, ubi
antea diximus.

Fibulus primus

De obligationibus et actionibus

Connexio: Egimus hactenus de va-
rijs obligationum et actionum cau-
sis et speciebus et in de his, quae ad
illas reducuntur. Jam sequitur gene-
ralis Titulus de obligationibus et
actionibus et de regulis obligatio-
num et actionum. Rubrica ha-
bet decem partes, ut intus, primum agitur
de obligationibus quam de
actionibus, quae obligatio e' ma-
ter actionum, materiam debet

Procedere filiam, qd - hinc obligatio
diu patere actionem Lyr § 2 d

procurat -

h obligatio derivat ab obligando seu
vinciendo, ex quo vinciat seu liget
obligationem Author definit, quod
sit vinculum juris, quo necessitate
adstringimur alicujus rei solvendi
causa secundum nostras civitatis
jura - sed haec definitio n. e. gener
:ca, sed specifica scilicet obligatio
:nis civilis et naturalis simul. Hinc
in genere debet definiri, quod sit
vinculum quoddam juris v. ex quo
quo adstringimur vel prestare
in quod debemus - ulterius dicit
Author, quod totum et tota substantia
= hinc

Obligationis in hoc consistat - Quod
per eam alius nobis obstringatur
dandum, ^{ut} faciendum, vel praestandum
id, quod nobis debet. - Atque sola ^{obligatio} traditi-
o non si facit dominos ante traditi-
onem l. 3 in fine: h. b. sed primo
secunda traditione, quia traditionibus
et usucapionibus rerum dominia trans-
feruntur - Ulterius dicitur: quod effec-
tus obligationis consistat in necessi-
tate praestandi id, quod in eam due-
tum est, alias frustra esset obliga-
tio ut promitto ita ut si tenear sol-
vere, nisi mihi placeant, quia pro
si dicto habes quid dare (et nisi verbis)
cogi si possis l. 8 h. b. hoc est paria sunt
si obligari et si posse cogi -

Hic dividit obligatio, quod alia sit naturalis tri, et alia civilis. Naturalis tri e' vinculum aequitatis seu juris naturalis, quo astringimur ad dandum faciendum aliquid citra compulsionem eo nomine de jure civili actio: nem. — Quod aut talis obligatio vocatur vinculum hoc probat per l. 84 § 1 de j. juris ubi illam ^{Paulus} ^{Quintianus} ^{Paulus} vinculum et per l. 95 § 4 de solutione ubi illam ^{Quintianus} ^{Paulus} vocal vinculum go e' vinculum —

3 Hic ponuntur quidam exempla obligationis naturalis tri uti v.g. Amo e' nudum pactum ex quo non datur actio civilis Amo: ne' nimirum constringatur Amo libertas — Amo quia censetur leviter esse emissum

Nē tales sint immortales - Talis ob-
ligatio nō ē inter patrem et filium
sanz inita. Ex ratione, quia habens
pro eadem persona civiliter, et sic
sibi civiliter nō possunt obligari l. y.
de iudicijs ubi id ipsum dicitur -

Item obligatio inter servum et domi-
num ex ratione, quia servus nō ē capax
Iuris civilis et hē nō potest civiliter
obligari ulterius dicitur, quod quam-
vis ex obligatione naturali tñ: v. g.
ex nudo pacto / nō detur ~~ita~~ actio
l. NB intelligitur efficax, quia inde datur
exceptio. / Nihilominus tñ talis pactu-
m producit alios effectus v. g. solu-
ti retentionem, quia obligatio natu-
ralis impedit conditionem in-
debiti. Idem procedit ^{deus} ad compensationem

Quia saltem subest obligatio naturalis — Et alia est plena, ubi haec alia minus plena, uti est obligatio antidotalis. Idem prodest ad novationem. Item potest ex accedere fidejussor — potest deinde in constitutum — potest retineri pignus inde datum — Ad finem dicitur quod obligatio antidotalis non pariat hoc effectum, hoc est, quod si per errorem tale quid solvatur, quod possit condici, quia talis obligatio non consurgit ex vero vinculo, sed ex quadam honestate ergo —

4
Hic dicitur obligatio alia sit originis talis, quae a legibus est inventiva, utriusque est stipulatio, de qua loquitur. Item sponsalitia largitas, morgengabte, donatio propter nuptias.

Sponsalitia largitas — alie e agnoba-
tione talis, quos quidem sui natura e
Juris gentium, sed tñ per Jus civile e
agnobata, uti v.g. sunt pacta, seu con-
tractus sunt Juris gent. v.g. Emptio
Venditio, locatio conductio, societas,
mandatum —

Civilis Obligatio e vinculum juris,
quo necessitate adstringimur ad
prestandum id quod debemus iuxta
nostros Civiles Jura. Et hanc Veteres
faciebant duplicem scilicet
nudam seu civilem tm et si nudam
seu civilem et naturalem simul.
Nuda seu civilis tm e Vinculum
solum Juris citra aequitatem natu-
ralem, et sola obligatio sine revocari,

Quia potest elidi — si nuda, seu natu-
ralis et civilis simul e' unicum ju-
et equitatis at hanc aliter vocat obli-
gatio cum re — obligationes civiles
nuda sunt omnes illae, quae sui natu-
rae sunt juris gentium, sed per jus
civile sunt approbatae, uti v.g. e' emptio
et venditio et hanc distinctionem ter-
tullianus et e' communis, quae in ju-
ris variis, quod denique debet obli-
gatio civilis sola l. 3. §. de con-
penn. ubi dicitur Quod si possit in con-
stitutum deduci, quod jure civili
betur — jure praetorio vero si non e' natu-
ralis ut adversarij explicant: si debet
quod dicit obligatio civilis sine natu-
rali — etiam probatur per leg. 5. de ac-
tione indebiti: ubi dicitur, quod

Quod per erroneam solutionem a fide-
 jussore factam respectu principalis
 nec civilis, nec naturalis obligatio peri-
 :mas, qd datur sola civilis, quia sibi op-
 :ponunt - probat in per l. 3 de fidejuss-
 :oribus Mandat ubi dicitur: quod fidejuss-
 :or non possit accedere pro obligatione civili
 & naturali, qd est obligatio civilis -
 probat in per l. sinam de Novat. ubi
 dicitur quod per ^{pro} obligationem prior ob-
 ligatio transfundatur in aliam sive
 ista obligatio sit civilis naturalis sive
 civilis qd est obligatio civilis - Itio
 probat per l. ymam § 3 de pact.
 ubi dicitur: Quod per mutationem detur
 actio civilis qd naturalis n datur,
 quia inclusio unius est exclusio al-
 :terius qd est obligatio civilis -

Probat 4to per § 3tium Institutus de ex
tibi dicitur: quod per pactum de n. p.
:do n. omnino dissolvatur obligatio, q
tollitur naturalis et manet civilis p
:bas m. per leg 54 § 4 de solut. ubi m
id visum dicitur, quod per pactum
tollat obligatio naturalis q. manet ci
:lis q. datur sola civilis —

6 5to probat Lucia si n. debitor condemp
:netur, tunc ille obligatur, at qui n.
ligatur naturaliter, q. civiliter, q.
dat obligatio civilis — Tunc am tal
tencas civiliter ratio e, quia alias p
sentia debitor nil proderet, quia p
tes n. queritur, an debeatur — n. s
an iudicatum sit q. l. i § 4 de libe
exhib. Et quod talis naturaliter n.
:ligetur

Ratio e, quia redditur iudicium in in-
vitem L. 83 Si de v. obligat — 7

Probat in per L. 68 de condictis indebit —
ubi dicitur: Quod absoluta sententia
veri debitoris non tollat obligationem
naturalem, quod unius sententia con-
demnatoria non debitoris eam inde-
cet, ex ratione, quia Jura sunt promi-
ora ad liberandum quam ad obligan-
dum —

Probat 8to. ex liberarum contrac-
tu /: id e ex chirographo anticipato
dato inducit obligatio, atque non natu-
ralis, quod civilis, quod datur civilis —
probat in ultimum /: quod denique
datur sola obligatio civilis. /: ex eo, quia
causa obligationis naturalis e con-
sensu v. equitas, atque in tali chirographo,

Anticipato dato n' e consensus, nec equi-
tas go —

9 Hic dicitur: Quod dicta Argumenta faciant
probabilem sententiam, quod denique
datur obligatio civilis tñ seu aucta, et
quod denique 3 Species — Auctor tñ dicit
probabiliorem esse contrariam senten-
tiam, quod n' datur, consequenter quod
tñ datur datur ~~3~~ Species, quod
sententia probat variè. 1mo quia
ubi in iure fit mentio obligationis
civilis tñ go n' datur. — 2to quia
ubi fit mentio solius obligationis
federalis, tunc solet addi et tantum
quando am fit mentio civilis, tunc
addi et tantum go hoc intelligitur
de utraque go sola civilis n' datur
3^{tio} quia si daretur civilis tñ,

Leges / dividentes obligationem in bi-
:membrem / essent imperfectae, deberet
enim esse trimembris, aut altera species
esset subdividenda, atque hoc dici nipo-
:tesset qd — qto quia omnis fere contractus
:habet adjunctum consensum, con-
:sensus autem est causa obligationis natu-
:ralis qd ubique simul adept obligatio
naturalis —

Probat in exeo: quia obligatio civilis
se habet per modum qualitatis; natu-
:ralis autem se habet per modum subiecti;
qualitas autem sine subiecto non datur
qd non datur sola civilis, subiectum autem
sine qualitate datur, qd potest dari solo
naturalis —

Sed objicitur Amicus 1. §. Si de constitutis 11
pervenit: ubi dicitur non potest in constitutum

deducit quod Jure civili debet et Jure
pretorio vero non debet, atque per hoc pro-
tionum intelligitur obligatio naturalis,
quod datur civili sine naturali quod ma-
diximus quod non J. N. Min. Sed per hoc
intelligitur obligatio civilis quidem et natu-
ralis simul, sed quia talis per personam
exceptionem potest elidi, ideo tale debitum
habetur pro non debito. Scilicet in ordine
ad Constitutum. — Et ratio ulla est enim
quia si Pretor tale debitum admittit
tunc sibi esset contrarius per quod
do ex Metu v. deo exceptionem, et
Item petiendo illud deduci posse in
constitutum unde de Pretio quidem
absurdum quod — Obijciunt vero lex de
de Condictis in debiti Item lex de
de iur. et mandatis. — Item L. i. de Pretio

Ubi fit mentio unius obligationis, id est
naturalis et civilis separatim, igitur datur
sola civilis. *¶* dict. et per obligationem
civilem intelligitur sola civilis. N. intelli-
gitur per eam naturalis et civilis simul. C
quia nullibi additur tantum. *¶*

Obicitur lex gma § 3 de pact. Ubi dicitur: 12
quod ex permutatione des actio civilis,
igitur naturalis si des igitur des sola civilis.
¶ dict. des inde actio civilis seu non-
nuda, id est naturalis et civilis simul.
Sed N. seu des nuda seu civilis tm N.

Sed Obicitur: § proterea 3. Inst. de excep. 13
Ubi dicitur: Quod per pactum de ri pe-
tendo obligatio naturalis non omnino
dissolvatur igitur dissolvitur natura-
lis et. manet civilis igitur datur sola
civilis. *¶* explic. hoc est, quod si tollatur

Inso jure, sed tñ que executionis t. cessi
tolleres naturalis et maneres civilis
sed Objicij d. Sphus naturalis: tibi dicitur
quod obligatio per pactum de n. p. et
do omnino dissolvatur qd iste Sphus
e. contrarius priori q. disto. si sit natur
lis tñ C. S. civilis N. Quia unumquodq.
eodem modo tollitur quo colligatur
e. — Casus: hujus Sphus erat: ubi quis
pro p. quillo p. qui tñ naturaliter ora
obligatus: si decessit —

14

sed Objicij: ne equum, ut quis solvat
ut, quod si accipit per executionem p.
test. elidere qd tñ obligatur civiliter
qd dat sola civilis q. disto si e. equum
ut solvet Trans. si e. equum, ut ob
getur N. quia potest quis obligari

Utroque modo, et si debere solvere si ex-
citant, uti fit in metu, in dolo, in non-
sulto Macedoniano, Vellejano, in errore et
Sed Obijit Lex Anna de donat. ubi di-
citur quod pupillus obligatur jure natu-
rali seu civili, si vero naturam seu natu-
raliter, quod datur sola civilis & dicitur
si obligatur naturam seu naturaliter in
effectu. C. si obligatur sine effectu N. v.
si obligatur de equitate. C. de rigore N.
quia jura irritant istius obligationis
effectum

152

Sed Obijit si debitor condemnatus ob-
ligatur, atqui si obligatur naturaliter,
quod civiliter tamen, quod datur sola civilis &
N. min. Obligatur enim utroque modo
Sed obijit judicium redditur in in-
vitam quod si consentit & N. eorum, quia

Consensus inuiti, in e' consensus - sed Ob
junct: Sententia absolutoria veri debito
ris si tollit obligationem naturalem, quod
minuere illam inducet sententia condem
natoria si debitoris, quia iura sunt pro
mota ad liberandum quam ad obli
gandum. Et dignitas e' quia quam
primo casu si tollas obligatio natura
lis, ideo tunc sententia si redditur obli
toria, quia absolutus habet executionem
rei iudicatae - 2do casu an redderet
obligatoria, si si obligaretur, quia possit
exigere, dicens si teneor solvere, quia
si sum naturaliter obligatus quod
ib Sed Obiect: Hic datur chirographum an
ticipatio spe numerandi tibi pecuniam
ille obligatur, atqui si obligatus natura
liter

go civiliter go datur sola civilis & N.
min: obligatur em: civiliter, quia un-
-sentib - Et Ratio ulterius est, quia pa-
-ria sunt quoad translationem dominij
pecuniam accepisse aut fidem sequi
Seci Instib de rerum div: Quod in pro-
-bas a pari, quia ex Contractu dolo v me-
-tu into nascit obligatio utraque, go
multo magis ipso casu, ubi sponte pro-
-mittit - Sed Obijciunt: Ille hoc solum pro
numerando sibi pecunia, go si pecu-
nia non numeretur, tunc non potest dici
esse obligatus & dicto et hanc condi-
tionem expressit. N. et non expressit. N.
et sic succedit Regula. Conditio in men-
te reventa nihil operatur et - Sed Ob:
Iurib Ille errat: Errantij enim nullus est consensus

gō nō conyentit, gō nō obligatur & disto ex-
rat in numeratione sibi facienda (in
promissione facta N. Et hinc propterea
errorem habet exceptionem, gō supponit
esse obligatus —

19

Sed Objiciat d. Canon Turbetur i2. in vesp
Item si in fine C. i. l. 4. ubi dicitur, quoniam
obligetur civiliter gō dat obligatio sola
civilis & Amo Quod iste Canon sit gra-
: an. / ex S. Ambrosio excerptus, qui nō ha-
bit potestatem condende legis et
nto quod nō addatur l. tantum, gō ob-
ligatur utroque modo & De objiciat
Canon tñ dicitur quod possit solutum
reguli gō nō potest dici, natura l. ter
fuisse obligatus / quia obligatio natu-
ralis imponit conditionem indebiti:
gō tñ obligatur civiliter, gō debetur

Sola civilis & imo et ante istum canonem
e authenticus N. e. Gratiani C. — Quanto
de rigore ^{transact} de equitate N. — Sed obijciat
L. 3. Post. de postulatis: ubi Casus: Clientis Alvo —
Alvo promisit pro suo labore 1000 certo
tempore dandos, postea cum iste Clientis
egens pecunia: petijt sibi hos 1000 di-
cuti relinqui tanquam mutuos sub
juris et dedit ei chirographum, Ad-
vocatus fecit, sed postea non peregit of-
ficiu suum iste Advocatus, et dicitur:
quod Clientis intra biennium possit
exigere go supponit fuisse obligatus —
Atqui si naturaliter go civiliter go talis
Sola civilis & N. Subjunctum, obligat
enim utroque modo, sed quia Advocatus
non fecit, quod debuit, nec in pecuniam
numeravit, ideo talis Clientis habet

Habet executionem si numerata pecunia
Et quidem intra biennium habet pri-
vilegiatam et post biennium am habet
communem —

Ad finem Author concludit; quod ex di-
tis sequat, quod sola obligatio civilis nō de-
tur, sed tñm duas species —

18

Hic item dividitur ista obligatio civilis,
quod alia sit propria seu propriè civilis,
quod per leges est inventa, uti v.g. est
stipulatio et hoc est originalis, aut
saltem jure civili comprobata, uti sunt
obligationes juris gentium, quae per
jura civile sunt approbata, uti v.g. est em-
ptio et hoc est approbatione talis — Alia
impropriè civilis seu pretoria, quam
Praetor ex sua jurisdictione invenit,
ut v.g. est actio de constituta pecunia

De peculio, ex jurejurando —

Hic dicitur: Quod substantia obligationis
in eo consistat, quod obligatus constri-
gatur ad aliquid dandum, faciendum,
prestandum — Hinc forma ejus consis-
tit in consensu debite expresso, materia
ejus sunt res facta, ob praestationem, mo-
di sunt in commercio — Causa efficiens
obligationis remota est ipsa lex, proxima
autem est ipse Contractus, et quasi contrac-
tus, delictum et quasi delictum, aut alia
causarum figura, ut est equitas —

Quia est facta mentio contractus. Hinc
Quid sit Contractus. Hinc Quis sit
Contractus? Et Contractus est
duorum et plurium de dando et facien-
do in idem placitum consensus seu con-
ventio habens certum nomen et causam

Hinc Jöcçij definitio n' e bona, quia omittit
lij Nomen, et sic sub illa n' continetur
Contractus nominati — ulterius de
= cis: Quod ab hac definitione excludatur
pactum in specie, et quod sub contractu
n' contineatur — Anno quia ex illo n' de
Actio l. y de pact — utro: quia pactum non
habet certum nomen nec causam — Con-
tractus divisi, quod alius s' b' synallagma-
ticus seu utrimque obligatorius seu b'la-
= teralis, ubi uterque contrahentium ob-
= ligatur, uti v'g e emptio et venditio
Alius e' Nonp'lexus seu unilateralis,
ubi tm' unus contrahentium obligatur
uti v'g e mutuum, donatio, stipulatio
Item Alius e' Contractus verus — Alius
e' tm' quasi Contractus — Item Alius e'
certus seu nominatus, qui certum nomen

sibi à jure tributum habet, uti v.g. est
emptio V. l. b. l. M. et - Alius incertus
seu innominatus, qui quidem certum
nomen si habet, habet tamen causam et
Quorum sunt istae do ut des, do ut faci-
as, facio ut facias, facio ut des et. per
causam intelligitur implementum unius
utriusque dñi: Quod ex Contractu nomi-
nato nascitur actio certa, id est talis qua-
litatis est ipse Contractus v.g. actio empti exemp-
to - Ex innominato autem nascitur ac-
tio incerta, quae certum nomen seu spe-
ciale nomen si habet, sed tamen generale
et vocatur actio proscripta & proscripta
verbi v. actio in factum - Et quod ex
inde certa actio si des. Haec est, quia
plura sunt rerum negotia quam ver-
bonum Vocabula l. 4. de judic. V.

ubi id ipsum dicitur — dicitur in factum, quia
debet factum iudicii narrari, et si potest
per specialem actionem hoc negotium
exprimi — dicitur prescriptis verbis, quia
provenit ex prescriptione seu conventionem
si mos fuit conventum — v. si mos in fuit
prescriptum, tunc statim subiens conven-
tioni v. g. des mihi hoc, dabo tibi Equivale-

21 Hic dicitur: Quod tribus modis Contractus
sim inveniuntur: §. l. i. Si h. l. Ubi id ipsum
dicitur: / Scilicet re verbis et consensu
Re inuti dicuntur isti, qui citius n. p.
: si unus, nec citius noscitur obligatio,
quam si res tradita fuerit, quorum
sunt usus, Mutuum, Commodatum, et
positum, pignus. Item in debiti solutio
Hinc tales Contractus n. trahunt nomen
a re: de qua agitur, alias omnes

Contractus dicendi essent re initi, quia
in omnibus intervenit res: / Sed abinde /
ut dixi / quod si citius perficiantur, quam
si res fuerit tradita — Verbis initus
seu obligatio Verbis inita, dicitur
illa, ubi causa principalis efficiens,
est interventus Verborum, hoc est qui habent
pro perfectis ex solis Verbis, quamvis
res non tradatur, uti v.g. est stipulatio, quan-
do ad interrogationem congrue res-
pondetur de quo Tit. Sequenti — Consensu
initus dicuntur isti, qui solo consensu
perficiuntur, quamvis res non interve-
niant — Hinc Contractus consensu dif-
ferunt ab alijs in hoc, quod in alijs Con-
tractibus causa principalis efficiens
est interventus Rei & Verborum, hic autem

Expressus consensus qd et in sunt ut non tebi
ut emptio venditio l. C. S. M. l. 2. h. l.

22

dicimus: Quod tres possim sine Contractibus
species, seu quod tribus modis incantetur
juxta l. 1. h. l. lib. ut ipsum dicit Cujacius
Lucia aut in Justitius libro rito tibi q. po
nitur q. ta /: scilicet obligatio nominibus
instituta — Hinc Quoniam potest, quare non
Tribonianus huius illam omiserit? Quid
quia eo tempore /: quo compilabatur
gesta /: iste Contractus jam non erat in usu
Sed tunc erat in usu tempore Augusti
tius, dum pecunia publica omni
mens die cujuslibet mensis /: seu omni
bus calendis /: exponebatur foenebris
et mutuatarius nomen suum in
bebatur in Calendarium /: Calendarium
est liber, quo nomina eorum /: qui pecunia

Publicam foenebrem sub usuris acceper-
unt: / continebantur dictus à Calendis.

Et talis, qui suum nomen eo 'inscriptis, eo
ipso obligabatur, quamvis nihil accepisset,
et haec vocabatur obligatio nominibus in-
: ita. ~~Hinc Justinianus~~ Tribonianus qd' vult
dixi: / ex dictis rationibus hanc obligatio-
nem omisit — Tandem Justinianus in In-
stitutis et in Codice, secutus Cajum: / ite-
: rum ejus rei fecit mentionem — Hinc in
Auctor hujus rei hic fecit mentionem,
quae nec supra de hoc in Digestis Actum
est, nec infra sequetur — Hodie autem ista
obligatio non est in usu, nec executio inde resul-
: tans, quia ipse mos foenerandi non est in usu,
et ideo non est mirum, quod ejus in Digestis
non fuerit facta mentio — sed in ejus locum
successit obligatio litterarum, seu obligatio

Libertis inita, quis habet locum tunc, quando
quis alteri. Spe numerando sibi pecunia
alteri dat chirographum Anticipato, tunc
obligatur, quamvis pecunia ei non numeretur
Anno quia est presumptio contra illum, qui
non temere chirographum dederit — ita quia
non minus valet id, quod scriptura quam quod
vocibus linguae figuratis significatur.
figuram 38 h. ubi ut dicitur hoc est, quod
ita quis debet obligari per scripturam
sive per vocem seu per verba, atque
hinc ex tali contractu nascitur obligatio
civilis et naturalis, uti jam ante dictum
est, et non sola civilis —

23. Distingui. Quod datus chirographum anticipato
Spe numerando sibi pecunia obligatur
et naturalis et civiliter; quia et
quandoque accidit, quod solis pecunia
accipit chirographo: ei non numeretur

Quam tñ creditor exigit, nisi illam delig-
set; Hinc per Imperatores concessa e tali
casu tali debitori, executio n numerata
pecunia, quæ est duplex, una privilegi-
ata s. quæ onus probandi in Creditorem
rejiit. / et hæc olim durabat 5 quennio,
postea am restricta e ad biennium l. ii
Cod. de n. num. pecun. — Altera am e com-
munis, quæ incipit post biennium, et tunc
ipse debitor probare sibi pecuniam n esse
numeratam, et hæc durat 30 annis —
Sed obijcijs temporalia ad agendum sunt
perpetua ad excipiendum s. l. 5. In l. ius fin.
Supra de doli mal. except. qñ talis executio
debet esse perpetua, Et ratio e, quia actor
potest agere, quando vult. — Reus am, tunc
nisi tunc quando impetitur. / qñ debet
dici perpetua l. 2. digl. si n possint per viam

24

Actionis proponi & si possint probari haec
 Hanc autem potest per viam actionis proponi
 et quidem duplici modo — Imò omni habet
 conditionem sine causa, quia possit chys-
 -ographum repetere — ito habet quere-
 : lam si numerata pecunia, quā autorem
 ad numerandam sibi pecuniam impellat,
 Sed hoc debet facere in scriptis et quiden-
 zisi adversario si est praesens et saltem
 se tunc coram iudice potest infinuare,
 si adversarius est absens d. l. 14 § 4 et al.
 : Item hanc autem cond. si tunc id est tunc de nu-
merata pecunia — Hanc exceptio in
 Jure Bohemico potest opponi — debet autem de
 Jure municipalis probari collari — Jure Pro-
 : vinciali aut d. l. 6 § 10 debet Creditori in-
 : ti seipsa sedare et debet coram Tabul. Dep-
 v coram iudicio Burggroviety inf 30 d.

Opponi — Hic dicitur: quid hoc exceptio lo-
cum habeat in solo mutuo, si vero in alijs
rebus, aut in alijs Contractibus dispari-
tate, quia frequentius solet contingere, qd
homines pecunia egant quam alijs rebus,
et tunc temporis ad omnia facile indu-
cuntur qd —

Hic dicitur: Quid hoc exceptio in locum habeat, 26
quando quis dat Micrographum anticipato
ratione dotis sibi numerando, quos ei postea
non numerat — Et vocatur exceptio dotis cau-
te si numerata — Causa est facili, de qua in
in Cod. Tit. de re caut. si numer. agitur
Sed Quorsum intra quale tempus talis excep-
tio possit opponi? Et dicitur si Matrimoniu
tunc statim biennio, tunc tunc potest opponi intro
unus annus — si ultra biennium, ~~tunc~~
tunc si ultra decennium, tunc tunc proponi
per 3 menses. — si ante statim decennio, tunc

Nunquam, quia e presumptio, quod sit accep-
ta Auth. quod locum d. l. id e de re cautio-
ni numer. ubi id ipsum dicitur

Ab hoc Num loco triennio debet poni sexen-
nio —

ulteriori dicitur: quod si Creditor debitori deb-
et apocham anticipato: id e quietantiam de
Solutio debito: / et si debitum ei non solvatur,
non habeat apocham anticipato data exceptio-
nem, quia alter e in dolo, sed hac exceptio-
tunc durat 30 diebus d. l. iij Cod. de non numer-

pecun. ubi id ipsum dicitur — Et ratio e, quia
Jura sunt praeiora ad liberandum quam
ad obligandum igitur debet breviori tempore
competere —

29 Hic dicitur: Invidet hac exceptio: scilicet non re-
merato pecunia: / non tamen competit usque ad
torem, sed non eius fidejussori mandatori,
reditus quia e realis et rei coheres d. l. iij

Et in l. 1. §. 1. ubi id ipsum dicitur. Item
Emptori, v.g. si debitor / dato chirographo / hu-
ic Creditori constitueret hypothecam v.g. in
fundo A et si hunc fundum venderet ter-
tio, et si iste Creditor / qui habet chirogra-
phum / contra illum ageret. Exen. l. 1. §. 1.
ubi id ipsum dicitur —

Hic Quæritur. An hæc exceptio in doli ex promif- 28
sori / Ex promissor e, qui in alienam obli-
gationem in se suscepit, ac si ipse effet prin-
cipalis debitor — Et dicit Auctor, quod
non — Hoc autem intelligendum e, quod ei non
competat, quamvis ei non sit numerata,
modo sit numerata ipsi debitori, qui illam
forte consumpsit, imputet sibi — si autem
nec debitori fuit numerata, tunc tunc ei
competit ex ratione, nam quia actor effectus
in dolo — ut quia competit fideiussori

Mandatori qd et illi —
 Hic dicitur: Quod haec Exceptio habeat aliquod
 Singulare, et quidem hoc, quod si intra
 tempus opponatur: quod inquam onus pro-
 bandi rejiciat in Creditorem seu adver-
 sarium. L. si ex Cod. h. b. ubi ut ipsum dicitur
 Et iste effectus est Specialis, quia alias debitor
 excipiens probare, ex Regula: Reus excipien-
 do fit actor. L. i. de probationibus ubi dicitur
 dicitur. Et ratio est, quia debitores necessitate
 pressi, solent quid pro quo facere, ut in pre-
 sumptionem accipiant. Et in contra hanc
 Regulam est ut speciale, quod alias scriptura
 probet contra scribentem, quod tamen hic
 observatur ex eadem ratione —

Hic ponuntur Casus, quibus cessat haec excep-
 tio — Immo si debitor fidem cautionis ag-
 verit, hoc est si tale quid fecerit, ex quo pro-
 sumitur

accepti mutui colligitur v.g. si partem de-
biti v. usuras solverit argumento legis
ad fl. Macceton: ubi dicitur: quod si pater
partem mutui per filiumfamilis accepti
v. usuras incipiat solvere quod censeatur
renunciare. Consulto Macedoniano p. et
hic — Et ratio est, quia nemo presumitur sol-
vere quod non auguit —

Hic Quoniam Angeminate Confessio obtest 32
debitori v.g. si forte binum chirographum
dedit debitori & quod non — immo quia per
hoc non est pars soluta go — rito quia censes
eamdem levitate esse emissam. Sed Obicitur
Lex Cum Notissimi 7 Cod. de prescrip. 30
annorum — ubi dicitur quod per sacro-
tatem censeatur a proxi unus debitor,
go idem in nostro casu dicendum & dist.
in casu legis p. ubi Mutuum fuit neme-
ratum p. secus N. — Casus legis in

Erat: ubi debitor acceperat Matuum, se
ultra 20 annos / intra tri³⁰ / si Solvit, per
dens sibi remissum esse debitum, creditor
ann illud postea exegit, et sic cessavit dicta
presumptio et per prescriptionem se non
potuit tueri, quia nondum erant lapsi an
ni 30 et pecuniam paralam non habuit,
itaque ei dedit recens chrysograschem, et
tunc sine dubio agnovit et debuit agnos
cere debitum, quod hoc non potest applicari ad
nostrum casum —

32

Hic Iustinus An renuncians huic executio
ni eam triposse opponere? Et quod illud
quia eadem levitate censetur inductus
ad renunciandum, quā ad dandum
chrysograschem quod — sed hoc aliqui tamen dicunt
procedere tunc, quando in continentia
ei renunciavit, semper si id ex intervallo
faciat

Iura censebatur deliberatè fecisse. Veniunt
amicè indistinctè quod ita - imò Iura hoc
ides aequè fecit, ut sibi pecunia numeret-
zato quia in eadem improbilitate esset se-
ditor, qd -

33

Itè ponit eundem casus. Ubi cessat hæc excep-
tio, si quis transactionis causà certam pe-
cuniam caveat, hoc è: si quis alteri
litiganti del. ch. rog. raskum anticipatè,
ut à lite desistat, tunc talis obligatur,
nisi nullum subfuisset debitum li. col.
de n. num. pecun. ubi id ipsum dicitur.
Et hoc favore publici, ne litæ repugnentur
juxta Titul. de Transaction, et de iudic.
indebita. Et hoc in procedit, si ex causa al-
terius prioris debiti conscripta sit cautio
L. 13. C. d. l. hoc è si prius debitum novis-
si in subsecutis, v. quod tenebaris ex mutuo,

Vixne teneri ex stipulata, volo, quia censetur
transigisse - Itio cessat hanc executio, si in
Instrumentum continetur res deposita & pecu-
nia, aut securitates publicarum func-
tionum concernat, hoc est: si quis del. chris-
togram, quo se scilicet accepisse debet
depositum, tunc obligatur, quamvis il-
lud non accepit, quia ad hoc nulla neces-
sitate fuit pressus - & si quis tor del. aliam
apocham de solutis tributis; tunc mi-
iustus opponere executionem apochae an-
ticipato dato ex ratione, quia illam
tenebatur nec audebat anticipato da-
re et sic iniquus fuit contra suum
Instrumentum, et quia cessat ratio omni-
necessitatis - Ita executio est si quis con-
trib. argentariis se debere & Instrumentum

Publico, vel Chirographo, expressâ debiti
causâ, hoc e; si quis Argentario dedit Chir:
ographum anticipato, v aliquod instre-
mentum publicum, quo scilicet se mu-
stuum accepisse, tunc mihi n. iustit. opponere
exceptionem, ex ratione, quia tali Chiro-
grapho v Instrumento dabatur fides
publica Nov. 136 - Sto cessat hâc ex-
ceptio si biennium jam sit elapsum
sv aliud tempus in alijs exceptionibus
vq annis in executione quod Metus
causâ: et ratio e; quia lapsus biennij
facit pendulam intentionem credi-
toris, hoc e; quod sit presumptio pro
Creditore contra debitorem -
Hic dicitur: An lapsus hoc biennium sit
tanto presumptio pro Creditore contra

debitorem, ut teneas absolute Solvere
v an. Saltem possit opponere executionem
communem, quā ipse probet sibi muta-
um si fuisse numeratum & Aliqui
dicunt, quod si teneatur Solvere, quod
probare volunt vanē imo per leg. si in
tra. 8. col. 2. tit. 1. lib. 2. dig. 1. quod lapsa bi-
ennio debitor cogatur Solvere, qd
~~hinc~~ ratio per l. 14 in princ. eod. Titulo
ubi dicitur: quod lapsa biennio nullus mo-
do possit opponi executio si numerata
pecunia qd - 3tio id probare volunt
per d. l. 14 § illo 3. ubi dicitur: quod la-
so biennio debitor amplius si possit
actori deferre Juramentum qd ad
Verū tri ē, quod adhuc habeat execu-
tionem communem, Jure communi

Sibi competentem, quod probat varie
1mo quia hæc presumptio tui est iuris,
2° admittit probationem in contrari-
um — probat in per L. 1^a Cod. d. test.

Ubi dicitur, quod quisque suis confessio-
nibus debeat acquiescere nisi perque-
rissimum documenta probet contrari-

um 3° et hinc — 3^{tio} quia lex san-
do debitori exceptionem privilegia-

tam: si voluit eum gravare, sed po-
tius ei prodesse, gravatur animi, si illam

non haberet 4° illam habet. Et ratio est
quia quod in favorem est introductum,

non debet retorqueri in odium — 4to

Quia creditor esset in dolo — De obliq.

l. 1. 8: ubi creditor, quod lapsus bien-

nio non possit induci hæc querela

gō illam n̄ habet & disto n̄ habet pri-
vilegiatam s. quod unus probandi regi-
ciat in Creditorem C. n̄ habet commu-
nem N. sed obijciat d. l. in Disto 3 ubi di-
cis, quod lapsa biennio Creditori n̄ possit
deferri Juramentum gō illam n̄ habet
& Amō ut inde n̄ sequi, quia negato
uno modo probandi n̄ negatur alter
Ap̄ rto quod negato modo faciliōri n̄
negetur difficiliōri gō quod am̄ citum
privilegiata negatur, dicitur, quia ipse
in se peccavit, quod illam in tempore
n̄ opposuerit et sic tunc incipit esse
presumptio pro Creditore, qui antea
erat contra ipsum & 3tio quod negat
una facie n̄ negatur genus ut gunt
Philosophi - quod probat per L. de

Con de rebus creditis: Ubi dicitur, quod ne-
gato Juramento si negetur alia proba-
tio - Casus legis erat: Ubi Creditor debi-
tori delulit Juramentum, ille voluit
jurare, deferens abinde recessit et ite-
rum ad illud voluit recurrere et si fecit
auditus et tunc si prohibes alia probati-
onibus uti, quod et in nostro casu - Ratio
adhuc addi potest, quia quando lex
aliquem gravat in uno, relevat eum
in altero, atque quod. Sed Obijcit Do-
nallus: Si alius debitor post biennium
habetur pro vero debitore, quod tenetur
solvere et si potest opponere excepti-
onem. Et dist. si si probet contrari-
um, quod denique pecunia si sit
numerosa. C. scilicet N. Iura ista

Presumptio: quod pecuniam accipere,
tunc est juris go admittit probationem
in contrarium - v habetur pro debi-
tore presumptio juris tunc est juris et de
Jure N. sed Obijit Talis debitor debe-
ret probare negativam vagam, atqui
negativa vaga si datur probatio Argo -
dign. si datur directis & per indirec-
tum N, de quo in in Titulo de fide
instrum: actum est - Id Obijit: Nec
tenet: si post biennium talis debitor
admitteret ad probandum contrarium,
et sic posset excipere, tunc sequeretur
nullam dari liberam obligationem
/ quod probat, quia ista scriptura
seu chirographum post biennium

tri prodesse ad biennium probationem,
nisi vero ad obligationem, atqui hoc nō
potest dici quod post biennium nō potest
exigere, nec admittitur ad probandum
contrarium. ¶ Imo N. sequelam ma-
joris, quia talis debitor jam ante
biennium obligabatur, et postea ad
hoc tanto magis obligatur. Quod
autem tri admittat ad probandum con-
trarium ē, Ratio ē, quia esset in-
equum, ut solvat id quod nō accepit,
si possit probare, quod nō accepit.
Paritas ē in exceptione quod Metus
causa, ubi nō ē obligatio et simul
exceptio et in alijs et. Rejicitur
2do opinio duarum ex eo quod se-
queres, quod nec durante biennio

debet obligatio, quia in potest elicto
sicut post biennium: et factum: quod
hæc opinio non est vera — Quod autem ante
biennium fuerit obligatus hoc probat
ex eo, quia si ante non fuisset obligatus, non
nec post biennium posset induci obligatio,
quia tempus non est modus inducendi
obligationem — Quod autem adhuc post
biennium probare contrarium, hoc
probat Faber per l. 3 Cod. de prescript.
30 annorum: ubi dicitur, quod si creditor
non Creditor fateatur sibi factam esse
solutionem, quod tamen adhuc iste creditor
per 30 annos admittat a per
bandum contrarium, si doceat per
errorem, se id confessum fuisse, quod
in in nostro casu talis debitor

Debet admitti — 35
Hic dicitur: Quod si debitor s: qui tale chyro-
graphum anticipato dedit: / fateatur
in Testamento u in Codicillis se pecuniam
accepisse, quod tunc haeres ejus hanc ex-
ceptionem n: possit opponere, quia pro-
sumitur illud defunctus fuisse potius
intuitu pecuniae jam numeratae, quam
numerandae s: Et potest dici, quod cen-
seretur illud legasse: / Excipit Nisi pro-
betur error, ut quod jam alius loco il-
lius solverit, quia bona fides n: patitur,
ut idem bis petatur —

Hic Queritur An haec exceptio sit salva 36
ei, qui sine scripto per Stipulationem
s: sibi numerandas sibi pecunias: / se de-
bitorem constituit, et se soluturum
promisit? R: quod talis directam ex-
ceptionem hanc concedentes fundunt

Se in cautione per scripturam emissam,
go si sunt extendendi ad cautionem per
stipulationem emissam, sunt enim stricti
juris, et ideo debent laedere. Jus commu-
ne — Ratio addi potest, quia quod contra
rationem juris communis sunt inducenda
non debent extendi ad aliud, atque go
Sed Obijciunt l. 9 Cod. de si numer. pecun.
et § utrum Justitius de exceptionibus; ubi
dicitur: quod ille, qui ex causa mutui
soluturum per stipulationem promi-
sit, quod si accipit, quod possit hanc
exceptionem opponere, go male dixerunt,
quod talis promittens eam non possit op-
ponere — Et dicitur in capite legis, ubi
propter promissionem dederat chirographum
C. seuis N. — Quod non probatur
per d. l. 14: ubi dicitur: quod generaliter

Propterea sint intelligenda etiam alios
Textus, qui distincte loquuntur, hoc
est, qui non admittunt hanc exceptionem,
Nisi in casu intervenientis chirographi.
Nec obstat quod tali chirographo sit ad-
jecta stipulatio et promissio, quia se-
hoc tamen habet acceptione, quod non immu-
tat naturam sui principalis — probat
hoc in per l. si Cod. de his: tibi dicitur:
quod pignus tali chirographo additum
non faciat extinguere hanc exceptionem,
ergo nec stipulatio — Hoc autem intelligitur
de exceptione directa seu de rigore.
Sed ab initio dictum est: utilem enim,
et de equitate adhuc habet, quia in-
equum est, ut quis accipiat id, quod non
numeravit, atque ergo —
Hic queritur: si iste / qui tale chirogra-
phum.

dedit: / iuret, quod velit solvere, an tñ
habeat hanc exceptionem? Et quod id
quia Juramentum sequitur naturam
actus, cui adjicitur, atque Actui subest
conditio, si mutuum numeratum fue-
rit qd et Juramento - Hoc autem intelligi-
tur, si tale Juramentum possit stare
cum natura Actus si autem non possit stare
sed illam excluderet, tunc non possit oppo-
ni ut si iuraret, se mutuum accepisse
tunc talis tali casu esset perjurus, si de-
ceret se illud non accepisse, quia talis Ju-
ramento nulla subest conditio - Quod
probat per l. indubitati fin. Cod. de
numer. pecun. ubi id ipsum dicitur

Et ratio est, quia Juramentum sequitur
quidem naturam Actus cui adjicitur
ita. tñ quatenus salva haberi-

Juramenti Veritas cum natura Actus,

aliqui qd —

38

Hic traditur: An dicta de obvienda ex-
ceptione intra biennium in obtineant
Jure ^{Canonico} ~~communis~~: hoc est an talis debitor
in habeat executionem privilegiatam?
et an illa lapsa biennio cesset? Aliqui
dicunt, quod si cesset lapsa biennio, sed
quod illam continuo habeat, ex ratione,
ne forteatur malitia creditoris, et ne
oneretur innocentia debitoris. Venit
et quod ex eadem dispositio proce-
dat, hoc est, quod ista executio privile-
giata post biennium deflectat in com-
munem — Quod probat Amos ex cap. i.
de nov. quer. num. libi dicit: Quod
pauci Canonici si dedignantur sequi leges
civiles, ubi non est Statutum contrarium.

At qui go — et quia ista dispositio nullam
involvit iniquitatem go u troque fure op
servanda —

39

Hoc ita de jure scripto, cui mores n possim
respondent, hoc ē quod ista executio n sit
ubique recepta, sed alicubi soli. Syngrapha
aut quodam / seu scriptura / tota adhibet
fides et probat contra scribentem. Hinc
talij n habet hanc executionem. Et hoc
favore commerciorum, nē forte languerent
: cant commercia. Hinc solet dici fin
: wort fin morum, sed fin n in Brabantia
: tra fuit judicatum —

40

Diximus: Quod obligatio / scilicet pro
naly / nascatur ex contractu u quod
contractu, ex delicto u quasi delicto
aut n ex alijs causarum figuris.
Egimus de obligationibus provenientibus
: lib

Ex Contractu. Jam Sequitur de obligationi-
bus. provenientibus ex delicto; Et ideo Des-
critur Quid sit delictum? & delictum
e' offensio / Aut aliquod factum; quo quis
contra Jus laeditur — v' Brevius: e' of-
fensio contra Jus illata. Et aliud e' publi-
cum, aliud privatum — Privatum e'
quod civilis et privatae actione ab eo ad
quem res pertinet vindicatur Brevius:
quo Jus privatum laeditur v' quo pri-
vatis vitae commoditas principaliter af-
figitur de quo libro 4to sequetur.
Publicum / pro Statu Veteri occasione
Valerij Publicolae / erat illud, quod
publicis legibus vindicabatur seu quod
ex legibus publicorum iudiciorum
descendebat et — Pro Statu moderno

vincit illud, quod principaliter tendit in
dispendium Reipubl. de quo libro 48°
Sequitur Delictum ulterius dividitur,
quod aliud sit verum seu proprium, cui
verus dolus v. culpa causam dedit. Aliud
e' n' verum, seu improprium, seu quasi
delictum, quod quidem in vero vero dolo
v. culpa caret. Lex tñ fingit, culpam intro
venisse de quo n' in Institutis in Tit. de
obligationibus, quae quasi ex contractu
nascuntur, agitur, ubi ponuntur exem
pla v. g. si iudex per imperitiam modeste
iudicet, et extolli quasi delicto aequi
ligatio nascitur. Sicut ex re seu contr
tu — Haec tñ differentia, quod in contr
tu id fiat 4 modis — In delicto am
lum factum considerat. Aut ex de
lito seu ex facto l. 25 § i h. t. l. a. i.

At si denique talis verè deliquisset l. 52

§ 8 h. t. ubi in ipsum dicitur — Aliud iterum
 e' ordinarium, cui certa poena e' propo-
 sita — Aliud arbitrium seu extraordina-
 rium, cui arbitraria poena e' propo-
 sita. 42
 Distingui: quod ex delicto nascatur oblig-
 atio. Huius duarum qualis obligatio inde
 nascatur, an tñ civilis /: in sententia
 eorum, qui eam admittunt /: u' in natu-
 ralis? Et quod nascatur civilis et natu-
 ralis simul. Et quod inde nascatur
 civilis, hoc probatur per d. l. 52 § 5 h. t.
 ubi dicitur, quod lege obligemur si-
 quid contra legem facimus, aut Jure
 pretorio, si quid contra Edictum illius
 facimus — Imò quandoque in quandoque
 obtemperans legi obligetur. Quod pro-
 bat per l. 20 de excep. ubi Capus:

Unus alteri vendidit equum, dum ejus
n. fuit Dominus, et tradidit illum, postea
am. factus e. ejus Dominus, et requerebat
eum, dicens: Ego tempore venditionis
fui istius equi Dominus, et sic n. potui
dominium in te transferre, go. eum mihi
restituas. Et dicitur in lege, quod emptor
n. sit excipere, dicens: factum e., quod si
oportuit, quia ad valorem emptionis n.
quing. domini translatio go. — ito qui
e. regula: quae dicit: Quem de evictione
tenet actio, eundem agentem repellit
: excipio — Inle. Argumentum: hoc
emptor habet exceptionem Juris, quamvis
vendedor fecerit id, quod eum facere
: tuit —

42. Dixerunt: quod ex delicto nascatur
obligatio civilis. His Quamvis an.

Inde datur obligatio naturalis? Et
hic videtur esse magis dubium ex ratio-
ne, quia delinquens non censetur intendere
se obligare. Hinc mi aliqui dicunt,
quod non, quia deficiat consensus. Venius
tamen est quod ita: ex ratione quia revera ad-
est consensus. Quod probatur amō:
quia qui delinquit in legem, horum mi
tacite consentit in poenam delicto per
legem impositam. Saltem si sciatis: quod
est quia qui vult antecedens, non potest
velle necessarium consequens, at qui
quod probat hoc mi per l. 34 de iure
fisci: Ubi dicitur: Quod ille, qui fidei-
corruptis, quod censetur se pons cor-
rumptis subiecit. Subiecit, quod est
in alijs. De obiectis: tamen quisque potius

Presumitur velle declinare poenam, quod
deficit consensus, quod non obligatur na-
turaliter. Et dicitur si non delinquit. C. de iur.
N. - et opere perpetrato. C. in ipso opere
N. - Hinc sufficit, quod tempore delicti
adfuerit consensus, et quamvis tunc
defuisset consensus, adest tamen aequitas,
qua vult, ne delicta maneant impuni-
ta - 2do quia poenas pro maleficiis
solvi magna sceleris ratio - Quod in probo
per l. 70 § fin. de fidejuss. ubi dicitur:

Quod in pro poena ratione delicti in-
veniens possit accedere fidejussor, quod supponit
talis obligari naturaliter, quia aliter
non posset accedere fidejussor - Et absque
hoc aliqui negant dari solam civilem.

Hinc in delictum potest vocari contrahens
; tunc

Involuntaries - Ulteriorius dicitur: quod
effectus Contractus et maleficij, sit obli-
gatio inde nata - Hoc am intelligitur,
si hoc fiat ab istis, qui possunt contrahere,
v maleficium committere - Hinc senes
aut amentes inde non obligantur, quia
nec possunt contrahere nec delinquere,
quia carent usu rationis -

Hic Queritur: An prodigus declaratus 43
obligetur ex contractu v ex delicto? Et
Quod ratione delicti obligentur, et in
possint puniri - Ans quia si carent
usu rationis gō - ratio quia possunt su-
am conditionem facere meliorem vel
= instar puerillorum l. 3 § 1 de rebus creditis
atque gō - Ulteriorius dicitur, cum tales
personae obligentur ex delicto, quod

in videretur dicendum, quod in obligen-
tur ex contractu saltem naturaliter,
quia utrobique adeest consensus — Verum
tūc, quod nequidem naturaliter obligen-
tur, quia censeretur quasi mente carere,
et desipere, nec finem nec modum exper-
tū facientes, et ideo comparantur
furiosis — Quod in probas per l. is cui b.
infr. tit. leg. ubi dicitur: quod nec fideiussor
pro illo accedere possit, nec accedens obligen-
tur, quod si quis nec naturaliter obligen-
tes fuisse — Et ratio est, quia iura istam obli-
gationem quod effectum totaliter irri-
tarunt in odium eorum, qui cum illo
trahunt — Hoc autem si vult dicitur in
gibet de prodigo declarato, seu i. c. de
ethicā tali —

Hoc autem intelligitur, si de eo obligando
agatur v. de bonis alienandis agatur l. 20
de curat. furios. — si autem agatur de ac-
quirendo tunc non furioso, sed potius puerillo
comparatur et ideo sibi potest acquirere,
sicut ille, quia ista comparatio tunc est in-
adequata —

Diximus: Quod prodigus declaratus ne- 45
quidem naturaliter obligetur §. 2. ob-
iicitur l. Marcellus 25 de fidejuss. ubi
dicitur: quod si fidejussor interveniat pro
puerillo obligato §. quod verbum subintelligi-
tigitur furioso, quod ei non subveniatur,
ergo supponit iste furiosus saltem natura-
liter esse obligatus: alias fidejussor non
obligaretur l. ibi §. 3 de fidejussoribus,
ergo male diximus, quod non §. distingo
in casu legis, ubi ipse prodigus fuit

obligatus, quia Curatoris interventu con-
traxerat C. Scuis N. Et ideo fidejussori nō
subvenitur —

46

Hic Quamvis An pupillus obligetur ex contractu?
Et dicitur Si contrahat cum Authoritate Tutoris, tunc obligatur et naturaliter
et civiliter et quidem in omnibus causis
Sed Contractibus juxta l. 5 et l. 9 et l. 13
de Authoris Tutorum ubi ut ipsum dicitur
Et Ratio addit, quia Authoritas Tutoris
supplet consensum pupilli — si autem sine
consensu ejus contrahat, tunc quidem
civiliter nō obligatur, quia nō habet
liberam rerum administrationem — An
autem saltem obligetur naturaliter?
huius leges videntur esse contrarias — Simo
lex pupillus l. 9 h. t. dicit: quod pupillus
pecuniam mutuum accipiens nō naturam

obligetur. Item lex q̄i de condicis indeb.
dicit: quod si pignus alicui aliquid perstr
pulationem promittat, quod si teneatur
solvere, et si solvat, quod possit solutum
condicere, quia nec natura debet. Infero,
q̄o si obligatur naturaliter, alia si pos
set solutum condicere quia naturalis ob
ligatio impedit conditionem indebiti
L. 13. Supr. d. T. - Item quia comparatur
furiis, atqui q̄o L. 29 d. l. ubi dicitur
dicit. Item in L. 1. Cod. de inutili stipu
lat. ubi in dicit: quod fidejuben pro
pignus si obligetur q̄o supponit quod
pignus si obligetur naturaliter. Item
quia nec habet velle nec nolle sine au
thoritate Tutoris, q̄o - probari hoc in
videt per L. Nunc admonendi 2. Institut.

quod alieni non liceat: ubi dicitur: quod si
puerulus sine auctoritate. Tutoris debet pecu-
niam mutuam, quod pecunia si fiat ac-
presentis go - Et si mi tenet Cujusque, dicitur
-renus, Goveanus est

409

Sed tria hanc sententiam limitant in casu
ubi puerulus inde factus est completior,
sed haec limitatio non est bona, quia tali casu
obligatur puerulus utroque modo - Na-
turaliter ideo obligatur, quia nemo debet
cum alterius jactura completari. Ci-
vilitate mi obligatur ex Rescripto divi Gregorii
juxta d. l. mihi & in primis: Secus Communi
ubi expresse dicitur: Quod talis casu a
cum puerulo contrahens habeat actio-
nem civilem utilem go puerulus obliga-
tus civiliter

48
Hic ponens argumenta contraria sen-
tentia; quod denique talis pupillus saltem
naturaliter obligetur, quamvis n. fiat
lucroletior — Quod probat Amo per d. leg.
127 ubi loquitur: pupillus sine Tutoris au-
thoritate promisit Servum in specie, al-
iquis pro illo fideiussit, et dicitur fidei-
ssor debere dare ipsum Servum, si vivit,
atque hic pupillus n. fit lucroletior;
Infertur igitur supponis, naturaliter esse
obligatum, quamvis n. fiat lucroletior —
probat mi per leg. Creditore fin. de Jure-
jur. ubi mi Ulpianus dicit, quod fide-
jubens pro pupillo s. sine Tutoris au-
thoritate obligato: obligetur et n. fit
ibi mentio, quod sit factus lucroletior
go — probat mi per l. Novationi de
Novat. ubi dicitur: Quod pupillus sine

Sine auctoritate Tutoris possit aliena
obligationem in se suscipere et eam nova
re, § 1. Syzsonis saltem naturaliter possit
obligari §. quia novatio est prioris obligati
onis in aliam facta transfusio: et si sit
ibi mentio complementationis § 1. Et quod in
isto casu pupillus si fuerit factus comple
tior hoc probat per Iphum Institutus qui
mod. tollat oblig: ubi dicitur: Quod si pu
pillus alienam obligationem sine Tu
toris auctoritate innovet, quod prior
obligatio tollat, quamvis posterior obli
gatio sit nulla quoad effectum §. hoc est
quamvis pupillus possit exigere: et
qui hic si sit completior, quia alia no
vatio deberet valere in quoad effectum
§ 1. — Quod autem §. si pupillus fueret

completior. Novatio valeret in quoad ef-
fectum et civiliter hoc jam antea a finem

Numeri 44mo probatum est per L. Domi-
hi 3 in prin. Super. commod. Ubi dicitur:

quod Divus Pius tali casu contra talem pu-
pillum. det actionem civilem utilem,
go obligatur in civiliter seu quoad effec-
tum — Aliqui quidem dicunt, quod

Ulpianus §. Aut. hoc legis simo de Novat.
ignoraverit legem a Divo Pio latam. Id

hoc est absurdum dicere, quia Ulpianus
floruit sub ymperio Severo, qui successit

divo Pio go n. potuit illam ignorasse —
ratio dictae legis simae n. est contraria legi 3tia,

go inanis est hae observantia. Ratio est
lex sima n. est Ulpiani sed a Paulinum est

edita — probatur in ex eo, quia pupil-
lus n. habet consensum et potest esse

+ Et hoc p^{ro}pter
or sententia videt^{ur}
verior 49

Soli capax N. quod sit proximus p^{ro}bet
tati, quod relinquit Judicij arbitrio p^{ro} p^{ro}
nitur ex delicto q^{uo}d xi de delict. p^{ro}ven. +
— sed Obijci^{unt} l. i. de condict. indebit. lib. di
:cif: quod si pupillus sine Tutoris Auctori
:tate aliquid promittat et solvat, quod
possit solutum repetere condictione in
:debiti q^{uo}d supponit si esse obligatus na
:turalis, alias si posset condicere, quia
obligatio naturalis impedit condictionem
indebiti. Q^{ui} simi dicto potest repetere
ideo quasi si posset naturaliter obliga
:tus N. Ideo quia imbecillum adhuc ha
:bet consensum. C. Hinc iura ideo ei con
:cedunt repetitionem ne sibi noceat ra
:tione abatis l. i. de min. Q^{ui}to: si adhuc
e infans C. scilicet N. — Q^{ui} 3tio potest re
:petere sine assistentia legis N. p^{ro}pter

legem irritantem talem autem C. —

50

Sed objicit: l. 59 h. tit.: ubi dicitur: Quod ta-
li pupillus jure naturali non obligetur, quod
male diximus, quod ita — Item in d. l. 43.
ubi dicitur, quod natura non obligetur, quod male
diximus, quod ita Ad hoc Idem Auctor
quod aliud sit obligari jure naturali
seu natura et aliud naturaliter seu na-
tura obligari: quod probat a pari: sic ali-
quod est actus naturalis tamen, uti videtur con-
junctio maris et foeminae: prosequen-
do a recta ratione, et aliud est actus
naturalis, uti est conjunctio maris et fo-
eminae ex ductu rectae rationis, quam
nos Matrimonium appellamus l. i § 3
de jure et justis — Altera paritas est
in actibus edere bibere dormire, qui
sunt naturales, non vero juri naturali.

Probat adhuc ultimus Auctor hanc distinctionem per l. ibi § de minorib. et per l. 22. locati. Ubi dicitur: Quod liceat contra hentibus in emendo vendendo se naturalis circumvenire, si vero fure naturali, qui ex injuria si potest nasci fure — Mullerius adhuc dicit Auctor — similiter naturalis obligationem cum dicitur factum magis numerationis aut promissionis, quod intercedit, Veritatem demonstramus, quod iuxta illam obligationis l. 4 i de pecul. et vult dicere, quod obligatio naturalis magis depumatur ex facto nature § ex consensu v. equitate quam ex approbatione juris. — Ubi autem pupillus obligatur quoad effectum hoc non censetur equum, quia adhuc imbecille nimis habet. Item : cum 90 —

Et ulterius ratio est, quia quod puerillus
propter lubricum aetatis / sibi coniungere
non possit, hoc fit vitio naturae; et ideo ju-
ra nolunt, aut talis puerillus in effectu
obligetur. / Ex his omnibus longe lateq[ue]
dictis breviter postea conclusio, nisi in-
tendit mulier, quod talis puerillus de
rigore quidem obligetur, si vero de a-
equitate, quia iura istam obligationem
imitantur. Scilicet ex parte puerilli
sed obicitur d. lex inherendum. ubi dicitur:
quod puerillus comparet senio, atque
seniosus non obligatur ergo nec ille. Ad istud
comparatur ei adaequatio N. in adae-
quatione scilicet quoad hoc quod uter-
que solutum possit regere (quoad
alia N. — Ad obicitur d. l. ex stipulatione i
ubi dicitur: Quod si quis pro puerillo, sine

1
Auctoritate Tutoris obligato: / fidejussor
= beatus, quod si obligetur, go nec pupillus ob-
ligatur. Et disto si iste pupillus adhuc sit
infans id e. nondum egressus 7 annos.
seu is N. - alias fidejussor pro illo accedens
obligaretur, si esset infans major ut in
Tit de fidejuss. sequet. sed obijci d. B.
: phus meum admonendi: ubi dicitur: quod
si pupillus alicui debet mutuum sine
Auctoritate Tutoris, quod si transfe-
: rat in illum dominium go si obligetur
naturaliter. Et disto si transferat illud
utro, quasi si esset obnoxius obligationi
naturali N. si transferat illud utro,
quia si habet liberam rerum adminis-
trationem sed eget Auctoritate Tutoris.
et c.

52. Tit. Tutoris An pubez ex contractu obligetur

Et dicto: si n̄ habet curatorem, tunc ob-
ligatur indistincte / quia n̄ tenetur
Curatorem suscipere in extrajudicialibus
Injudicialibus aut tenet, nē Judicium
reddat illusorium, casus tñ gaudet re-
stitutione in integrum l. 3 Cod. de in in-
tegrum restitutur — Sed

Quorū An habens Curatorem obligetur
Nō si sine ejus consensu contrahat? Et
Videret quod n̄, quia in cl. l. 3 dicitur,
quod talis minor prodigo comparetur,
atque gō — Melius tñ distinguitur.
Personam suam potest obligare in
sine ejus consensu — Quoad alienatio-
nem mobiliem aut̄ opus ē consensu
Creditoris — Quoad immobilia aut̄ in-
deget insuper decreto Magistratū
juxta l. ior tñ seq ubi d̄ ipsum dicit

sed Obijcijs ita lex loquitur de minore si ha-
bente peratorem. go hic nupbat R. N.
Ans: quia male distingueres, an cum con-
sensu ejus contrahat nec ne. —

53

Hic dicitur: Quia filiusfam, alteri obligatus
cum effectu tam ex delicto s. Ne delicta
maneat insuavis quam ex contrah-
tu, quod de hoc nullum sit dubium, quia
ut supponis, habet personam liberam,
atque go — Exijit in Mubuum, ex quo
n. obligatur cum effectu, quia habet
Consulium Macedonianum. Dixi alteri
patriem n. obligatur, quia habentur
pro eadem civilis persona — Exijit
Nisi habeat pecuniam castrense, aut quod
castrense, quia in illo habet pro patre
Hic dicitur: Quod servus ex persona sua
civiliter n. possit obligari, quia habet

54

Pro civiliter mortuo - Hoc autem intelligitur
de obligatione ex contractu proveniente,
ubi civiliter non obligatur. - Natura-
liter vero obligatur ex ratione, quia spec-
=tata naturā omnes nobis sumus aequa-
les - Dicitur ex persona suā - Ex persona enim
domini potest contrahere, et obligatio-
nem querit. Non domino, quia hæc ob-
ligatio in persona servi nequidem
momento subsistere potest - De Quis-
rit ulterius an ex delicto obligetur?
Et domino quidem non obligatur, si in
eum deliquit, quia dominus potest
eum castigare L. fin. Cod. si servus ex-
perbo. veneat, De alijs, quibus in civilibus
obligatur scilicet ex persona domini,
ne delicta maneant impunita - Et

Tali servus manet obligatus, nisi manu
mittatur, et tunc actio noxalis flectitur
in directam et vicissim est. Et ratio ad
ditur, quia obligatio ex delicto cum
capite ambulat, vel se habet alter dicitur
est: quia noxa equat sequit. Ulterior
Quoniam An servus ob jussum domini ex
cuset. Et in lesionibus excusatur, qui
tenebatur parare vigiliis exustis senes
bras. In gravioribus non excusatur, qui
non tenebatur parare.

53 Vidimus, quomodo contrahatur obligatio
Sequitur quomodo tollatur obligatio.
Et tollitur variè. Primo per solutionem
quia unumquodque eodem modo tolli
tur, quo colligatum est. Idem est de
alio actu solutioni simili se habet vigiliis
datis in solutum est de quo libro 1.

Sequetur - rito per prescriptionem
scilicet op^e exceptionis, de qua in Titulo
de usucapione actum est - Rito inte-
ritu rei in specie debite sine usua
debitoris in op^e exceptionis, de qua in Tit^o
de penus. et commo rei vend. - Rito
Mutuo dispensa ex ratione, quia unum-
quodque eodem modo tollit, quo colliga-
tione & l. nihil 35 de R. J. ubi id ipsum
dicitur: Uti vge obligatio nominibus in-
stituta, quae in contrariis verbis tollitur -
Itic Quoniam An nudum pactum tollat 56
obligationem ipso iure? R. Leges sunt
contrariae scilicet lex 95 § 4 de solus
um lege fin de iure iur.: et lex 27
de pactis l. 95 et sequens dicit quod
ipso iure tollat, contra lex 27 dicit quod

tm tollatur que executionis. Et ratio additur
quia pactum nullibi computatur inter
modos tollendi obligationem ipso iure
go — Et ratio ratio, quia in illo versatur
factum ad miniculo juris destitutum,
hoc est, quod ei lex non assistat go — Combinatio
est, quod lex go cum sequenti, lo-
quens de obligatione sola naturali,
quia Unumquodque eodem modo tollitur
Aliis leges ante loquens de obligatione
naturalis et civili simul — Eius dignitas
probat ex dicto § pactus dicitur legi
29 de pactis: tibi ut ipsum dicitur
Sed obijciatur: ille ipse § phus si pactus
Versu § si pactum: tibi dicitur, quia
Actio iniuriam tollatur ipso iure
per pacta quamvis sit civilis, go et

Civilis qđ hęc esse speciale juxta l. 12
 Tabul. Et hoc ideo, quia hęc actio sa-
 pit meram vindictam et est famosa qđ
 Et hoc nō in actione fieri procedit, ex
 eadem ratione L. 14 § d. de pact. libi 15
 ipsum dicis —

diximus quod Effectus obligationis civi- 54
 lis sit actio inde resultans — Et sola ob-
 ligatione aīi naturali nō nascitur ac-
 tio civilis, de quo nō ē dubium Jure Ci-
 vili — Et ideo hic Quæritur An saltem
 de Jure Canonico inde debetur actio?
 Et quod nō nō quia eadem ratio militat
 de Jure Canonico, quā de Jure civili,
 quod denique censetur leviter esse
 omisum qđ nō est Item quia Sa-
 cri Canones nō dedignant sequi leges

Civiles - sed obijciat quibus antiquorum
et de pactis: Ubi dicitur, quod pacta sunt
servanda ergo inde datur actio et dicitur
sunt servanda: per viam actionis. N. per
viam executionis et per implorationem so-
bilitatis officii iudicis C. - Et quod hic ser-
vetur sit horum Verborum, hoc probatur
ex eo, quia in Proton dicitur, quod pacta
servabit, inde tamen in sequens, quod inde
jure civili datur actio ergo - sed obijciat
Pontifex jubet servari pacta ergo inde
datur actio, quia Pontifex potest
concedere actionem et summo eodem mo-
do ut ante: per viam actionis C. per
viam executionis N. et rito retorquetur
et do argumentum in Proton potest

Actionem, inde tñ n̄ sequit̄, quòd illam
per hæc Verba des̄ gò nec h̄ic sed bb.
fr̄is Caris & eodem id ē de pact: ubi
Pontifex dicit: quòd promissa opere sint
adimplenda gò inde dat Actio Ap̄l̄
ante per viam Actionis N. per denun-
tiationem Evangelicam (i. id ē per im-
plorationem Judicis: c. v. m. per cen-
suram Canonicam c. lxxij. N. id ē per
compulsionem judicalem Ecclesiasti-
cam factam —

Ad finem Author dicit: quòd de hæc
se n̄ sit quis, nos esse sollicitos: quia
hodie inter pactum et Stipulationē
n̄ ē differentia. Hinc hodie datur Ac-
tio, quæ in Bohemia vocabitur Actio
ex Statuto.

In Imperio aut vocat Actio ex moribus.

Eximus hucusque de prima Rubrica parte
de iudicibus de obligationibus, sequitur
de re ita scilicet de Actionibus, et ideo

Quoniam Quid sit Actio? Et Actio iuxta
Iurisperitos: est ius persequendi in iudicio
quod sibi v. nobis debet, id est facultas
a lege tributa petendi id, quod sibi de-
biti aut restitui debet. — Jam Quoniam:

An ista definitio sit bona? Et Aliqui
dicunt, quod non, ex ratione, quia
comprehendit actionem personalem

scilicet quia hic debetur proprium est Actio-
num personalium: si vero realium
non — Quod tria dicunt in realem fore
hac definitione contineri, quia

Possessor rei alienae aequè debet et eam
ei: qui suam esse asserit et probat:
restituere, qd — Et sic tñ debetur acci-
piet laxius, hoc e; quid nobis debetur,
v ex jure ad rem, v ex jure in re, et sic
comprehendit utraque — Et id ipsum
mi apparet ex Verbo persequendi, quod
e commune utrique per actioni —
Quod am sub hac definitione com-
prehendat utraque actio; hoc mi su-
thon probat ex eo, quia, postquam in
Institutis ^{hoc tit} data e hac definitio Acti-
onis, sic statim eam subsequitur
divisio in realem et personalem, qd
signum e, quod sub hac definitione
utraque species comprehendatur —
probat hoc mi per L. 34 de V. S.

ubi dicitur, quod per persecutionem
intelligatur Actio, quod generaliter sumptum
est, quod utraque l. 24 h. l. ubi id ipsum
dicitur — Ulpianus dicitur: quod sub hac
definitione non possint intelligi Inter-
dicta s. si laxè loquamur s. hac tri-
serentia, quod per Actiones agatur a
petitorium, per Interdictum a
possessorium — Imò non Actiones proprie
dicuntur s. quibus de statu hominum
agitur: s. sub illa continentur, quae
non sunt Actiones l. 34 h. l. — Imò non
s. laxè loquendo: Actiones criminales
et penales sub illa continentur,
quia non sunt Actiones — strictè
et proprie loquendo, Actio criminalis
licet vocetur Accusatio. — Hinc non

Partes vocantur Accusator et Accu-
satus sicut in criminalibus — In
civilibus autem vocatur Actor et Reus, et
ideo aliqui in definitione huius typi per-
sequenti, ponunt huius experientia, quod
melius convenit Actioni criminali —

59

Actus dicitur: Quod principalis Actionis
divisio fit a materia, circa quam
desumpta: fit, quod actio alia sit
realis et alia personalis — Realis est,
qua agitur ad rem nostram recuperan-
dam: et ob aliud ius in re Et hoc
origo ex dominio, et quasi dominio, et
ex alio iure in re Specificus est. Et
tales actiones uno nomine vocantur

Condictiones, de quibus jam actum
est — personalis est, qua agitur ad aliquem

Nobis dandum et faciendum, quod
nostrium nondum est. Et hæc omnes ex con-
tractu et quasi contractu, ex delicto
et quasi delicto et ex alijs causarum figu-
ris, id est ex æquitate — Et hæc actiones
generali nomine vocantur Condictio-
nes a Condicendo l. 25 h. tit. libri ul-
timum dicij: — Ulbenius dicij: quod
quidem in dentur aliquæ actiones,
quæ vocantur mixtæ, sed hæc non constitui-
unt etiam speciem, quia mixtæ sub
simplicibus continentur — dicentur
autem actiones mixtæ, illæ ubi partim
ad rem, partim ad personam agitur,
uti sunt ista tria Judicia dispo-
sita scilicet communiter dividendo

Familia Enajenda, et finium regun-
clorum. Et sic istae tres actiones potius
referuntur ad actiones reales. Et contra
actio ad exhibendum, actio quod metus
causa potius referuntur ad personales
quamvis sint in rem scriptae, et quam-
vis naturam realium imitentur.

quia prima ex aequitate, et altera
ex contractu provenit. l. 4 in fine
l. 4 §. 5° ad exhibend. et §. Justit. de actib.

Ad finem Numeri dicitur quod Inter-
dicta in potius referantur ad actio-
nes personales, quia et si sint in rem
scriptae, agitur tamen in principio aliter in
personam quod

Ita dicit Auctor, quod propter datam

divisionem, sicut plurimo alio actione,
de quibus late in Institutis, et ideo Au-
thor nos remittit ad Instituta: sic ex
a causa efficiente, quod alio sint ci-
viles — et alio proteritis — Item a cau-
sa formali, quod alio sint in simplicem,
alio in duplex — alio in triplex —
alio in quadruplex — Item a causa
finali, quod alio sint rei perfectionis
Et alio presentis perfectionis — Item
Numero autem Author tria ponit divi-
sionem a qualitate substantivis,
quod alio sint bonae fidei — alio sint
stricti juris — Bonae fidei dicuntur
illos, ubi Juxta habet laxiorem pro-
tegiorem judicandi juxta suam

Arbitrium et circumstantias, in de
his, de quibus nihil expresse conven=
tum aut cogitatum, modo ut tri exi=
gat aequitas L. 31 de positi ubi in ip=
sum dicitur — Hinc tunc bona fides non acci=
piet pro illius conscientia, sed pro
luxuri protestate iudicandi — Et in
his iudex datus potuit egredi formulam
sibi a Praetore prescriptam —
Stricti iuris anni dicuntur illos, ubi
iudex tunc potest iudicare de his, de
quibus fuit conventum, aut sal=
tem verosimiliter cogitatum —
Et in his nec latum unguem iudex
datus audebat egredi formulam
sibi a Praetore prescriptam —

Atque Paulus dicit: quod tunc in actionibus bonae fidei valeat arbitrium iudicis, quantum in stipulatione expressa conventio, hoc est, quod in illis magis aequitas, in his autem magis verba sunt consideranda et attendenda. Atque orta est regula: quae dicit, quod in actionibus bonae fidei debeat exhiberi bona fides. Atque in actionibus bonae fidei debentur usurae ex more: et quidem officio iudicis, quamvis tunc pacto essent promissae, quia pactum adjectum contractui bonae fidei inest contractui, cumque in formis ubi in Titulo de pactis dictum est. In contractibus strictis

Juris am non debentur si licet igitur
nisi per pactum fuissent promissa
juxta dl. 3 et l. 24 de preser. Verb.

ubi il ipsum dicit —

61

Hic duas: An ista divisio actionis: quod
denique alia sit bonae fidei, alia stricti
iuris: mi obtineat Jure canonico
Et Aliqui dicunt, quod si, uti Baldus,
qui dicit, quod sint omnes bonae fidei
Simio dicit, si dari Textum de Jure Ca-
nonico, ubi hujus divisionis fiat men-
tio go — rto hoc probare vult per
Cap. dilecti § xi de donat. Ubi dicit,
quod donatio mereat plenissimam
interpretationem: quod tri e' stricti
Juris go — Verum tri e', quod ita ex ra-
tione, quia nullibi invenitur con-
:trariam

Statutum, sic succedit regula: Sacri
Canones, si dedignantur sequi leges civiles,
quoties in illis non contrarium Statu-
tum /: Argumento Cap. simi de nov. opor-
tuncias, atque go — Et pro eiusdem Ra-
tio est, quia hic nec versatur materia
spiritualis nec ullum peccatum go
Et melior ratio est, quia hic bona fides
opponitur malae fidei /: hoc enim nec iura
civilia admittunt: / Sed hic bona
fides a cuius pro lex iure postestatis ju-
dicandi, quod nihil est mali — Hinc
in illis debet exuberare bona fides,
uti in est emptio, de iuribus et pro-
batur hanc divisionem in per Cap. 6°
de execut. ubi dicit Pontifex, quod
permutatio sit bona fidei go tantum

Innuunt, quod in lenis contractus stricti
Juris — probat in per Casus cum Ecce
:sia 3 x de caus. possess. et proprietas
ubi Pontifex dicit, quod omnia causas
in iudicium deducta, quod si sunt
facto remoto, atque hoc tri obtinet
in contractibus bonae fidei, quod Ponti-
:fex agnoscat contractus bonae fidei, quod
et illos, qui sunt stricti juris, et sic
in tenet Covarruvias —

62

Sed obvia d. Casus cum dilecti de dona-
:tionibus ubi dicit: quod donatio per lenis-
simam sit interpretanda, atque hoc
est stricti juris, quod contractus stricti
Juris sunt plenissime interpretan-
:di, sicut contractus bonae fidei, quod
nulla inter illos est differentia. Ideo
dicitur. si constet de mente donantis,

1. v. g. si cui donet equum, quem aeneque
libri elegerit: / & de iur. N. — Hinc so-
let dici, quod Contractus sint stricte
interpretandi, ultimus Voluntas
laxe, donatio vero laxissime Et quod
n. in omni donatione plenissima inter-
pretatio facienda sit, hoc probatur
per Casum cuius contingat 29 x. de decimis
ubi Casus: Ecclesia A donavit decimas
Ecclesie B, et postea dicta Ecclesia
fecit ad aliquod tempus agros depas-
cator, id e. incultos / an foris / et dixerunt
an in inde debeant decime / peni-
tentes: / Ecclesie B, et dicitur, quod
non et ratio ad huc adit, quia alia
inde exurgeret iniquitas, quia sequi-
retur, quod donatarius contra dona-
torem

Posset agere Actione rehibitoria, forei
forte /: in nequenter: rem vitiosam do-
nasset, v. si ei res donata evinceretur,
atque haec donatio n. acciperet laxè godo-
nationes in regula n. sunt laxè vñber-
pretando — Et ratio ulteriore: quia
communè proverbium è.

De rebus donatis noli perquirere multi
Ad finem Memori dicit, quod Actio-
nes bonae fidei & numerens in Institu-
tis Lib. 4 Tit. 6. § 28 de actionibus
in versu:

Empti Erisuendo mandati & Et
religios omnes sunt Actiones stricti
Iuris, quae ibi n. ponuntur — Alij olim
an actio esset bonae fidei & stricti ju-
ris: id discernendum erat ex formu-
la quam Sutor mittebat Judicio dato,

63

Hic dicitur; quod actio in alia sit directa, alia utilis - Item alia directa, alia contraria - Item alia directa, alia obliqua - Item alia directa, alia moralis -

64

Hic dicitur Quod effectus obligationis in genere sit, quod reus possit cogi ad prestandum, quod oportet - Effectus actionis realis est, quod possit cogi ad prestandum id, quod nostrum est, quod ille possidet - Effectus actionis personalis est, quod possit cogi ad prestandum id, quod dare vel facere tenet - Hic realis datur contra quemcumque possessorem - personalis vero tunc datur contra istum, qui se per Contractum vel maleficium devincit ejusque heredem ex regula nota, quia nobis tunc, sed et heredibus nostris contra

Hic dicitur quod actio personalis non di- 65
recta cohercat officibus contrahentium,
et quod a contrahente avelli non possit
sine exceptione — Hinc nec contra debitorem
debitorem agere licet, ex ratione, quia
cum illo non contraximus l. 3. Cod. h. tit.
ubi id ipsum dicitur. Et ideo haec actiones
non dantur contra debitum possessorem —
diximus, quod actio personalis non datur 66
contra debitum, vel contra debitorem de-
bitorem — Hic ponuntur aliquae abinde
exegutiones. Primo in causa iudicati vel
si creditor misceat missionem in
bona sui debitoris ex rito decreto, et si
non sit solvendo, tunc non contra eum de-
bitorem agere licet, quia in eius
bona censetur misse creditori esse huius
potestas l. 2. Cod. quod si sit u. priv.

ubi id ipsum dicitur - Ex ceteris ratio figuris,
qui potest agere contra debitorum debitorum
rem, et hoc propter talem hypothecam
quam habet in bonis illius, sed tamen
ad hoc sunt quaedam requisita. Primo
ut debitor debitorum, separatim esse debitor
rem, vel saltem ut sit convinctus. L. 3. d.
ubi id ipsum dicitur. Et ratio additur, quia
nisi certa nomina subsunt. Scilicet licet
quidam subsunt hypothecae generalis
et requiruntur: Ut si quis prius egerit con-
tra principalem, et postea. Primo con-
tra alterum. L. 4. Cod. d. tit. ubi id ipsum
dicitur. Quod mi probatur per L. 4. d.
Iure fidei: ubi mi dicitur, quod si quis, non est
casso principali si possit agere contra
debitorum debitorem. Neque tamen dicunt,
hoc tamen esse speciale in fidei

Sed hoc nihil e' speciale, quia hoc com-
petit ratione hypothecae, ubi m' alij cre-
ditores contra illum agere possent qd
L. fin. Cod. h. t. ubi d' ipsum dicitur —
Et olim talis debitor potuit agere prius
contra quemcumque sive contra prin-
cipalem sive contra ejus debitorem.
L. i. Cod. h. t. Sed tñ sine prejudicio al-
terius creditoris specialem habentis;
hoc e' quod tunc tñ poterit agere con-
tra quemcumque, quando habuit
hypothecam specialem priorem scilicet
efficit si tñ haberet generalem v. g.
omnium bonorum. Et hoc statutum
fuit Jure Codicis d. L. i. Cod. h. t. Pos-
tea am' Justinianus hanc electionem
immulavit in Authent' d. hodie Cod. h. t.

Et statuit, ut procurator prius conveniatur
ipse fidei principalis, et postea eius fidei
jussor, postea mandator, postea sponsor, et
postea primo debitor debitoris fidei
jussor est, qui rogatus pro altero accedit. Man
dator est, qui suo periculo alteri credit man
dat. Sponsor est, qui non rogatus pro altero
accedit.

69. 3ta Exceptio est si creditor alteri man
dat seu cedat nomen seu actionem
sui debitoris L. 1. L. 2. L. 6. Cod. h. l. ubi
id ipsum dicitur. Sed Obijciunt tamen dicentes,
quod actio personalis ad heredes non
contrahentium, et quod inde non possit
avelli quod talis cessionarius non acquirit
actionem sed solum sine cessione et sine
N. 2to quod non acquirit possessionem
actionem, si velit agere actione directa.

Eiudem nomine suo (si velit agere utili
aut in directâ nomine cedentis N. — Et
ratio est, quia tunc ipse cedens censetur quasi
agere per Procuratorem seu per cession-
narium, quia in cessionarius dicitur
Procurator, sed in rem suam, ut est pro
se —

Diximus: quod actio personalis directa 68
maneat penes ipsum cedentem, et ideo
cedens scilicet in post factam cessionem
adhuc potest debitum à cesso exigere
sponte non oblata, et voluntarie sus-
cipere l. 3 Cod. de donat. scilicet sed cedens
illud debet reddere cessionario Ubi in
ipsum dicitur Et ratio est quia adhuc pe-
net illam mansit actio directa. Hinc
probatum est non solvendo inter cedentem
et cessionem adhuc potest cessionario,

vy si cedens ipsum absolveret per pactum
tum de n. petendo l. ib. de pact. ubi il-
lud ipsum dicitur. Et ratio adest, quia ex causa
cessione n. officii persona debitoris
seu cessi, sed tunc cessionarius debet
agere contra cedentem.

79

Diximus: quod cessus, factus in jam cessio-
ne, adhuc fronte posset solvere ipsi ce-
denti, et hoc in regula. — Hic tria ob-
iuncta ponuntur aliquas exceptiones,
ubi n. licet solvere cedenti sine si de-
legatio interveniat, hoc est si debitor
inveniet creditorem, an velit debi-
tum exigere ab alio, et si ipse simul
ipse alter debitor consentiat, quod in
cessione n. requiritur, de quo in Titulo
de Novatione sequetur. — Exquiratur

Ex c. 1. rdo. si cessionarius jam cum
 cesso sit libere contestatus, quia tunc
 res n. e. amplius integra d. l. 3. Cod. de
 Novation. Ubi id ipsum dicitur. Exci-
 pitur 3tio. si jam saltem partem de-
 biti cessionarius a cesso sit consecutus,
 quia per hoc se censetur cessus obli-
 gasse, quod illi et si alteri velit solvere.

Ex c. 1. 4to. si cessionarius cesso denun-
 tiavit factam sibi cessionem, et
 ne alteri solvat, quia tunc cessus po-
 neretur in mala fide, sed deberet
 per instrumentum eum docere.

Et ideo Numer. como Lursis, anfolo 70.
 Scientia citra denunciationem suf-
 ficiat, ut cessus si amplius audet
 solvere cedenti &c.

Et Costallius quidem dicit, quod non
quia si adfuit denuntiatio — Autho-
tri dicit, Verius esse contrarium, quod
sufficiat, quod probat per l. fin. Super
de Transact. — et per l. i. in fine Cod.
de action. empti: tibi dicit: Quod ignora-
tia cessionis ceptum excuset, quod sci-
entia illum non excusat et summi sententia
Cujacius et Donell. — Ulterius dicit
quod si cessionarius cum cedente con-
currat, quod cessionarius erit potior,
quia ad illum omnis utilitas perti-
net, ab qui, quod — Sed Obijciunt contra
hoc l. 3. Cod. de Action. tibi dicitur
quod ceptus si sentiebatur consensisse
in solutionem cessionario sciendat

gō is n̄ erit potior & Transeat. N. eam
rimo quia satis ē, quod constet esse res-
sam actionem - rito quia ejus n̄ interest,
cui solvat, modo solvat, quia utroque
casu liberatur - Paritas ē; si Vassallus
cum domino directo concurrat -

Hic Quaerit: An cessus possit eandem ex-
ceptionem compensationis opponere Ces-
sionario, quam potuit opponere cedenti?
& Videtur quod n̄ juxta l. 9 Cod. de
compensat: Ubi dicitur: quod executio com-
pensationis n̄ possit opponi ei, qui ni-
hil debet alicui, gō - Verum tri ē quod
ita. Et ratio ē: quia Actio cessu cessus
transire cum sua causa, alicui gō -
Quod mi probas per l. 4 de Act. empti
ubi dicitur: quod Actio vendita censetur
esse vendita cum sua causa. gō si cessus

2do quia factum cedentis n̄ debet pro-
judicare cesso, atque g^o - 3to quia ces-
so fuit jus quassitum ad compensandum,
et quia compensatio opposita tollit ipso
jure debitum, et sic creditor in effectu
n̄ censetur esse creditor - sed Obijcijs d. h.
q. Cod. de compensat: ubi dicit: Quod com-
pensatio n̄ possit opponi ei, qui n̄ debet,
atque g^o I. disto si nec ipse, nec cedens
debeat & scilicet N. - Obvio ē quia con-
setur ipse cedenti esse opposita, cujus
nomine agit cessionarius -

72. Hic dicit: Quod cessio actionis in hunc
habeat effectum, quod denique cessio
actione principali, in censeat cessa esse
actio hypothecaria, quae occasione hu-
jus debiti competat l. 6. et 7. Cod. de com-
pensat.

Et ratio est quia assignatorium sequitur suum
principale, atque igitur. Ratio rationis est ut
cessionarius facilius consequatur tale debi-
tum. Hoc autem intelligitur, si jam tempore
cessionis nata fuit hypotheca. Hinc si
primò nascenda esset: ut si quis extem-
pore constituit hypothecam est: tenet
ut non procederet, quia quod non est, non potest
cedi. L. ii. Superius mand. ubi ut ipsum
dicitur. — —

Hinc Lucius: An in actio injuriarum
possit cedi? Ad quod ita juxta L. ii. § 2
de injur. ubi dicitur: quod actione inju-
riarum in per alium agere liceat,
igitur et per cessionarium. Sed obicitur
L. i. § 3 de injur. ubi dicitur, quod actio
injuriarum non fit in bonis: non compe-
tit enim heredi nec contra heredem.

gō n̄ potest transmitti. L. unō n̄ e in bo-
nis quod transmissionem transeat, n̄ e
in bonis quod actionem et passionem n̄
dixi transeat, quia n̄ transmitti potest
in casu, ubi jam l̄y e contestata, quia
per litis contestationem inducitur quasi
Contractus et perpetuas actio gō ante
litem contestatam n̄ potest transmitti,
quia sapit vindictam et hoc am in-
telligitur de cessante ratione presentis,
quod famam em̄ cedi n̄ potest, quia
fama aliena n̄ e fama mea. Et ratio e
quia tunc ipse iniuriatus censetur age-
re. Diximus: quod actio et nomen
possit alteri cedi - ubi enī dicitur,
quod mi nomen possit dari in dolum
l. 2. Cod. h. l̄y ubi id ipsum dicitur.

Potest in nomen legari l. iij. Cod. de legat.
potest in nomen dari in solutum l. fin.

Cod. quando fiscus v. privatus et ubi id est -
Sum diu -

Hic Quis: ad quem spectat periculum 74
cessi nominis? v. si cessus fiat fallitur?
Et quod spectat ad cessionarium v. delega-
tum, quia ad quem spectat utilitas, ad
illum in debet spectare periculum, atqui;
go - probat in a pari: sic quando cui
venditur hereditas, tunc ad eum per-
tinet commodum et incommodum go
et hic - probat in per l. ij. supra de
hered. vendit. ubi diu: Quod Venolitor
nominis debeat quidem probare debito-
rem venditum esse debitorem - Quod
aut sit solvendo, hoc in e quis probare,
quia emptor debet sibi impulare, quod

si melius inquisiverit, go et in nostro
casu — Sed obijciunt: Cessum adhuc potest solvere
re cedenti go ad illum debet spectare pen-
culum & rimo Et in potest solvere cessio-
nario C. Seu N. Quinto Et in utilitas
pertinet ad cessionarium C. Seu N. quia
cedens ut debet restituere & si cessiona-

rio —

75 Hic dicitur: Quod effectus huius cessionis sit
firmior, quam ut morte cedentis cesset
hoc e, quod mortuo cedente si exspirat
cessio, et cessionarius tunc potest agere con-
tra cessum, & actione utili nomine suo,
& actione directa nomine cedentis, quia
ei fuit ius quosivum —

76 Et si tunc ipse cessionarius, mortuo cedente,
potest contra cessum agere, sed in eius
heredes Et ratio e, quia naturale e, ut

actio /: quae defuncto competebat /: in com-
petat heredi et in heredem, quia heres
habet pro eadem persona cum defuncto
Ratō ratiois ē, quia nō nobis tñ, sed et here-
dibus nostris contrahimus - Alterius di-
citur, quod nō tñ ex contractu, sed in ex
delicto actio nata /: quae defuncto loco com-
petebat /: in competit ejus heredi. Et ratio
ē ne delicta maneat impunito, Et
hoc in regula: Contra heredes am nō datur,
quia delicta suos tenent aut heres, uti
Num. 77 sequet - Excijs tñ actio inju-
riarum, quae defuncti heredi nō compe-
tit, ex ratioe, quia Sps it meram vin-
dicarn. L. 4 §. 1 de injur. Idem ē de
actione ingratitude v. si donata-
rius contra donatorem. Tit ingratus v.
Libertus contra patronum. Idem ē de
actione ratioe adulteri L. 15 §. 1 de solut. matrim.

77

ubi ut ipsum dicitur. Et ratio est generalis,
quia istae actiones sapiunt vindictam
huius dicitur: Quod actio ex maleficio non datur
contra heredes delinquentis. Immo quia de
licto suos tenent Authores — recte quia in
herede cessat Ratio emendationis, cum non
deliquerit — Et hoc in actionibus rei
persecutoriis procedit in casu, ubi nihil
est penes heredem, quia, quod non est in potestate
vindicare —

78

Diximus: Quod actio ex delicto non datur
contra heredem. Et hoc in regula — Haec po-
nuum Casus excepti: ubi datur immo si
jam cum defuncto fuit litis contestata
l. i. Cont. ex del. def. ubi ut ipsum dicitur.
Et ratio est, quia per litis contestationem
inducitur quodam prioris obligationis
Novatio et inducitur quasi Contractus,

Atqui go - Quod in probas per l. 24 de
liberal. causa. ubi dicitur: quod per litem
confestationem in tutum redigantur,
et perpetuentur actiones go - Diximus
quod Actio ex delicto in debitor contra
heredem, si litem sit contestata. Et hoc in
Regula: Ex ceteris in poena redemptionis
bonorum ex admittis publicorum ju-
diciorum, ad quam sola contestatio
non facit teneri heredem, nisi et subse-
quente facit condemnatio l. 20 de acce-
ptat. hoc est quod si quis commiserit tale
delictum publicum s. cui est prope-
sita poena Confiscationis bonorum,
quod hæc Actio in deus contra heredem,
quavis jam litem cum defuncto fuisset
contestata, Nisi simul sequatur condemnatio. qui sententia
Et si in sententia sit mentio confiscationis expresse. affert rem

Et si ab illa non fuerit appellatum
Et hoc casu iniquus tenetur condemnari
: tunc appellationem persequi si ante
tunc eius fiat mentio, tunc eam non tenetur
persequi, ut in de iurisdictione. Hinc si ap-
: pellet, tunc non transit, quia appellatio facit
ut cessare crimen. L. b. Cod. si reus accusator
et L. unic. si pendens appellat. Et hoc in
regula. Abinde in ibidem ex eius crimine
Requiritur, et crimen contra Majestatem;
quod non post mortem potest moveri. / Quam-
vis leg. cum defuncto non fuisset antequam
: ta / et bona eius confiscant. Et hoc propter
: ter enormitatem huius criminis. Et
hoc non fit in crimine hereseos ex ea-
dem ratione. Huc non refertur cri-
: men peculatus. Et crimen de Re-
: diu, quod non transit ad heredes delin-
quentis.

L. fin. infra ad L. Juliam peculatas. ubi id
positum dicitur. Et ratio est, quia in his princi-
palis questio sit raone ablatas pecunias

Et si censeret ista actio esse rei persecu-
toria: quoniam ex delicto descendat,
aliquis go -

diximus, quod actio ex delicto videtur con- 79
tra heredes in regula: Exigimus autem
si lex sit contestata: Exigimus rito si ad
heredem aliquid pervenit ex delicto
defuncti, tunc in dolo contra heredem.

Et ratio est. Nam ne scelere quosdam her-
editi sint compendio. I. id quod metum
causa - Idem quia turpia luera sunt
in hereditibus extorquenda ut loquimur me-
tu aliquid ab altero extorsit - sub
finem Numeri dicitur quod in condic-
tione furtiva hoc sit speciale, quod

Quod hoc in de contra heredes sunt. Sci-
licet quoad estimationem. Quamvis a
eos nihil pervenerit. Et hoc in omnium fu-
rum —

80

Quantum ad penales ex contractibus ex do-
lo defuncti, tenori heredem respondentum
e. L. 12 et L. 49 h. t. — Hoc quamvis in
regula heres delinquentis non teneatur.
Excipit tamen Caput. ubi tenetur, si dolus e-
st in contractu commissus vel si deposita-
rius circa rem depositam commisit do-
lum, tunc in heres quoque tenetur, et
ratione quia ad quem transit principalis
ad eum in transit accipsonum, aliqui-
go — Sed Quisius hoc tamen dicit pro-
cedere in contractibus bonae fidei, ex ra-
tione quia d. L. 12 et 49 loquuntur
de Contractibus bonae fidei. — Hinc

In Contractibus stricti Juris dicitur heredem
non obligari, nisi quod ad eum pervenerit.
Inde tamen iterum excipitur casum, Nisi
in ijs doli praestatio veniat, hoc enim ip-
se heres sit in dolo l. 152 de R. J. et ibi
de V. O. ubi dicitur ipsum dicitur — In Contra-
ctibus bonae fidei ergo heres doli defuncti
tenetur ex dolo ejus, licet ad eum nihil
pervenierit. Sed Obijciunt contra hoc, quod
non ante omnes annos Institutus de personis
et temporalibus Actionibus ubi dicitur: Aliquan-
do tamen ex dolo defuncti non tenetur heredes,
si ad eum ex isto dolo nihil pervenerit,
ergo non est verum, quod in Contractibus bo-
nae fidei heres ex dolo defuncti teneatur
et differt in regula N. In casu legis C. Ca-
sus legis enim est intelligendus de dolo
ipso miserabili, quod contingit utitur

Casibus, scilicet in casu incendi, naufragii, ruina, tumultu; ubi defunctus propter infirmitatem tenebatur in duplum, heres autem si non infirmatus non tenebatur, nisi in simplex. Et ratio est, quia hoc alterum simplex non est ex natura potentate, sed tamen ob infirmitatem.

82

Diximus: Quod heres delinquentis non teneatur ad poenam, si ad eum nihil pervenit. Et hoc de jure civili. Atque Quod An saltem jure ^{Canonico} ~~communis~~ teneatur? Aliqui distinguunt et dicunt si defunctus decessit poenitens tunc ita si inveniens, tunc non est. Veniens autem est indignus, quod ita, si decessit poenitens, si inveniens. Et qui idem pro substantia hereditaria, si de

Ad eum aliquid pervenerit, siue non,
siue h' cum defuncto fuerit contestata,
siue n', juxta Cas. fin. x de Stipulaf ubi
id ipsum dicitur - Et ratio e', quia si admittitur
peccatum, nisi restituatur ab-
latum v. delictum, v. damnum dolo
causatum reparetur Cas. 4 de R. fin. 6
Probari mi potest a pari: sic haec usu-
rarij tenetur indigne a usuris res-
tituendis ad exonerandam defuncti
conscientiam, qd et hii ex eadem ra-
tione -

Hii dicitur. Quod si in una, sed quan-
doque plures actiones ratione unius rei
possint concurrere. Et hoc: et in con-
tractibus aut quasi contractibus. Et
in in delicto aut quasi delicto - In

In contractibus v.g. ex legato: ubi datur
actio et personalis, et realis, et hypotheca-
ria — v. ratione commodati — Ex delicto
v.g. si colonus ceciderit arbores, tunc potest
conveniri actione locati — v. actione ar-
borum furtim coeptarum — v. actione le-
gis Aquiliae — v. actione furti manifesti
v. si manifesti —

83

Hic Iuris An tali casu liceat omnibus
actionibus uti v. si? Et leges videntur
esse contrariae Lex nemo 43 § i de R. J. di-
cit, quod tui unam intentare liceat.

Contra lex 130 de R. J. et d. lex 3^a

dicunt, quod liceat agere omnibus com-
binatio ei, quandoque licet, quandoque
nō licet, quod a diversitate casuum ei
desumendum — Pro quo notanda sunt
Sequentes Regulae, seu Cōnoscenda.

Simò: si concurrant plures actiones rei
persecutoris, tunc è electio actoris, an
hac v illa velit agere — Una tri alte-
ram consumit, ne' idem bis petatur.
Hoc aut intelligis si una tantundem
possimus persequi ac altera uti v.g.
fit in legatis v in re fundita ex Atine
si in una fit plus, quam in altera,
tunc adhuc licet agere altera. ad id, quod
in ea plus è, et hoc ex æquitate. Et
tale Exemplum è in l. 43 pro socio
Ubi dicitur: Quod si prius actum è ac-
tione communi dividendo, quid
liceat adhuc agere actione pro socio
ad id, quod in ea plus è, v.g. si res ali-
qua mansit indivisa — Altera Regu-
la è: si una actio proveniat ex delicto,

Et altera ex contractu, tunc /: in quan-
tum agitur ad rem: / tunc, inquam, in
una alteram consumit. Et tale exem-
plum e' in l. 34 § i et 2. h. t. b. v. g. si com-
modatarius rem commodatam destrux-
it, tunc possum agere v. actione commo-
dati v. actione legis Aquiliae et sic
una alteram consumit, ne idem bis
petatur - si autem una agatur ad rem, al-
tera ad pecuniam, tunc neutra alteram
consumit, quia tendunt ad diversum
finem v. g. si quis rem commodatam
commodatario auferat, tunc com-
modans potest agere contra commo-

+ et potius si commo-
datarius rem commodatam
item 3tio commodavit

datarium et contra furem et
3tia Regula e', si una actio perveni-
at ex contractu et si sit personalis, et al-

si sit mixta /: id est partem rei partem
poenus persecutoria: / tunc est disting=
:endum - si prius actum est poenus perse=
:cutoria, tunc alteri amplius agendi
licet, quia talis jam est suum consequens,
ut videtur et actio arborum furtim coejanum
v. legis Aquiliae in duplum - Ubi ampli=
:us agere non licet actione locati, quia huius
inest altera - si autem citius actum est ac=
:tione locati tunc adhuc licet agere al=
:tera ad id, quod in ea plus est - Ex ratione,
quia tunc actor nondum suum con=
:secutus -

Licet ergo ab hac, in qua est minus reuer=
:tere ad alteram, in qua est plus - Prob=
:bitur d. l. 34 ubi in fine dicitur: quod
Subducto Simpulo non sit locus Aquiliae,

gi male diximus, quibus ita Quinto quod
Aliqui dicant legem legendam esse affir-
mative, hoc est quod sit locus actioni legis
aquis scilicet ad alterum simplex
Potest tamen teneri negativa; Et tunc
respondendum est hoc modo; quod hoc
simplex deductum est quod alterum
II. — 4ta Regula est: si concurrant
duae actiones poenales; tunc est distinguen-
dum: An proveniant ex uno facto, ^{vel}
diverso — si ex diverso, tunc licet agere
utraque actione et una alteram non
consumit, quia nullum delictum de-
bet manere impunitum, et unum
delictum non minuit alterius delicti
poenam, ut si quis meum servum
furetur et occidat, tunc licet

Agere et Actione furti, et Actione Legis
^{Corne}
~~Ag~~ilicis, et Aquilia, et Injuriarum, ne de-
:licta maneant impunita. Si autem proce-
:diant ex eodem delicto, tunc si subdistinguitur
si prius actum est ea, in qua plus est, tunc
non licet amplius agere altera, quia una al-
teram consumit, uti v.g. est Actio furti, et
de vi bonorum raptorum in quodam
l. 53 h. l. — Si autem prius actum est ea, in
qua est minus, tunc adhuc licet agere al-
tera ad id, quod in ea plus est, quia nondum
habet suum. — Diximus: Quod si prius
sit actum hac Actione, in qua est plus,
quod non liceat recurrere ad alteram.
juxta d. l. 53. —
Sed objicitur: d. l. 4. in cuius fine dicitur,
quod si quis electa prius ea, in qua

Plus est, et postea agat altera, quod tantum
dem consequetur, go male diximus,
quod si liceat agere altera & legem esse
mendosam, sed legendum est: Nihil conse-
:quetur v. tm, idem consequetur. Sed
Quamvis An Actio lexion sit ipso jure ex-
:stineta, propterea, quod prius sit actum
altera? & quod n, sed tm que executio-
:nis, ex ratione, quia talis esset in dolo, si
denique peteret id, quod jam semel fuit
consecutus, uti v. g. sit in actione furti.
Ad finem Author adhuc concludit, quod
si plures actiones rei persequentis concu-
rant, quod tunc una alteram consumat,
in quantum utraque agitur ad rem, ut
v. g. rei vindicatio et Condictio furtiva,
quia bona fide, si palibus, ut idem si
petatur

Probatur, ad poenam an' adhuc agere li-
cet, uti v.g. e' rei vindictio, et actio furti,
quia delicta n' debent manere impunita

LIBER 45us

Titulus unus

De Verborum obligatione

N hic incipit prima pars - Nota-
ri hic potest ante connexionem quod hic
juxta divisionem Juybiniani incipiat
prima Digestorum pars, qua agitur de stipu-
lat, solut, Crimin, poen extraord: rebus,
appellat. et ijs, quos municipales concernunt
cum duobus Tit. Scz et constab. 6. libris -
Connexio: Cum de obligationibus in genere,
hic sequitur in specie de illa obligatione,
quae verbis initur - Uttenus dicitur.

Author: Quod de hac materia in postu-
set agi in prima Digestorum parte, in
materia Contractuum re & consensu in-
itorum - Nihilominus tñ in melle in hio
de hac materia agitur, et hoc ideo, quia
per talem obligationem alij Contractus
Solent firmari, et ideo post alia negotia
primò de illis Subjicijs -

i
Diximus: Quod stipulatio firmet alios
Contractus, et ideo in derivatur à Stipula-
tione seu firmo juxta Tit. Instilut. eod. in prin-
cipio - Aliqui in illam derivant à Stipula-
tione seu pecunia - Melior è tñ prior deri-
vatio, quia si tñ prius pecuniam, p-
in propter alias res, hac obligatio è in-
ducta - Ulterius dicit: Quod stipula-
tio sit ideo generalis inducta, ut quisq-

Sibi firmet, quod sua interest l. i § 3 de sti-
pulat p^{ro}bon. — Hinc in Paulus 5 senten-
tias t^{er}o gmo dicit, quod stipulatio sibi fir-
mandarum obligationum causa inducitur,
et quod per eam firmitas obligationum
constringatur seu roboretur —

diximus: Quod stipulatio sibi inducitur p^{ro}ps- 2
ter alios contractus ^{un}firmandos Et ideo
hoc Numero aliqui dicunt, quod stipu-
latio sine previa aliâ causa sibi nul-
la, et si quis ex ea ageret, quod illi pos-
sit opponi exceptio doti — Et quod insu-
per promittens habeat conditionem
incerti, ut possit per acceptilationem
liberari — Imò in l. 3 § 1° de p^{ro}bon. de
Collatione bonorum dicitur i^{ur}e esse
tutius — Quod in aliqui probant
per l. 15^a de fideiuss. ubi dicitur,

Quod iste § qui pro tali fidejussit, possit op-
ponere exceptionem, quod denique si pro-
cesserit obligatio, go et sub ad istam
legem. Idem, quod sit intelligenda in casu,
ubi partes putabant causam subesse,
quo si suberat, et sic errore lapsi et fec-
erunt, et ideo tali casu datur executio et
non in factum, quia defuit consensus,
et sic mi potest Idem ad d. l. ritam:
Casus: hujus legis ratio fuit. ubi debitor
soluit creditori, et si receptis chirogra-
phum et e mortuus, et si creditor mor-
tuus e, et tñ heres creditoris receptis ab
herede debitoris, ille se obligat per stipu-
lationem, et postea invenitur quietan-
tia - Et ad d. l. 3 Idem, quod illa mi
loquar de casu speciali, et quidem

Papae ejus erat iste: filius emancipatus
voluit conuertere cum suo, et promisit
se quaesita collatumum, et noluit confere,
et voluit agere, et fuit repulsus, nam
ideo quasi ad stipulationem requireres
provia obligatio, sed ideo, quia noluit
stare contractui — Hinc venio est
sententia, quod ad hoc non requiratur pro-
via obligatio. Imo: quia sola liberali-
tas est pro causa, quod non probatur per
l. ij § penult de donat: ubi dicitur:
quod stipulationes ob causam factae
non continent donationem; §o legro-
numen ^{stip}ulationes dari, quae fiunt
sine causa, et quae continent donatio-
nem §o dari — probatur in per leg. d. de
donat. ubi dicitur: quod donatio possit

Fren sine causa, qd et Stipulatio - Itio
quia si quis scienter solvat indebitum,
tunc illud n potest condicere qd m ille,
qui scienter, se nihil debere, aliquid pro-
mittit, tenetur solvere, quia censetur do-
nare, ex regula: Cujus per errorem dati
repetitio e, ejus consulti dato donatio e

3

Hic Invenitur: An haec Rubrica sit bene
concepita scilicet de Verborum obligatio-
ne an n potius debeat conici de committenda
stipulatione, uti in fortius qd quon-
dam sit bene concepita, quia / s. si laxo loqua-
mur: / Stipulatio et Verborum obligatio
confunduntur L. 2. § 8 de Ver. Jure
enucleando ubi id ipsum dicitur -
dixi: si laxo loquamur; stricto em
loquendo differunt, ex ratione, quia

Verborum obligatio latius patet, quia
omnis Stipulatio est Verborum ^{obligatio} Stipulatio,
sed et vice versa - sic dictio dotis est Verbo-
rum obligatio, quamvis fiat sine Stipu-
latione - Item ex jure iurando nasci-
tur Verborum obligatio citra stipula-
tionem - Item si libertus Patrono que-
rat pacto promittat, ille in obligetur go
Hodie autem isti modi Verborum obligatio-
nis non sunt in usu et ideo hae duo con-
funduntur - Immo ipsa stipulatio hodie
non est in usu, cum non ex nudo pacto ho-
die debeat actio -

Hic definiat Stipulatio: quod sit coniectio
Verborum, quibus is se qui interrogatur
daturum facturumve se se quod in-
terrogatus est: pignere et in continenti

Respondet - Diuis Conceptio: quia a volo-
rem hujus Contractus n. e. quae interven-
tu rei, Sed Sufficiunt ipsa Verba. Hinc
in Stipulatio e. Contractus verbi initii
ulterioris dicitur: Quod olim Stipulatio de-
buerit fieri verbi Solemnibus; hoc est,
quod per idem verbum debuerit facta
fuisse responsio, quo fiebat interroga-
tio, vy respondeat? respondeo, promittisne?
promitto. et quidem eadem lingua.
Hodie autem quaecunque Verba, et quae-
cunque lingua proleta Sufficiunt. ^{§ 10}
Id de contracti. et comiti. Stipulatio
ubi id ipsum dicitur, modo congrue
respondeat -

§ 11 Ita Juris: Cujus Jure sit Stipulatio?
Et quod origine sit Jure civilis, quia

a' Jure civili e inventa - Quod probat
per L. 14 de Novation ubi dicitur quod
de mortatuz possit inire contractuz Juris
gentium, si vero Stipulationem go -
Sed Obijit L. 32 de R. J. ubi dicitur.
quod servus possit stipulari, atqui igitur
eque e Juris civilis go Stipulatio n.
e Juris civilis & disto e eque ex perso-
na domini C. ex se N. - sed Obijit
tri stipulatio habet adjunctum consen-
sum, atqui hic e Juris gentium, go
et illo & disto. habet ipsam pro cau-
sa principali N. pro causa secunda-
ria C. - & habet quatenusque N.
congrue expressam C. - sed Obijit
potest fieri quatenusque lingua go e
Juris gentium & ratio ut inde si scui,

Quia diversitas linguarum nō ē causa
distinctiva Contractuum go - § 2do
Et tñ debet fieri congruē C. Secū N. —

6 Sed Obijci lex de acceptilabz: ubi dicitur:
Quod acceptilatio sit juris gentium go et
stipulatio, quia acceptilatio fit per sti-
pulationem § 1mo origine N. exten-
sione C. — v. spectatā transfusionē aquili-
:anā C. Secū N. —

7 Hic dicitur: quod stipulatio nō possit negari
esse contractus, quod probat, quia collo-
tur in divisione contractuum, quod de-
nique alij sint re, alij verbis, alij litteris,
alij consensu initi go - sed Obijciat
L. 19 de V. S. ubi dicitur: Quod contractus
debeat esse ultro citroque obligatorius,
atque stipulatio nō ē talis go - § 3do

dicto. Aliqui seu Synallagmatici (i. mono-

plerri N. —

8

Hic dicitur: quod forma Stipulationis con-

Sistat in verbis interrogationi congruis,

ut & in congrua responsione, et per hoc

differt ab emptione, et alijs contractibus,

quia quamvis in alijs / plenius / con-

tractibus interveniant, Verba, non interve-

niunt tamen tanquam causa principalis

efficiens go - sed in alijs causa princi-

palis efficiens e: v. consensus, v. res, v. lib:

tera est — ulterius dicitur: Quod Verba

Stipulationis olim debebant esse formalia —

Hodie autem sufficiunt qualicunque

modo sint congrua — Et in inter eos

potest fieri, qui sunt diversi idioma-

ty v. per interpretem, quia scilicet e: quod

Ad huc forma - Debent tri partes esse juris-
sentes, ex ratione, quia usus Verborum
nec nisi inter presentes d. l. 8 in princip.
ubi id ipsum dicitur - Hinc per scriptu-
ram fieri non potest, quia non desunt verba
Hinc non mutui non potest stipulari, quia non po-
test loqui - Nec surdus, quia non audit inter-
rogationem - Nec sufficiens distans verbo-
rum prolatio, sed debet audiri -

9
Hic dicitur: Quod stipulatio non potest fieri nu-
tuo. Hinc annuens nec obligatur civi-
ter, quia desest forma obligandi - Nec na-
turaliter: quia non videtur senio vellet et
quia interrogans intendebat stipulatio-
nem et non pactum quod - Hinc nec filius
sui accedere potest, quia is non potest accedere
Nisi saltem subsit obligatio naturalis

Itaque — Sed Obijci l. 8 et l. 19 de
acceptis: ubi dicitur, Acceptilatio inutilis — 16
Talem valeat per modum pacti utilis,
q^o et stipulatio. Et disparitas est Amo quia
acceptilatio tendit ad liberandum, stipu-
latio vero ad obligandum, leges aut pro-
miores sunt ad liberandum quam ad obli-
gandum q^o — 2do quia stipulans non in-
tendit actum infirmum: ubi est pactum
ex quo non dat actio. In acceptilatione
aut debitor intendit tale pactum, quia
inde habet exceptionem, q^o — Exigitur
Nisi aliud pateat ex mente partium —
de quo non edubium, si acceptilatio t^um
sit inutilis ratione materis, si autem esset
inutilis ratione formae, tunc in dicens,

Procedere contrarium, sed venior e
ior opinio ex dicta ratione —

11

Hic dicit: Quod in stipulatione huius
beat sequi comitum, id est in continentibus,
ex ratione, quia stipulatio est actus conti-
nens — Hoc autem intelligendum est more
liter; hoc est quod longum intervallum
debeat mediare, ut si interrogatus pau-
lo recedat et mox rediens, illius respon-
deat, quia modicum pro nihilo compu-
tatur — si autem esset longum intervallum,
tunc sibi recte stipulatio, quia ante
interrogationis esse oblitus l. c. § finis
de duobus rebus est — Magnam inter-
vallum censere ponere, lapsus unius
diei l. in de duobus rebus —

Diximus: quod tempus breve stipulatio- 12
nem si vitietur. Hinc ponitur casus expositus,
ubi vitietur, si inter hoc tempus aliquod
aliud negotium geratur. Et ratio est quia
censetur esse necessarium ab interrogatio-
ne l. 139 h. tit. - Et hoc unum ad eam
vitandam sufficit, id est discontinui-
tas v. negotium aliud eam intermedi-
um - sed obijciunt: et l. 12 de duobus rebus
ubi dicitur: Quod utrumque requiratur,
quod si immo et tunc alibi fit mentio uni-
us (scilicet N. uti in d. l. 6 eod. Quarto
disjunctivè & copulativè N. —

Hic Quæritur An ad Stipulationem re- 13
quiratur Quis personalis? - Immo ad
hoc Idem Auctor, quod videatur idem esse

sive personaliter sive impersonaliter Dele-
: atur: Quod probari videtur Amō per L. i
§ 2. h. tit. ubi dicitur, quod si unus interro-
get dabit? et si alter respondeat, quid mi,
quod valeat stipulatio, qd mi valebit, si im-
personaliter respondeat. Idem dicit esse Pau-
: lus in Pseudolo v. si unus quærat, dabit?
et si alter respondeat debentur et ratio e'
quia censetur esse congrua Ratio —

14 Sed in Num. isto contra hoc obijciunt
Authenti. si quando Cod. de constituto
preuen. ubi casus: Unus vocem altero
narrat, sibi a 3tio promissos esse v. g. 1000,
audiens Respondit, Satisfice tibi et dicit
nō esse constitutum — Et ratio adest,
quia hoc Verbum e' generalius, quā

Ubi possit referri ad personam interro-
gantem, quod in nostro casu non est dicen-
da stipulatio. Disparitas ad hoc datur,
quia in stipulatione praecedit interro-
gatio, hic autem non praecedit interrogatio,
Sed tamen narratio, quod - Efficitur subtili-
ter tradit Alciatus - Auctor tamen dicit,
melius esse diligendum: si hoc fiat per
verba praesentis temporis sive promit-
tuntur, constituantur, tunc utrobique
contrahitur obligatio, quia Ratio cen-
setur appellare ad personam respon-
dentem - si autem per verba futuri tempo-
ris id asseras, tunc nullibi contrahitur
obligatio sive dabantur promitten-
tur, constituantur, quia si non sciretur, a quo

De Coetero hic mi. dicit Auctor: mentem
ex conjectura esse inspicendam l. 34
de R. J. v. an n. forte mi. quibuscumque inter-
rogatio impersonalis —

130
Hic dicitur: quod forma stipulationis consis-
tat in debita applicatione responsionis
ad interrogationem juxta intentionem
contrahentium, alia stipulatio erit
nulla. Et tale Exemplum est in d. l. i.
§ Simpliciter 3 h. l. ubi dicitur: Quod si inter-
roganti pure Respondeat sub conditione,
quod si valeat stipulatio — Anno quia
n. censetur esse congrua Responso, n. t.
quia n. consentient in idem — Ratio
rationis, quia sub interrogatione pu-
ra n. contrahitur conditionalis nec

Vicissim - Hinc in legibus: justa et
equa bonum: / Subjicit, quod stipulatio
toties sit nulla, quoties ei aliquid adji-
citur et detrahatur, atque go - Exigit
tamen inde casum - Nisi diversitas Ratio-
nis illius placuerit, tunc in valet sti-
pulatio. Et ratio est, quia illa illius facta
complacentia et approbatio facit, quasi
esse plus in interrogatione quam
sit in Response, et sic censetur quasi
nova esse stipulatio - Idem est: si quis
liber stipuletur primis Calendis: id
est hoc mense: / et si alter promittat
2^{dis}, tertijs, 4^{tis} calendis: id est 2do,
tertio, 4to mense: / et idibus: id est ulte-
rioribus diebus mensis: / tunc stipulatio

n. valebit, nisi Ipho illius placeat ex
tis rationibus—

16

Hic Quisq. An propter diversitatem
quantitatis in responsione vitietur
tota stipulatio? & Cajacius dicit, quod
ita. Quod probare vult per Titul. Insti-
tut. de inut. stipul. § 5. ubi dicitur,
quid stipulatio /: ubi e diversitas in quan-
titate /: comparatur illi, ubi e diver-
sitas in qualitate, atque hoc e nullus
go et illa—

17

Et rationem addit, quia determinatio
a plura determinabilia relata om-
nia a quolibet determinat. L. 4 § 2. de
vulg. et pup. ubi id ipsum dicitur.
probat huius ex Cajacio, qui libro 1.
tit. 9. suar Institut. dicit, quod tali
casu integrum debetur varietas

Et ille tñ abinde excipit hunc casum,
si stipulanti diversitas illiō place-
:rit, quam clausulam tñ dicit perbi-
:nere ad casum, ubi diversitas eī in
quantitate, si verō, si diversitas sit
in qualitate, uti d. § 5 dictum ē.
Verū tñ ē quod tñ videtur pro ex- 18
:cessu — Quod probat per d. l. x § 4
ubi dicit: si stipulanti iō, promit-
tantur 20, quod tñ obligatio valeat
in iō et e contra gō. — Et ratio ē quia
in petita summa congruit utri-
:usque consensus. Et ratio ē, quia sum-
ma ⁱⁿ maior inest majori —

Sed obijci argumentum Cujacij ex § 19
propterea d. ubi dicit quod stipulatio
habens diversitatem in quantitate

Comparare illis, quae habet diversitatem
in quantitate atque, go - Item quia de
terminatio debet determinabitur. Equo
liter determinat. Et disto comparatur
ei adaequatè N. inadequatè C. hoc est, sicut
haec est nulla tota, ita illa est nulla quod
excessum v. defectum. Et hinc sufficit
determinatio quoad aliquem. Et ratio
dissimilitudinis est, quia conditio non inest
quantitati nec vicissim, nec unum
tempus alteri - Summa est minor
inest majori go - Et ratio est, quia sum-
ma minor est pars totius, pars autem
est separari à toto, go - sed Obziæ
Cajus tu dicit, quod totum debet
vauille, go - Ad hoc Hylas Auctor,

Anno Iuod incertum sit, an id Cajus in
suis Institutis ita habuerit, an si forte
Gothofredus in suo Ore Juris id in-
mutavit. Et ratio dubij esse potest, quia
hoc scriptum est sermone ineleganti,
ubi tamen tempore Caji lingua Latina
fuit elegantissima est. — Idem vero Transeas
quod id Cajus dixerit. Unde tamen si sequitur
id debere fieri, quia Justinianus in d.
l. si statuit contrarium, qui post-
eum est imitandus. — Ibi potest dici,
totum debetum vacillat, hoc est, quod
de excessu sit certum, et de concu-
rentia aliquale dubium. — Cuius mi-
hil deberetur. N.

Sed obijciat: tamen Cujacius dicit, quod sique —
— ratio

n̄ valeat, nisi diversitas illius placeat,
gō & disto. Et hoc ē intelligendum
de diversitate qualitatis s. quantita-
tis. N. Quantitas ē per se nota, quia sem-
per ma. minor inest majori, n̄ verō una
qualitas alteri qualitati, gō - sed obij-
cto d. 83 ubi dicitur: quod stipulatio sit
nulla, quando ei aliquid additur v. demit-
tur abqui gō & disto. Et hoc ē intelligi-
endum de adiectione aut immine-
tione qualitatis, v. si rogatus pure, res-
pondeat sub conditione quantitatis.
Adijcere dicitur, qui rogatus pure, res-
pondeat sub conditione. Detrahere dicitur
qui in diem v. sub conditione rogatus
et si & deat pure et juxta d. 83
3bium, ubi id ipsum dicitur. Aliter
talī obligatio ab initio ē nulla.

Nulla, quia si adest congrua respon-
 sio, sed postea primo per placentiam
 roboratur - Altero casu autem Stimulus
 valet, quia Summa minor inest ma-
 jori et hoc ideo si e' opus novo placere - 22
 diximus: Quod Summa minor inest
 majori, quod fieri potest dupliciter v
 intentionaliter v physice - Physice
 semper inest, si semper autem intentiona-
 liter, sed hoc ab intentione contrahen-
 tium dependet; quando denique
 contrahens presumit, id ipsum velle
 habere, scilicet si nolit, Velle presumi-
 tur bene, quando versatur ejus com-
 modum - Nolle presumit, quando
 versatur ejus incommodum; Euan-
 gelo denique talis Summa limitata est

Tale Exemplum e in l. 52. D. Lecti.
ubi dicitur: si locum fundum in floren
quod cum alter non possit habere locu
tum 5 flor. nisi hoc ducat hoc argu
mento: Summa minor est quia ista
Summa e limitata, seu e, si mihi plus
daretur est — sed obicitur d. legibus d. phis
ybus: ubi dicitur. Quod Summa minor
visis majori q. d. disto phisicis t
intentionalibus subditis. si non sit limi
tata (seu N.

23. diximus: Quod si ad interrogationem
peram d. deas sub conditione, ubi
cristo, quod stipulatio sit nulla ipso
jure — si am simpliciter d. deatur
v. g. promitto tunc valebit. Nemo quia
talis se censetur retulisse ad interrogat

2to quia quæ parti continentur,
censentur requiritæ in stipulatione
L. 134 Si h. tit. ubi d. ipsum dicitur —
Hic dicitur: licet si quis valet stipulatio,
si petenti majorem summam promit-
tatur summa minor, si in valet, si
plurimum rerum petitarum una pro-
mittitur, quia tot censens esse stipulati-
onem, quod res, atque qd

Hoc autem intelligitur si tales copulative
erant petitor, seu effectus, si alterna-
tive peterentur, ut promittitur Sti-
cium v. Pamphilum et si unum hor-
um promittatur. Et ratio est, quia in
casu censens esse tot interrogationes,
quod res autem casu autem tria est una
et indivisa interrogatio qd

24

25

Obijci tñ in alternatim electio est
penes debitorem, qđ potest unum pro-
mittere qđ valebit stipulatio. Et disti-
citur electio in solutione scilicet in promissio-
ne. Et ratio est quia, si promittere
vel unum certum, bene auferretur
stipulatio ^{pro} utilitatem scilicet hanc,
quod peruenire uno si debeas alterum
Quod alius debetur, si congrue respon-
deat qđ L. ibi h hoc autem intelligitur
de alijs rebus, quam de pecunia, si
pecunia enim alius est. Hinc si rogatus
io v 20 dare et deat, quod promittas
io, tuum valet, quia in summis sem-
per id, quod minimum est, debetur,
L. 12 h tuf et L. 83 § 3 h tuf

Eximius hactenus de forma stipulationis 26
onis, Jam sequitur de illius materia
Materia stipulationis sunt reposita,
ad quae triponuntur quaedam requi-
sita. Primo ut res sit possibilis, sive sint
res mobiles aut immobiles, sive
praesentes, sive futuri, modo sint
possibiles. Hinc rei impossibilis nul-
la est obligatio. Lib. de Cond. Inst.
Et hoc procedit, sive stipulatio sit
impossibilis natura p. v. g. si voluero.
sive facto p. v. g. si montem aureum
dedero, v. leg. si putrem occidero.
Notandum si affirmativè fiat v. g. si
occideris si am fieret negativè, leonem
valeret, v. quod si volabo et —

Exigui Nisi sit impossibilis lege v.g. quod
non occidam —

27

Hic ponitur 2um Requisitum, Annus scilicet
ut res sit possibilis, quod denique res de
beat esse in commercio, alia stipulatio
non valebit, quia quod non est, non potest in obli
gationem deduci uti sunt res sacrae,
sanctae, Religiosae, liber homo etc. Et hoc
procedit nisi talis res postea fiat profa
na v. si liber homo fiat servus: Nemo
quia inspicitur seu judicatur tempus
praesens l. 137 ubi ut ipsum dicitur
2do: quia quod ab initio non valet
tractu temporis non reconvalescit — Et hoc
procedit: nisi addita conditio v.g. si
talis res facta fuerit profana v. si li
ber homo factus fuerit servus, Et
ratio est, quia inhumanum est ejusmo
di eventum expectare: 2to quia

Quod natura sui a dominio nostro
exempla sunt, in obligationem de-
duci non possunt — Hoc tamen intelli-
gitur, si simul concurrere absurdum,
uti fieret dictis casibus —

28

Hinc quamvis res stipulantibus propria
in stipulationem proprie et pure de-
duci non possit: quia quod meum est,
amplius meum fieri non est necesse, ubi
cunque stipulatio non valet, nisi talis
res mea esse degeret, supposito quod
pure fuerit in stipulationem de-
ducta, quia quod ab initio non valet et
Nihilominus tamen potest in illam deduci
sub conditione, si stipulantis esse
degerit l. 3 a h. t. ubi id ipsum di-
citur — Et ratio est quia hoc nihil in-
volvit absurdum, rem suam, postquam

Esse deficient, in stipulationem dehe-
re

29

Hic Iuris an valeat stipulatio, si qui-
dem res sit in commercio, sed ne in
commercio stipulantur — Quod dicitur,
quod non juxta l. 54 h. tit. ubi dicitur
dicitur — Et hoc in dicitur, procedere in
legatis, hoc est, quod in non valeat legatum
ejus res, cuius legatarius est in casibus
quia utrobique obtinet eadem ratio,
quod denique res si sit in ejus com-
mercio — et probatur hoc per l. 49
§ 2. de legat. 2 ubi dicitur: Quod si cui
legatur talis ager, cuius quis est in
casibus /: uti v. g. erant agri limitati /
quod ei nec ager, nec estimatio ejus
debetur pro — Et tunc excipitur servum, cui

Militia legatur, cui dicitur debere as-
tinationem, quia id scienter testator
scienter facere — Melius autem sic
distingui, ut in Institutis si incapax
ex delicto / v. si res sit publica / bene
nihil debetur si autem ob defectum,
tunc debetur astinatio, quia affectio-
to non est addenda affectio —

Sed obijciat lex Id si res 40 de legat. i. 30
Ubi dicitur, quod ei, cui ius possidendi
non possit relinqui fideicommissum,
quod male diximus, quod non possit. Et
autem si sit aliqui volentis defendere
esse legatum non. Et rursus si sit incapax
ob defectum & si ob delictum. Et
3ta ut ei maneat. Et ut id ul-
terius tradatur incapax. Et quod

Probat autem parum sic quod ubi quis
non sit capax mancipij Aliand, ille
tamen illud possit in a promittere alteri,
quod potest res per incapacem transire
ad capacem —

31. Hic dicitur Quod causa efficiens Stipula-
tionis sit consensus id est ipsa expressio
istius consensus debite facta, id est
per Verba — Quia quamvis Verba di-
cantur esse de forma, non excluditur
tamen per hoc consensus, qui ad om-
nem obligationem desideratur —
Hinc sententia Stipulari non potest,
quia non habet consensum — Neque
dignus declaratur se obligando, quia
non potest conditionem suam facere
deteriorem — Meliorem vero potest

Infantes proxime in se obligare non
possunt, acquirere autem possunt si habe-
ant aliquale iudicium, quia quisque
conditionem suam potest facere melio-
riorem — Puberes se possunt oblig-
are, sed loci gaudent restitutione
in integrum. At si curatorem non ha-
beant si habeant, tunc non possunt
se obligare, nisi cum eius consensu
At si agatur de rebus mobilibus —
si mobilibus, tunc egent decreto
Magistratus — Personam tamen semper
obligare possunt, uti iam supra su-
pra dictum est — Finis Stipulatio-
nis est, quod per illam alij contrae-
tus confirmantur ut ut ab illis possit
recedi uti iam supra dictum est —

Hic dicitur: Quod stipulatio dividatur
 varè — Ama divisio e a causa effici-
 ente juxta Pompon. l. 5 h. et juxta
Instituta de divis. Stipulaf. Quod alia
 sint judiciales, alia pretoris, alia
 conventionales, alia communes — Po-
 test tñ stipulatio summa divisione di-
 vidi tñ in bimembrem, quia deniq;
 alia sint judiciales in genere et alia
 conventionales — Conventionales
 sunt h. q. neque ex jurisdicti-
 one, neque officio judicis veniunt,
 quod a partibus ex conventionione
 interponunt et tot sunt eamem
 species, quod sunt contra suum
 genera, uti in Instituta, tot deniq;.

Quot sunt rerum negotia —

33

Judiciales sunt, quae negotij alicujus cau-

sa formandi causa interponi juben-

tur a Magistratu — Et haec aliquan-

do interponi jumentur in judicio

aliquando extra judicium et idcirco

subdistinguntur in judiciales in specie,

Seu Strictè sumptas et in praetorias —

Judiciales Strictè, seu in specie,

sumptas dicuntur illae, quae ex mero seu

solo judicij officio interponi jumentur —

Haec est quae a Praetore quidem n'ant

quae Praetore, sed qui Praetore in-

terponi jumentur, quatenus de-

nique Praetor officium ^{Judicis} suum ex-

erceat, ut si eorum Judex a Praetore

latus interponi juberet. Exemplum

Ejus est v^o imò cautio de dolo malo
ab futuro v^o quod Reus rem in judici-
um deductam, si velit minuire, cor-
rumpere, aut alia destruere - ratio
Cautio de servo fugitivo persequendo
et eo restituendo, si inventus fuerit

34
+

Protonis dicant, quod a mero seu a solo
Protonis nobili officio interponi juben-
tur: hoc est, quod a Protonis quod Pro-
tonis interponi jumentur si vero quod
Judice - Nec a Judice per Protonem
dato - Et hoc solent emitti super re
non dum in judicium deducta - Et
talis cautio est v^o imò cautio damni
inferti, seu ejus, quod quidem non
dum datum est, sed quod futurum
timebatur v^o si quare vicini ventum

Faciat - & si eadē Viui ruinam
minentur, unde nobis periculum
imminet; tunc talis Viuius potest
cogi tali casu ad cautionem
damni infecti prostandam - Talis
Cautio, in e' cautio Legatorum nomi-
ne facta, quae vocat' cautio legato-
rum servandorum causā, ut de-
nique legata, salva maneant lega-
toris - Ad has cautiones in refe-
rentur cautiones Adilitis, quas
Adiles ratione vitij rerum venalium
interponi jubebant ut ut rem emp-
tam habere liceat - & ut mancipi-
um emptum saluam sit, uti v'g ē
Stipulatio simple, duplex in casum
evictionis -

35. Hic agit de cautionibus communibus,
Hic autem si hoc sensu dicuntur commu-
=nes, quasi simul essent praetoriae et
Judiciales, quia cum partes iudicij,
quae iudicij et Magistratû, quae Ma-
gistratû sint distinctae, sic in debent
esse distinctae cautiones, quae ab illo, sub
hac reduplicatione interponi juben-
tur — Sed hoc sensu dicuntur com-
=munes, quia quandoque interponen-
tur a Praetore, id Praetore, aut in
ab Aedili — Quandoque vero a Prae-
tore ut iudice, uti est stipulatio, rem
periculi salvam fore — Stipulatio
de rato ab

36. Hic iterum dividuntur Praetoriae
Stipulationes, quod alibi sunt

Judiciales — Aliis (cautionales — Aliis
Communes — Judiciales aut hinc non
dicuntur a Judge, uti priores, sed
a Judicio: Quod denique Judicij fir-
mandi causā a Probatore interponi
jubentur, uti v.g. e' cautio Judicatum
Solvi — Rem saltem haberi — Commu-
nes sunt, quos partim ideo faciunt, ut
Judicium reddat firmius — partim
in ideo, ut sententia suam habeat
effectum, uti v.g. e' cautio Judicio
Secti — Cautionales dicuntur, quos
v. ideo interponuntur v. ut velut
actio novetur — v. ut nova actio indu-
catur — Hinc hoc sensu omnes cau-
tiones dici possunt cautionales —

37

+ aut scilicet
professionem

Hic iterum stipulatio a materia duri-
ditur, quod alia sit dandi, id est domi-
nium^t transferendi - Alia facienda, v.
domum edificandi aut monumentum,
fabricam, v. sepulchrum apudendere -

38

Hic iterum stipulatio a qualitate ma-
teris desumitur et dividitur quod alia sit,
qua certum petitur - Alia, qua incertum
quid petitur - Certum dicitur: de quo ab
initio constat, quid, quale, quantum. Vg.
100 aureos dare, Stichum dare et
Incertum dicitur: de quo ab initio non con-
stat, quid, quale, quantum, v. hominem
dare, fundum s. si designando qua-
-lem: / dare - aut factum aliquod po-
-nere - Alia iterum expossibilibus v. io
dare - Alia impossibilibus v. per ^{agere} ~~agere~~
volare,

Alia honesta v. i. e. peragnum -
Alia turpis: v. i. e. agere hystrionem -
Alia pura v. i. e. dare - Alia in diem
v. i. e. ad pascha i. e. dare - Alia conditio -
nota, v. i. e. Deum dare, si navis ex Africa
venit /: Quid sit conditio, sicut ali-
unde - Quin stipulatio recipiat con-
ditionem n. e. dubium, quia n. e. ac-
tus legitimus: / - Alia e. affirmativa
v. i. e. dare facere - Alia negativa v. i. e.
dare n. facere - Alia e. simplex, id e.
nec copulativa, nec disjunctiva v. i. e.
dare servum - Alia e. copulativa v. i. e.
dare Titium et Pamphilum - Alia
disjunctiva v. i. e. dare Titium aut
Pamphilum -
Hic iterum ponit nova Stipulationes

divisio, quæ dicitur esse propria Quod
denique alia sit dividua seu divisibilis,
quæ potest dividi — Alia individua seu
indivisibilis, quæ non potest dividi — Oportet
scire hujus divisionis Notandum est,
quod alius sit dividua seu divisibilis,
et aliud divisa, quia primum denotat
potentiam, alterum autem denotat ac-
tum Item quod alius sit individua,
seu indivisibilis, et aliud indivisa, et
eadem ratione, quia primum plane ne-
gat potentiam, alterum autem tamen negat
actum —

40 Dividua dicitur: Quæ pro parte potest pro-
stari, et pro tota parte liberationem,
ut sit in Summis, v. ex eo dando 5
Item in Seno in Specie promisso ab
Item in fundo in Specie promisso

Et haec divisio est in favorem heredum
promittentis inducta, ut se possint libe-
rare Solvendo pro rata juxta legem
tabulæ —

Ita dicitur: Quod si tui in dando, sed ⁴²
in faciendo Stipulatio alia sit divi-
dua, et alia individua — Exemplum
ubi in dando est individua, est in ho-
mine in genere debita — Exemplum
ubi in faciendo est individua est v.g. in
cognato, qui pro parte constitutus
est pro liberationem — Sicut est in usu,
qui non est dividuus — Ad finem dicitur:
Quod dicta de obligatione dandi ho-
minem in specie dividua, non sint
intelligenda de divisione naturali
Sed physica v.g. hominem scindere,

sed de civili, seu de tali, quæ fit in intel-
lectu, hoc est quiddam unum suam par-
tem servi cedit pro rata; quæ unum ser-
vum possit à pluribus uni deberi, sic in-
potest à pluribus eidem solvi pro rata
42 Stipulatio individua dandi, dicitur hæc,
quæ pro parte proficit, si parit liberatio-
nem, uti v.g. est servitus & servus in genere
promissus; Quod fit tunc, quando vel
proportio est impossibilis, & quando cor-
rumpit stipulationem, et tollit impe-
dimentum obligationis et fidei, quando
denique res promissa si servatur, & si
eo modo servatur, quo expressè & tacite
de eâ conventum est, uti v.g. est servitus
juridicalis; ubi nec in intellectu admit-
tatur divisio, quia pars ibi non dividitur.
: hinc

Sanit de itinere -

43

Stipulatio indivisa faciendi dicitur
hæc, quando promissio recipitur im-
pleta, nisi totem id, quod promissum
est ponatur, uti fit in patientia servitu-
tis predialis - v. in facitione certorum
genis v. in struenda fabrica, quæ si
potest dici peracta: scilicet quod obli-
gationem: nisi tota struatur, quia
quavis pars ejus sit dividuum, obli-
gatio tamen est indivisa - Idem est si li-
beras promissa pro parte prestetur,
tunc hoc in se ponit liberationem, quia
nemo potest esse pro parte liber et pro
parte servus -

44

Ita dicitur: Quod in sensu aliquas stipula-
tiones, quæ quidem in se sunt dividuæ,

Solutione solutionis tri habentur prout
individuis, ubi sit Summa ab
uno debita, ubi Creditor si tenetur re-
solvere partem, quia partialis solutio mal-
ta pars incommoda. Et hoc tri alijs vo-
catur in congruitas. Idem est, si pro solutio
partis si inducat liberationem, et hoc vo-
catur individuitas, ubi denique nec pro
parte prout liberatio, nisi pars sit soluta
et acceptata v.g. si quis promittat fundum
v. loco ejus 100, tunc pro solutio fundi partem
tri tenet dare 100, quia ita se conjunctus
obligasse.

46^a Item Quoniam: An stipulatio rem traditi v. res-
titui sit divisa v. individua? Et ali-
qui dicunt illam esse individuan,
alij divisa. Melius est si dixerimus

distingvere, Quod in regula fit ~~dividendum~~
 v. g. ratione rei dividuum v. solutionis v. ob-
 ligationis v. g. fundum tradi, ratione rei
 vero per se indivisum e. indivisum, ubi
 v. g. fit in servitute prediali prostanda
 v. g. in servitute itineris v. actus. Hinc
 primo casu heredes stipulantibus liberantur
 solvendo pro sua parte, altero casu am-
 quisque tenetur in solidum. —

Diximus: Quod stipulatio tradi sit divi- 46
 :dua. Contra hoc obijit d. l. qz h. tit
 ubi dicitur: Si quis promiserit fundum tra-
 :di s. v. insulam fabricari, aut simile
 quid, quod hominem divisione corrumpat
 Stipulatio non e. verum, quod stipulatio
 fundum tradi sit dividua. Q. dist.
 corruptus Stipulatio in regula non
 Casu legis e. Casus legis erat, ubi

Rogatus promissit, quod in hocedum
quisque debeat esse in solidum obliga-
tus - Et ratio ~~addita~~ quia hoc exem-
plum debet convenire cum alijs exem-
plis, quae ita ponuntur, quorum quaedam
sunt dividua, quaedam individua. Et
ratio ratio est, quia Justinianus in ista
lege prius proposuit regulam Stipula-
tionum in dividuarum, quod denique
pro parte proposita si parant libertati-
nem; Et postea subiunxit quodam ex-
empla dividuarum, quae haec exempla
sunt accipienda accommodata. - Et quia
Stipulatio fundum tradi in regula
sit dividua, hoc probatur per l. 86
§ penult de legat. 1. et l. 3 § 3 supra
commodati, ubi dicitur, quod si fundus

Plures heredes unius promissoris fundum
tradi, quod heres satisfaciat tradendo
fundum pro sua rata, manente reli-
:quarum portionum obligatione penes
coherederos heredes pro rata p^o - Idem e'
de obligatione restitui -

Hic Ludov. An poena Stipulationi adje- 449
:ta sit dividua v individua? Et quin
ex parte promittentis sit individua,
si e' dubium, quia se ita obligavit ff de
tm Ludov. An respectu heredum ejus
sit dividua v individua? Et dist^o

Si poena adjecta obligationi de se divi-
:dua, tunc in poena e' dividua v fun-
:dum tradi, et tunc contraveniens li-
:beratur - si tm pro parte persolvat
poenam - si am adjecta obligationi

de se indivisus, tunc e' indivisua v.g.
servitutem predialem tradi v. libertatem
prestari; hinc contraveniens tenetur
ad totam poenam. Et disparitas e', quia ibi
tunc peccatum e' pro parte, et sic tunc pro
parte prestanda e' poena, quia poena
debet esse commensurata delicto, hic autem
peccatum e' in totum, ergo poena debet
esse commensurata delicto - Quod probatur
per L. 4. h. 8. ubi Capus: Aliquis alium
promissit aliquid si fieri, sub poena si
contraventum fuerit, et dicitur: si vel
unicuique heres contraveniat, quem quilibet
vel heres teneatur ad poenam, quia
factum contravenientis habetur pro
facto reliquorum, ergo poena stimulatio-
num individuariam e' in individua

Respectu heredum — probat in per leg.
85 § 3 h. tit. ubi dicitur: Quod ex facto
unius heredis ex pluribus contra pro-
missionem individuum omnes here-
des teneantur; quia quamvis actus
tunc prohibeatur ab uno, censetur tunc
prohibitus ab omnibus, si si stipulan-
tis interfit — tunc talis creditor n. po-
test dici excessisse in exigenda poena
l. 3 h. tit. — Et alij coheredes contra
contravenientem debent agere acti-
one familiae erigunde, quia factum
unius n. debet omnibus esse damnosum.
Sub finem ponuntur Exempla, ubi poena
ad ius stipulationi dividuas vgl. de-
functus promittit sub poena, quod non
amplius agat, v. quod ratum habebit

Tunc unus haeres contraveniens tui te-
netur ad poenam pro rata, et si alij, quia
solus contravenisse censetur - diximus.
Quod si poena adjiciat promissioni de se
dividua, quod haeres promissionis tui tenetur
ad pro rata - Contra hoc obicitur,
l. 5^a § fin h. tit. ubi Cajus: Aliquis promi-
sit se soluturum certam pecuniam, cen-
ta die sub poena, et est mortuus, et dicitur
si si unus tui haeres si solvas, quod tui
possit peti tota poena, quamvis alij sol-
vant, atque pecunia est divisibilis, quod non
est verum, quod poena obligationi di-
vidua adjuncta, tui debeat sui pro ra-
ta & disto. si stipulantis interfit &
seu § N. - Et ratio est, quia partialis so-

Autio

Multa posse trahit incommoda, et po-
test quandoque respectu totius praesens cau-
:sare damnum — Quod in proba per

d legis spiritum fin h'tis ubi dicitur, Quod

Nec enim aliud in his stipulationibus sine
injuria stipulatoris committi potest.

hoc est, si stipulantis intersit ratioe par-
:tis n soluta agi, nihil esset solutum,
quod debeat ex integro servari indem-

:nis, qd est Textus expressus — Et h'c ficta
sunt de heredibus promissoris —

Hic jam sequitur de heredibus stipulan- 49

:tis: Casus. Aliquis sibi stipulatur ac-
:tum aut iter, u aliquid agere licere

uq s'ruere domum, et hoc stipulatur

pro se et pro heredibus, ~~et~~ ^{et} in casu con-
:tractantis adjuicis poenam, sive

Is sive heredes ejus impediuntur, et di-
citur, si v unus heres impediatur, quod
possit agere ad poenam in solidum, quia
ita conventum fuit - Et immo de rigore,
ni alij heredes videntur agere posse sal-
tem pro rata, quamvis illorum n̄ inter-
sit, ex ratione, quia n̄ nobis tm̄ ag- de
aequitate tm̄ possunt regelli, saltem in
casu, ubi illorum n̄ interest ex ratione,
quia bona fides n̄ patit, ut idem bis pe-
tatur - sed Objicij l. 38 § 1 q. h. t. l. l. b.
dicij; quod tunc liceat agere, sive her-
edum intersit sive n̄, qd̄ male diciunt,
quod n̄. Et de rigore (i. de aequitate) n̄
v̄ in casu, ubi ē dubium, an intersit,
transeat, si sit certum quod n̄ intersit
§: ubi h̄ic: / N. Et ratio ē, quia in re ver-

in e loco conjecturis —

50

Effectus Stipulationis est, quod exinde liceat
agere, v Statim, si est pura, v lapsa die, aut
eveniente conditione — si ex die v condi-
tione nata est agitur ante v conditione cer-
ti, si res promissa est certa est — v Actione
ex stipulatu, si res promissa sit incerta
juxta L. 95 h. tit. ubi dicitur: quod condic-
tio certi habeat locum in rebus certis;
actio ex stipulatu vero habeat locum in rebus
incertis —

Hic dicitur: Quod his actionibus non tenet liceat
agere ratione rei principalis promissa, sed
in ad poenam, si poena fuit adjecta, et
si promissioni fuit contrarium; Et
quidem ista poena committitur ipso die,
quo res prestata non est, dum prestari de-
beuit, et non admittit purgatio mora ex ratione

51

Quia die interpellat pro homine, hinc
si e' opus monitione - si aut die n' erat qd
posita, tunc opus e' monitione, sed si admi-
tatur purgatio moris -

52 Hic Quaerit: An promissor praese teneatur
prestare promissum, v' an se possit liberare
prestando interesse? Et si e' stipulatio
danti, tunc se n' potest liberare, ex raone,
quia aliud pro alio invito Creditori n'
obtruditur -

53 Sed Quaerit: An saltem in stipulatione sa-
ciendi se possit liberare prestando inter-
esse? Et aliqui dicunt, quod ita, ex raone,
quia nemo potest cogi ad factum, qd debet
se posse liberare prestando interesse - pro-
bati mi videntur per l. stipulationes 22 h.
ubi dicitur: Quod si factum promissum
n' servetur, quod possit dari interesse qd

Verius tñ ē / Cum Martino Velere Glossa-
lore Polono / quod n̄. Amo quia si in ob-
ligatione dandi aliquid pro alio invito cre-
ditori n̄ obtruditur, ita nec in obligatio-
ne facienti, quia n̄ ē commoda diffinitio-
is alij rāo - ratio quia interesse a facto est
distinctum - Item; quia nemo suo facto
se debet posse ab obligatione liberare, quam
semel incurrit - sed Obijciunt contra hoc
Lex 13 de re iudic: ubi dicitur: Quod promissum
est liberetur dando interesse, q̄ male dicitur
inimicis, quod n̄ - Et Amo dicto si pro sta-
tus facti ē facta impossibilitate / v.g. venden-
do rem, qui postea consecratur (C. scilicet N.
Et ratio si actor exigit interesse propter
moram debitoris (C. scilicet N. - ulterius
dicitur, quod in simulatione facienti bonum
ē,

Adjicere poenam, in casum, quo in tempore
promissio non ^{tunc} servanda, et tunc actor rele-
vatur ab onere probandi, et poena debetur,
sive ejus interfit, sive non, quia poena est loco
interesse - Et tali casu in actor potest eli-
gere poenam, si ipsi ita melius videtur, quia
huc favorem ejus respicit - Ulterioris dicitur
quod propter moram debitoris ante litem
non adimatur actori actio in factum ad
rem urgendam, et sibi faciendam, ne debi-
tor ex mora consequatur commodum -
Hinc promissor se adhuc liberare potest pro-
stando factum - Quod probat per l. 846
h. 1: ubi dicitur: Quod promissor se tam diu
possit liberare prostando factum: et igitur
non teneatur solvere interesse, quamvis sit
in mora: donec se secum contulerit,

gō postea n̄ potest - Inde sequit̄, quod per
solam moram obligatio faciendi n̄ trans-
ferat̄ in interesse, aliq̄ debitor post moram
promissi ad illud obligaretur - Et ratio est,
quia Jus creditori quod illi ei invito n̄ ē
auferendum -

Hic dicit̄: Quod actio ex Stipulatione n̄ t̄m 54
queratur ipsi Stipulanti, sed in ejus heredi;
Et vice versa n̄ t̄m ipse promissor obligatur,
sed in ejus heres, ex regula: n̄ nobis t̄m, sed et
heredibus nostris contrahimus - Et hoc hodie
indistincte n̄ valet et procedit sive sit ob-
ligatio faciendi, sive dandi - Olim aut̄
obligatio faciendi n̄ transibat ad heredem
promissoris - Hodie aut̄ transiit, quia hoc
Justinianus correxit in l. i. 3. Cod. de contrah.
et comit. stipulat. Et ratio erat, quia ista
obligatio censabatur esse personalis, et

Facti, ad quod alius cogi non poterat - Excipit
huius in hodie adhuc stipulatio personelissima,
quod si transit ad alium v.g. si Servus Sibi
Stipuletur iter, hoc si transit ad dominum
nec ad heredem, ex ratione, quia iter huius non
est iter alterius - Idem est, si quis consilium
elaborandum alteri pro honorario promittit
: Sibi hoc si non transit ad alium, ex eadem
ratione, quia est personelissimum -

58x Diximus: Quod stipulatio transeat ad heredem
tam active quam passive - Et hoc procedit,
sive quid sit promissum indivisuum v.g.
Servitus itineris, sive divisuum v.g. Sum-
ma, cum illa tri differentia, quod in sti-
pulatione divisiva heredes stipulantibus
veniunt pro rata - In ⁱⁿ divisivis autem tenet
in solidum -

Hic Dubij: An obligatio conditionalis 56
transit ad heredem stipulantem? et an ab
eo possit impleri in ordine ad rem promissam.
Sane consequendam? Et si e' casualis, tunc ^{et in auctoritate} ~~stet casualis~~
transit ad heredem si: et promittit, si na- ~~stet casualis~~
vis ex Asia venerit: Quod probatur per l.

78 h. tit: Ubi casus: filiusfamilis sibi fecit
aliquid stipulatus sub conditione casuali,
postea e' emancipatus, et postea conditio
evenit, et dicitur tunc actio quoniam patri.
Ex ratione: quia in stipulationibus attenditur
hoc opus, quo stipulatio e' inita, et spes
conditionis eveniurus transit ad patrem,
quod non debet transire ad heredem.
De mixta et de potestativa e' dubium.
Sicque quia hoc requirit factum stipu-
lantem, quod videtur non transire ad heredem.

2do: quia quamvis pater cum filio similiter
civiliter habeatur pro eadem persona, na-
turaliter tñ sunt reversè distincti, gò fac-
tum patris n̄ potest supplere filius, et vice-
:sim - Quod n̄ probari videtur per l. 30 de
soluf. ubi dicit: quod talis conditio desi-
deret specificum implementum, gò n̄ pos-
test impleri per alium - Verius tñ ē quod
transeat - Quod probat tñ per § 4um
Institue h. t. ubi indistinctè dicit: quod
in spe conditionis eventus transeat ad
heredem, gò est - probat aut per d. l. v.
teris Cod. d. tñ ubi dicit: Quod irregulare
qualiter stipulatio transeat ad heredem,
gò est ista - Exius tñ; Nisi alia sit mens
promittentis, ut si tu /: et si alius /: capito-
:lium ascenderit, quia n̄ censet, se aliter

~~ne bonis conjecturis~~ Velle obligare —

Exijis reto: Nisi factum sit personalissime
vg elaborare consilium, quia e electa per.
: Sone indubia —

57
Hic Quis: Quomodo probet stipulatio? R
Varia vg per testes per scripturam et
Sed Quis: An presumatur processisse in-
:terrogatio - si in scriptura fiat tui mentio
promissionis, si vero interrogationis? R
quod ita: Imo quia e solemnitas intrinseca,
quo presumis - reto quia Interrogatio e
de forma stipulationis, forma aut presumis
adfringere qd - Admittitur tui probatio in
contrarium quia huc tui e presumptio fu-
:ris - si testes aut istud contrarium probari
directe, quia negativis si stat probatio, qd
tui indirecte vg quod promittens in hoc loco

/: Duo fertur promississe: / plane si fuerit, v
quod eo tempore si fuerit ibi - v in per os
tensionem falsae scripturae - uterque dicit
ut stipulatio habeat effectum, quod debe
at esse utiliter inita - Hinc si inutiliter
ineatur, tunc si habet effectum - Potest aut
esse inutilis v omnino v per exceptionem, v si
Subsit dolus v metus; tibi quidem stricto iure
datur actio, sed inde in datur exceptio doli -

58

Hic dicit: Quod Stipulatio omnino inutiliter
contrahitur. Primo propter defectum
formae Verborum, hoc est si inquit Stipulatur
Et ratio est, quia deficiente forma deficit
actus -

59

Ido propter defectum consensu - Hinc fuit
opus nullo modo potest Stipulari, quia caret
consensu - Item procligis declaratur per

Stipulatus passivè stipulari n̄ potest, activè
verò potest, quia habet consensum, et po-
test suam conditionem facere meliorem,
n̄ verò de leniorem - Ulpianus dicit: Quod
in stipulatione sit nulla, si interveniat error
circa rem, seu in ipso corpore v.g. si inter-
rogans sentiat de servo Stichus et alter
sentiat de Pamphilo - si autem error sit
circa qualitatem, tunc non vitatur Stipula-
tio, v.g. si quis sibi stipuletur aliquam
rem, quam credit esse auream, quæ tamen
est ærea, tunc tamen res ærea debetur. Et
hoc quidem in stipulationibus procedit,
seu in contractu emptionis - Dis-
paritas est, quia in emptione datur preti-
um, cui proportionaliter debet esse valor
rei, in stipulatione autem nihil daturgo -

60

3to cessat stipulatio ratione materie,
si tale quid promittatur, quod n̄ potest ca-
dere in obligationem, uti v^o sunt res sac-

; res —

61

4to cessat stipulatio ratione contrahen-
tium, v^o si pater quid stipuletur a filio seu
v^o vicissim, v^o Dominus a seruo aut vicissim
Et hoc ideo, quia habentur civiliter pro ea-
dem persona, et sic sibi civiliter obligari
n̄ possunt, naturaliter aut sibi possunt
obligari, quia naturaliter sunt distin-
ctæ persone —

62

5to potest esse nulla ratio adjectorum
v^o si impossibile quid promittatur v^o:
Hypocentaureus, chimera, v^o senus mortu-
us — v^o si turpe quid promittatur v^o ac-
citere — sed obijciat: In Testamentis

Conditio impossibilis habetur pro n̄ ad-
jecta, q̄ et h̄c. Et disparitas ē, quia in tes-
tamento t̄m̄ ē unus, qui n̄ presumitur
velle ludere, sed actum firmum facere,
et ideo per errorem censetur i talig con-
ditio irrogasse. In contractu am̄ sunt
duo q̄ —

63
Viximus: Quod Conditio impossibilis vitiet
Stipulationem. Hoc am̄ intelligitur,
si talis conditio in stipulatione adiciatur
affirmative. Hinc secus ē, si adiciatur
negative. Supposito quod sit impossi-
bilis natura v̄ facto, v̄ si delicto Caelum
n̄ tetigerit, promittigne, tunc em̄ Stipu-
latio valet. Et ratio ē, quia uisus affir-
matio ē impossibilis, ejus negatio n̄ ē
necessaria. Ulterius deest: Quod si sit

Conditio talis, quæ est certæ existentiæ, quod
actum faciat parum, v.g. si sol oriatur,
quia non potest non oriri. — Dixerimus: quod si con-
ditio impossibilis negativè adiciatur, quod
stipulatio sit nulla. — Hoc autem intelligitur
si sit impossibilis naturæ & facto. — Si autem
sit impossibilis lege, & contra bonos mores,
tunc tamen nulla erit stipulatio, v.g. si non occi-
dero, quia non intuitio pecuniarum, sed amor
virtutis à malo est abstinendum. — Hinc
si quid tali casu sit solutum, tunc id non
potest condici conditionem ob turpem
causam, quia turpis est pro scelere non vin-
cipere mercedem pacisci, aut pactam
accipere & retinere. —

64
Cui stipulatio non potest esse nulla ratione
eorum, quibus per stipulationem (quod)

Quisq, aut quorum factum v. datio ver.
Satur, hoc e, quod alteri si liceat per sti-
pulationem querere, quia quisque sibi
et si alteri debet stipulari. Vice versa
si alius pro alio respondere si potest,
v. promitto, quod Titius dabit v. faciet.
Et ratio e, quia hoc si e promittentis po-
testate, et tali casu nec iste Stip. obligatur
ne ei deterior conditio sine suo facto
inferatur: nec si ipse promittens, quia
in suam, sed alienam factum promissit.
Itaque nec curare tenetur, ut res fiat, quia
hoc si fuit promissum.
Si autem fuit promissum ^{ut} se veratierum,
ut alter deb. v. faciat, tunc tenetur cu-
rare, aliter ipse tenetur ad talem rem

Prostandam, v. saltem ad, quod inter-
est, v. promittit, ne efficere, ut Titius deb. 10
promitto, - Et hoc procedit, nisi omnem
diligentiam adhibeat, si tui alter facere
nolit, quia tunc factum suum simul
promisit, et sic censetur promittere
cum effectu - Quod probat per L. fin. §. fin.
de rebus creditis: ubi dicitur: Quod si quis pro-
misit, se vencturum, alterum dare ei,
quod vel debeat efficere, ut illis deb. vel
ipse eos debeat dare, qd. e. Textus expreſſus

66 Casus: Unum secundo promittit, quod
ei tertius debet v. faciet, et in casu §. Quod
ut n. faciet: si se obligat ad poenam, et
tunc, an teneatur ad poenam? P.
Aliqui dicunt, quod non juxta Cas. 39

Juxta Cap. 39 de sponsal. uti sequetur

Anno quia ista poena censetur esse adje-
cta rei impossibili, atqui gō: rito quia ta-
lis nō tenet ad principale, gō nec accessoriū

L. 69 h. tit. - Venit ē tñ quod ita, quod
probat Anno per d. l. 38 § al si quis velit.
Ubi dicitur: Quod quamvis inutiliter promit-
tatur factum alienum, quod tñ pro-
mittens teneat ad poenam, ad quam se ob-
ligavit gō ē Textus expressus. Et ratio ad-
ducitur, quia quamvis sit vitium in re
principali, nō ē tñ vitium in poena -

probat m per L. 26 Cor. de fidejuss. Ubi
dicitur: quod si quis promittat se alium
sistere sub poena, et si eum nō sistat, quod
teneatur ad poenam, quamvis nō sit in
culpa, gō ē Textus expressus. Idem obijciat
d. Cap. 69: ubi dicitur, quod si quis

ni siglat hominem, quem se staburum
promisit sub penna, quod n̄ tenetur ad p̄
nam qđ male diximus, quod ita & dist
in casu scituli, si iste homo sigtendus
fuit p̄vix mortuus C. Secus M. —

64

Hic regetur: Quod alteri principaliter non
stipulari liceat, ex ratione, quia stipulatio
ides e' inventa, ut quisque sibi, quod suū
intereſt, stipuletur alteri autem quod
trā n̄ intereſt, qđ — si autē iste & tunc
te habeat per modum adjecti, tunc vale
bit stipulatio v.g. mihi & Titio dare pro
mille eb. imo quia censetur esse ſim
plex stipulatio. rto quia ista stipula
tio principaliter dirigitur ad perso
nam stipulantem, qđ — Istio quia si

diceretur inutilis, tunc tñ ratione istius
tertij e inutilis scilicet quoad obliga-
tionem ei solvendi, n̄ am̄ ratione ipsius sti-
pulantij, n̄ e tñ inutiliter adjectus iste
stipulatus, quia quamvis promittens ei n̄ obligetur,
potest tñ ei promittens solvere, et m̄ libera-
bitur, sed stipulatus id debet redire stipulanti.

Ex cūq̄ hñ, uti ei n̄ potest solvere. Anno si sti-
pulans jam sibi cum promittente libem
contestatus — Ex cūq̄ isto: Nisi iste adjectus
mutet statum, v.g. si retrahatur in servitu-
tem, quia conjetur esse alia persona, et
quia tacitum istud Mandatum censet
per hoc testare, sed hñ iste adjectus ul-
timo loco poni —

Itē dicitur: Quod stipulatio copulativa
s: v.g. mihi et Titio 100 dari sponte, / tñ
ex parte stipulantij valeat, n̄ verò

Ex parte alterius, quia e dividua, et quia
utile per inutile n̄ debet vitari — Itaque ex
parte extranei e inutilis, quia alteri per al-
terum n̄ quavis actio —

By

Hic dicitur: quod ex stipulatione alteri dari,
nec civilis, nec naturalis obligatio nascitur.

Et ratio e, quia stipulatio e contractus, con-
tractus autem respicit consensum duorum,
hic autem n̄ esset consensus istius stipulantis —

Excipitur Nisi forte talis stipulatio postea ab
isto stipulante acceptetur, tunc quidem poterit
agere, sed primo a tempore acceptationis

: n̄, argumento legis de donat. ubi dicitur
: citur: Quod donatio absenti facta n̄ va-

: leat, nisi a die acceptationis, go et talis
stipulatio — Et hoc in Jure Canonico

procedit, ex regula: Sacri Canones n̄ de-
nuntiant sequi leges civiles, ubi e —

Diximus: Quod Stipulatio alteri dari va- 70
leat. Et hoc in regula - sunt tri' abinde
aliqui Casus excepti - 1° si facta sibi,
quæ in interpretatione Juris habetur pro ea-
dem persona cum stipulante, Et quidem,
v. ratione potestatis dominice v. si servus
aliquid stipuletur domino - v. ratione pa-
tris potestatis v. si filiusfam. patri ali-
quid stipuletur aut vicissim ex dicta
ratione. Dixi: filiusfam. Hinc in eman-
cipato id non procedit, quia non est in patria
potestate - Valet in stipulatio 3ta facta
ratione successionis v. si quis suo heredi
aliquid stipuletur, quia non habentur
pro eadem persona -

Hic Quoriam: An Notarius possit alteri stipu- 71
lari? Et aliqui dicunt, quod ita, ex ra-
tione, quia censetur esse quasi servus pub-
licus.

Sal hoc tui procedebat olim — Hinc
am nō procedit ex ratione, quia Notarij
nō ideo dicebatur Servus publicus, quod publi-
cū omnibz serviat; sed ideo, quia olim
reverā Servi ad tale munus adhibebantur
donec tandem Arcadius et Honorius sta-
tuerunt, ut nō amplius Servi, sed liberi
homines a hoc ordinarentur — Hinc
hoc ideo nō obtinet, ex ratione, quia ho-
stie Notarij sunt liberi homines — Ex-
cipiū tui: Nisi consuetudo aliud habere,
ubi insuper iste alter debet esse pro-
sens. Hinc abgenti facta stipulatio nō
valeret — Nisi forte postea acceptaret
ex ratione, quia invito nō datur bene-
ficiū —

72 Hic Iusuf. An valeat Stipulatio prius
causa facta ante acceptationem?

Quod ita Argumento L. Cajus & hinc
Solut. matrim. ubi Cajus: avus mater-
nus stipulatus est in casum Soluti matri-
monij dotem rediti negiti v. sibi; et dicitur,
quod alia talis stipulatio / ubi nomen
tertij proponitur: / non valet; hic tri va-
let, et hoc favore dotis, q. in in nostro
casu valet favore pro causa, quia non
est minor favor Ecclesie quam dotis —
Hic iterum ponitur alter casus excep- 75
tus, ubi stipulatio alteri dari valet si
interfuit stipulanti alteri dari v. fieri
v. suo Procuratori, v. suo Creditori —
Item si Tutor, qui cessit administrabi-
onem Con Tutori, stipuletur Salvam
rem pupilli fore, tunc non valet stipula-
tio, quia non ejus interfuit —

diximus: Quod stipulatio alteri facta
 valeat, si illius interest, hic dicitur
 Quando ejus debeat interesse? An ab in-
 itio, v an sufficiens ex post facto? & Alii
 dicunt, quod sufficiens ejus interesse ex
 post facto, sed sine Textu — Hinc verum est
 quod debeat ejus Interesse tempore sti-
 pulationis, alias stipulatio non valebit.
 Quod probatur per d. & alteri 19. In p. 1.
de inutil. stipulat. Ubi dicitur: Quod sti-
 pulatio alteri dari v fieri valeat, cum
 stipulantis interest, quod debeat ejus, aut
 interesse — probatur in per l. 1. & h. tit.
 Ubi dicitur: Quod in stipulationibus in-
 spectiendum sit tempus profectus. Co-
 ras e, quia quod ab initio non valet, et
 probatur in ex eo, quia in d. & alteri di-
 citur.

Quod stipulans nihil agat, si eius n
interfit, qd debet actu eius interesse
probat in per l. 139 § 6 h. t. b. ubi
dicit, quod talis stipulatio sit habenda
pro pura, atque stipulationes pure
judicant ratum tempus profecto qd de-
bet actu eius interesse —

Hic ponit 3 tunc Casus exceptus, ubi si. 75
stipulatio alteri dari valet, quamvis
n interfit, si adiungatur poena, qua
mi debetur, quamvis eius n interfit, et
hoc si conventionis — Et talis poena
n habetur pro accessoria, sed habet
se principaliter si nova conventionis:
sic solet dici: poena e in obligatione,
facium v. datus e in intentione —
Hoc tri intelligis: si ista poena adiungas

Rei honesto, seu si est rei turpis u. im-
possibili adiceretur, ut si non occideret,
si non volaveret, tunc enim non valeret, quia
impossibilitatem nulla est obligatio —

96

Hic dicitur: Quod si stipulationi s. alteri
dari: addas Juramentum, quod sit ser-
vandum — Quod probatur per Cap. 6. x. de
jur. jur. ubi dicitur, quod Juramentum
sit servandum, quoties servari potest,
atque igitur —

97

Hic vult Boetius dicere: quod dicta
de stipulationibus s. tum in Codice, tum
in Digestis: hodie non multum frequen-
tentur, quia hodie non ex nullo pacto
datur actio — De iur. iur. Quare?
Et aliqui dicunt ideo, quia Pontifex
dicitur, pacta esse servanda, sed exinde

si sequitur, quod inde debetur Actio —
Hinc potius dicendum est, quod valet vi
consuetudinis — v. in ex interpretatione
prudendum. v. quia grave esse videtur,
ut pactiones nullae sint roboris —
Hinc in Jure Bohemico ex promisso
datur Actio § 7. R. § 28. § 40. et § 41.
Firmior tamen est promissio per stipulatio-
nem, prociue si fiat manu stipata,
Sicuti Dr. Gaud. Schlögl, quia censetur
esse deliberatio

Tibulus 2tus

De duobus Rebus constituendis

Connexio: Egrinus de uno stipulante,
v. uno promittente, sequitur de pluribus
stipulantibus et rem promittente, et v.
missim

hic dicitur: Quod subinde contingat plu-
res uni obligari, qui vocantur correi
promittendi, seu correi debendi, et sub-
inde in unus pluribus obligas, et hinc
vocantur correi stipulandi, seu creden-
di. Debet autem id fieri voluntate et fac-
to contrahentium, alias non dicerentur
correi, ut si duo contrahentes sibi forte
centum servitutem itineris. Correi autem
hic dicuntur a reatu, sed a re, quam si-
mul debent, et quae ipsi simul debentur.
Quod autem de talibus correis separatum
agatur, Ratio est, quia singulares quae-
dam sunt huius obligationis, et stipu-
lationis effectus. Ut autem correi dica-
tur, debent eandem rem, et eandem
pecuniam promississe. Idem est de

De Correis Stygularum, quibus in eadem
raro v. pecunia debet esse promissa —

Hic dicitur: quod obligatio Correalis nō
per stipulationem possit fieri, sed
per alios Contractus v. per emptionem,
venditionem, locationem conductionem,
depositum, commodatum — Potestimo id
in testamento fieri v. si eadem res
pluribus legatur, v. si a pluribus uni legatur
L. 8 § 2 de legat. i. L. 16 de legat. 2. —

Hic ponitur Modus seu formula Reorum
credenti, v. si ^{et} Petrus et Paulus querat
ex Titio: fundum Tusculanum dabis?
Et si in continenti Releat, dabo. si
autem Separatim cuique post suam inter-
rogationem respondeat dabo, debo
tunc erit duplex obligatio —

Formula Reorum debentur e, si duo ab
uno interrogentur et respondeant congruē
v. simul in plurali - v. quisque in singu-
lari, v. promittimus, dabimus, v. promit-
to dabo, promitto debo -

4 Hic dicitur talis obligatio contrahatur, quod
Simō debeat esse eadem res, quae petitur
v. promittitur, et in debet adhiberi debita
forma, et tunc erit una obligatio - ut

opus ē, ut res debeat ex eadem causa seu
Título - Hinc si unus Petro tenetur 100

ex mutuo, et Paulus eidem 100 ex emp-
to, tunc si sunt correi ~~debeti~~, quam-

vis ut in stipulationem deducatur, et
ratione, quia ex diverso Título sunt ob-

ligati - Ita in requirit, ut eodem
modo obligent. Hinc diversitas ¹prof-
tationis

nō facit esse correos, v.g. si unus ad iussam
Lulam, et alter ad levem — Et ratio est,
quia nō possunt reduci ad paritatem,
ut amī uno die, v. uno tempore, v. pure
se deburos promittant, hoc nō requiritur,
quia quamvis unus promittat pure,
et alter sub conditione, v. ex die, tunc
tñ possunt reduci ad paritatem, et
sic tñ possunt vocari correi — Idem ē,
si unus alio, et alter alio loco promit-
tat, ex eadem ratione — Ad finem
Numeri dicit Auctor, quod talis obli-
gatio nō contrahatur, nisi promitten-
tes expresse dicant: Quod quisque
nō velit in solidum esse obligatus
juxta Novel. 99 ubi illos speciem dicit
Ne quis ultra intentionem suam
obligetur

5

Effectus Correorum debendi est, quod
Singuli in solidum obligentur — Et
Effectus Correorum credendi est, quod sin-
guli in solidum debeant — Hinc Cre-
ditor potest petere a quo vult, et conuen-
tuy si potuit exigere saltem olim
et l. ii h. tit. —

6

Itine Iurisy: An saltem hodie tales Cor-
rei habeant beneficium divisionis?
Et quod ita, si si de rigore, saltem de
quæstione præta Novel. 99 ubi dicitur,
quod isti habeant beneficium divi-
sionis, qui vice mutuâ fidejusserunt,
aliqui qd De rigore tñ s. l. dicitur
deligari, quia Novella loquitur de fide-
jussoribus, qd n. e. extendenda ad alios

7

Itic dicit: Quod si unus correorum sol-

Quod in respectu alterius debitum cas-
setur ex ratione, quia tui regnum debes,
bona fides aui n. patitur, ut idem bis
solvatur — Et hoc procedit in fili per
acceptilationem, quia acceptilatio habet vim
solutionis — Imo et per sententiam pro
uno coram debendi labam tollit obliga-
tio. N si pronuncietur, quod n. valuerit
contractus, quia hoc omnes tangit —
Sedis esset, si tui pronuncietur pro eo
ideo quia fuit per pactum absolute,
quia pactum e personale — Imo uno
jurante in alter liberatur, quia cen-
setur esse transactum —

Hic dicit, Quod ad tollendam hanc ob-
ligationem n. requiratur utriusque cre-
ditoris consensus, sed sufficit in unum tui

Et ratio est quia tunc est una obligatio, et
quidem cuiusque in solidum quesita. ^{gō}
Hic Inquiri. An Novatio per unum Credi-
torem facta obligat alteri? v.g. si Correu-
credendi aut correum debendi dicat,
quod teneris ex Stipulatione, v.g. ne teneris
tandem ex mutuo? Et quod ita ex ratio-
ne: quia per Novationem tollitur
prior obligatio, ^{gō} inde omnis liberatio
probat in a pari: quia per litis contes-
tationem erigitur debitori electio solven-
di, ^{gō} ut multo magis debeat fieri per
Novationem. Et ratio est, quia nova obli-
gatio non concernit utrumque Credi-
torem, sed solum novantem ^{gō}.
Sed Obijciunt contra hoc l. 27 de pact. libi-
dij: Quod per novationem unus al-

- teni

n^o prejudicetur, q^o male diximus, quod
ita & dist^o. si debitor per unum credi-
torem tm absolvatur per pactum de
n^o petendo. C. Si per stipulationem N.
Hinc potest negari, quod in casu legis
fuerit novatio —

Casus: Creditor ab uno reorum debent¹⁰
di petis, sed ille ei n^o solvit, et ducis,
an possit petere ab altero et ad eum re-
currere? & quod ita, quia per peti-
tionem n^o tollit debitum, sed primo per
solutionem, atq^{ue} u^o — sed Obicitur
si unus stipulantium ^{cum} debitore ~~et~~ libem
contestetur, tunc erigitur ei electio
solventi q^o m^o per inscriptionem debet
alter eorum debenti liberari? &
Disparitas est: quia per litis contestationem

Inducit quasi contractus, si vero per mo-
nitionem, qd — Et ratio quod hoc utrumq;
tendat in commodum ipsius Creditoris,
sic ut possit variare, ibi aut ut debitor
ut debitor si possit alteri Solvere, Et
quia Actus si operatur ultra intentionem
agentium —

11

Causa: Creditor ab uno Corveorum de-
benti accipit partem, et Iuris an ad-
: huc possit ab eodem residuum petere?

Et quod ita: quia accipiendo partem
si censetur recepisse a residuo debito qd

ratio quia donatio si presumitur, hic aut
debet presumi, et quidem contra legem, qd

Ex eius tri: Nisi quoniam beneficium divi-
: sionis, tunc tunc quisque potest conveniri
pro rata, si quisque sit Solvens tempore

Oppositionis, et si postea fiat in solvendo,
tunc hoc non obstat, quia hoc capui imputa-
tatur —

12

Hic Quæritur: An mora et factum alterius
Reorum debendi noceat alteri, ut duo
mihi promittunt eos certa die. Immo
convenit et si dat, et Quæritur An alter
ob moram ejus teneatur ad usuras?
ut duo mihi promittunt Buegshalem
certa die, et unus illorum se obligat
ad poenam, si non dederit, et si dat, et d.
An illi noceat alteri? Et Auct. hoc dicit,
quod non ex ratione, quia iniquum est, ut
unius conditio per alterum fiat deterior.
L. 39 de negot. gest. et. L. 32 de usur. —
Hoc autem intelligitur de tali obligatione, quæ
est ultra rem promissam, quatenus denique

Egredis terminos promissionis: uti v.g. ⁱⁿ ~~usure~~ ^{usure} v. poena: Et ratio est, quia obligatio
communis facta alterius, altero invito nō de-
bet augeri — si autem nō egredietur termi-
nos obligationis, seu si de re promissa v.
ejus estimatione agatur, tunc ita v.g. duo
se obligarunt ad equum Bucephalum
certo die tradendum, et unus eorum com-
modat. 4to, et si vulgus uti perit, tunc ce-
diter estimationem equi potest petere:
a primo v. m. a. rito debitorum — Et ratio est
quia equum potuit petere a quocunque,
quod m. ejus estimationem potest petere
a quocunque — Et convento propter
infit injuria, quia convenitur ad id
quod se obligavit, et si ejus interest re-
turne commodati, tunc potest ^{habere} ~~habere~~

^{consortium}
Alterum regressum - Et sic intelligenda
est lex ex duobus pen. h. b. : quod dicit; quod
ei noceat scilicet quoad rem n. vero quoad
accessoria est -

13
Hic Quæritur: An solutio rem foreorum
credendi facta sit cum altero dividenda?
Et quod n. ex ratione, quia nihil est res
in solidum debebatur, et sic n. potest dici
soluta esse res communis sed propria -
Et hic est melior conditio preoccupantis -
Ulterioris dicitur: quod si unus foreorum de-
bet solvere solidum, quod solvens ni-
hilominus possit ab altero foreo rege-
tere. Ans. quia censetur solvisse propri-
um debitum. ut quia nullam contra
illam potest habere actionem, v. em de-
bet esse actio ~~communi~~ ^{commodati} v. negotiationem
gestorum

Mandati n, quia ei alter n mandavit
Negotiorum gestorum n, quia exigens non
gessit negotium alterius, sed suum gō — Et
hoc in regula — Casus tñ exceptus ē, ubi po-
test tali casu suum ab illis consequi et pro-
rata repetere, si nempe sint socij ex ratione,
quia in beneficiis et commodum et onus
commune, gō — rdo quia res communis
n debet uni soli sociorum esse onerata

Titulus 3us De stipulatione servorum

Connexio: Egrimus de stipulatione libero-
rum, sequit de stipulatione servorum
et diximus, quod n servi possint stipulari
Itine n sequit de stipulatione servorum

1 hic dicitur: Quod servi ex sua persona non
possint stipulari, quia stipulatio ē actus
civilis

Civilis, cujus servi sunt in eaq. aeq. - Ex
 persona dominorum tñ illius sunt ega-
 :cas et possunt stipulari et acquirunt domi-
 :nis quasi illorum Instrumenta - Et hoc
 procedit, si stipulatur in personam liber-
 :um promittit nē dare v. facere - si stipu-
 :latur sibi dari v. fieri, siue suo domino,
 siue in conseruo - Et hoc in in seruo alieno
 procedit, si bonā fide pro seruo possideat -
 Imō et in libero homine, si pro seruo bonā
 fide possideatur - Imō et in seruo ~~usq.~~
 fructuario, quatenus is ex re nostra v.
 ex operis suis acquirat - servus commu-
 :nis aut in regula utrique domino acqui-
 :rit pro rata portionis dominice : Et
 :cujus tñ, ubi tñ uni acquirat si ex re
 unius seu jussu unius stipulet - Et
 :cujus rō si nomine unius stipuletur

L. 5 h. tit. ubi ut ipsum dicitur - servus un-
versitatis eidem acquiritur - servus heredita-
rius acquirit hereditati jacenti, quae de-
functum representat - si servus domini
ab hoste capti aliquid stipuletur, et si do-
minus redeat, tunc ut acquiritur domino
jure possit dominus - si autem non redeat, tunc
acquiritur heredi, et hoc fictione legis Com-
: lio - Hoc autem intelligitur: si simpliciter
stipuletur - si autem stipuletur ipsi domino
tunc non valet stipulatio. Nam si dominus
apud hostem decedat, quia censetur sti-
pulatus fuisse ei, qui non erat in reman-
natura -

2 diximus: Quod domino per servum qua-
: ratum - Casus tri exigitur, ubi per ser-
: vum non queritur dominus si servus hereditarius
stipuletur talem rem, quae sine per-
: sona

Esse n̄ potest, uti v̄g ē usus fructus, tunc
tali stipulatio n̄ valet - legari tñ tali
servo usus fructus potest - Diffinitas ē
quia stipulationes iudicant r̄tum tem-
p̄is p̄sens, nec admittunt suspensio-
nem; legatum aut̄ admittit suspensio-
nem, quia p̄m̄o ab additione debet,
ubi heres poterit dare iustum - ibi aut̄
defunctus iustum dare n̄ potest, nec
heres, - Et servus sine iusto n̄ audeat
uti, frui, ḡo - Item si servus heredita-
rius a d̄o institueret heres -

Exijit uti factum, quo in servus non 3.
acquirit dominus, si in obligatione
aliquod factum versetur, v̄g si servus sibi
stipuletur ibi, tunc quidem ius domi-
ni quirit, sed exercitium sibi per servum.

Hinc dominus ipse per se v. per alium
potest ire, quia forte posset ire cum ma-
no famulatio - si autem servus in se dictu-
sit, tunc dominus potest agere, quia s. ut
dictum domino jam fuit ius quoslibet

LIBER 4thus

Titulus unus

De fidejussoribus et mani-
-pulatoribus

Connexio: Eginus de stipulationibus:
Quia autem fidejussio fit per stipulationem
nem hinc de illa —

Connexio ita: Quia Praetores obligan-
tiores in severitatem Creditoris solent

Firmari per Cautiones /: quæ fiunt per
pignora & per fidejussores: / hinc jam
sequi de fidejussoribus —

Cum aut^m post alium Contractum, sed post
Stipulationes agatur de fidejussione, rati-
o^o quia fidejussio fit per Stipulationem
Hic de finis fidejussio: Quod sit species Ver-
borum obligationis, quæ quis a Credito-
ris interrogationem, quod alius debet,
se solvendum promittit, Salvo manente
debito principali — Fidejussor est
is, qui alienam obligationem in se sus-
cipit, et sua fide esse jubet — Uterius
dicit: Quod olim fidejussio non valens,
nisi fieret per Stipulationem — Sed
si fieret per pactum, quia ex nudo pacto
non dabatur Actio — Hodie aut^m sicut
ex nudo pacto datur Actio, ita non

Fidejussio potest fieri per nudum pactum —

2

Fidejussio differt a Constituto : quia Constitutum fit per nudum pactum, facta mentione prioris debiti — fidejussio autem debuit fieri per stipulationem.

Differt ab expromissione : quia expromissor suscipit in se alienum debitum, assumpsit debitor principalis esse ; in fidejussione autem principalis adhuc manet obligatus —

Differt a Correo debentili, quia Correo se principaliter obligat, et quidem ad totum ; fidejussor autem tunc accessorie —

Differt a mandato : quia mandatum iniri potest iniri nudo pacto, fidejussio autem debebat fieri per stipulationem — Et in fidejussio mandato similis in

Quia mi in fidejussione continetur man-
datum — Differt mi a Sponsore, quia
Sponsor si petitus pro alio se offert. —
Rubrica habet duas partes scilicet de
fidejussoribus et mandatoribus — fidejus-
sor et mandator differunt, quia fide-
jussor debet esse praesens hinc mi aliter
vocat praes a praesentia, v. vas v. adpromis-
sor v. promissor — Mandator autem potest
esse absens — Item quia Mandatum
e contractus consensu initus, fidejus-
sio autem e contractus verbis initus —
Atque Quisquis Qui possit fidejubere? 3
Quilibet ille, qui se potest obligare —
Atque qui se obligare si potest ille mi si
potest fidejubere, ubi v. e. pignus, pignus,
seniorus, mente cogit et exequitur

Nisi adsit Tutoris Auctoritas — Minor
potest fidejuberé, quamvis Curatorem
habeat, quia potest personam suam obli-
-gare, locus tñ potest restituí — si aut adsit
Curatoris auctoritas tunc n̄ potest restituí,
sed habet contra illum regressum — Sen-
: vey fidejuberé n̄ potest, quia n̄ habet per-
: nam se obligandi civiliter et personam
domini n̄ sine jussu obligare n̄ potest
Egejus Nisi habeat peculium, tñ n̄ po-
: test scilicet inhiere peculij, quia este-
: nus censetur habere mandatum Ma-
: tier potest fidejuberé, sed sine effectu,
quia gaudet. Consulto Vellejano Mi-
ley n̄ n̄ potest fidejuberé, n̄ avocet
a milita — Mutus n̄ potest fidejuberé,
quia n̄ potest stipulari, seu verba pro-
ferre —

4
Hic Quoniam An filiusfamilis pro patre
possit fidejubere? Et Quod ita, quoniam
probat Amo per l. 8 Cod. h. tit. ubi dicitur.
quod filio pro patre fidejubenti si aliter
subveniat, quam si sit minor, non sus-
cipiatur posse fidejubere - probat rito quia
potest pro extraneo fidejubere, ergo et pro
patre - Sed Obicitur si potest suam a
patre consequi s. habetur enim cum
illo pro eadem persona, ergo si potest fi-
dejubere pro illo Et Amo sed inde si sequi:
tunc potest retorqueri Argumentum:
si pro nullo fidejubens si habet regres-
sum et tunc potest pro illo fidejubere
l. 20 h. tit.; ergo et filius pro patre. Et
rito quod ipse pater censetur fideju-
bere -
Hic dicitur: quod fidejussio possit fieri

Ex qualibet obligatione, in pro crimi-
=nali - Notandum si civiliter agatur se-
ruij e si criminalis stante seu a poenam
corporalem. Et ratio e, imò quia nemo e
membrorum suorum Dominus - et quia
delicta suos debent tenere Authores -
Exijis tn dos, pro qua retribenda maritus
uxori si tenetur dare fidejussorem, ne per-
fidia, aut Zelotypia inter conjuges ge-
neretur - Hoc aut intelligitur, si hoc
fiat stante matrimonio - Hinc cessan-
=te matrimonio id potest fieri, quia cessat
=sal predicta ratio - Item extraneus,
qui dotem dedit - Item si Maritus in-
cipiat sua prodigere -

6 - Hic dicitur: Quod fidejussionem necessario
debeat procedere alia obligatio, ex ratio-
=ne

In iura fidei iussio tñi e obligatio accessoria,
qđ supponit aliam principalem. In am
ista precedens obligatio sit naturalis et
civilis simul v tñi naturalis, perinde
e, quia in naturalis obligatio e obligatio,
qđ — Hinc pro pignoris qui tñi natura-
liter obligatur: fidei iubeus obligatur et
naturaliter et civilis, et nec habet executi-
onem pignoris competentem. Leg de ex qđ
pignoris ubi id ipsum dicitur — Et ratio
additur: quia solutio potest fieri ex obliga-
tione naturali, qđ et fidei iussio, quia
fidei iussio e loco solutionis, aut saltem
severitas per illam profatur et quia
una persona alterius personae defae-
ctum supplet qđ — alterius dicitur. Quod
in pro servo: qui in tñi naturaliter
obligatur: liceat fidei iubeo quod.

Domineum; quia naturaliter habens
pro distinctis personis - Contra pro domo
quod servum id fieri non potest, quia talis in
tercedens censeres fidejubere pro eodem
quod eundem - Hanc ratio; quia quod
domineum una manu daret servo, hoc altera
ra manu ab illo consequeres -

Hic reseris Quod fidejussio sine obliga-
tione principali stare non possit. Et ratio
addita: Nam quia accidens sine subjec-
to stare non potest - ratio quia non potest esse
plus in accessione quam in principali -
Quod probas per legem. gracii & S. illu
et h. tit. ubi dicitur: quod fidejussor in du-
tiorem partem non possit obligari V. g.
Siquis fidejubeat loco danti Stichum ad
id v. ad eundem Stichum, quia in casu

Mortui Stichus debet dare 1000 — tunc
neque ad usuras fideiussor se obligare potest,
si ad eas principalis non tenetur, quia obliga-
retur in plus — si autem principalis ad illas
tenetur, tunc se potest ad illas obligare,
quia tunc non esset plus in accessione —
ad minus autem se potest obligare vel sub
conditione pro eo, qui obligatur pure,
vel ad id, quia potest esse minus in accessione —

8
Hic Iuribus: An fideiussor excedens prin-
cipalem quantitatem teneatur saltem pro
concurrentes quantitate? et si pro cōfi-
desubcat in 20, an teneatur ad id? Et

Aliqui dicunt, quod non, quod probare vo-
lunt per d. l. 8. § illud: tibi dicitur,
quod in seniore partem fidei-
jussoris omnino obligetur, id est nullo

Modo obligetur, quia ly non possit
tum signo universalis aequivalere huc con-
trarius: probat hoc per l. 5^a § 3 de Legitim
Tutorib: ubi dicitur: quod dictio si omnes
ti si dederint, aequivalere huc, si nullus,
latigdet. go — Item probat per l. fin. Cod de
bonis libent. ubi dicitur, quod dictio si omnes
ni ignorent, aequivalere huc si nulli igno-
rent, hoc est si omnes sciant — probat ratio hanc
sententia per § fidejussores & Instig. cod.
Ubi in dicitur, quod fidejussor ni possit obli-
gari in plus, et additur ratio, quia ni debet
esse plus in accessorio, quam sit in prin-
cipali — probat 3° titio: Quia promittens
majorem quantitatem comparatur
ei, qui pro conditionate obligato se ob-
ligat pure, atqui talis nullo modo obli-
gatur

obligetur in io - v promittens tot loco
io, quod tri obliges in io, go idem dicendum
in fideiussione. Et ratio ad huc quia summa
minor inest majori, go qui promittit io
censetur in promittere petitos io - pro
bas 3tio per l. ii Si de constit. pecuni.
tibi dicitur: quod constituens plus obliget
pro concurrente quantitate go ob fi
dejubens - probas 4to per l. 9 Signa de
usur. tibi dicitur, Quod stipulans sibi ef
fektivam usuras, saltem habeat actionem
pro concurrentibus et legitimis usuris,
go idem dicendum de fideiussione -
probas 5to per l. 70 h. ubi Casus: Al
ter alteri benebas aliquid sub condi
tione, vy si Imperator Pragm venerit,
3tius pro illo fideiussit sub eadem con
ditione, et inique a huiusmodi

Aliam conditionem v.g. si hostis casus
fuerit, et diuſ tri tenent sub prima con-
ditione, quamvis si teneat sub rita
go idem in nostro casu — probat bro
per l. 33 supra mandati: ubi dicitur,
quod ille, qui in plus fideiussit, quam
rogatus fuerit, quod saltem habeat au-
ditionem mandati pro concedente quan-
titate go et in casu nostro — Et ratio
addit, quia talis fecit id ad quod roga-
tus erat, et in eadem fidem man-
dantis secutus erat, go idem in nos-
tro casu —

10
Sed bro d. 8 ff. de libi diuſ: quod
in plus fideiubens omnino si obligetur,
go — Ad hoc aliqui addunt, nam quod
legi non debeat proponi hoc est, quod
debeat legi, non omnino obligetur

Et sic si equivaleat contrariis, Sed con-
tradictoriis, hoc est quod si obligetur in
totum, Sed tamen pro concurrente quanti-
tate - sed hic obstat lectio communis,
in ipsa florentina, hinc hoc non est facile
dicendum - ratio ratio est quia nisi, si
Non, proponatur, si semper tamen sequitur
et hoc contradictoriis nec recipitur, quod
hanc transpositio esset inutilis - Quod an-
te Non, si nisi anteponatur: si semper
equivaleat suis contradictoriis, hoc
probat varijs exemplis: Sic solet dici, si
omnia possumus omnes quidem tamen
sequi, quod sit aliquis qui omnia pos-
sit: sit ergo - Item solet dici: si omnis
ferat omnia tellus. Unde tamen si sequitur
quod sit aliqua tellus, quae omnia ferat

Ne in proposita equivalat semper
suis contrariis, hoc in probat varie ante
per l. si servus § si quis cautionibus: ubi
Casus: Aliquis promissit se staturum
certas personas sub poena, postea aliquas
earum stitit, et aliquas non stitit, et tunc
tenet ad totam poenam, et ad id, quod in-
terest omnes statas non esse, quamvis ali-
quas stiterit, quia non est verum, quod negatives
proposita signo universali semper
aequivalent suis contrariis - probatur
hoc in per l. 5 § 6 de nov. oper. nunciis
ubi Casus: Vicinus infendo: qui ad
plures Condominos pertinebat: et disfi-
cavit aliquid in illorum prejudicium,
postea ei aliqui Nunciaverunt novum
quod et aliqui non, et Lxxvij an ex eo,

§: Quod ei omnes novum quæ si nunciaverint: an, inquam, bene inferat, quod nullus ei novum quæ nunciavit, et dedebat quod si, quod particula negativa proposita signo universali si semper æquivalens suis contrariis hinc hoc est subiecta materia dependet et ab intentione legislatoris — Ex dictis patet, quod filijubens in plus saltem pro concurrente quantitate obligetur — Et jam deducit ad §. 1. huius illud utro dictum in casu §. huius, si se quis pro obligato sub conditione obligaverit querere (C. Lewis N. — Talis enim omnino si obligat, ex ratione, quia obligatio pura si inest conditionali, et in his si potest fieri separatio hoc est quod si possit aliter responderi — Et sic in intelligenda

L. ibi et si et l. 34 et 38 et 42 ad h.

In nostro casu auri Summa minor
inegit majori, quia summa divisionem
admittit. qd. sed obijit & fidejussor
ex 5 Justis cod. ubi dicitur quod
n. debeat esse plus in accessione quam
in principali qd. l. c. totum, n. enim
obligatur in plus sed obijit Itio
Talis fidejussor, qui in maiorem quan-
tatem fidejubes, comparat ei, qui
pro obligato sub conditione fideju-
bet pure, atqui talis nullo modo ob-
ligetur qd. nec ille l. dicto. comparat
ei adequat. n. in adequati c. hoc c.
Si aut. ille nullo modo obligatur, ita
hic n. obligatur quoad excessum, quia
n. e. neq. ut duo determinabilia

Semper determinentur aequaliter,
Sed satis est, quod in aliquo conveniant,
Sunt hic, quod denique tunc non obligat
quoad excessum —

ii

Sed Obijciat: Tali casu censetur esse pec-
catum in forma, quod ad nihil obligatur
et N. Aub: non enim peccatur in forma,
Sed tamen quoad excessum quod — Quod in-
probatur a pari a donatione: sic do-
natio 500 solidos excedens valet pro
concurrente quantitate, quamvis in
inhabiles, quod idem dicendum in aliis
in casu — Et ratio est, quia inutile per
inutile non debet vitari — Et sic in te-
net Argo Aliatus et alij —

12

Hic Lascius fidei iurans in peccatis ob-
ligatur in totum si iuravit? Et sic

videtur, quod ita ex ratione, quia iura-
mentum ~~seque~~ est servandum, quoties
servari potest, et potest facile relaxari.
onem implevere, aut exequi potest
condicere. Melius dicto vi fideiussionis
non tenetur in plus, quia iuramentum se-
quitur naturam actionis cui adiungitur,
hoc est, quod fideiussor censetur in plus iu-
rare si plus tenetur principalis, atque
principalis non tenetur plus, quod nec ille.
Tenetur tamen vi donationis ex ratione quia
iuramentum habet vim enim absolun-
tatis iuxta l. 29 § 13 de legat. 3 ubi
in ipsum dicitur sed obijciunt: iuramen-
tum est servandum quoties servari po-
test sine detrimento animae iurantem
atque quod si dicto quatenus salva

Haberi potest Juramenti Veritas cum
natura actus & Secus N. —

13

Hic dicitur: Quamvis fidejussor se non possit ob-
ligare in plus, potest tamen obligari plus,
seu arctius, v.g. si fidejubeat pro isto, qui
tamen naturaliter obligatus est v.g. pro ferro.
Tunc ille tamen obligatur utroque modo
§ 25 h. l. — Imò se non potest obligare sub
poena, quia hoc tendit ad confirmatio-
nem Contractus, et potest se ab illo libe-
rare, solvendo interesse — Ob moram
aut ipsius principalis in regula non tenetur,
quia esset plus in acceptione — Exemplum
Nisi et ipse principalis se ad illam obli-
gasset, tunc non teneretur, quia non esset
plus in acceptione — potest in dote pig-
nori v. hypothecam, quamvis principalis
principalis

Principalis tñi personaliter obligetur,
 quia aequè n̄ obligatur in plus, sed tñ
 efficacius, quia per hoc n̄ crescit sum-
 ma debiti - si autē summa debiti cres-
 cat tunc n̄ obligatur, v.g. si quis teneatur
 servum v. iū dare, et si fidejussor se ob-
 liget ad id, quod creditor vult dl. 8. §. q. h. l.
 quia per hoc fieret ejus durior condi-
 tio, quia per hoc daretur creditori electio,
 quae alias e. penes debitorem -
 Hic repetit: Quod fidejussio debeat di- 14
 rigi juxta terminos obligationis prin-
 cipalis; hoc e. quod n̄ debeat esse plus
 in fidejussione, quam sit in obligatione
 principali - Hinc si facto principali
 obligatio crescat, tunc hoc n̄ nocet fide-
 jussori L. fin. h. l.
 Et ideo hic dicitur: An fidejussor teneat 15

Ad usuras ob moram principalis? 20
An si fidejussor pro obligatione move-
niente ex Contractu Stricti juris, tene-
ri ~~teneat~~ tenet ex ratione, quia in talibus
Contractibus non dantur usurae, nisi sint per
stipulationem promissae, quod hic non fit
ut Lyssonius 90 — L. 3. Cod. de usur: ubi
in ipsum dicitur — Quod in probas per L.
22 de obligat et actione ubi dicitur,
quod fidejussor non teneatur ad aliam exstima-
tionem, quam quae fuit tempore
fidejussionis, 90 — uto quia factum
principalis non debet ei nocere — Istud
quia alieni per alterum non debet deterio-
rior conditio inferri — probas in per
L. 10 Cod. h. tit. / Caput sequetur in ob-
jectione Numeri 100. / ubi dicitur

Quod ille, qui tenetur ad usuras, quod
eas non recte recuset, quod ille, qui ad illas
non tenetur, eas recte recuset — sal. Quod si
An ad illas teneatur in fideiussione bonae fi-
dei? Et aliqui dicunt, quod teneatur
si non vi obligationis, saltem vi officii ju-
dicis, hoc est si non cognoscere, saltem si pe-
tantur, et si per judicem adjudicentur.
Rationem dant, quia fidejussor tenetur
in id, ad quod principalis obligatur, ab-
ique quod — Quod non probare voluit
per l. 54 locati: ubi dicitur: Quod fi-
dejussor teneatur ad usuras propter mo-
ram conductoris, atque conductio est
contractus bonae fidei quod — probatur
non per l. 10 item pignori salvam fore
et l. 18. 13 ut legatorum nomine

ubi id ipsum dicitur. Item per l. 88 de
ubi in dicitur: Quod mora principalis
noceat fidejussori: uti sequetur: / go

16

N3 Hor Num. in linea prima loco in om-
nem conductionem debet poni in omni
causam —

Hic tri Author resolvit: quod verius sit in
distincte, quod si teneat Num. quia non
debet teneri in plus quam quod fuit tem-
pore fidejussionis in obligatione prin-
cipali, atque go — probat in per l. 8
de eo, quod certo loco: et per l. 68 h. l.
ubi dicitur: quod fidejubeat in iura-
tione conductionis si teneatur a plus,
/ nisi forte in omnem causam fide-
jussisset: / go — probat in ex eo, quia
hor esset contra mentem et intentionem

Insuper fidejussoris, atque hoc in go - De ob-
jectis d. l. i. Cod. de test. Ubi Cassus: Aliquis
fidejussit pro tutore, Tutor mansit debi-
tor ratione male administrationis, et
dicitur, quod fidejussor teneatur ob ejus mo-
ram, atque hic est contractus bonae fidei,
go De diff. in casu legis, si se obligavit
ad omnem eventum l. in regula N. sed
objectis d. l. i. § bellissime ut legator.
nomine Ubi Cassus: Aliquis fidejussit
pro herede, qui tenebatur ~~pro herede~~ ad
legata v. fideicommissa ex die v. sub con-
ditione, et dicitur in teneri fidejussor
ad moram. Qui ut ante, si se obligavit
in omnem eventum § iuxta naturam
actus: l. C. de iur. N. - sed, Objectis d. l. i.
§ Si testis: Ubi videtur etiam: quod talis
fidejussor teneatur ad omne interesse go et

At uuras & disto ratione uisus propriis
seuij. N. - Casus legis erat, tibi primus
de dit secundo pecuniam 30j, et ideo multu
= um si ualuit, quorumque pecunia exstabat,
postea am uisum mutuarij pecunie
perijt, et mutuarij si erat solvendo,
et ideo fidejussor obligatur ad hanc pecu
= niam et ad interesse, et hoc vi propriis
uisus qd hoc si trahendum ad nostrum
casum sed Obijciunt L. 88 de V. O Ubi
mi videtur dici, quod teneas ad uuras qd
male diximus, quod si teneas & N. ad
ibi dici, quia ibi agitur de uuris, De tunc
de perpetuatione obligationis prop
ter rem /: ob moram principalis: inter
= emendam: Casus am legis erat iste: Si
mihi tenetur equum ex Contractu bono
fidei

vy ex empto, tertius pro illo fidejubes,
equus infra Titij perit et Lucius, an mi-
hi perpetuetur actio, et diuis: Quod ita,
ex ratione, quia mora contingit circa rem
principalem, ad quam tenet fidejussor,
et n̄ fit ibi mentio usurarum go —

Hic diuis: Quod effectus fidejussionis sit, ¹⁴
quod fidejussor obligetur et hoc procedit,
sive fidejubeat post ipsam principalem
obligationem, sive in ipsa sive ante
ipsam, ex ratione, quia fidejussio in po-
tate precedere obligationem principia-
lem § 3 Institutus h. b. Casus pro hoc for-
mari potest facile — Quod in probatur
per l. 30 § si certum petatur: ubi di-
citur, quod chirographum possit pre-
cedere obligationem go in fidejussio illam

Procedere, sed tñ talis fidejussor n̄ obligat
antequam principalis obligatio contra
habeat, quia accessorium n̄ potest esse sine
principalis —

Sub finem Numeri dicitur: quod fidejussio
in transeat ad heredes, quia omnes contra
tus abque q̄o

18

Hic dicitur: Quod effectum fidejussionis acci
tetur ^{excep} ~~fidejussio~~, hoc ē, quod fidejussor eate
nūq̄ possit conveniri et quidem in ante
riorem principalem, si tñ olim sed in
hodie l. 2 Corb. h. tit. Imo in exemplis
fidejussoribus potest creditor convenire,
quem vult juxta § Si plures et Institut
h. l. ubi id r̄sum dicitur — Nihilominus
tales fidejussores habent sua quodam be
neficia —

19

Quorum primum ē ordinis seu

Ex cessione, vicarius fidejussor conventus
potest repellere agentem Creditorem, ut
prius exentiis ipsam principalem, modo
Notanter. iste principalis sit prorens,
alias non possit exigi, Nisi promitteret,
quod illum velis certo tempore sistere
juxta Authent. prorente Cod. h. ubi il ipse
Sum diu — Debet protere iste alter
esse solvendo, alias non exigi non possit —
Sed debet esse certum, quod non sit solven-
do. Et ratio est, quia quae per se certa sunt,
non sunt amplius certioranda. Et quia
inanis est actio, quam debitoris inopia
excludit — Et hoc non aliqui dicunt pro-
cedere, si principalis sit difficilius conven-
tionis, fidejussor autem facilius et per hoc
non procedit, quia fidejussor non censet
se in hunc modum obligasse quod —

Utriusque dicitur: Quod fidejussor nō gaudeat hoc privilegio, si ei renunciaverit, ex ratione, quia favori prope introducto quilibet renunciare potest. L. pen. Cod. de pact. — Hoc autem intelligitur, si ei in specie renunciaverit

20

Et ideo Num. 20mo Iurif: an in generali renunciatio /: quā quis renunciat fructibus et beneficiis sibi competentibus /: excludat fidejussorem ab hoc beneficio scilicet ordinis? A Aliqui dicunt, quod ita, ex ratione, quia tunc operatur renunciatio generalis /: quod ea, quae sub genere continentur /: quantum specialiter, quod specialia, atque gō — utō quia generalia in censens referuntur specialia, atque gō — Verius tamen est, quod nō ex ratione tunc

Quia renunciatio e' stricti juris. Hinc
nec extendenda ad casus, de quibus verosi-
militer n' fuit cogitatum. L. 49 Si de
pauc. ubi id ipsum dicitur. Casus legis erat:
Aliquis habuit negotium cum argentario,
et cum contentarib, et accepit quietan-
tiam generalem, ubi n' valeat obligatio,
si quis deinceps inveneretur, et postea
inventa e' obligatio ex empto, et dicitur
hac quietantia ad illam n' extendi, q' nec
in nostro casu - rito quia nemo pro-
sumit suum iactare, nisi de hoc expresse
constet q' - probat in per L. 5^a de trans-
: actione ubi casus legis erat, ubi Creditor
acceptum tulit omne debitum, et di-
: citur hac acceptilatio n' extendi ad debi-
: tum ex iustifacto contractum, q' et
in nostro casu - Et dicitur ibi quod

Interpretatio prudentium frangat cog-
noscant liberalitatem, nisi esset ista fides
fidejussor deberet excludi a beneficio, de
quo n. cogitavit, go n. excludit — Quam
sententiam mi aliqui dicunt tutiorem
et humaniorem —

21. Nihilominus tri hanc opinionem limitant
 1° si cum verbis generalibus conven-
 rant verba specialia, v. g. quod velis solvere
 ante principalem, tunc non posses uti hoc
 beneficio, quia censeberis promittere prius
 eo nisi sit usus —

N3 hui debet aucti t'y. Non a uenerunt.

Ex ejus rito, si pro priori aliquis exegit;
res in specie enumerentur, et si postea
subjungat clausula generalis; ut hic et
omnibus alijs renuncio, quia talis con-
scribitur.

De omni executione cogitare —

Hic Lwoyf: An iste, qui se obligavit tan- ²²
: quam principalem debitorem cogit
: mittendo, an inquam, habendus sit, ac si
: specialiter huic privilegio renunciasset =
: Sed — Geringius dicit: si hoc fecit animo
donandi, tunc ita ex ratione, quia nova-
tionis effectus est tollere priorem obligati-
: onem, et novam constituere, ergo — si autem
de hoc animo non constet, tunc quidem
probabilem sententiam esse dicit, quod
censeat ei renunciasset — Et hoc ideo,
ut verba contrahentium aliquid ope-
: rentur — Probabiliorem tamen putat
contrariam sententiam, quod ei denique
non censeat renunciasset — Rationem dat,
quia ad remotionem huius privilegii

Requiritur clausula specialis /: juxta Au-
thent: hoc ita Cod. de duob. reis. / atqui
hac nō ē talis gō - ut quia talis conse-
tus renunciasset, salvo jure communi, jure
communi aut potest opponere hoc benefici-
um, si convenias ante principalem gō
probat hoc in Authen per l. 3. Cod. de duob.
reis. Ubi dicitur: Quod si exprimas id, quod
ex natura rei inest, quod nō mutet condi-
tionem juris hoc ē quod nihil consecutus
esse actum, atqui in hoc hic nō censetur
fieri gō - Nihilominus tū prior sen-
tentia videtur esse verior ex ratione quia
aliaj talia verba nihil operarentur, quod
dictū nō potest gō - ut quia aliaj expro-
missor nō differret a singulari fidejuss-
ore
Hic dicitur: An repromittens se solutus

Censeas huic beneficio specialiter renun-
:ciasse? Et quod n, quia simpliciter prolata
intelliguntur dum naturam et conditionem
actus celebrati, hoc e, quod censeas promi-
:sisse juxta naturam actus, at qui go-pro-
bat hor in Argumento l. 5. ff. de locati: libi
Casus: locator promisit, se n expulsum
conductorem, et tñ illum expulit prop-
ter malam conversationem, et dicit ista ex:
impulsio ad generalem promissionem n ^{per} tenere,
go idem dicendum in casu nostro —

Hic Litoris An fidejussor indemnitate se 24
:nuncians omnibus beneficijs: n ipso be-
neficio ordinis vel divisionis in species pos-
sit conveniri ante principalem: fidejus-
sor indemnitate dicitur is qui promittit
in gratiam Creditoris, se soluturum id
quod Creditor a Deo actu n posset consequi

probat in per Cap. 9 de iurejur. Ubi di-
citur, quod tunc primò conveniendus
sit fidejussor juratus, si principales n. satis-
faciant, qd talis fidejussor gaudet ad huc be-
neficio ordinis — sed Obijciat: Mulier iur-
ans se n. usuram Consulto Vellejano, n.
potest illud opponere qd nec talis fidejus-
sor. Et disparitas est timò: quia mulier se
censetur ad solvendum obligasse in specie,
et si illud n. potest opponere citra perjuri-
um; Talis se am n. obligat in specie,
aut n. absolute, sed tñ sub conditione si
reliqui n. fuerint solvendo qd, nro quia
Mulier n. vult solvere, ille am vult qd — 26
si am fidejussor iuret, quod renunciet
suo beneficio, tunc ex utro n. potest citra
perjuriū; et Ratio est, quia Juramentū
habet vim enixe voluntatis et est loco speci-
alis.

Renunciationis 90 - Quod probat per
c. 29 § 29 de legat. 2. ubi casus: filius in
tuit matrem si solenniter et rogavit eam,
ut persolveret legata, jurans ea velle haberi
soluta et dixit, quod illa se reticentem ju-
rati promissit, et dicit mater obligari
ad ea persolvenda ex ratione, quia juram-
entum habet vim enim voluntatis, 90
et in casu nostro. ratio quia Juramentum
est servandum, quoties servari potest sine
detrimento animo jurantis 90 -

29

Hic dicitur An hoc beneficium competit
ei, qui se negat fidejussisse si postea con-
vincatur mendacem? Et quod si, saltem si
hoc dolo sciat et hoc in poenam mendacii
Et hoc si tui infidei iussione procedat
in alijs casibus juxta l. fin. de rei vin-

Et l. 22 Si de re judice - Et Authenti. Item
possessor l. 1. qui potior in pign. hab. ubi
il ipsum dicitur. Et ratio est, quia indig-
nus est legis beneficio, qui fundamentum
ejus contemnit, atque go —

28

Hic agitur de rito beneficio fidejussoribus
competente, quod vocatur divisionis,
quod est a dno Hadriano conceptum,
ut cujus si potest unus exuti in solidum,
sed tamen pro sua rata. NB si omnes sint
solvendo, et quidem tempore conventionis,
seu oppositis exceptionibus — Et ratio est, quia
hoc non debet fieri creditori grave, si sunt
solvendo, quia suam consequi si am-
non essent solvendo, tunc ei esset grave si
am aliquis eorum postea fiat non solvendo,
tunc hoc non nocet alijs, quia simulabant

a residuo liberati, sed ipsi Creditori, qui
sibi debet imputare, quod citius negavit.
29 Hic dicitur. Quod hoc beneficium omnifide-
jussori competat, qui cum altero fidejussor
Excis. Nisi sua malitia se eo privet, hoc
si negat fidejussisse, et si unum casum menda-
cij et hoc in penam mendacij - Excipit
ratio: si ei in specie renunciavit - scilicet
si tamen in genere renunciareb exceptioni-
bus, uti jam supra dictum est de benefi-
cio ordinis - Ubi dicitur Quod si quis fide-
jussor se obligavit in solidum, an pro-
pterea privetur beneficio? De Quod
n. l. 3. Cod. de duob. reis. Et ratio est,
quia hoc ex natura rei inest, et sic ex-
pressum nihil operatur ex regula: Ea
quae ex natura rei insunt, expressa

Nihil querant - Sed obijciunt L. 48 de V.O.
et L. 109 de legat. i. ubi dicitur: Quos in
Contractibus verba adulata debeant ali-
quis operari, atque nihil operarentur,
si hoc esset, quod dicitur si ex natura rei in-
venit C. fecit N. -

Hic Iuror: An hoc beneficium competat
isti, qui cum muliere fidejubes? Et quod n.
L. 46. h. tit. quia scire potuit aut debu-
it, quod Mulier non obligetur in effectum,
et sic censetur se in solidum obligasse, et
debet sibi imputare. Et ratio est, quia quisque
scire presumitur scire. Item quia quisque
presumitur gnarus conditionis ejus, cum quo
contrahit quod - Exijciunt Nisi forte esset trans-
scripta -

Sed obijciunt L. 48 § huic i. h. tit ubi dicitur

31

32

Quod cum minore fidejuben- tri obligetur
pro rata: quamvis minor possit retribui:
go et hic. Et simis disparibus, quia minor
potuit ignorare esse minorem, foeminam
am n' ignoravit go - Et rito Quod retribui-
tio sit remedium extraordinarium, et sic
potuit credere, quod ei n' concedatur, nisi
causa cognita, Vellejanum am e remedi-
um ordinarium go - Hoc am intelli-
gitur si ad simul fidejusserint - Hinc
si minor successive fidejubeat, tunc id
n' procedet minore retributo, quia prior
mox ab initio fuit in solidum obligatus
go. Et sic intelligenda e' lex 48 d. de huius-
sed Obijciunt: tri in dpho dicit: si simul
fidejusserint, quod teneat in solidum
go - Et Quod sit mensura sed debet

Legi hoc finis, tunc postea, ut textus com-
binetur - v. in potest distingi: si si
mul fidejusserunt, ut e. et unus et alter,
n. am in continenti, sed ex intervallo c.
tenij N. —

33

Hic Quoniam: An hoc duo beneficia simul
scilicet ordinis et dignationis competant
iure? v. an tui que exceptionis? R.
Quod tui competant que exceptionis R.
Institus hoc Tit. et Authens. presente

Cor. eod.: Hinc si ijs n. oppositis totum sol-
vas, tunc solum n. potest unclui -

Idem e. si ante principalem solvere?
L. ii h. b. ubi id ipsum dicit. Et ratio e. quia

Subiis obligatio naturalis et simul ci-
vily, de quo plura alibi -

34

Hic Quoniam Quando haec beneficia de

Debeant opponi? & beneficium divi-
nis potest opponi usque ad sententiam
l. 10 § 1 Cod. h. l. ubi id ipsum dicitur - Et ratio
est, quia referuntur ad exceptiones peremptoria-
rias - postea aut amplius opponi non potest,
quia jam tales tenes actione iudicati,
et jam est creditorius ius quod solum, quod
ei invito non potest auferri - Quod in proba-
tur argumento legis finalis de pact. l. 10
Causa: primus tenes utro ius, ego pro illo
fidejubeo, Creditor absolvit hunc debitorem
per pactum de non petendo et debitor iterum
cum istud pactum remittit, et Quoniam
an ego de novo obligem et dicitur, quod non,
quia semel ab illa fui legitime libera-
tus, ergo et in nostro casu - probetur

Probat in per L. 54 in fine de exil: ubi dicitur
 in sum dicitur - Hoc autem intelligitur: si a senten-
 tia non appellatur - Hinc si appellaret, tunc hoc
 non procederet, quia per appellationem suspensa
 fuit sententia, et censetur res reversioni in pri-
 orem statum, in quo fuit ante sententiam -

Et hoc de jure civili communis - Jure Bo-
 hemico autem in appellatione eam amplius
 non liceret opponere, quia jure Bohemico
 non licet amplius non producta ibi producere et

Hic Quoriam: Quandonam beneficium ordi- 35
 nis seu ex^{cus}ationis debet opponi? Et de jure
 potest proponi ante litem simis quia per-
 tinet ad exceptiones dilatorias atque go,
 donec principalis excubatur - ut quia
 respicit Judicium constituendum et im-
 pedit litis ingressum, quia sine actione
 nemo dicitur in Judicio experiri go -

36

Hic dicitur: Quia si fidejussor predicti
 beneficii uti nolit, v. n. possit, tunc habet
 3. tuum beneficium scilicet cedendum
 sibi actionem - Et si illas creditor uere no-
 tit, tunc repellit interim ab agendo, do-
 nec illas cedat, et n. potest petere usuras
 intermedij temporis - Et hoc procedit, quia
 : vij nec deponet, nec obfignet debitum, quia
 : vij forte dies solutioni fuisset prohiben-
 : tus - Et ratio est, quia n. potest dici mor-
 ram in solvendo fecisse, cum habeat
 iustam executionem l. 2. i. de usur.

37

Hic dicitur: Contra quem sunt cedentes
 has actiones? Et contra pignorum pos-
 : sessores, v. g. si talis fidejussor quid aliquem
 aliquod pignus habereb. v. n. si ipse
 Creditor a' reliquis fidejussoribus pign.

Habere. Quia Nisi forte tale pignus
ex alia causa esset penes Creditorem, quia
tali Cessio Creditori esset damnosa. Et
denique in contra ceteros fidejussores;
ex ratione, quia hoc Creditori non nocet, et sol-
venti id prodest, quod illi facile conceden-
dum est hoc ex Summa equitate —

Hic Quis An fidejussor possit petere hanc 38
actionem sibi cedi ante solutionem —

Ad hoc loco possit debet poni ante —

Et primo quod nec habeat opus petere sibi
eam cedi respectu debitoris, quia abque
hoc contra illum habet actionem man-
dati v. Negotiorum gestorum — potest
tamen petere eam sibi cedi, si vult et Credi-
tor eam tenet cedere, et debitor debet
esse contentus. Notandum id dixi, ante solutionem

Post solutionem aut eam amplius pe-
tere non potest ex ratione, quia post solutio-
nem extrinseca est actio, et sic non est quod
ei debeat cedere. — Hoc aut intelligitur:
si fidejussor solvit nomine ipsius debito-
ris, quia tunc debitor liberatur ipso jure
si autem solvit nomine suo, tunc adhuc
potest petere, eam sibi cedi, quia tunc
debitor non liberatur ipso jure, sed tunc quæ
exceptionis, et sic manet regula adhuc
actio directa, quod potest cedi. — Per ob-
iiciunt d. l. 46 de solutione, ubi dicitur,
quod post solutionem non potest fieri
cessio, quod male diximus, quod ita est
Anno dicto in casu legis l. Senius N. Ca-
sus legis erat: ubi unus tutor solvit pro
alijs, qui erant rei ratione multæ

A dministratione, et hoc casu n̄ potest
petere sibi cedi actiones, quia delicto-
rum nulla ē societas - Quo si solvas
nomine proprio N. si solvas nomine de-
bitoris C. -

Hic dicitur. Quod post solutionem respectu 39
reliquorum fidejussorum n̄ potest peti
cessio. Simō quia tunc ē extincta ac-
tio principalis q̄ et accessoria, q̄ nihil
ē, quod cedat - utō Quia tunc reliqui sunt
liberati, et sic invitari n̄ debent trahi
in obligationem, a qua jam sunt libe-
rati - probat hoc in per d. l. 76 de so-
lutiō: ubi dicitur: Quod si post solutionem
cedatur actio, quod nihil agat, quia
nulla fuerat actio q̄ - probatur
in ex eo, quia si aliqua actio fuerat.

Tunc v. esset actio mandati v. negotiorum
gestorum - Actio aut mandati aut f. non
superept, quia reliqui illi n. mandarent
Nec m. negotiorum gestor, quia talis n. cen-
setur gessisse negotium alienum, sed succum
quia in solidum obligat go - sed obicitur
tn per hoc alij liberant, qd debet posse sibi
cedi petere actiones & dist. liberantur
prin. alij N. per consequentiam C. v.
liberant ex negotiorum gestione N. ex actu
ra actus C. hoc e. n. ides liberantur quasi
bonum nomine solvitur, sed quia bono
fidei n. patit, ut idem bis petat - Obicitur
hoc n. venit considerandum. Et hoc in re-
gula: Ex c. i. tn, ubi et tunc possit agere
sibi cedi actiones, si ab initio de illis sibi
in futurum cedendis conventum fuit

Et ratio est quia propter istam conventio-
nem si tam censens peremptis esse acti-
ones quam potius venditis go —

Casus: Ego mandavi albeni, ut tertio cre. 40
dal seu del mutuo iwo, illa dal, ego pro
illo solvo — Et Iusuf an post solutionem
possim petere mihi contra illum cedi ac-
tionem? Et quod ita ex ratione quia
si solvi nomine ejus, sed nomine meo, tan-
quam mandator, et sic debitor si est libe-
ratus ipso jure, et sic manet actio direc-
ta, quod cedatur — Imo necepsaria est mihi
hac cessio, ut possim agere contra istum
debitum, pro quo solvi huius meo manda-
tario, quia alias sine illa nullam con-
tra istum debitum haberem actionem, quia
cum illo si contraxi, go —

Hic Iurisy Quomodo hæc actio contra
 reliquos fidejussores debeat cedi, an pro
 rata, an verò in solidum? hoc è, an talis
 fidejussor debeat pro sua rata minus ab
 alijs petere, v. totum quod solvit?
 v. si solvit tria 3000, an possit à reliquis
 duobus petere omnia 3000. Et quoniam
 quidem lex 96 loquas indistinctè,
 quod denique ei debeat cedi actio, que
 tenet e penes Creditorem, alijs info-
 lidum seu totum. Minus enim tri
 vus è, quod debeat pro sua rata debi-
 tum defalcare. Minus quia hoc esset in-
 iquum petere ab alijs id, ad quod sol-
 ventum ipse semel è obligatus. - ratio
 quia per hoc alijs fieret iniuria. Hinc
 potest constitui regula, quando quis

Et novum debitum solvit, tunc si po-
test petere sibi eatenus cedit actionem,
atqui go —

Hic Iuvonius: An istam actionem sibi cedi
mi possit petere iste qui renunciarib
Beneficio divisionis? Et quod ita quia hoc
huius censet fecisse in favorem Pedagogi,
ne uxor actionem dividere, et si reliquu-
rum go.

Hic dicitur: Quod fideiussor / cessit sibi debi-
tionibus / habeat actionem mandati con-
tra ipsum principalem debitorem, si e-
solvens. N. si pro mandante fideiussit —
Idem est si pro presente fideiussit, quia
censetur ei tacite esse mandatum si
am pro absente, et ignorante fideiuf-
sit, tunc habet actionem negotiationum
gestionum

42

43

Si autem non solvendo, tunc potest agere
contra reliquos fidejussores pro rata
ad consequendum debitum et omne
damnum, ne officium suum ei sit
clamnosum — Quando autem dicitur, quod
possit agere contra debitorem, hoc in-
=tellegendum, si non pro invito fidejussit,
nam si pro invito fidejussit, tunc non ha-
bet actionem. Imo quia confessio non

l. fin. sol. de negot. gest. ubi id ipsum
dicitur: N. si sit solus: — rto quia ei
imputatur quod ante solutionem nega-
verit seu executionem opposuerit.

N. loco (creditorum debet legi debitores)

44 Hic dicitur: Quod ante solutionem fide-
jussor contra debitorem nec habe-
at actionem mandati nec debet

Negotiorum gestorum, quia non um
e executus mandatum, nec negotia ges-
sit, qd — Excipit tñ smio: Ubi et tunc
possit agere, si jam sit condemnatus
ex ratione, quia sententia post se tra-
hit paratam executionem l. 56 de
re judic: Ubi d' ipsum dicit — Excipit
2do si deus incipiat ^{ver} agere ad inopi-
am et bona sua dilapidare ex ratione,
quia fatius e rem intactam servare
in tempore — Et quia n' e expectan-
dus Multorum Magister lictuosus
exitus — Excipit 3tio: si debitor moritur
solutionem die protrahat (q. fin
x h b: An am die protrahat n' hoc
dependet a cognitione iudicis —

Ex ceteris igitur si ita conventum fuit, quod
ante solutionem eum possit con-
venire, quia pacta sunt legem contrahen-
tibus —

Non loco fidejussor debet poni deus —

45 Eximus de fidejussione et ejus effectu
Jam dixeris: Quomodo cesset fidejussio
Et cessat variè et quidem generaliter
cessat omni ex casu, quo cessat ipso actio
principalis, v. g. si debitor jam solvit,
si è liberatus per acceptilationem,
ubi notanter liberatus ipso jure et per
pactum de non petendo unquam / sal-
tem que exceptionis / et per quam
veniens aliam executionem realem
v. g. per dationem in solutum et simi-

Creditor ex post facto in solutum
factus est sui debitoris debitor, et non
proferuntionem. Et ratio est, quia sublato
principali tollitur acceptum. Item per
moratorium seu per litteras a Prin-
cipe misistratas. Saltem ad interim,
quia hae exceptio in re realis, cum mi-
nuat ad tempus obligationem prin-
cipalem, qd. de quo lib. 4. Cod. de prece-
ptis. offer. agit, et in jam in Tit. de
exceptionibus actum est. intuitu rei in
specie debitis

Idem operatur Novatio hoc est, quod non per
Novationem inter Creditorem et Deum
voluntarie faciam libere fideiussor, quia
per talem Novationem tollitur prior actio,
et nova induitur, ad quam fideiussor se
obligavit —

Debet autem revera Novatio subesse,
et debet de illa constare L. fin. Cod. de
donat. — Novatio definitur: quod sit prae-
ter obligationem in aliam transgressio
terius diei: quod fideiussio non debeat ex-
tendi ad aliud, de quo non fuit conventum.
Item si quis promississe soluturum
pro aliquo id ad quod coram iudice
condemnat, tunc si teneat ad id ad quod
coram alio iudice condemnatur officio
coram alio iudice agat. Et ratio est, quia
fideiussio est stricti iuris non est exten-
denda. — Item per L. 13. eod. ubi
dicitur: et si sum diei. Et ratio additur, quia de
alia re cautum fuit.

499

Hic diei: Quod fideiussio in extinguenda
confusione, ut si debitor succedat
creditori vel creditor debitori et ratio est

Quia habentur pro eadem persona pro
eodem am quod eundem intercedi nro
test go - Et quia res devenit in casum,
a quo nro test in hoari - Hoc am intel
ligi si nro factum Inventarium, nam
si fiet Inventarium, tunc id nro procedit
Imo quia Inventarium habet vim se
parationis bonorum - 2do quia perin
de e' aesi nro adijcet et sic integra fura
servant heredi L. fin Cod. de fur delib
ubi id idem dicit - Idem e' si fide
jussor fiat heres debitoris, tunc enim
nro tenebitur ut fidejussor, sed ut heres
ut dicitur L. 5v h b. ubi ut idem
dicitur -
Hic 2o Quoniam An fidejussor liberetur
si debitor principalis cedat bonis?

Quid non, quia per hoc non extinguitur
obligatio principalis, quod nec debet ex-
tingui accessoria — Et ulterius ratio
quia beneficium competentis est perso-
nale, quod non competere fidejussori, qui se in
omnem eventum obligavit

49

Itaque si debitoris bona confiscan-
tur, an per hoc liberetur fidejussor?

Quod non, quia tunc fideiussor representat
debitorem, et sic durat obligatio
principalis quod est accessoria — Debet
tamen prius executi fideiussor, qui si non solven-
do, tunc primo fidejussor convenitur
L. d. Cod. h. l. ubi dicitur ipsum dicitur, Et ra-
tio addita, quia fideiussor agit de lucro ege-
tando, fidejussores autem agunt de dam-
no vitando quod sunt potiores —

50

Causa: debitor tenetur ad certum

Tempus, aliquis pro illo fidejubeat, pos-
tea debitor a Creditore impetrat pro-
rogationem temporis, et queritur an per
hoc liberetur fidejussor respectu ulte-
rioris temporis? Et dicto. Si tempus ex
jectum e' restringendus obligationis seu
fidejussionis causa, tunc liberatur v.g.
si fidejussit pro conductore a triennio,
et si conductor pro hoc triennio soluit
et iterum reconduxit. Et ratio quia
factum debitoris si debet novare fide-
jussori l. q. locati. Ubi id ipsum dicitur.
2do quia si censetur se ultra obligaf-
se — Excipitur Nisi fidejussor a recon-
ductionem senius consentiat, tunc te-
nere, et hoc si novi consensus. Quod
probat per l. 13 § locati: ubi dicitur

Quid pignora priora quidem requirent
reconducentis maneat, si vero fidejussor
nisi fidejussor denuo consentiat, qd est
textus expressus si am tempus sit ad-
jectum differende obligationis causa,
tunc si liberat v.g. si fidejussor pro aliquo
in 100 flor., qui solvens sit in 10
annum, et si debitor longius tempus
non habet. Et ratio est immo quia tunc
fidejussor se censetur obligasse in om-
nem eventum — Ex c. 1. Nisi forte
ista prorogatio de lo fieret v.g. si debi-
tor interea sua consumat, tunc liber-
:ratur, quia malitiae non est indulgen-
:tiam —

52. Casus: debitor est solvens sed creditor
illum diu non exuit, et debitor interea

Fit nō solvendo et Quæritur An id noceat
fidejussori ? Quid sit. si potest imputari
creditori, v. g. si fuit per fidejussorem moni-
tus, ut illum exequatur, et ille nō fecit, tunc
nocet creditori, quia ē in culpa Quod
nō probat per L. q. h. t. libi ut iustum
dicitur — si autem possit imputari fidejusso-
ri, tunc nocet fidejussori, v. g. si nō monu-
it creditorem, quia tunc fidejussor con-
suetus esse in mora —

Casus: Ego pro aliquo fidejussi, iste de 52
dator autem potest compensare cum suo
creditori, v. g. si creditor vicissim huic de-
bitori, aliquid tenet, ille fit nō solven-
s, convenit et nō opponit compensatio-
nis exceptionem, et Quæritur An ego il-
lam possim opponere ? Quid videtur

Dicendum, quod n^o ex ratione, quia fide-
jussor talis censetur agere, hoc autem dici
n^o potest, quia ex pacto n^o datur actio —
Verius tamen est quod ita — Quod probatur
simis per l. 8 § 9 Mandati: ubi dicitur,
quod fidejussor possit solvere ex man-
dato ipsius debitoris, atque compensare
solvit, quod potest compensare — probatur
in per l. 4 § 5 de compensat. ubi ex-
presse dicitur: Quod fidejussor eandem
exceptionem possit opponere quam ipse
principalis, quod potest compensare: Itaque
quia creditor n^o interest, an per
hunc v^o illum illi satisfiat, dummodo
: deo contentetur, an id am fiat per so-
: lutionem, v^o per compensationem per-
= inde est / quia compensatio n^o est

go potest compensare, deum modo u-
trunque debitum sit liquidum, aliaj
liquidi cum illo nullo e' compen-
satio

Titulus 2us
De Novationibus et obli-
gationibus

Connexio: Videmus, quomodo obligatio
contrahatur sequis quomodo tollat.
Ad initium Tituli dicis: Quomodo obliga-
tio possit dissolvi dissoluitur, scilicet
v iusto jure v que exceptionis - An am sol-
vatur iusto jure v que exceptionis, in effectu
idem est - Noti autem, quibus obligatio ius-
to jure tollitur sunt principales scilicet
novatio, solutio, et acceptilatio, et con-
sensu consensus, quibus adhuc possunt
addi alij, sed minus principales uti legimus.

1

Primo agitur de Novatione. Novatio
definitur: Quod sit junioris obligationis in
aliam transfusio mediante Stipulatione
ne — dicitur transfusio, quia per illam
prior actio mutat in aliam — dicitur
mediante Stipulatione, et hoc olim, quia
olim ex nudo pacto non dabatur actio — sed
nunc autem his verbis non quod, quia hodie
nunc ex nudo pacto datur actio —

2

Itaque dicitur: quod cum facienda novati-
o: sufficiens obligatio naturalis sit
ex ratione, quia in naturalis obligatio
est obligatio — Itaque in per periculum
potest fieri novatio — Per servum autem
non potest fieri novatio, quamvis natura-
liter obligetur. Et ratio est, quia Novatio
fiebatur per stipulationem, servus autem

Itz relationis e ineqax, gō et Novationis —
Imo nec in ex persona domini potest no-
vare, quia per hoc nullum commodum
fieret domino —

Ad finem Numeri dicit: quod si nulla
subsit obligatio, quod in nō possit fieri
Novatio quia deest essentielle requiritum —

Novatio ut sic: dividit in Novationem 3

in specie, et in delegationem — Novatio
in specie dicit tunc, quando personae
manent, sed tñ causa obligationis mu-
tatur, v.g. quod tenebaris ex mutuo, visne
teneri ex stipulatione Delegatio di-
cit fieri tunc, quando mutantur personae:
v.g. quod ego teneor, visne accipere a Ti-
tio, modo in Titius consentias —

Ad dicit: Quod si tñ pura obligatio pos-
sit

Novari, sed in conditionata: aut in tali
quæ in diem debetur — Quando autem obli-
gatio conditionalis novatur, si quæ
est ut talis conditio eveniat, aliâ talis
Novatio esset nulla; quia deficiente
conditione defuit conditionatum, et
sic non est quod noveatur — Ut verius dicitur:
Quod in futura ^{obli}gatio possit novari:
vg quod mihi Titius promittet, visne pro
illo esse obligatus? si tunc utique valet, quia
si postea sequatur promissio, quia utique
non subfuit obligatio, sine qua Novatio
esse non potest —

si
Hic Quæritur Quis possit novare actionem
Et quilibet paterfamilias habens liberam
rem suam administrationem.
Et in per 3tium p. c. leg. fieri, quia quod
quis per alium facit obli. Debet in

Debet tñ novans esse talis personae prin-
 cipalis — Hinc quamvis adjecto possit
 fieri solutio, ille tñ novare n̄ potest obli-
 gationem, quia ille n̄ ē principalis (re-
 ditor, sed se habet tñ accepsonicē — ul-
 terius dicis: Quod ei, qui in nostra potes-
 tate ē, possit fieri solutio, si quibz credidit,
 novare tñ n̄ potest; quia ad novatio-
 nem requiritur mandatum — Exigatur
 Nisi forte habeat liberam potestatem admi-
 nistrationem, tunc posset, quia id ei con-
 cetur conceptum esse — ulterius dicis:
 Quod iuxta illi prodigi declarati, et his
 similes vtz in minore sine Tutorum &
 Curatorum auctoritate novationem
 facere n̄ possint, ne sibi forte prejudi-
 cant: Exigis Nisi si novationem
 faciant meliorem vtz si obligationem

Naturalem tñz transfundant in oblig
tionem ex stipulatu l. 3 h. t. f. quia hie
versatur illorum commodum — Tutor,
Curator potest novare. Et Ratio e quia
Tutores u Curatores in his, que ad admi
nistrationem pertinent, sunt loco domi
atque go — Ubi enĩz dicitur: Quod m
Procurator /: si sit omnium bonorum,
et quidem cum libera, u habeat spec
ciale mandatum: / possit novare, quia
tunc ipse principalis novare censeatur.
Si aut tñ generale mandatum habe
ret, tunc id n possit facere, quia sub
concessione generali n veniunt ea,
que speciale mandatum requirunt,
et quia tale mandatum esset limita
tum —

Ad finem Numeri dicij: quod materia
Novationis, sit quaelibet obligatio, sive
proveniat ex Contractu v quasi, sive
ex delicto v quasi, quia ad novationem
sufficit, quod sub sit aliqua ^{obli}gatio —
Hic dividit Novatio in Specie sumpta: ⁶ —
Quod alia sit voluntaria, et alia ne-
cessaria — Necessaria est, quae inducitur
per litis contestationem — Voluntaria
est, quae provenit ex Voluntate partium —
Huc divisio probatur per l. 29 hoc tit.
ubi dicitur: Quod alia sit causa Nova-
tionis voluntaria, et alia necessaria,
Sed ejus, quae fit per Judicium accep-
tum, ubi Reus invito trahitur ad
Judicium — Auctor tri dicit, hanc di-
visionem si esse obreprehensionem

Et objicit hoc argumentum per novationem tollitur prior actio, per litig. contemp. tationem autem non tollitur, ergo per litig. contemp. tationem non inducitur novatio. Combinatio est: quod non inducatur plene & quod non inducatur inchoative. N. —

9 Sed objicitur inversa: per litig. contemp. tationem inducitur quasi contractus, ergo tollitur prior actio ergo inducitur novatio plene. Quod autem: dispositive & plene. N. — Quod probatur per l. licet § ii de peculio: ubi dicitur: præsumitur quod quoad novationem non orig. Judicij sit spectanda, sed potius ipsa prædicata obligatio per litem ergo inchoative. Novatio per sententiam autem completur hoc est quod primo per sententiam inducatur Novatio quod in probatur per leg. final. Cod. de usur. ubi dicitur: quod primo

Post sententiam homologatam debeantur
usque centesima, qd' primo per illam in-
ducitur novatio.

Hic ponitur, quare per litis contestationem
nō totaliter tollatur prior actio, quia
per litis contestationem nō censetur actor
suam conditionem velle facere deteriorem,
sed meliorem. Hinc in Novatione ne-
cessaria salva manent pignora, et fide-
jussores. In Volentaria autem, nisi re-
querantur. — sed Obijciat lex 29 h. tit. ubi di-
citur Quod alia sit causa Novationis vo-
luntarie et alia fidei iuramenti, qd'
per libram indecibus novatio & disto.
inchoative C. plenē N. —

Hic dicitur: Quod Novatio voluntaria sit. —
suum effectum habeat: / debeat fieri
per stipulationem. — Hinc per pactum
nō valebat, quia ex nudo pacto, nō dabatur

Actio — Et sic in hodie per nūm pactū
potest fieri novatio — Ulpianus dicit: Quod
in per acceptilationem tollatur prior obli-
tio, de quo in Tit de acceptilato. Sequebatur
ut acceptilatio fieri posset, quos ego tibi teneor,
ego acceptos feram, quos tu Titio, et ille
mihi tenet —

10

Hic dicitur: quod olim non aliter per stipula-
tionem inducebatur nova actio, quam si
animo novandi fieret — Iste animus
colligebatur ex circumstantiis, quia de
illis obscurum et dubium — Hinc Justinianus
per legem suam per legem finalem Cod. de
immunitatibus —

ii

Et statuit, ut non aliter per stipulationem
inducatur novatio, quam si illi partes
exprimant, quod id novandi animo
faciant, aliter adhuc ducatur prior obligatio

Et simul in nova induceres, ita ut libe-
rum sit auctori, qua actione, talem Reum
velis convenire, an veteri, an novam d. l. fin
h. l. et § praeterea 3 Institutus quibus modis
tollis obligatio: ubi id ipsum dicitur sed ob-
servas lex 58 de v. oblig. et l. 31 h. l. ubi
dicitur: quod de hoc debeat specialiter fieri
conventum, quod non est verum, quod hoc
Tribonianus per d. l. fin. correxit, quia
d. leges sunt priores lege finali. Et hoc
desiderat: quod sit Tribonianismus, hoc est,
quod hoc Tribonianus in compilatione
Digestorum attribuerit legibus prioribus;
Quamvis hoc in illo non fuerit statutum
hic Quod si per poenam subiectam
cesset inducta novatio? et si non solve-
ris in tempore, promittisne poenam no-
mine hoc? / prius notat Auctor

Quod hae quaestio non procedat de jure non
quia stante lege finali debet de hac
expressè esse conventum, sed de jure veteri
ubi id ex circumstantiis colligebatur. Et
jam ad id, quod circa hoc jure veteri
erit controversia propter varios Textus
contrariantes. Aliqui Textus enim id affir-
mant, uti immò Lex ultima pro socio: Ubi
dicitur quod socius tali casu non agat detractione
pro socio, sed actione ex stipulato, quod per
hoc inducitur Novatio. Item per l. 4. § 1.
§ fin de obligat et actionib: Ubi Cassus: alii
qui se obligavit ad faciendam navim
sub poena 100 flor. et debet induci Cassus
Novatio quod per adjunctionem presentis indu-
citur Novatio. Item per Leg. si Sponsa de
penu legata et per l. 24 quando dicitur

Legatorum ceditis: ubi dicitur: quod si hares
damnatus sit dare ^{penam} ~~penam~~ v. i. o. et si promit-
tat se daturum ~~penam~~, et n. debet, quod et
pena, et ideo sunt translata in actionem ex
stipulatione, qd per adjectionem poenae in-
ducitur novatio — Contraria sententia tri-
e venior; quod denique subjuncta poena
n. obstat, quominus liceat agere priori Acti-
one, quod probatur per varios Textus — Immo
probatur per l. 8 de Acty empti: ubi expresse
dicitur: quod poena subjuncta n. obstat, quo-
minus principali actione agatur, qd in-
ducitur — probatur etiam per l. 14. Cod. de par-
titis et per l. 9. §. 1. supra pro socio: ubi la-
tus: duo iniverunt societatem sub poena
20 millium, si contraventum fuerit pro-
socio proscripto, et dicitur in capite contrave-
nientis alter n. alter exclusi ab actione

Pro socio, quam si hanc poena animo non
- audi sibi interposita, qd sola poena non suffi-
- cit ad innovandam actionem - probatur
miser l. 22 de act. empti: ubi Casus: Em-
- ptor venditori dedit anticipato pecuniam
ad materialia seu tigna sibi communi-
- canda sub poena, Venditor fuit morosus,
et diu emptor posse agere contra Ven-
- ditorem actione empti. Inferitur qd poena
subiuncta non novat actionem - sed diffini-
- t l. 41 pro socio: ubi dicitur quod socius
poenam sibi stipulatus non possit contrahere
- cum agere actione pro socio, si modus
non servetur, qd adjectio poenae tollit
priorem actionem & dicitur si jam socium
est consecutus per actionem ex stipulatu
Socii N. - Ulterior dicitur quod etiam

Quandoque liceat agere utraque actione
Et tale Exemplum mi e in d. l. 42 de action
Empti: ubi Casus recensitur: Unus alteri
dedit pecuniam anticipato ad communica-
canda sibi tigna sub poena, Venditor non
communicavit tigna, et e mortuus, et ^{diu} ~~est~~
emisor contra ejus heredem posse agere,
et actione ex stipulatu ad poenam et ac-
tione empti ad tigna, et hoc propter mo-
ram venditoris - sed obijci d. l. 44 de
obligat et actione: ubi Casus: Unus alteri
se obligavit ad faciendam navim sub
poena, et illa in seuit, et diu inducta esse
novatio qo poena subjuncta novat ac-
tionem. Et disto: induci novatio ratione
poenae N. ratione morae commissae. hoc
e, quod propter commissam moram se am-

plur

nō possit liberare à poena, nisi rem vellet
prestare, quia mora nocet moroso — Ius
distinctio probat per l. 115 de VO: libi
ipsum diei — sed officii lex in de partij:
et d. lex 24 quando dies legator edit: ubi

Casus: Testator gravavit heredem à ali
quo faciendo intra certum tempus
sub poena 100 flor. et diei: si heres
ciat: / quod potestas facienti transferatur
in 100, 90 poena adjecta novat actionem
Q. ut ante, et hoc propter adjectam poen
nam N. et hoc propter commissam moram
quia heres fuit in mora, mora autem nocet
moroso qd —

13

Effectus voluntario novationis est, quod pri
or obligatio tollatur et nova inducatur.
Et praeterea si cassantur pignora et si
de iustore

1. Nisi recedantur / et in cursum usurarium
signatur l. 4 Cod. de fidejuss et l. 18 h. tit. ubi
ut ipsum dicitur. Et ratio est, quia Novatio est
stricti juris, go non est accipienda ultra conven-
tionem, quia Interpretatio est facienda con-
tra istum, qui potuit legem clarius dice-
re et non dixit — Ultimius dicitur: quod per no-
vationem voluntariam in presentem commis-
sio impeditur ut si novem talem obligatio-
nem, ubi simul sub presentia sui obliga-
tus, tunc cessat poena l. 15 h. l. ubi ut
ipsum dicitur: Et ratio est, quia censetur a
graviore obligatione esse receptum; hinc
non censetur non receptum esse a poena —

Ergo de novatione in specie sume: 14

quis de secunda Rubrica parte scilicet
de delegatione — Ultimius dicitur, quod
delegatio fit interveniente alia personae

Quod debitum in se suscepit, ut quod ego
neque, vixit a Paulo? Volo L. ii h. tit. ubi
ipsum dicitur - ulterius dicitur: Quod nova-
tio possit fieri et per stipulationem et per
litis contestationem - Quod autem possit fieri
per litis contestationem hoc probatur per legem
et Cor. eod.: ubi dicitur: Quod si quis mandat
alteri suam actionem, quod adhuc possit
litigare contra debitorem, donec cum il-
lo mandatarium libere contestetur, quod pos-
set si potest, sed postea talis processu tenetur
solvere mandatario -

15 Hic dicitur: Quis possit delegare? Et ille, qui
potest novare actionem Leg. i. de Tit. Sequent.
ubi id ipsum dicitur - ulterius dicitur: Quod
ad delegationem si requiras, ut delegatus
stipuletur cum delegante, sed satis est,
si stipuletur cum delegatario L. i. Cor. h. tit.

ubi id iustum dicitur - Et ratio dari potest, quia
tunc nulli fit injuria - Invitatus enim delega-
tus, ad hoc cogi non potest. Immo quia obligatio
non contrahitur per invitum, et quia ille non ter-
netur secundo, sed primo. Et per hoc dif-
ferent delegatio a cessione, quae potest fieri
cesso invito, quia per hoc cessus non prejudica-
tur, potest enim solvere cui vult, non vero dele-
gatus - Different ratio quoniam cessus non liberat
a debito respectu cedentis iusto jure, sed tamen
operatur exceptionem, delegatus vero iusto jure
ulterior dicitur. Quod cessus ad hoc possit
solvere cedenti et hoc in Regula: sunt
tamen inde 3 Casus excepti, ubi ei solvere non
potest - Primo si cessionarius cum cessu jam
sit libere contentatus - ratio si ei cessus
jam cogit solvere - Secundo si cessionarius ei

Jam denunciavit, ne solvat alteri et ratio
quia tunc jam ceptionario est ius fortius quod
= situm per preventionem L. 3. Cod. h. tit.

Ubi id ipsum dicitur —

16

Hic Iuris: An delegatio hodie debeat fieri
expressim? hoc est an partes debeant expri-
mere, quod velint novare actionem? Quod
non, quia delegatus debet consentire, quod
solvet alteri, quod tacite censetur novatio

17

Hic Iuris: Quis sit delegationis effectus?
Iste, quod sit loco solutionis — velentis de-
= citur, quod nihil faciat, quamvis delega-
= tus postea fiat in solvendo, et delegans ta-
= men liberatur, quia bonum nomen videtur

Creditor accepisse, qui eo contentus fuit, et
debet sibi imputare, quod cum suscepisset

18

Hic ponit rationes effectus delegationis, quod

Denique delegatus delegatario non potest opo-
nere exceptiones, quas poterat opponere ipsi
deleganti; tales denique, quae ipsum dele-
gantem concernunt, uti v.g. Executio debi-
t. p. acti de non petendo, v. rei iudicatae - Juris
Jurandi - Quod Metu causa - Et ratio est
quia delegatario non potest imputari - Et
quia delegatus potuit de iis opponendis
proci -

Hic dicitur: Quod nec exceptionem Non solum 19

Macedoniani delegatus delegatario potest
opponere, Et ratio est, quia delegatarius inter-
rogare inquirere, ex qua causa fuerit illi
obligatus - sed contra hoc obicit L. 4 § 6
ad L. 1. de Macedon. ubi dicitur: quod facta
delegatio, et ipsi deleganti et eius suc-
cessoribus denegatur actio, quod non denegatur

Ipsi delegatario, quia ei ejus successor &
dicto. denegatur ipsi Stipulanti, et ejus suc-
cessoribus universalibus, qui ejus personam
representant, et habentur pro eadem cum
illo persona. Et denegatur particulari seu
delegatario N.

20

Viximus: Quod delegatus delegatario non potest
opponere exceptionem, quas potuit opponere
ipsi deleganti - Exijit tñ abinde Ratio mul-
tier delegata, quae ei potest opponere excep-
tionem Stulti Vellejani, si tñ ex fidejussio-
ne deleganti fuit obligata - Et ratio est,
quia tunc in mulier censetur fidejussore
Exijit 2do Minor Casus, et delegatus, qui
non potest opponere exceptionem dicti ipsi dele-
gatario, sicut deleganti, favore statim - Ali-
qui Item Casum exequum ponunt in ma-

Quia si a muliere, soluto matrimonio rane
dotis reditibus, alteri de legatur: eandem
exceptionem competentis possit opponere de
legatario quam mulieri, quia subest eadem
inconvenientia, ne est mendicatum l. 32
Solut. matrim: ubi et ipsum dicitur

Tibulus Iustus

De solutionibus et liberationibus

Connexio: Eginus de novatione, per quam tol-
litur prior obligatio ius fure, sequitur de
solutione, per quam tollitur obligatio ius
fure —

Connexio ita Eginus de uno modo tollendi
obligationem et sequitur de secundo —

Rubrica habet duas partes: prior est de soluti-
onibus; de qua hic — altera est de liberationi-
bus — solutio dicitur proprius esse modus
tollendi obligationem, et potest fieri et in

Genere, et in specie - si in genere sumas, tunc
comprehendit quamcunque liberationem,
uti v.g. acceptilatio, compensatio, transac-
tio, satisfactio v.g. Salta mihi semel, remitto an-
tibi debitum - v. per Juramentum L. 54 § 5
litis - Strictè sumpta [uti hie] definitur quon-
sit naturalis, actualis et totalis propositio
eius, quod debes, ut debes - Effectus eius est
sublatio obligationis et inductio liberatio-

2^a ^{vis} ut am ista Effectus producant - Ad hoc sunt
quidam requisiti - Primo ut solutio fiat ab
eo, qui habet liberarum rerum suarum ad-
ministracionem - Hinc pueri, prodigii,
furiosi, v.g. mente capti solvere non possunt,
quia eis alienatio est interdicta - Alij am,
quibus administratio non est adempta, possunt
solvere et solvendo se liberant, uti v.g. filius
familie v. servus habens pecuniam, quia pos-
sunt.

Estenius contrahere qd et solvere l. 35 h. t. b.

Hic dicitur: Quod creditor non obstat debitoris re- 3
natus, hoc est: quod debitor ad huc possit sol-
vere, quamvis crimen confiscatione signum
committat, uti v. g. domesticus carcer ul-
tra 24 horas et juxta l. 24 h. t. b. ubi id qd
sum dicitur - Et ratio est, quia solutio fit ex
causa necessaria, et potest ad illam cogi
q. - Exeipit tñ: Nisi talis committat crimen
lese Majest. v. p. uellionis - Et ratio est,
ne sub specie alicuius alieni situs degraues -
Et tñ in in crimine Reueuendarum, et
in crimine hereseos procedit, ex eadem rati-
one et l. 20 de accusat -

Ad finem adhuc dicitur: An donatio facta ab
ipso p. sui in reatu valeat? Et dicitur
Mortis causa donatio non valet, si sequatur
condemnatio - si autem non sequatur, bene valet.

Inter vivos autem semper valet, quia ei non est al-
: empta administratio, go nec donatio inter
vivos —

4. Hic dicitur: Quod solutio possit fieri v. ab ipso de-
: bitore v. ab alio eius nomine, in fine manda-
to l. 23 h. tit. et in eo invito, quia per hoc fit
melior eius conditio l. 13 h. tit. — sed Obijciunt
Invito si das beneficium, go solutio non potest
fieri pro invito & dicitur directe Transgredi
per indirectum N. — Hoc autem hic non fit
per indirectum, quod talis liberet, et direc-
te hoc fit creditori, quod si teneas expectare,
et quod si sit in periculo, et quia Creditori
non interest, a quo ei solvas, modo solvas —
Idem Quoniam An iste, qui pro alio solvit, possit
solutum repetere? & dicitur si solvit pro
mandante v. vidente et tacente, tunc habet
actionem mandati, si pro invito seu contra
dicente

Solvit, tunc nullam habet actionem, quia
causae donasse, ex regula: Cuius per erro-
rem dati repetitio est; eius consulto dati do-
natio est — si autem solvit pro nequiente, tunc
habet actionem negotiorum gestorum
juxta l. fin. de negot. gest. ubi dicitur,
quod ille, qui ignorantis negotium gerit,
quod habet actionem negotiorum ges-
torum — Ille vero qui pro invito, nego-
tia gessit, quod nullam habeat actionem,
go et ille, qui pro invito solvit —

Hic Quaeritur: An Procurator possit solvere 5
Et distat si habet ad hoc speciale manda-
tum, v. si sit Procurator omnium bono-
rum et quidem cum libera — v. in rem
suam tunc ita, quia sunt instar omi-
ni: Morale sit debitum naturale et civile
simul

Hinc si tui esset naturale, tunc n. potest
solvere, quia a hoc n. presumis habere man-
datum l. 46 de peculis: tibi id ipsum
citatur - si am. nec habeant mandatum,
nec sint cum libera, tunc n. possunt solver
quia id fieret contra voluntatem p. n. q. a
sty -

C. viximus Num. rto: Quod primum Requisitum
sit p. ut solutio operes liberationem: p.
Solvens debeat habere liberam rerum ad-
ministracionem - Hic ponis rduum Re-
quisitum, quod denique solutio debeat
fieri ei, qui potest obligationem distrabere
Hinc p. quillo p. ioso, p. iyo declarato
solvi n. potest, quia n. possunt obligationem
distrabere - Ex c. i. Nisi hoc in eorum a-
tilitatem vertat, et nullum p. terea de
bet periculum exinde talibus personis ex-
p. g. e.

Et surgere, uti si fieret: v.g. si debitor pui-
 :li creditori puiilli necessario solveret. si
 ani ei posset imminere periculum /: v.g. si
 pui puiillo pecunia solveret /: tunc niva-
 :let talis solutio, nisi adsit Tutoris autho-
 :ritas, quia posset pecunia deperdi. Quod
 et in minore dicendum, hoc e', quod in min-
 :ori si possit tutor solvi nequidem, cum au-
 :thoritate Tutoris, quia potest restituere, sed
 /: lib. talis debitor redhibetur tutor /: debet
 id facere coram Magistratu, v. in potest
 pecuniam in ^{opera} sede sua deponere l. 7 §i
de minorib. et l. 25 Cod. de administ. Tut.
 ubi id ipsum dicitur. Et ratio e', quia ne-
 :mini fraudi esse debet, qui Magistratui
 Ingenio obsequi, cum parendi habeat
 necessitatem. Ulterius dicitur: Quod si pe-
 :cunia

Line ^{decreto} ~~overtu~~ Magistratus soluta esse et po-
neis pignillum - v. si exinde factus est benefici-
tior: v. g. si pecunia versa e. in rem eius:
quod debitor de novo conventus habeat ex-
ceptionem doli, quia pignillum esset in dolo
quia bona fides n. patet, ut idem bis petat.
Ad finem Numeri dieis: quod si quis solvat
prohibitori, quod solutio n. valeat - Nisi
versa sit in utilitatem pignilli l. 28 h.
ubi id ipsum dieis -

8 Hic Quoniam: An filijsfamil. v. servis possit
eri solutio? R. dist. si sunt proprii ne-
gociationibus, v. g. mutuis dandis v. pecuniis
exigentibus: v. si habent liberam ^{pecuniis}
administrationem - v. si quid quod ali-
quem depositum e., tunc ita l. 18 et l. 33
h. tit. ubi id ipsum dieis - Et ratio ad huc

Quia Dominorum Voluntate solutum
accipere intelligunt - Et hoc procedit, nisi
post mortem domini eis solvas, quamvis
forte manumittantur v. p. in alium ali-
:enentur s. modo ut solvens faciat bonā fide
Et ratio est, quia bona fides nemini debet no-
uere - proinde ei, qui iuxta et probabili
causa ad solvendum ducit t. 4. si cerb.
pet. ubi id ipsum dicitur -

Hic respectu: Quod si solutio fiat Procurator⁹
:tori Speciale mandatum habenti: v. m.
Procuratori omnium bonorum seu cum
libera, quod talis solutio valeat, quia
consetur facta iuxta domino - Et hoc pro-
:cedit, nisi dominus mandatum revocet,
modo ut solvens ignoret quia bona fides
nemini debet nover
Hic dicitur: Quod si quis solvat Procuratori¹⁰

Qui nec expressum, nec tacitum manda-
tum ad hoc habereb. / quod talis n. liberetur,
nisi postea principalis solutionem tibi
ratihabere et sic intelligenda. l. 58
in fine et § i h. l.: ubi id ipsum dicitur.
Quod aut talis / qui nomine absentis solu-
tionem respicit / vocetur Procurator, hoc
probat ex ipsa d. l. 58 ubi id ipsum in
fine dicitur - Cum illa tri. differentia, quia
n. vocetur Procurator ne cessarius, De vo-
cuntarius -

ii Diximus: Quod si quis solvat tali, qui nul-
lum habet mandatum, quod solutio n.
valeat - Et hoc procedit, nisi solvens cre-
deret illum verum esse Procuratorem,
quia il. suo debet imputare credulitatem
ulterioris dicitur: Quod procuratori dato

Ad agendum facta solutio n̄ valet. Ex
ratione, quia datus ad agendum n̄ ē prop-
terea datus ad exigendum. l. 86. h. tit.
Ulpianus dicit: Quod nec istis liceat solve-
re, quibus sine mandato, alieno nomine
agere licet, qui denique habent presump-
tum mandatum ad agendum. l. qui re-
pellit n̄ possunt l. 35. de procuratoribus
ut si filius l. cui n̄ potest solvi id, quod
patri debetur l. 22. h. tit. Ubi id ipsum
dicitur: — Exigit tñ animo Nisi forte talis
filius habeat peculium tunc ei potest
fieri solutio, quia constat petentem
id ipsum dedisse — Exigit rito: Nisi
vertatur in utilitatem patris, quia
bona fides n̄ patitur, ut ictum bis peti-
atur —

Hic dicitur: Quod solutio possit fieri adjecto

Et hoc procedit, nisi adjectus esset pu-
:pillus, quia pupillo per hoc ni hil qua-
:ritur /: debet enim solutionem dare /:
= Si principali /: et sic suam conditionem
ni facit deteriorem, et adiiciens debet
sibi imputare, si postea pecunia pere-
:at - Et promissori ni si potest imputari,
quia ille ni jure suo usus e' Argum-
:ento L. 3 § fin. et L. 23 de minoribz libi

Casus: Dominus major servo minori com-
:misit administrationem, servus fuit
laxus, et Iurerebas: An dominus possit res-
:titui? Et dicis Quod non, quia sibi de-
:bet imputare, quod administrationem
minori commiserit, qd ni in nostro
casu stipulans debet sibi imputare, qd
pupillum adiecit.

Hic dicitur: Quod ipse adjecto solutio possit 13
fieri in invito creditore, Et ratio est, quia
hoc non dependet ab arbitrio prohiben-
tis. Ratio rationis, quia promissum fuit
suis quoslibet, quod possit huic v. illi
solvere — Quod in probas Argumenta leg.
fin. de pact. libi Casus. Aliquis debitor
dedit fidejussorem, et postea fuit a cre-
ditore absolutus per pactum de non
petendo, postea ipse debitor hoc pactum
iterum creditori remisit, et Invenit:
An fidejussor qui semel fuit liberatus,
denovo obligetur et Respondeo quod non,
quia illi jam semel fuit jus ad libe-
rationem quoslibet, quod ei non debet
auferri go Idem dicendum in nos-
tro Casu — Et hoc in Regula —

Sunt tri in de casus excepti, ubi solutio
non potest fieri adjecto - 1mo si promissor
ex ipsa facto promissit, se soluturum
visi stipulanti - 2to si jam ei partem
capitis solvere - 3tio si creditor cum
debitore jam sit libere constitutus, et
ab eo sibi solvi petijt. Non e' error in Bulla
2to si adjectus mutavit statum, ubi
jam in Tit de V. O. dictum e' -

14

An debitor solvens creditoris creditori
liberes? Et si habet a hoc mandatum te-
nere ita, quia censetur visi Creditori
solvisse, et quia censetur esse delegatio
Et hoc procedit, nisi Creditoris uxori
solveret tanquam donatarie mariti,
quamvis ista hujus pecunia non fiat domi-

juxta L. 3 § 12 de donat. in vir et uxore.

ubi id ipsum dicitur - Casus formae facit
unde patet, quod peruenit numeratio
tali casu si valeat ut translatio, valeat
in, ut solutio, ex regula: Quando dicitur
si valeat, ut agis, valeat, ut valere potest

Sed Quis si debitor solvat Creditoris 150
creditori sine mandato an tunc in va-
leat solutio? Et an talis debitor libe-

retur ipso jure? Et ad primum, quod
liberetur - At idem et distinguendo

Si subest eadem obligationis causa.

hoc est, si inuita alterius debitum
contractum est, tunc ita, quod pro-

bat per L. 36 de negot. gest. ubi Casus
ego ger. Negotia Titij et accipio muta-
tum a tertio ejus nomine, et vento

In ejus utilitatem, illa illi solvit, et
ego liberor ipso jure — pro hac in per
ii de pignorat. action. Ubi Casus: ego
conduxi totam domum a Titio, et post
tea partem ejus elero Mevio Mevius
pensionem pro re solvit Titio, et ego
liberor ipso jure. si am debitum pro
veniat ex diversa causa, tunc tui libe
ror ope exceptionis / supposito tui gen
pensionis in ejus utilitatem vertos.

l. 6. de doli mal. except. ubi d. i. s. sum
dicitur — v. ego teneor Titio, Titius Me
vio, ego ei solvo pro illo. Et ratio est,
quia ista solutus esset in dolo, petens
denuo ab altero, et alter esset in dolo
petens denuo a me — Exijit tamen,

Nisi iste creditor / cui nomine albe-
rius solvo: / possit a suo debitore ali-
qua exactione regelli v.g. Menfulbi
Macedoniani, seu retentionis, seu
pro acti deni petendo, seu compensatio-
nis, tunc non liberarer, quia essem in
dolo l. 23 de negotiis gestis ubi id presum-
itur —

16
Ita Iuris. An recte solvas Res crim-
inis, v.g. si meus Creditor commisit cri-
men confiscatione dignum & dicto
ante condemnationem potest ei solvi,
Nam ne necessariis sumptibus careat,
casu quo forte esset innocens — cito
quia per hoc ei non admissa ministratio
3° quia lite pendente nihil innovan-
dum

At qui ante ejus condemnationem lig
pendet go — Excipis Nisi sit Reus cri
minis lesso Majest. l. fin. Cod. ad l. Jul.
Majest. et hoc ob enormitatem ejus cri
minis — post condemnationem am ei
solvere si licet, quia tunc bona perti
nent ad fideum —

19 Hic ponis Item Requisitum ritae
lutionis, quod denique debeat solvi
res, que debet. Et ratio e': quia alia pro
alio invito Creditori non obtrudis, nisi
id, quod solvo esset melius, ex ratione, quia
nemini invito Jus suum e' auferen
dum — Atque Creditor invito nomen in
solutum accipere si tenet l. ibi h. tit. — Ne
pretium loco rei in specie promissae, quia
aliud e' res, et aliud pretium, et. Vicia

Rationabilis in Speciem cadit affe-
:tus - Et hoc in Regula: Excepiū bñ: Nisi
forte res debita n̄ exstet - Aut si presta-
:tio ejus sit impossibilis, v.g. talis, si con-
:secreetur - Et ratio ē, quia Lex ad impos-
:sibile n̄ obligat -

Hinc Necessitas facit: Ut cogatur ali- 18
:us pro alio accipere, et sic statuit Jus-
:tinianus in Nov. 4 § fin: ex qua de-
sumpta ē Authent Nisi. (cod. h. tit: Ubi
id ipsum dicit: Quod denique loco pecu-
nia v. rei mobilis, possit dari repen-
:tibus in Solutum, factū tñ prius
Sub tit: id ē juxta estimationem - Ul-
terius dicit: Quod quandoque in ex Con-
:ventionē debitor habet potestatem
aliud pro alio Solvendi, uti fit in debito

Alternativo l. iiij de V. Bbl. Quandoq;
eam habet a lege, uti in Actionibus not.
alib; ubi tri id e observandum; quod
Si alternativa veniat ex pacto, tunc Ju-
dex si potest adjudicare pro se unum,
aliq; Sententia esset nulla si a se prove-
niat ex lege, tunc si e nulla, sal tu Rex
potest Solvere, quod vult, quia habet
electionem a lege — Uttenus dicit, quod
si res aliena alteri legatur, et si eam do-
minus nolit vendere — & si petat im-
menum rei pretium, quod tunc in l. iij
ab dare ejus estimationem et quidem
arbitrio Judicij l. q. i § 3 de Legat. i. m.
quia tunc debitori si potest impulari
Diximus: quod alius pro alio invito cre-
ditori si obtrudatur — Volenti a non

Contrahenti Aliud pro alio potest dari:
quod vocatur datio in solutum: scilicet ratio
est, quia volenti nihil iniuria. Modo tamen
ista res sit solventis propria. Hinc si
esset aliena, et ei evinceretur, tunc ma-
net prior obligatio, et solvens ei tenet
actione de evictione, quia censetur ven-
didisse l. 4 b. h. tit. ubi id ipsum dicitur.
Et hoc procedit, nisi pars tamen evineatur,
quia pars rei non est tota res, et pars solu-
tionis non est tota solutio. Et talis potest
agere actione de ^{evic} ~~solu~~ tione, modo alte-
ram partem ei restituat. v. potest agere
actione ex empto, utili, si tamen totum pro-
statetur. v. non potest agere actione ad sup-
plementum. v. actione in factum, ad
id quod sua interest.

Hic' Quis: An nummi albenus generis,
quam promissi sint, possint solvi, v. loco
mutuo datorum aureorum, argentei?

Q. Aliqui putant quod n', quia censetur
solvi aliud pro alio, quod n' licet, gō. p. v. s.
loco mutuum aureorum, solvatur in

argento — sed hoc tñ intelligitur,
quando expressè fuit conventum, ut solva-
tur in auro, quia tunc censetur dari

aliud pro alio; ex Regula: pacta dant
legem Contractibus — Exijit: Nisi forte

n' possent haberi nummi aurei — si autem
n' sit conventum, tunc ita, quia quam-

vis n' censeas esse formaliter idem, e'

tñ equivalenter idem — Imo: Subtilius

loquendo: potest dici, quod formaliter

Idem solvatur, ex ratione, quia in num-
mis non tam attenditur substantia, aut
metallum, quam potius quantitas. Et
estimatio ei a Principia imposita. Hinc
in pecunia ad res ⁱⁿ corporales referuntur.
Quod in probatur per leg. 94. §. 1. ubi
dicitur: quod creditis nummis non censo-
ratur creditum corpora, sed quantitas,
et quod reddita quantitate. Satisfiat
Creditori, §. —

Dixi: Quod solutio nummorum possit fi-
eri in alio genere, et hoc in Regula. Ex-
cipitur tamen, nisi inde aliquod incommodum
essurgat ipsi Creditori, tunc non possunt
solvi alij, quia hoc esset contra equita-
tem. L. 99. h. tit. — Debet amissionem incom-
modum esse tale, per quod ejus patrimonium
—

diminui: /: ut si ipse teneatur a aureos
sub poena, et si id tacite ex contractu
possit colligi, quod in alter se a tale obli-
gaverit — Hinc commodum solius affecti-
onis non curatur, quia satis est, quod idem
restitui censetur —

22. Hic dicitur: Quod debitor ignorans et aulte-
rinos nummos solvens non liberetur, quia
non videtur solutum, quod avelli potest, atque
go — Idem est si nummi sint alieni, ex
eadem ratione; sed quando creditor loco
a alterorum nummorum sibi petit
dari alios, tunc debet hos restituere,
alias esset in dolo d. l. 94 h. tit. l. 10
visum dicitur.

Ad finem Numeri dicitur: Quod si quis
solvat nummos communes, quod per

Pro rata liberetur, quia tui pro parte fa-
cit eos Creditoris -

Hic dicit: Quod si quis alteri debeat ho-
minem, quod debeat dare talem, qui man-
Sunt etiam Creditorum, et qui ab illo
non potest avelli - Hinc Solvens statim lib-
erum, aut talem, cui forte per fideicom-
missum ex tempore relicta est libertas, tunc
non liberat, quia talis non maneret Credit-
ori, uni enim sub conditione debetur liber-
tas et alteri plane pure - Hinc nec
obnoxium rogare solvere potest, quia hoc
causa retinendi servum, potest etiam
adimere - Hinc si servus pignori da-
tus ante pignus dissolutum solvi non
potest, ex eadem ratione - Et denique si
homini debet, tunc talis solvi debet,

Quem creditor posset manumittere. L. 72
h. tit. ubi id ipsum dicitur — Quamvis autem ta-
lis servus solutus sit turpis aut infamis,
tunc tamen debitor liberatur, ut in Veptilio,
seu Veptilio — Item quia est solutus homo, et
potest manumitti per — Et quia in genera-
libus et alternativis est, electio debitoris
seu penes debitorem — Exequis: Nisi credi-
tor sibi electionem reseruet L. 112 de V. O.
ubi id ipsum dicitur —

24 Hinc Iuris: An promittens hominem posset
se solvere eum, qui tempore obligationis
erat in bonis stipulantis, si postea tempus
resolutionis desinat esse illius? Sedes
leges videntur esse contrarias, L. 72 § 4
Verba Sed ei h. tit. dicitur, quod ita, quod
denique ille, qui hominem promissit

Libere si debet talem, qui tempore pro-
missionis erat stipulantis — Contra d. Sphing
4. d. legis gratia dicit, quod non possit solvi
talis, qui tempore promissionis non fuit
promissoris go — Item in l. 128 de VO.
dicitur: Quod in ordine ad liberationem pro-
ducendam, inspicendum sit tempus
stipulationis scilicet: an tunc homo fuerit in
potestate promittentis v. n. et si tempus so-
lutionis go — ut melius questio et solu-
tio penetretur: ponenda sunt verba legis
affirmantis quod § 4 Verso: sed ei, qui so-
nat. Sed ei, qui hominem dari stipu-
latus est, ab uno in ex his, qui tunc sti-
pulatori serviverant, dando promissor li-
beratur —

Et jam Cujacius combinat, dicens: Textum

Esse mendosum, quod denique loco unum
debeat legi Num? interrogativè? et sic
dicit, ibi nihil decisi. Sed huic quæstioni
obstat Simo Communis lectio in contrarium
recto: Quia in hoc Syntagma præcessit Caput,
ubi quis promissit servum in specie, qui tem-
: pore promissionis fuit stipulantis, hoc Pam-
: phulum: et dicit si liberari, et postea sub-
jungit alter Caput: ubi servus promissus
in genere: qui incipit à particula sed ei,
quæ est adversativa priorum, quod signum
est, quod talis liberus, quod non est admittenda Cor-
: rectio. Sed obijci tibi in d. Versiculo, Sicut:
ulterior ponunt ista Verba: si quidem est
ista, et hic ex his dari stipulatus est, qui
exis si erat. hoc est, quod stipulatio est gene-
rica intelligenda sit de servo, qui si fuit
stipulantis, quod si liberus, quod videbatur bene

Ista correctio? Ideo autem quod istorum
verborum sensus sit iste: quod quamvis
promissor non videatur sentire de servo sti-
pulantis proprio, si tamen talis servus postea
cesset esse stipulantis, quod ei tamen recte pos-
sit solvi in dicto. quousque est per servum N.
Supposito, quod tamen in genere fuerit promif-
sus.

Sed Obicitur d. Sphus stichum et d. legis quibus 26
ubi casus: Unus alteri promisit stichum
aut Pamphilum; Pamphilus autem tunc
erat stipulantis ^{legis}; et dicitur: si stichus mo-
riatur, quod promissor non teneatur dare Pam-
philum, nisi Pamphilus jam non esset in
potestate stipulationis, quod plane contrahit sti-
pulatio, quod male diximus, quod satisfaci-
at dando talem servum d. dicto, si fuit
promissus in specie (si in genere N.).

Inde enim: Quod mihi talis servus possit fore
vbi, quia tempore promissionis nondum
fuit in rerum natura ex ratione, quia verum
est, quod datus sit homo - probat adhuc ulte-
rius hanc sententiam per d. S. Stichum in fine
vbi dicitur: Si quis sibi a maestro stipulas unum
servum in genere ex his, quos mihi Sempro-
nium relinquet, et si mihi Sempronius re-
linquat tres: quorum unus fuit stipu-
latoris: et si postea isti duo deficiant, et
si iste Stichus maneat in potestate stipu-
latoris, quod ad nihil obliget, quod si non ma-
neat in eius potestate, tunc obligaret,
quod possem illum dare: quia verum est,
quod sit demum hominem, quod et in nostro capite
probat hoc mihi per L. 267 h. l. vbi dicitur
Si quis alteri promiserit deos homines in

genera

In genere, et si ei debet unum, et postea si
 eundem ad se reversum ei denuo debet, quod
 liberetur, quia verum est, quod duos homi-
 nes dederit, quod iste potest solvi, qui tempore
 obligationis fuit in potestate stipulato-
 ris, quia mi datus est homo, quod et in nostro
 casu - probatur in per l. 66 § 2. de legat 2
 ubi dicitur: Quod pars fundi promissi soluta,
 iterum solvi possit, si ad se redeat, quod et ho-
 mo - Sed obijciat de lex quod ab initio 29:

de de Jur. ubi dicitur: quod una re pereun-
 te nihil debeat quod - Idem dicitur si res alter-
 native promissa, si res promissa ^{Revertes} ~~perit~~
 fuit stipulationis (Sic ut N -

Diximus: Quod si duo homines promissi 29
 sub, in genere, et si unus solutus, et si ad
 solventem redeat, quod possit denuo solvi,
 quia verum est, quod duo sunt soluti -

Contra hoc obiectum est diametrum d. l. 66.
§ si idem § de legat 2. ubi dicitur: si homo
in duorum testamentis legatur in gene-
re, et si ex uno solvas, et alienetur, quod
non possit deinde ex alio testamento solvi, quod
in idem ferri non potest amplius solvi in
stipulationibus, quia d. l. 66 eadem dicitur
eadem esse ratio legati et stipulationis in
verbis: eademque ratio stipulationis est. Alii
qui ad hoc dicunt, quod haec verba: eadem
ratio, et stipulationis est, abundent, et quod
tamen sint ab interprete aliquo imperi-
to addita. Sed hoc non, propter commu-
nem lectionem. Alii dicunt, quod
hoc a Coniectura dependeat. Pro hoc mi-
hi, quia possunt pro utroque casu mi-
tare eadem coniecturae. Alii

dicunt, quod Iulianus § 3 leg 66/
dissentiat a Marcello, contrarium sen-
tiente d. l. 66. § 2 - sed hoc min, quia n
e inducenda correctio, quousque potest
haberi conciliatio, atque g'o - Aliqui
dicunt, quod hic Iulianus n' querat,
quid sit in obligatione generis, aut an
homine promisso singuli homines sint
in obligatione - sed tunc horum an idem
homo ex duplici causa lucrativa debitor
et semel solutus possit deinceps solvi, et
dicunt, quod ita⁺ - Et rationem addit: ^{+ N in Autho}
quod hominis legatum uno oratio- ^{ad leg. p' negat,}
nis compendio singulos homines conti- ^{et addi leg. n, p'}
neat; id e, quod de singulis prodictis, ^{n' negat}
et quod in singulis impleri possit, et sic
dicunt, quod utriusque obligationis ex-
centio

Concurrat in eodem homine iterato sol-
vendo. Sed hæc opinio Squiniani est
contra regulam: quæ dicit, quod decet
causæ lueratives in unam eandemque
rem, in unam eandemque personam con-
currere si possint, hinc ista explicatio
n'est bona — Hinc melior est ista combi-
natio: si iste homo fuit promissus a du-
obus, et prius acquiras ex causâ lue-
tiva C. Secus N. Quod procedit tam in
legatis quam in stipulationibus: Et ratio
est, quia quod meum est amplius in meum
fieri non potest —

28.

Hic ponitur etiam Requisitum Solutionis
quod denique res debeat solvi integro
Hinc per partem nemo suscipere cogitur

in si res esset dividua, quia partialis
Solutio multa parit incommoda - Ea-
:cipis Nisi aliter esset conventum, quia
pacta dant legem Contractibus Id Obj:
l. 2 i de rebus creditis: Ubi dicitur: Quod cre-
:ditor possit cogi ad partem debiti accep-
:tandam, qd male diximus, quod n: de
modo distinguendo: si debitum sit liqui-
:dum pro parte, et pro parte illiquidum.
Sed iij N. l. 2. In casu legis, et quidem
Authore Iudice l. iii regula N. v. ijs
Iure N. Casus legis erat: ubi res fuit cre-
:ditori ignorata cum pacto anthy
:etico, et debitor dixit, fructus ads-
:quasse medietatem debiti et alteram
medietatem offerebat - Id Objicitur
Augmentatio potest fieri pro parte, qd

Et solutio: & disparitas est, quia in ac-
ceptilatione Creditor est contentus, si vero hic
ut supponit, go — Sed Obijci: Compensationem
potest fieri pro parte, go et solutio &
disparitas est, quia lex compensationem
admittit ex equitate, si vero partia-
lem solutionem — Et ratio rationis est, quia
hic nullum subest incommodum — Sed
Obijci: heredes defuncti possunt obliga-
tionem dividere, go potest solutio dividi
& hoc esse speciale juxta l. in tabulariis
quia debitum est commune, go non debet
unum solum gravare —

29

Iti ponit 5um Requisitum, solutio-
nis, quod denique debeat solutio fieri
loco & convento, ne Creditus conditio fiat
deterior l. 8. Cod. h. tis — Excipit Nisi

forte eandem commoditatem scilicet
alibi haberet, quam habet loco conven-
:to, tunc mi potest solvi alibi, et hoc ex ob-
:quitate, ut si ei debeam dare in Pragis,
et si is pergat Lipsiam, et ego ei ibi il-
:los assigno, qui ibi e res comperimus —

Optum Requiritum Solutionis est, quod ³⁰
denique solutio debeat fieri undicta
die — Hinc tardius Solvendo n. r. t. i.
Solvitur, quia sicut ille, qui cito dat,
bis dat, ita ille, qui tardius dat, minus
dat — Uterius dicitur: Quod si dies ad-
jecta sit talis, quae potest ad plures dies
referri, quod hoc sit intelligendum
de die proxima ut in paschate dare,
in Calendis aut idibus Maij, tunc hoc
debet intelligi de proximo paschate

Et ratio est, ne de occasione div exandi —

31

Hic Quoniam: An ante diem possit fieri solutio? Et dictum si dies adjectus sit in gratiam debitoris, tunc ita, ex ratione, quia favori pro se introducto quilibet et remuere potest quod a circumstantiis colligitur — si autem dies adjectus sit in ~~favor~~ favorem Creditoris, tunc non, nec in pariter liberatio — immo quia jus suum non ini est imminuendum — et quia talisquivare usus — Nisi forte simul solvantur usures —

32

Hic dicitur: Quod si predicta Requisita concurrant, quod solutio liberet plenam liberationem — Modus tamen solvatur res talis, quae sit Creditoris, et quae est materia ejus, hoc est, ne possit evinci, alias solutio non valeret, nisi servus obnoxius.

~~Nunc~~ Nunc solvas - Et ratio est quia solu-
tio esset sine effectu -

37

Casus: debitor est obligatus creditori ex
pluribus causis, viz ius et tenet ex mutuo,
ius ex empto, ius ex legato &c. Ille ei sol-
vit indeterminatè ius, et dicitur ex qua
causa censetur solvisse. Et tunc, quod
debitor se possit explicare in continentibus
in quam partem id velit esse solutum -
Si se debitor non explicat, tunc se creditor
potest explicare, in quam partem id
velit imputare, De incontinentibus - si
neuter se in continentibus explicet, tunc
solutio in deuiorem partem est acci-
pienda L. 3 h. bis ubi id ipsum dicitur -
Sed dubium: Quamnam sit habenda pro
deuotioni? Et inter summas, gravior est

Illa, ad quam quis potest cogi, v.g. si unum
debitum esset civile et naturale simul,
et alterum naturale solum, tunc natura-
lem et civilem simul censeri soluisse. — Pono
si omnes summe possint exigi, tunc ista
habet pro duntaxat, cui subest infamia v.g.
si unum debitum sit ex deposito, et al-
terum aliunde — si nullum sit tale,
tunc illud habetur pro duntaxat, cui est
poena apposta per legem, uti v.g. e de-
ictio legis Aquilae — si in hac sint
res tunc illa cui subest poena, v.g. hypo-
theca — si hoc non, tunc censeri potest sol-
visse pro se, quam pro alio, v.g. si in pro
alio fidei iusserat quem eum, cui et ipse
teneat — si hoc non, tunc censeri videtur
debitum esse solutum — si autem summa

sint per omnia pares, tunc censet Solvitur
se ad quamlibet pro rata — Uttenus di-
cis: si fors debeas cum usuris, quod ci-
tius censeas Solvitur repens. L. i. sed. h. tis. —

Et hoc in gratiam Creditoris, ne gravetur
usuris — Ad finem dicis: Quod in alijs
obligationibus aut Summis, ubi una
Summa soluta, altera est salva, quod de-
bitor se possit explicare; quia quod uni
non nocet, et alteri prodest facile conce-
dendum est, ut si ad semel accipimutu-
rum et emi, ut si cui legator in testa-
mento bis per vero legaret, ubi nec est
qua explicatio —

Eximus hucusque de prima Rubricae
parte scilicet de solutionibus — Jam
sequitur de 2da Rubricae parte, scilicet

Liberationibus - Liberatio est debiti ex-
=Stinctio et continet sub se multos alios
modos scilicet propter solutionem stricti sumptus
=tam, uti v.g. est accipitatio. Item conper-
=satio - Interim rubentes rei in specie
debilis sine mora, et factis debitoris
Item confusio, quando creditor succedit
debitori, et vicissim, quando denique
duo personae habent pro una - Item
quando duo causas causative in una
eandem personam concernunt - Et
ratio est, quia solutio rei ex una causa
facit, si posse peti ex altera - Ratio ratio-
onis, quia tunc jam res habet, hinc on-
gulus peti si potest - Excipit Nisi for-
te tales res ad creditorem prima vice
ex causa onerosa perveniret, quia

Tunc ei abest et pretium - Item dis-
tractio pignoris in totum in quantum cre-
ditor exinde est consecutus, quia bona
fidei nupatim, ut idem by petat - Hinc quoad
defectum adhuc debitor obligatus - Eon-
tra in excessus illi reddi deberet -

Hic dicitur: quod solutioni in similibus sit 35
oblatio - Oblatio est rei debilis a debi-
tore creditori facta exhibitio. Et alia
est verbalis, quando debitor dicit, quod sit
paratus solvere, sed non offert - Alia est rea-
lis, quando debitor rem debitam reus-
sentatam in manus offert -

36
Verbalis regulariter nullum effectum
producit, et nequidem moram incur-
rit - Nam pignus - Nec in Creditor propterea
dicitur morosus - Et ratio est, quia tunc est nu-
dum propositum - Hoc autem intelligitur
de rebus mobilibus - In immobilibus autem

Videat creditor per hoc poni in mora, ex
ratione, quia immobilia non possunt portari
in, et hinc lex est sola oblatione contenta,
quia lex ad impossibile non obliget. Hinc
tunc iubentur numeret Creditori —

39
Hic subdividit oblatio realis, quod alia sit
nuda, et alia non nuda. Nuda est, quando
res tui presentantur, sed non designatur — non
nuda est, quando res simul designatur aut obli-
gatur; hinc habet locum in talibus rebus,
quae possunt facio concludi. Nuda ha-
bet varios effectus. Immo quod pergeat
moram: ut quod periculum transferat
in Creditorem, et quidem in ipso fure, vel
si in specie debita perest sine causa, quia
iubentur speciei numeret creditori speciei
in exceptionis, si res in genere debita
perest sine causa, uti in ex quantitate

disparitas est, quia primo casu perit illud, quod
debebas — secundo casu autem non potest dici pe-
nisse illud, quod debebas: quia genus non per-
it: hinc taliter liberat que exceptionis.
Et hoc ex equitate — Et hoc procedit in
Contractibus stricti juris — In Contractibus
autem bonae fidei semper ipso jure debitor
tali casu liberatur. Et ratio est, quia excepti-
ones Contractibus bonae fidei dicuntur ipso
jure inesse — In Contractibus autem stricti
juris non inquant ipso jure, sed debent op-
poni — Diximus: quod per talem obli-
gationem periculum transibit in creditorem
si res pereat — si autem res existat, tunc ei de-
betur, quia tunc nulli nocet — Ad finem
autem: ut dicta procedant: quod ista obli-
gatio debeat fieri opportunum loco et statuto
tempore, et non debet esse causa, quare Cre-
ditor

oblationem recuset, v. g. ante terminum
in sui gratiam adjectum —

38

Hic dicitur: Quod oblatio realis nulla sit
tab. cursum usurarium ex mora. Hoc autem
intelligitur de usuris inchoatis, v. g. si de
dero in termino, solvam aut tunc usuras;
et sic est intelligenda lex i35 § 2. de
v. o. ubi id ipsum dicitur si agatur
de usuris inchoatis, tunc cum si sistit,
v. g. solvam in termino cum usuris, et
sic debet intelligi lex i § finalis de legat. et
l. 7 de usuris. ubi id ipsum dicitur: Dignitas
dari potest, quia facilius aliquid im-
pediri fieri, quam factum tollitur.
NB loco inclinando debet esse inchoando

39

Hic dicitur: An oblatio realis nulla im-
pediat communis pœnam, v. an dicitur
solvas pignus? De quod non, ex ratione

Quia jam Creditori e' jus quosilum?

1: Idem e' de pignore; hoc e', quod pignus
tercia datum pignus n' possem regere,
si e' admittenda tunc itaq' quia faulter
aliquid impeditur fieri, quain factum
tollat —

Hic dicit: quid oblatio realis nuda n' li- ⁴⁰
beret a sorte oblata, si esset. Hinc po-
test Creditor pecuniam oblata denuo
exigere, quamvis eam recusaverit. — Et
si debitor n' solvat, tunc erit in mora —

Quod probat per leg. 122 § si quis § in fine
de V. O. Ubi dicit: Quod talis debitor
n' esset in mora, si n' cessaret offerre,
hoc e' si denuo conventus fuisset, solvisset,
go si cesset offerre, tunc e' in mora. Et
ratio ulterior e', quia mora nocet ultimo
animo. — Et hac decisio procedit indistincte

sive debeas ex contractu sive ex ultima
Voluntate, modo tale debitum fuerit
purum - Aliqui quidem dicunt, quod
hoc si tui procedat in delicto ex contractu
proveniente; hoc est quod talis non liberetur,
sed quod propter ultimam moram ad hunc
obligetur - Sciri esse dicunt, si debitum
proveniat ex ultima voluntate - sed
venit, quod hoc indistincte procedat;
quia in dicto Tit. de condit. et demonstrat.
hoc tui dictum est de conditionatis obli-
gationibus, quod hoc non est trahendum ad ob-
ligationem puram - Et ratio est, quia con-
ditio pro impleta habet, quoties per eum,
per quem implenda fuisset, non fit, quomodo
non implet, quod -

42 Hic dicitur: Quod obligatio non nuda; quod fit

Cum depositione pecuniae ob signatis: sope-
retur plenam liberationem - Et hoc
procedit, quamvis debitor propria aucto-
ritate pecuniam faceret. Et ratio est, quia
talis debitor habetur pro tradito, et
pro translato in Creditorem; et Creditor
debet sibi insulare, quod pecuniam
non accepit. Et sic in currentes usuras
sistunt - Ratio rationis: quia usurae dan-
tur propter usum pecuniae, quem talis
debitor amplius non habet - Et idem
procedat, ad hoc tria requiruntur. Primo ut ob-
latio fiat tempore opportuno et debito
loco - Ratio ut talis pecunia nunc
est. 2do ut ponatur in sacculo ^{con}signato
per sigillum - Hinc si sine consigna-
tione deponeret, tunc non parit liberationem.

Et ratio est quia talis debitor adhuc censetur
usum hujus pecuniae sibi reservasse, saltem
sub conditione, si illa egerit, ut illam
recipere liceat, et sic illam creditor si po-
test accipere, quando vult - Et hinc more
adhuc necesse deponenti, et in damnum
est penes deponentem - Item ad hoc requi-
ritur, ut totum debitum deponat, et totum
consignetur. Et ratio est quia si una pars in-
recte solvitur, illa in pars in recte obsequi-
tur. Et ideo in usura simul debent de-
poni et consignari tanquam debita.

42

Hic Lucas: An debitor possit jam consig-
nare pecuniam adhuc recipere? Ip-
sius ita, quia censetur in eius dominio
adhuc permansisse, nec sit creditoris
ante acceptationem. Sed NB talis casus

in tali debitor si liberatur, quia per-
inde est, ac si facta non esset depositio. Et cre-
ditor si potest conueniri, quod illam de-
bitor receperit, sed debet sibi imputare

Tibulus 2us De Acceptilationibus

Connexio: Egimus de obligatione in
genere. Jam sequimur de illis in specie. Et
primò quidem de Acceptilatione —
Hic dicimus: Quod Acceptilatio tollat debi-
tum ipso jure — Definimus: Quod sit con-
ceptio Verborum, quæ Creditor debitori,
quod debet acceptum fert, ut in quosmo-
vis acceptos habes? acceptos habeo.
Hic Quoniam: Cujus jure sit acceptilatio? —
Et Quod origine sit jure civili. Hoc est,
quia stipulatio est jure civili quod et illa.

Ex regula: Cujus Jure est Actus, ejusdem
est et distractus - sed Obijcijs l. 8 § fin h
ubi dicit: Quod acceptilatio sit Jure gen-
tium, qd n est Jure civilis? R. disto in
casu legis et quidem in pacti C. Servij N.
Et ratio est, quia Jura promiora sunt ad libe-
randum, quam ad obligandam - C. serv-
am legis vob erat: ubi querebas, an servi
deportati possint absolvi per acceptilatio-
nem, et dicit quod ita, saltem in pacti:
cujus ex Jure gentium sunt equales: sequen-
ta ratione - Potest in sic Idem: Specu-
lata transfusione Aquilianā C. Servij N.

3 Effectus acceptilationis est omnimoda libe-
ratio ad instar solutionis - Item in
vocat imaginaria solutio - si potest an
alii obligatio tolli per acceptilationem
quam ista, quæ verbis fuit contracta

Ex regula. Unumquodque eodem modo tol-
litur, quo colligatum est. Institus quibz modi:
tolles oblig. Si: — Item alie obligatio
neq; vq; re, libere, consensu imites per illam
tollit si possunt — Ex iuris Nisi prius per
stipulationem Aquilianam transfen-
dant in obligationem ex stipulatione pro-
venientem vq; quod teneor ex empto, ha-
bere pro debito ex stipulatu: habeo — Et
postea interrogem: Acceptumne id fers?
acceptum fero —

Hic deus: Quod acceptilatio ex die v. sub
conditione fieri si possit, ex ratione, quia so-
lutio si potest fieri a tempore v. sub condi-
tione go nec acceptilatio, quia e' loco so-
lutionis — Hinc si in debitum esset in
diem v. conditionatum tunc si potest
tollit per stipulationem, quando postea
die v. conditio evenit l. 22. et l. 21 h.

Ubi dicitur de iis —

5 Qui dicitur: An acceptilatio inutilis habeat vim pacti utilis? Et dicitur: si vitium est in materia, tunc ita, ut si debitum ex meo tuo proveniens acceptum fuerit, hoc enim non tolleret ius suum, quia si fuit contractus verbi, de re — Nihilominus tollit quod exceptionis seu pacti de repetendo l. 27 § 9 de pactis — si autem vitium sit in forma, tunc non, si ille fiat natus. Argumento legis. l. 1 § 2. de V. O. Et ratio est, quia deficiente forma, actus est nullus, atque igitur — Alii tamen dicunt, quod ita indistincte, non obstat, quod formulatio talis non valeat — Disputant enim, quia iurascunt promissa ad liberandum quam ad obligandum — Et hoc inde de debito conditionalis procedit —

6 Eximur de modis, quibus tollitur obligatio

Obligatio ipso jure; uti v.g. solutio, de-
 :ceptitatio, novatio etc. — Jam sequitur de
 istis modis; ubi tollitur obligatio quæ exigitur
 :nis, uti v.g. est rimo Exceptio pauli de n. p. b.
 :endo —

Item si veniat debitor per sententiam absol- 2
 :vatur —

Item si debitor juret, se non debere — 3

Item si cui legatur liberatio — 4

Ita dicitur: Quod per tempus adjectum, eo 7

lappo, obligatio non extinguitur ipso jure,

Sed tamen quæ exceptiones, v.g. si promittitur, quo-
 ad vivas? Et ratio est, quia obligatio

non tollitur ipso jure, nisi modis à jure
 præscriptis, inter quos non est iste casus — Et

hoc procedit de rigore juris — de equitate

tamen talis debitor post tempus petens reuel.

letur exceptione doli, quia pactantur
 legem contractibus. —

Huius diei. Quod effectum liberationis nō
 queretur reditio chirographi; hoc ē quod
 in tali liberetur ope tñ executionis, sive
 ipse creditor reculat tale chirographum,
 sive alius ejus mandato, uti vñ ē Procu-
 rator - Et ratio ē, quia nō censetur alio fieri
 reditum, quam ut debitor liberetur;
 Et ratio addit: quia principalis obligatio
 continetur in chirogra^{to}, atque igitur
 Sed obijciat l. 3 de panti. ubi dicit: quod
 reditio pignore nō censetur remissum
 debitum igitur et huius - Et disparitas ē: quia
 quia in pignore tñ continetur debitum
 acceptione, huius vero principaliter igitur
 ratio quia alius reditio chirographi
 nihil operaretur, de tali tñ ut dicitur
 liberat ope executionis

Tributus s. 1.

De Pretorijis stipulationibus

Connexio: Egitur de stipulationibus
civilibus, sequitur de pretorijs —

Itē dicitur: Quod stipulationes alie sint ¹
civiles, et alie pretorijae, quas Pretor expresso
Edicto interponi jubet — ^{+ Vocant am}
^{Pretorijae ipse}

quod stipulationes pretorijae olim si po-
tuerint fieri per pignora, v. per despo-
sitionem auri v. argenti, sed per perso-
nas id ē per fidejussores idoneos. Hic
erat, quia olim tarde et per amba-
ges ad distractionem pignorum pro-
cedebat, fidejussores aut poterant
mox conveniri, quia si gaudebant pri-
vilegio ordinis. Et tunc fuit locus de-
gulo. Plus cautionis ē in persona, quam
in re — Hodie aut fidejussores habent
varia beneficia, et ideo hodie ē locus

4. Huius Regula: Plus cautio est in re, quam
in persona - v. huius: Melius est pignori in
sistere, quam in persona remedium ques-
: rere - Olim quoque Stipulatio iustitia de-
bebat fieri perfidejussore. Et hoc in regat
Erant tamen abinde aliqui casus excepti:
ubi si fuit opus fidejussoribus, sed suffici-
: ebat sola remissio - Annus exercebat
de novi operis nunciatione - v. quod
tale opus demolitur - rito iudicatur
solvi - Itio cautio damni infecti

2 Huius dicitur: Quod fuit stipulationem fide-
jusa secum ita - Annus in locum inter-
poni possunt, si sine culpa stipulatio-
nis cautum esse definat, v. si idoneus
fidejussor cesset esse idoneus. Et ratio est
quia dabitur iterum cautio, si durat
annus, si talis fidejussor fuerit in

go denuo esset cavendum — Ulte-
rius dicitur: Quod in stipulationibus bonum
sit adficere poenam, in casum, quo pro-
missioni contraventum erit. Et hoc ideo,
quia talis creditor relevatur ab onere
probandi suum Interesse, ubi alius ta-
lis deberet probare Interesse, si non esset ad-
fecta poena — Ulterius dicitur: Quod in
Procuratori sit postulanda cautio, fra-
gatur nomine principalis, et principalis
inde acquirit utilem actionem —
Effectus stipulationis est, quod si non stetur
promissis, quod possit agi contra de-
bitorem v. fideiussorem —

Hic dividuntur stipulationes propter ³
quod alie sint judiciales, alie cauti-
onales, alie communes — Judicial-
es sunt a iudice, sed a iudicio dictae.

Dicens igitur, qui Iudicii firmandi
causa interponitur jubentur, ne in-
ane redditis Iudicium, uti 'vy e' cautio
judicalem solvi

4
Hic Iurist. Quid sint Stipulationes so-
tionales & Cautionales dicens ea, quae
ideo interponi jubentur, ut nova indu-
catur Actio — Aut saltem ut innovetur
prior Actio, quae jam antea competebat
Et hinc tota harum Stipulationum
ratio in hoc consistit, ut denique in-
ducatur nova Actio — Et tales Stipula-
tiones sunt variae — Una e' cautio: rem
legatam salvam fore, ubi cessat prior
Actio et inducitur Actio ex stipulatu
Item cautio, Rem pignori salvam fore,
ubi in Actio Tutela transfunditur

In Actionem ex stipulatu - Item stipu-
:latio: Rem ratam haberi, ubi mi nova-
:tur prior Actio, quae antea competebat -
Item stipulatio damni infecti, quae
quandoque novat priorem Actionem in
factum, v.g. si quis per tubos prope mea
fundamenta aquam duxit: et si mihi
per hoc noxium fuisset, tunc habuissem
actionem in factum, quae postea trans-
:funditur in Actionem ex stipulatu -

Quamdoque inducit plane novam ac-
:tionem, v.g. si domus vicina ruinosa
domui meae minaretur ruinam, tunc
postea acquiro Actionem, ubi antea
nullam habui L. b. de damno infecto
ubi id ipsum dicitur -

Communis praeter Aliquos: stipula-
:tiones

dicuntur istae, quae ideo interponi jubentur, ut quis in iudicio se sistere cogatur. Melius autem cautionales dicuntur istae, quae mixtam naturam habent: hoc est, quod nec proprie dici possint iudiciales, quia si probasse ideo fient, ut iudicium reddat firmiter. Nec in proprie dici possunt cautionales, quia saltem aliquo modo firmitatem iudicii reperiunt, ne frustra dies agendi praestituerent. Et ideo potius istae cautiones vocantur communes, quia partim iudiciales, partim communem naturam sequuntur. Aliqui in hac stipulatione, nec hoc modo explicant: Dicunt denique communes dicantur haec, quae quoniam

a' iudicis dato, quandoque in a' b' d'e
tori interponi iubens — Aliqui in illa
hor sensu explicant; quod denique
quandoque ante eadem interponi ju-
beant; v' dum Praetor iubet caveri:
Rem pupilli Salvam fore — Quandoque
post eadem s' si pro re n' fuit exhibitio

Tribulus obus

Rem pupilli

v' adolescentis Salvam fore

Connexio: Eginus de stipulationibus
praetorijs in genere, sequit' de illis in
Specie —

Connexio 2da: Eginus de pliquibus
stipulationibus praetorijs; hic adhuc
subiunguntur aliquae earum species

Con. 3ta: Eginus de stipulationibus

Communi bus in genere, sequitur de illis
in specie

1

Prima talis Stipulatio e' stipulatio. Rem
pupilli & Adolescentis salvam fore Et hanc
Stipulationem præstant Tutores, si am om-
nes, sed tunc legitimi, et isti, qui sine in-
quisitione dati erant - Hinc exciuntur
Tutorem Testamentarij, quia illam præstare
non tenent, quia hi sicut per testatorem
approbati Et sic ista Approbatio, e' loco
cautionis - Excipiuntur in dative ex in-
quisitione dati - Animo quia inquisitio
e' loco Cautionis l. satisdationis. not.
quia censet esse contumeliosum de
honorem fide dubitare l. iij de Testam
Tutorum -

2

Hic dicitur Cui sit præstanda cautio
hæc? Et ipsi pupillo, si sit præstans

Et si nō sit infans - si amī ab sit v. si sit in-
fans. tunc præstanda ē ejus servo, aut
si quem curator assignat - Et tunc pū-
pillus utilem saltem actionem acqui-
ret, directam amī nō haberet, quia sibi
quique, et nō alteri potest stipulari -
Ad finem dicis: Quod nomine furiosi pos-
sit stipulari curator, v. in ejus filius,
si sit in potestate, quia lex ad impossi-
bile nō obligat -

Itē L. 1. Quamvis: Quando committatur hæc 3
Stipulatio, hoc ē, quando nam ex illa a-
gere liceat? Et Quod Amō exinde agere
liceat finitā tutelā, hinc durante tu-
tela agi nō potest: Ratio quia lex abser-
vandum esse judicavit, ut quis teneatur
reddere rationes ejus administrationis
amī quæ defacto versatur -

Et hoc in procedit in Curatore, hoc
quod in Curator durante Curatela
non possit conveniri ex hac cautione
Hoc autem intelligitur: si talis Curator ge
neraliter conveniretur, ad reddendas
rationes Curatels - si autem transspeciali
agatur: v.g. super aliqua re certa, quod
forte dolo v. culpa Curatoris perijt, tunc
tunc potest exinde conveniri, si quidem
ad reddendas, sed ad edendas rationes Cur
atels: Hinc aliud est edere, aliud reddere
rationes: — In tutela autem id non proce
dit, quia Actio Tutels semper est gene
ralis, non vero Actio Curatels - Ratio
disparitatis dari potest, ne cogatur
per agere debere; et quia persona
nulli est una, revero episcopi plures

Itē dicitur: Quod tali casu in liceat agere
contra fidejussores, si quod damnum da-
tum ē, et si Tutor u. Curator nō sit solven-
do: / et quidem in solidum, secluso benefi-
cio divisionis ex ratione, nē puillus
cogatur actiones suas in plures dividere
Hoc autē intelligitur de talibus fidejussori-
bus, qui ab uno Tutore daterent, hi
enim nō possunt opponere beneficium
divisionis — si autē dati erant a diver-
sis Tutoribus, tunc haberent benefi-
cium ordinis, ex ratione, quia ipsi Tuto-
res illud habent, ergo et fidejussores illud
habere debent —

Itē dicitur: Qualis sit ratio: quare plu-
ribus fidejussoribus pro uno Tutore
fidejudentibus nō desit hoc benefi-
cium, cum tripluribus Tutoribus id

Ipsum def? Quid ratiō ē, quia hoc casu
paritatem in distraxis ad plures iudices,
quia omnes Tubores tenent eorū uno
iudice comparere — altero casu am
posset distrahi ad plures^a iudicia fidei
jussorum gō

Fibulus genus

Judicatum Solvi

Connexio: Erimus de una stipulatione
iustoria in specie, scilicet de stipulatione
+ v. a Solv^{centis} : una Rem pugilli[†] salvam fore, sequit^r
de altera scilicet de stipulatione: Ju
dicatum Solvi —

1 Finis hujus stipulationis ē, ut Reus
Solvat^r, ad quod condemnatus ē — Et
hac cautio olim tū pignora erat
tū, quando Reus conveniebat actioni
reali.

Reus erat, si conventus fuisset Actione reali
personali. Ratio erat, quia rem potuit ali-
: enare si verò se ipsum - Hodie aut in neu-
: tra Actione Reus hac cautione gravatur,
si in propria persona convenias - si aut
per Procuratorem convenias, tunc om-
nino ei prestanda - Ratio est, ne iudicium
reddas illusorium - Potest aut hanc cau-
: tionem prestare et ipse Reus et eius fide-
: iussor - Et quidem Reus debet illam prest-
: are et in iudicio, ut dando cautionem -

Quid aut defensor eam teneat prestare,
Ratio est, quia Nemo rei alienus idoneus fi-
deiussores intelligitur sine satisfactione. Et
Ratio ratio est, ne iudicia reddant illu-

Sonia -

Hic dicitur: Quod tres sint huius cautionis
partes - Una est de iudicato solvendo -

Ulsenius dicit: Quod haec stipulatio committitur. Statim post rem judicalem. Et dies eius cedit quidem statim, sed primo venit post inducias non menses, quae res personaliter in causa pecuniaria condemnato competunt. Et ratio est, ut interea possint conquirere pecuniam, quia illam si censetur habere prosto —

3. 2da pars huius cautionis est: quod Reus vellet causam usque ad finem perducere et defendere — Quod si Reus non faciat, et rem non defendat, tunc actor potest contra illum vel eius fideiussorem agere ad id, quod interest, rem usque ad finem defensam non esse —

Ad hoc Reus debet poni Res —

Ulsenius dicit: Quod in inspectis hoc committitur, si iudex mutetur, quia si censetur esse alia cautio — Item si mutetur persona

Litigantij: vj si actor hanc actionem cederet
Procuratori - Iuxta litem pendente nihil in-
novandum - Item si monius el relinqueret
horem - Et ratio e; quia Reus n contraxit
cum alio, sed cum ipso Actore qd - Item
si actor mutaret actionem, vj si ex empto
transfret ad legatum, quia in hunc ca-
sum Reus n censetur carisse l. b. y de furti-

eijs -

Tertia pars hujus stipulationis e; solvendi
malum abesse et obsequium Et ideo -
Quoniam: cum hac cautio trej partes conti-
neat, quare nam nomen trahit a prima
parte scilicet a fideiussore solvi et quare
a reliquis? Et ideo, quia hac p: a quo
nomen trahit scilicet fideiussorem solvi;
e reliquis principalior qd ob illa tanquam
a nobilitati facienda e denominatio -

Quamvis autem haec cautio habeat plures
 partes, si tamen plures committit, sed tamen ex una
 clausula commissa, et ex alijs amplius com-
 mitti nequit, hoc est quod quamvis quis con-
 tra hanc cautionem plures delinquat,
 quod plures si possit conveniri, sed tamen se-
 mel v.g. si nolit solvere - si commisit in re
 dolium, si nolit rem a finem litis defen-
 dere. Et ratio est, quia si actor occasione
 unius partis iam suam consequutus est effec-
 tum, tunc si amplius habet, quod petat.
 Hoc autem intelligitur si tamen sit una perso-
 na, contra quam agitur - Nam si essent
 plures, tunc posset agi contra omnes v.g.
 si Reus litigans moriatur, et si relinquat
 duos heredes, quorum unus quidem rem
 defendit, sed postea causa cadit - Alter
 autem eam si defendit, tunc primus

Consentire vi pnnie partis, ut iudicatum
solvat, alter am convenire vi rto partis,
id e ratione rei in defensione, ad id, quod inter-
est. Et ratio e, quia tunc sunt plures per-
sonae, et sic in cautio censet in esse diversa.
Idem e: si unus eorum dolum committe-
ret, et alter rem in defendat.

Titulus xvus
Bem Ratam haberi, et
de Rationatione

Connexio: Eximius de duabus singulari-
tibus iuratorijs in specie sequit de 3tia
Seu de Rato:

Cautio rem ratam haberi, significat com-
probare, quod a falso Procuratore genis,
Sive id fiat Verbis, Sive aliquo actu v.g.
S. Principalis libem p. per falsum Pro-
curatorem nomine suo contestatam.

Ipsi prosequatur

2 *Hic dicit: Quod in hac cautio locum habeat
in Procuratore Actoris quando de ejus
mandato dubitatur, tunc debet cavere de
rato, - Et ratio est, ne iudicium reddatur elu-
sorium -*

3 *Hic dicit: Quod Procurator rei si teneatur
prestare cautionem de rato, se satisfaci
si propter cautionem iudicatum solvi - Et
ratio est, quia Creditoris non interest, a quo su-
um consequatur - Modis consequatur - Et
in Regula - Sunt tamen 3 casus excepti:
ubi non debet cavere de rato. Primus est in
l. 439 § si statum de procurat. v. g. si quis
defendat eum, cui movetur questio statum,
tunc debet prestare cautionem et iudica-
tum solvi et de rato, ne iudicium
reddat elusorium - ratio est, si quis*

Defendat eum, qui uxoris actione reus
non ne deus auctor ratione rei litigare
debeat. — Itaque: si quis defendat eum,
qui uxoris uno ex tribus iudiciis dicitur
sorsus. Et ratio est, quia talis defensor cen-
setur esse quasi procurator auctoris, atque

go — 24
Ita Iuris Iuris sit effectus stipulatio-
nis de rato? Et ille, quod si principa-
lis non talis habeat, quid liceat agere con-
tra promissorem seu defensorem ipsius
fideiussorem et successorem. — Argitur
autem hac stipulatione in id, quod stipu-
lationis interest. — Hoc autem intelligitur,
si stipulatio committatur in totum, ut si
iste, qui talem stipulationem fecit, sit
mortuus, et si reliqui sui heredes.

Et si nemo bonum velit ratihabere
si autem stipulatio tui committas pro pa-
te v. g. si dicto casu unus talium hore-
dum velit ^{unus} ratihabere, et alter n. tene-
contra istum sollem agere. Et ratio est, quia
ista stipulatio est dividua —
Hic dicitur: Quod ista stipulatio debeat ad
initio motu litis proferri, quia spectat
ad exceptiones dilatorias, quae sunt offe-
nendae ante litem — Hinc post litem con-
testatam talis Procurator n. teneat am-
plius cavere, Et pars debet sibi impetrare
quod hanc cautionem antelitem n. exe-
gerit — Hoc autem intelligitur: si Procurator
statim ab initio intervenit litem con-
testando p. se — si autem primò litem con-
testatà interveniret: v. g. si principaliter

Cogit agere p se, et si postea constituat
Procuratorem, tunc hi talis Procurator
debet vivere ex ratione simis quia quod
de novo emergunt, novo indigent auxi-
lio: 2do quia tali casu Contraparti
nihil potest impulari

LIBER 47^{simus}

Tribulus 1^{mus}

De delictis privatis

Connexio: Eginus hactenus de Actio. 1^a
inibus tam realibus quam personali-
bus NB talibus, quod proveniunt ex Con-
tractu u quasi Contractu, sequitur
de Actionibus personalibus, quod proveni-
unt

Ex delicto v. quasi delicto, seu ex male-
ficio seu quasi maleficio - Maleficium
definitur: Quod sit offensio seu factum
aliquod turpe, quo quis contra ius lesit
dolo v. culpa alterius - Item, qui sine
culpa alterum lesit, tunc non tenet ex ma-
leficio -

2
Maleficium seu delictum dividitur: quod
aliud sit publicum, Aliud privatum -
Publicum est, quod legibus publicis ven-
dicatur s: ut olim ob Valerium publicolam.
Hodie est, quod vindictam publicam agitur.
Privatum s: ut aliqui dicunt: s: est
omne factum s: quo privati hominis uti-
litas lesitur s: id est patrimonium mi-
nuatur, si autem ei in vita noceat: s: sed huius
definitio non est bona, quia in aliquando

Aliquando ob delictum privatum po-
test agi criminaliter, v.g. si cui atrocis in-
iuria fiat — Privatum melius defini-
tur: Quod sit tale factum, quod civili et
privata actione ab eo, ad quem res per-
tinet, vindicari —

Præ agi de delicto privato: Delictum
privatum dividitur: Quod aliud sit venium
ae propriam, cui veni dolus et vera cul-
pa damnum dedit — Aliud est impro-
prium seu quasi delictum, quod vero
dolo et vera culpa caret, sed tria sunt
quasi culpa seu imperitia, v.g. si fures
per imperitiam male iudicet, et si per
hanc partem loquat — Et talis fures di-
citur facere litem suam, hoc est, quod
damnum litis alienis in se transferat

Et debet solvere loco, quantum superior
ius iustitiae arbitrio aequum videri, habi
ta ratione commissi erroris - Nisi hoc
faciat sine dolo, tunc potest in conve
niri actione syndicatibus - Si id am
faciat dolo /: v. g. propter gratiam alter
ius partis /: propter odium unius partis
/: forte per fordes, id pecuniam con
tingit /: tunc tenet ex vero Maleficio, et
potest gravius puniri, et tunc debet
reddere accepti triplicem promissi do
/: plium et hoc in civilibus - In crimi
nalibus aut exiit in Cingulo, et mit
titur in exilium - Et si mors inde
sequatur, tunc in potest condemnari a
ultimum supplicium -

viis: Quod nisi sit quasi delictum ali-
quid effundere v. ejicere, quod vulgo
iter sit, et si cui per hoc noceat - nisi
hoc cohabitans effundat - Item si
is damnum deb, quo in nave stabulo,
vel cauponis utimur -

Eximur de quasi delicto. Sequitur de ve-
ro delicto, ex quo oritur duplex actio
scilicet civilis et criminalis - Civi-
lis est, quando agitur ad id, quod nobis
abest ex patrimonio v. ad penam
nobis applicandam - Criminalis est,
quod agitur ad penam corporalem
v. ad penam pecuniariam si se-
plicandam - ultenim dicitur:
quod actio ex delicto videtur contra

Ita videtur L. i. h. l. ex ratione, quia de
lecta suos tenent Authores. Exijit
Nisi sit a defuncto testamentum
Exijit ratio: Nisi quid ad heredem per
venit: Heredi autem dicitur ex ratione, ne
delicta maneat impunita - ut ten
et diu. Quod ex Contractibus possit
quandoque plures Actiones oriri, si
licet tunc agere omnibus, sed tunc una
vy in deposito - si autem oriantur ex malef
icis, tunc potest agi pluribus, ex ratio
ne ne delicta maneat impuni
ta - Hae tunc differentiae si oriantur
ex uno delicto, et prius agatur hoc,
in qua i. plures, tunc altera con
i. plures agere non licet, quia jam est

Quibus agitur ad poenam arbitriam
Ad finem Numeri dicis: quod poena
arbitraria non possit extendi ad casti-
gationem Corporis, ad questionem
Imo ad mortem, si id gravitas exigat
Et ideo hic opus est se inscribere in cri-
men L. si quis p. h. t. b. tibi id ius
dicis—

C Hic dicis: Quod utcor sint delictorum
privatorem Species: scilicet v. inju-
ria v. ob contumeliam personae vel
furtum: quando res alterius lucrari
faciendi gratia seu fraudulenter
contrectas— v. Rapina quando vi
quid rapitur— v. Dammum: quando
sine animo lucrari alteri alteri

Dammum facit Et hoc damnum
reparat actione legis Aquiliae. De
prioribus tribus agitur sequentibus
titulis; de damno autem iam actum
inter actiones reales. Libro 18. quia
habet cum ijs vicinitatem, quibus
vicinitas consistit in hoc, quia sicut
rei vindicatio datur domino, sic in ac-
tione legis Aquiliae datur illi, cui dam-
num datum est.

Titulus 22us

de furtis

Connexio: Eximus de delictis priva-
tis in genere, sequitur de ijs in specie.

Et primo quidem de furtis, et hoc
ideo, quia furtum fit frequentius
alijs.

Omni etia ejus in dystem e' anti-
quissima, quia ex lege & tabularum
descendit.

1. Hic dicitur: Quod furtum s. sive sermo gro-
ssus sive Latinus abendatur. / denotatur
a furando v ab auferendo, v in aspe-
ctu seu nigro. L. i. h. t. b.

2. Hic dicitur furtum, quod sit contrecta-
tio fraudulenta rei alienae lucri facientis
gratia v ipsius rei v usus v possessionis
inuito domino facta, quod lege naturali
prohibitum e' admittere. Sed hic ul-
tius verbis n'e' quis ad definitionem,
Sed tui pro illa turpitudine furti de-
clarat, quod denique furtum ipse
natura averfatur. — Quod probatur
per Leg. 42 de V. S. ubi legimus
dicit: quid quidam probra sint na-
tura turpia v. g. furtum adu-

Imò civiliter et moraliter idē morā fuit a-
ctus - Quod autē furtum naturā sit turpe.
Ratō ē, quia dominia rerum sunt jure
gentium sunt distincta, qđ furtum est
naturā turpe l. 5 de Jur. et Just. - pro-
bat n̄ ex decalogo - Sed Obijit ex Alciato:
In quid Laedemonios et Aegyptios erant
impunita furta qđ n̄ sunt natura turpia
Et id inde n̄ sequi imo: quia ex n̄ obser-
vatione legis n̄ sequit̄ legem n̄ fuisse latam
Et 2to quod tñ fuerit impunita n̄ verò
licita, sicut fil in concubinato Et 3tio
quod id alie gentes n̄ fecerint, 2to ut
sint sagaciores, et ut rebus suis atten-
dant - Sed Obijit: Adulteria incestus / n̄
parentum: / n̄ puniebant quā Persas, qđ
id n̄ ē natura turpe Et ut antē - Sed
Obijit tñ quā Saracenos pluri erant

Permissa bestialitates, qd & ut ante hac
addi potest, quia una hirundo n̄ facit
ver. Paritas ē in concubinato, lussu-
ribus, usuus, proserptione cum mala fide
Hic dicis: quod materia furti sit res alie-
na. Hinc bene in definitione / juxta Theo-
philum: / addis, quod sit contrahatio rei ali-
ene. Hinc in re sua nemo dicis furtum
committere, quia liberum ejus habet arbi-
trium, et sic n̄ potest dici ea abuti. Hoc
am̄ intelligitur de proprietate, quod
usum am̄ et possessionem, potest quis in re
sua facere furtum, v.g. si commodans rem
commodatam ante tempus auferat, v. si
creditor pignus surripiat, an am̄ res au-
feratur magna v. parva, perinde ē L. 5.
§ penult de acquir. ren. domini. / nisi

Quod uno casu sit leve, altero vero gra-
ve peccatum: / Ut am in re ablata commit-
tatur furtum, ad hoc requiritur ut res habe-
at dominium. Hinc in re derelicta non com-
mittitur furtum, quia res derelicta non habet do-
minium - Nec in hereditate jacente commit-
titur furtum, quia hereditas jacens pro tunc,
non habet dominum, De tunc vocatur crimen
expilato hereditatis -

Dicitur et in definitione, quod sit contrec-
tatio - Hinc contrectatio est loco generis et for-
mae - non sufficit autem qualiscunque contrec-
tatio, sed debet esse qualificata seu frau-
dulosa - Hinc non fraudulosa non dicitur esse fur-
tum, ut si hoc fiat per errorem - Dicitur
autem ideo contrectatio ad indicandum, quod
Iure civili non committatur furtum, nisi in re-
bus mobilibus, quia immobilia non possunt

Hi deprecor veniam, verbendo configit error.

Assufferi, go nec contrectari. N. Jure civili
ita tñ Jure Canonico juxta 9. preceptum
decalogi — Ulterius dicitur: si sit fuerum
discipulus quod ad hoc requiratur animus dolo-
sus — Atque ille, qui sensu v. dolo caret,
n. potest dici committere furtum, uti v. g.
puerulus, infans proximus — si am. esset
pubertati proximus, tunc ita, quia po-
test habere sensum juxta Tit. de delictis
puer. Ubi dicitur: Quod puerilis aetas plena
sit perjurijs et furiosis n. n. potest com-
mittere furtum, quia caret sensu — Nec
amens: ex eadem ratione: Prodigus am.
potest, quia habet sensum, et n. potest
puniri. Et ratio est, ne delicta maneant
impunita —

se

Hic dicitur: Quod penitus sit quod fur-
tum siue res aliena contrectetur per

Amotionem, sive sine amotione, modo
quod abutatur re aliena v.g. si creditor
pignore utatur, v. depositarius re deposi-
ta v. commodatarius re commodata ul-
tra quam conventum fuerit — Etiam
Nisi dominus non sit invitus — Aut si creda-
tur probabiliter non fore invitus — Nemo qui
furtum non committit, nisi domino invito,
nec quia furtum non dicitur fieri volenti, et
tertio, quia talis non esset in dolo —

6
Casus: Aliquis instigat servum alienum,
ut aliquid domino suo furem, et ad se
perferat, servus id detegit domino, domi-
nus consentit ad ablationem, De lam
expectat, ut talis delatio prodas, quod
non proditur — Et Iam, an contra istum

Instigatorem possit agi: et quali actione
An actione furti, an Servi corrupti? Ratio
dubitandi est, quia Dominus ad hoc con-
sensit, et sic videtur esse locus actioni furti.
Item quia id servus domino detulit,
et sic nec actioni furti de servo corrup-
to locus esse videtur. Rescriptum tamen
in L. si quis 20 Cod. de h. lib.: Quod possit
agi actione furti, ex ratione, quia insti-
gator intendit furtum quod - Nec obstat,
quod Dominus ad hoc consenserit, quia
tamen consensit simulate et si verum, quod -
Et imo per d. l. 20. in actione servi cor-
rupti agi potest, ex ratione, quia quod
servus si sit corruptus, hoc est per accidens.
Et hoc si avertit ipse instigator, sed fide-
litas servi. Et quia res est mali exempli

Et possent alij corrumpi — Hinc in cona-
tibus huius punitur, ut alij deterreantur —

9. Hic Quoniam: si quis rem alienam inveniat
et eam detineat, an teneatur furti. Res si res
inventa e' aliena, et si Inventor n' inveni-
rat /: v'g per personam v' per Scholam:
tunc ita, ex ratione, quia furtum n' t'm com-
mittitur per ablationem, Sed in per de-
tentionem injustam L. 69 h. l. Hinc in
S. Augustinus dicit: si quid invenisti, et
redidisti et n' e' tui ordinaria pena affi-
cendus — si autem talis inquiras, et de domi-
no rescribas, tunc n' habes pro fure, quia
caret dolo — De Quoniam: An talem rem
teneas dare pauperibus v' ad piam causam
pro anima domini. Et aliqui dicunt,
quod ita, sed sine textu — Hinc veniunt

Quod n̄, ex ratione, quia talis n̄ debet
rem contra Jus nature, quia n̄ fuit de do-
-mino - Nec contra Jus divinum, quia n̄ ē
Textus, qui it̄ injungat - Et ulterius rō
ē, quia dominus rei mavult quancūque
sibi aliquem esse obligatum, quam nul-
-lum unquam, quamvis tñ talis ē dare
rem pauperibus, nisi et ipse inventor sit
pauper, quia propior ē tunica pallio -
Quod probare vult Author per authent
omnes Cod. Communia de success. ubi di-
-cit, quod peregrinorum intestatorum bo-
-na deferenda sint pauperibus gō - Ve-
-rius tñ ē s. ubi dixi: quod n̄, quia in ca-
-su Authentice res n̄ fuit inventa, Pa ip-
-semet peregrinus eam tulit ad Xenodo-
-chium, et ē ibi mortuus, et n̄ poterant,

Reperiuntur heredes ejus jussu Principis seu
episcopi, et qd, et quia dicebatur, quod ipse
dominus n. vivas, in nostro an casu nece
ssario.

8
Hic dicitur: Quod si falsus Procurator: exi
gendo v. recipiendo debitum nomine uni
versalis: committat furtum, quod de hoc
sit dubium — Et ratio est, quia contrahit re
alienam animo lucri faciendi — Item of
ficialis in officio constitutus, si pecuniam
communi in usus suos convertat — Idem est de
Tutor v. Curator — Ulpianus dicit: Quod si
possessori bonae fidei succurrat mala fidei,
quod in sit obnoxius vitio furti — Et quidem
v. Juridice, si res est mobilis, v. theologicis
sic immobilis ex ratione, quia contrahit
rem alienam animo lucri faciendi —

Finem dicitur quod bona fides exigitur a per-
to, quamvis res sit aliena, modo talis pos-

seffor habeat titulum - si autem non habeat
titulum, non erit extra suspicionem l. 3^a

Cort. h. tit. v. g. si rem habeat a furioso

Causa: Aliquis rapit rem suam, quae quidem
aliud existit sine omni titulo, et dicitur
an sit habendus a fure. Et quod non, quia
non contrectat rem alienam, sed suam,
sed tamen ad hoc sunt quaedam requisita -

1° : ut res sit certo ripientis, alia in
dubio potior est conditio possidentis: 2°
ut rem non possit alio modo consequi sal-

tem citra molestiam: 3° ut absit
scandalum, alia talis saltem in foro exte-
riori, adhuc habebitur pro suspecto -
4° ut absit detrimentum alterius,

Qui forte per hoc habere in suspitione
sed tamen hoc procedit ex lege charitatis
nō vero ex lege iustitiae ex ratione, quia pro
pior ē tunica pallio - Ad finem dicitur
Quod item procedat in auferente rem sibi
debitam, quamvis id nondum sit sua, uti
ē pecunia, v. res in genere debita, sed in
eadem specie, quia cessat animus lucrari.
Hic dicitur: Quod tale debitum: / quod quis
propria auctoritate auferat: / debeat esse
liquidum, et ex lege iustitiae descendere.
Hinc ob obligationem antidotaalem id
facere nō licet, ex ratione, quia obligatio
antidotalis nō ponit verum debitum, sed
tamen ex beneficii arbitrio descendit. 30
Item debet talis compensatio fieri in re
debitoris propria, et nō in aliena v. g. in
re aliena.

In depositis ex raone, quia furtis fieret
injuria: Et quidem / si res fungibilis de-
betur / tunc compensatio debet fieri in ea-
dem specie, ne debitor prægravetur. Et
non debet talis iteratio solutionem acce-
pere ex raone, quia bona fides non patitur
ut idem bis petatur, et non debet abesse
scandalum, ut antè dictum est, et hoc
vocatur tacita compensatio —

Hic repetitur quid furtum fiat contrec-
tando rem alienam lucri faciendi gratia

Hinc Lucius si filiusfamilis patri quid
rapiat, an dicat committere furtum?

Ras dubitandi est: Imò quia habet pro
eodem cum patre persona — ratio quia ab-
que hoc filiusfamilis dicitur bonorum pa-
tris quasi dominus — venit tunc quid
ita Imò quia naturaliter habet pro

Ergo distincta persona furtum an e con
tra naturam, go - 2do quia contractus
rem alienam animo lucri faciendi go -
3am rationem & in civilibus & seculis
Ad 2tam & in specie & actu. N. Et hoc
in e de seruo / Domino suo quid auferret
procedit ex eadem ratione, n debereb tri
lis pater contra filium agere actione
ti, quia e famosa, sed actione in factum
Hic dicitur: Quod n tri ille / qui rem ali
nam contractus / dicendus sit fur, De m
ille, qui concurrat ad furtum, v que et
consilio simul, v que tri De Quisq. an m
iste sit habendus pro fure, qui tri con
- Sulit furtum? & dist. si sequatur effe
tus tunc ita, s n sequat effectus, tunc
quia verba cum effectu sunt intelligenda

Ad Obij. 3. phus. ii. Inst. tit. 1. lib. 4. de ac. r.

quod ille, qui utroque modo, v. g. tunc
concurrat, quod habeat pro fure. / 3. si
Scholae eo animo admoveat. / 4. si conculcat,
n. e. habendus pro fure. & dicto conse-
quentiam: si, n. sequas effectus. C. si sequa-
tur. N. quia censetur moraliter furari.

Hic dicitur: Quod ex furto triplex nascatur
actio: Prima e. rei vindicatio, quae datur
domino rei ablatae, quia per hoc domini-
um n. amittitur. Et haec actio datur
contra quemcumque possessorem si res
existet; si aut n. existet, tunc debetur rei
estimatio. —

Casus: fur rem furtivam vendit alicui,
qui illam emit bonae fide, dominus rem
vindicat, et Quaesitum an emptori teneatur

Restituere datum pretium. Et quod non
est a h. tis. Et ratio est, ut dicat tutius mer-
cari. Et hoc procedit, in casu, ubi emp-
tor rem emit animo eam restituenda dom-
no, reddito tibi dato pretio, quia per hoc
patet domino prejudicari. Exigis tñ, Nis-
talij res forte peritura fuisset, v. g. si eam
fur intendebat destruere. Exigitur 2o
si forte res nunquam ad dominum rever-
sa fuisset, v. g. si eam quis ab hoste auffer-
te redimat. L. b. de Capt. et postlimin.
revers. Exigis 3tio: si tale pretium in do-
mini utilitatem converteretur: v. g. si ne-
gotiorum gestor quid est furatus et vendidit
et pecuniam si in rem principalis in-
pendit. Et ratio est, quia nemo debet cum
alienius jactura locupletari. Exigitur
4to: si forte res aliena in taberna publica

Publica v. in foro ematur v. in mendi-
 :nis, tunc in potest. repeti. probatur. Et ratio
 e' quia tunc emptor probabiliter potest ig-
 norare rem alienam esse. Quod probatur
 argumento legis 3^{tie} ad Scum Macedon.
 ubi dicitur: Quod filiusfamil. publicè
 pro patrefamil. habitus in possit uti. Scn-
 -sulto Macedon, quia publicè habebatur
 pro tali, qd in in nostro casu in potest im-
 :putari Creditori, quia id in publicè fuit ve-
 :nale. expositum. Et hoc iure communi. In
 Bohemia aut. id in procedit, sed emptor care-
 :ret pretio L. O. 2. 68. ob §. r. 18 ii.
 Hic ponit. rta actio ex furto resultans scilicet
 :est conditio furtiva. Et hæc actio inven-
 :ta e' in odium furum, ut fures pleribus acti-
 :onibus teneantur: Quod e' speciale: quia actio
 personalis alijs in datur domino. Ulterior

Uultur quod hæc actio n̄ tm̄ def contra fuerit
sed m̄ contra heredem furis, nisi nihil ad eum
peruenit; quod e singulare, ex ratione, ut ne
mo tam facile sit illorum heres —

16

Casus: Aliquis rem alienam rapit in casu extre-
mo necessitatis et ducit an teneat ad restitu-
tionem? Q: Aliqui / uti Theologi / dicunt quod
n̄, t̄m̄ quia talis acceptio e legibus permissa
q̄ e iuxta Can. 3 x h̄tis, et Can. 26 de conse-
crat̄ disto 3^a ubi dicitur: Quod crimen sit talib̄
n̄ succurrere, et quod tunc omnia censeantur
esse communia, q̄ — r̄to quia talis talen-
tem consumsit tanquam propriam et n̄ tan-
quam alienam q̄ l. 2 § 2. ad leg. Rhodias
et Can. 15 d. 4° — unde n̄ aliqui emunt
quod denique crimen sit denegare indigent
et quod omnia sint communia, q̄ talis n̄
peccat, quia tm̄ vult vitare mortem, nisi

venique contra invasorem se defenderet. Et
hæc sententia e' Theologorum, qui illam trini-
tant, in casu, ubi forte ipse dominus e' æque
pauper ac alter, tunc dñi procederet: Argu-
mento legis proles b. Cod. de Servitut: ubi di-
citur, quod Stultum sit irrigare agros aliè-
nos, suis sibièntibus et — Zöging tridi-
cit, Veriorem esse sententiam contrariam,
quod teneatur ad restitutionem, si forte ad
pinguiorem fortunam pervenerit — Et ra-
tio e', quia tali casu n' sunt omnia com-
munia, sed tri communicanda juxta d.
L. 2. § cum in eodem 2. ad L. Rhod. ubi di-
citur, quod in casu tempestatis marinas sint
potius omnia alia pro victualibus exi-
enda, quia Victualia in casu necessitatis
debent alijs communicari, q' n' sunt com-
munia — Sed Obijit: ista receptio fuit

Juxta per modum mutui conditionati qd ta-
lij si tenetur ad restitutionem qd disto. e. juxta
in omnem casum N. e. juxta, si si potuerit
solvere C. tunc si fiat ditior, tunc tenetur
solvere — potest in distinguere: fuit juxta per
modum mutui conditionati C. nisi res offer-
propria N. — sed haec res tunc in casu extremo
necessitatis procedit, et si in regula, seu non
in casu quasi extremo necessitatis, quia d.
Innocentius II^{us} prohibuit, ne queratur pro
fuerit — Extrema necessitas dicitur tunc, quan-
do imminet periculum vite ex omissione
accusationis — Quasi necessitas dicitur tunc
quando quidem imminet grave malum
v. g. infirmitas v. membrum amputatio, n. a.
mors &c. —

19
3^{ia} actio: quae ex furto nascitur, e. actio per-
tinet, et e. prenatalis, et e. famosa, secundum tenorem

Sententiâ et hac actione: preter resti-
tutionem rei: agitur et in duplum, si fur-
tum est manifestum. Max lege 12 tabul
et in 4 duplum, si sit manifestum ex
Edicto Praetoris — Et hoc procedit, siue fur
sit homo liber, siue servus: cum illa ta-
men differentiâ: quod servus possit noxa
dedi, si vero liber — Manifestum dicitur,
dum fur rem eorum perferat, quo se rem
hac die perlaturum destinâret, et fur
re delictus manifestus, siue ipse dominus eum
deprehendat, aut acclamet, siue aliquis
alius L. 5 h. tit. ubi id ipsum dicitur —
Sed Obijciunt: Aliter per alterum si queritur
actio, quod — Res disto directè et per indi-
rectum seu occasione acclamationis. —
Et ratio est, quia talis tamen præstat officium
boni viri —

18

as

Hic dicitur: Cui des Melio furti 2 v. un-
dictio furtiva 2. Et si tui domino, sed in ei,
cujus interest, rem si esse furto ablatam
perijisse - si tui omni, sed tui ei, qui ratio
rei pereuntis potest conveniri, uti v. g. re-
ditor, si ei rapiatur pignus, v. Commodata-
rius, si ei res commodata rapiatur - v. fide-
jussor, si ei res pollicenda rapiatur - Hoc tui in-
terest, si sunt solvendo - Hinc si non essent
solvendo, tunc eis si datur, sed daretur de-
bitori, Commodanti, Conductori, quia qui
non habet, quoniam perdat, ejus periculo nihil
esse potest L. 12 h. tit. -

19

Hic dicitur: Quod Commodans in casu rei com-
modatarie surreptae habeat electionem,
an velit agere contra commodatarium,
an vero contra ipsum furem L. 16 h. tit.

Et lo. fin. § i. Cod. eod. *Quod propter liber-*
talitatem Commodatario factam. 20

Hic Quisq. si depositario res furto auferat,
an in ei detur hæc actio? Et in regula,
quod n. ex ratione, quia ille n. tenetur de cul-
pa levi u. levissima, sed tñ de lata, ex qua
n. debet consequi actionem, gō. Et hoc in re-
gula — sunt tñ, ubi in ei datur tunc.
denique, quando in de culpa levi u. levissi-
ma tenet, v.g. si se ad illam obligavit, u. si
honorarium accepit, u. si se deposito obtu-
lit. — u. si diligentiores impendit. Et
ratio ē, quia ē eadem ratio, quæ in alijs,
gō in eadem debet esse decisio.

21

Casus: Aliquis emit rem, de nondum res
ei ē tradita, et auferitur furto, et Quis-
ritur, an ei des. actio furti? Et quod n.

Quia nondum fuit factus ejus domi natus,
et sic n̄ potest dici ei futurum esse factum
gō — potest tñ petere, sibi hanc actionem
cedi — Sed objicit: tñ ejus interest, gō ha-
bet eam & disto. interest ejus ratione peni-
culi fortuiti s. ratione possessionis N.

Hinc nec creditori certo speciei v. donata-
rio datur p. argumento l. ii. Si h. tñ.

ubi dicitur: quod ante traditionem n̄ trans-
feratur dominium, gō n̄ e' longinqua actio

n̄ — Sed objicit: si venditor n̄ e' in culpa

tunc ejus n̄ interest, sed periculum e' em-
ptoris p.

Ex regula: Interitus speciei n̄ cedet

creditori speciei, et liberat e' gō debet

competere emptori & disto. n̄ interest ejus

quod potestatem agenti N. n̄ interest

effectu C. — Et ratio e' quia tñ manserat, s. n̄

Dominus, debet tñ eam cedere emptori.

Sed Obijciat: Item si fullo i. 5. Institut. si bit
ubi dicitur: quod emptori competat hæc ac-
tio, qđ malè diximus, quod n̄. Et dist. in cap.
ubi ei auferetur res aliena si furtiva, bonā
fide vendita et tradita (C. serij. N. —

Hic Quærit: An in hæc actio detur si iures,
quam ipse abstulit, ei iterum auferatur?
Et quod n̄, nē ex delicto consequatur actionem.
Est hoc in regula: — Exijit tñ simo. Nisi
fur simul sit dominus, uti e' debitor (re-
ditori pignus rapiens, si ei iterum rapi-
atur, tunc ei daretur ratioe dominij,
Sed in ipse posset conveniri ratioe posses-
sionis a' debitore, et ille ager contra furem
ratioe rei — Exijit ratio: si commoda-
tarius rem commodatam commodel furtiva.

Et si hoc ei per utrum furto auferatur, tunc
commodans potest agere contra Commodata-
rium, et hic contra furem — Exigitur

3to casus furti oblato, inventi, tunc enim
suscipiens potest conveniri, et ipse potest ag-
ere contra offerentem —

23^a Hic dicitur: quod haec actio datur contra furem
seu contra eum, qui furtum fecit, et opem fe-
cit, aut consilium dedit — et qui rem furti-
vum servandam recepit — Datur haec actio
contra plures, si plures sunt furati, et qui
idem in solidum, ex ratione, quia tot sunt
delicta, quod personae, et unus alterius so-
lutione non liberatur — Hoc autem in intel-
ligitur de poena, ex ratione, ne delicta man-
eant impunita, hinc rei vindicatione et con-
ditione furtiva, contra singulos agi non potest

In solidum, ex ratione, quia haec actiones sunt
rei persecutoris, et tendunt in idem, et sic
bona fides non patitur, ut idem bis petatur.
Hinc dicitur: Quod contra domesticas personas
haec actio non datur, ut si servus domino vel fi-
liusfamiliae patri quid rapiat. Et ratio est, quia
habentur pro eadem civili persona, et sic
actio civilis inter illos dari non potest; potest
tamen contra ordinem puniri, ne delicta ma-
neant impunita. Ex iis: Nisi talis
filiusfamiliae habeat pecuniam, vel quasi cas-
trencem, tunc datur contra eum, quia habe-
tur pro patrefamiliae. Uterque dicitur:
quod servus fur non possit a domino conveni-
ri hac actione, nisi manumittatur. Nisi
tempore servitutis furtum commiserit, ex ra-
tione, quia quod ab initio non valet, potest
tamen extra ordinem coerceri, ut delicta puniantur.

Huius dicitur: Quod uxori marito quid amovetur
 in possit hac actione conveniri et hoc ob ho-
 norem matrimonij, ne infamia eius redeun-
 det in maritum. Sed Dicitur: Quia actionem
 possit conveniri? Et disto. Si quid rapiat stan-
 te matrimonio et agatur stante matrimo-
 nio, tunc debet conveniri actione in factum
 ob honorem stantis matrimonij. Si autem al-
 ter quid amovet, stante matrimonio, et agatur
 soluto matrimonio, tunc debet conveniri
 actione rerum amotarum ob memoriam
 et honorem fidei matrimonij. Si autem quid
 rapiat soluto matrimonio, tunc de iure
 deberet dari actio furti, de equitate tri-
 buitur actione in factum et hoc ob reli-
 quias fidei matrimonij. Idem est si ma-
 ritus quid amoveat ex eadem ratione.

Ad finem dicis: Quod honor matrimonij ab
actione furti non eximat eos, qui tali conjugij
opem aut consilium tulerunt, quia in illis
cessat dicta ratio matrimonij —

Casus: Aliquis marito commodat aliquod, ut
:or id marito rapit, et querit an commo-
:dans contra illam possit agere actione furti-
:ti? Ratio dubitandi, quia maritus con-
:tra illam non potest agere actione furti, ne-
bona concordantia matrimonia tur-
bentur: / quod nec ille videtur posse agere —
Verum tamen est, quod ita. Et ratio est, quia uxor
commodatarius, non est uxor commodantis,
et ideo in illis cessat dicta ratio — Idem
obtinet in similibus, ut si filius patri
rem commodatam rapereb —

Itaque dicis: Quod in istos, qui bona naufra-
:gonum diripiunt, aut accepta retinent,

Adhuc gravior sit poena statuta, quam
in fures ordinarios, Notanter si ea intra
annum si restituant - Et talis olim intro
annum tenebantur in duplum, postea
vero in simplex - Et praeterea iuxta Im
peratorem Fridericum Barbarossam bo
na eorum confiscantur Ausker. Navig.
Cod. de furtis - Jure Canonico am excom
municantur, et quidem excommunicati
one lata sententis Can. 3 x de regl. Et
ratio e' ne afflictis addas afflictis -

28. Hi dicuntur: Quod praeter dictas actiones
et poenas adhuc alia poena extraordi
naria contra fures sit statuta, et qui
dem poena criminalis ad ultimum
supplicium leg. fin. Cod. h. tit. Sed dubi
tatur: An liceat agere ad utramque poe
nam

Corporalem ite' et civilem a poenam du-
guli & dupli, et criminalem, ite' a poe-
nam corporalem? & Aliqui dicunt,
quod ita, sed sine Textu. Hinc veniunt,
quod n, ex ratione, quia idem delictum n
debet dupli virga puniri. Hinc tñ
agendum e' elective, quia utraque ten-
dit ad vindictam. Rei vindictio tñ
aut conditio furbiva cum illi conuer-
rit, quia hoc tñ tendit ad persecutio-
nem rei. — De Jure Saxónico am, nec
rei vindicatione amplius agere licet, ex
Regula fr. Hart. mix. R. Hart. außgezahlt.
In Imperio am id n procedit. —
Hic dicit: Quod olim, si servus a barbaris
voluisset fugere, et deprehenderet, quod

Erpes amputabatur & ad metallum mi-
tabatur l. 3 Cod. de sero. fugitivis: postea e-
hoc statutum et Statutum, ut ei manus
amputaretur — Postea prohibitum fuit
pro furto membrum abscindi Authent.

l. Nov. C. d. l. sed arbitrarie puniebantur

30

Hic dicitur: Quod postea Fridericus Barbaro-
sa constituit, ut fures suspendantur,
si 5 Solidos raperent — si minus, tunc se-

pius erant virgandi & forcie exoriandi
et tundendi — per solidum Aliqui

telligunt duos asses, sed quia hoc esset
valde grave, hinc potius intelligitur

aureus per tres flor. unus si tri fuerit

fieri cum effractione, tamen ob minus
poteat fieri suspendi, ob fractam pacem

Ullentius dicitur. Quod hodie apud plerumque

Lexulis pro furto sit poena capitalis,
Sicut et olim fuit capitalis. Tunc in
quid Athenienses Draco pro furto talit
poenam ultimi supplicij sive sit mag
num, sive parvum, quia dicebat, quod
peccata omnia sint aequalia juxta sto
icorum opinionem, sed haec poena est
vite sublata —

Hic Quis: An poena laquei pro furi
bus lata sit justa? Hanc dubitanti, quia
Vita hominis est altioris indaginis, et dig
nior sic videbatur ista poena esse valde ri
gida, et nulla videtur esse proportio, Res
pondeo triquod ita, ex rationibus. Primo
quia in per 5 Solidos pauperi homini
potest grave damnum inferri — ut ob
Reipublicae turbationem — tertio ob

Ob furtorum frequentiam — 1to ob tace-
tam observationem seu consuetudinem
— 2do hoc in si sit ob omne furtum, si sit
minus 5 Solidis, sed t^{ri} ob tertium — 3to
e plane famosum / si am sit magnam,
ut dictum, 5 Solidorum, tunc in unum
sufficit v^o consuetudinis. — t^{er}tenus
dict^{us}: quod per tria furt^a h^ui n^o intellig^{it}
furtum triplici rei a semel factum, et
aj esset unum, sed furtum triplici tem-
pore commissum — An am talia furt^a
fiant in uno territorio v^o in diversis,
perinde e, quia talis equi e affectus
tuy — Remissio priorum furtorum pos-
nam hanc n^o minuit, sed auget, si tertiu-
um sequatur, quia t^{ri} verum e, quod
sed tertium furtum — Nec in illam exu-

Punitio priorum furtorum L. 28 § 3 de
proenij: tibi dicitur: quod puniti, et ea-
dem crimina continuantes sint gra-
vius puniendi qo, quia continuatio
auget affectum qo et sic in convec-
ne servatur.

Fibulus 3 tris

De Tigno juncto

Connexio: Egimus de furto in genere;
Jam sequitur de furtis in specie, in quibus
Speciale quid statutum e; et Amo qui-
dem de tigno alieno & dibus suis junc-
to Idem e de perticis alienis vineas suas
junctis—

Hic dicitur: Quod hic tigni nomine veniet om-
nis materia ad edificandum v vineam
apta, uti v. g. tegula, lapis, calx &c. §. 13 loco
Calx debet esse calx. §. ferrum - alij in

In materia servitutum tigni pignoris veni-
trabs a pignoriendum acta.

Hic dicitur: quod in tigno alieno delibus
alienis juncto singulare est hoc quod tale
tignum, stante edificio, vindicari non possit
ex ratione, quia non censetur extare. Nec
potest agi actione ad exhibendum, quia
tignum est: juxta l. 12. tabul. non potest
parari. Naturaliter enim posset seque-
ri ne deformatur aspectus civitatis et vi-
nea.

3 Hic dicitur: Quod dominus tigni contra ju-
gentem habeat actionem. Non de tigno jun-
cto in duplum. Exequens aliqui: nisi ju-
gens tale tignum malit eximere et reser-
tuere, putante eum tamen ad hoc cogi non posse.
Si autem sponte velit, quod id ei non liceat, si
mala est haec illorum opinio. Amia quia

Hoc est propter bonam publicam prohibi-
tum, hinc civitatem renunciare si po-
test — ita quia eadem est ratio in exemptione
spontanea, quae in coacta et hoc de nego-
re — de equitate potest si magis potest ali-
ud substituere, quia tunc cessat dicta
ratio —

Hic dicit Auctor: quod ista Actio de tig- 4
no juncto in duplum tui debetur tunc,
quando tignum jungens esse est fueratus,
aut saltem, quando tignum est furtivum,
quamvis jungens nesciret, illud esse fur-
tivum. — Hinc si tignum tui sit alienum,
sed non furtivum, tunc tui teneretur in
simpulum ex ratione, Annō ne puniatur,
qui non deliquit — ita juxta l. 89 de solut
ubi dicitur: quod bonae fidei possessor teneatur
ad pretium quo ad simpulum — 3tio

secunda l. 23 § 6. de rei vind. et d. h. h.
ubi dicitur: quod tunc agere liceat in duplum
quando tignum est furtivum, atque igitur
iste per l. 63 de donatione in vir et uxorem
ubi in dicitur: quod maritus tignum uxoris
pro ea videtur: sedibus suis iungens non tenetur
in duplum ex ratione, quia tignum
non est furtivum igitur -

Veniens tamen cum Schamboyen: iuxta In-
stitutum: est sententia, quod in tali tenetur
in duplum - Amo quia Textus non distinguit
inter res igitur nec nos distinguere debemus - per
bas ratio per l. 23 de rei vindic. ubi di-
citur, quod in duplum semper possit
agi, ad exhibendum aem non semper, sed
tamen tunc, quando mala fide tignum
iungitur, igitur est Textus expressus per

justitiam

n̄ debet puniri, qui n̄ deliquit, at qui
gō q̄ n̄ esse poenam, sed hoc tñ fit in
compensationem laborum et fatigorum
sed obviis: Textus dicit, quod tunc de-
beat dari pretium, gō simplex. q̄ disti-
nguitur C. simplex N. Iura in disti-
tum pretium, ē pretium — Art. l. 63 de
donat. inf. vir. et ux. q̄ des dupliciter, dan-
do disparitatem. Nō quia ibi uxor
sciebat gō si n̄ sciat, tunc posset agi in
duplum — rō dicimus, quod hāc rō
n̄ sit adæquata, sed hāc ē adæquata,
ne maritus incidat in donationem
prohibitam inf. conjuges — Ius solu-
tio probat ex inscriptione legis, quae
stat sub Tit. de donation. inf. vir. et
ux: Et sic ista lex potius potest ap-
plicari pro nobis —

Hic dicitur quod est, qui signum alicui
 et numerum scientem adibit suis iuribus, quod
 inquam, propter duplimum ad huc tenet
 reindicatione, et actione ad exhibendum
 scilicet quod effectum daturum, ut ei
 solvat tertium simplicem, et ratione, qui
 comparat ei, qui dolo possidere depreto, et
 qui talis tenet a pretium rei, go et il
 Et cibus: Nisi sciente et faciente dominum
 illud iungisset, tunc tui tenet a pretium
 tuum tigni, et n' ultra, quia tunc do
 minus esset in dolo plus petens, cum
 a hoc consensit d. l. 23 in princip
 ubi id ipsum dicitur.

Titulus 1. et 2.

Si is, qui testamento liber esse
 iussus erit, post mortem domini
 ante aditam hereditatem

Hereditatem surripuisse
aut corrupisse diceretur.

Connexio: Egimus de ligno adibus alie-
 nis juncto, ubi singulare quid e' statu-
 tum — Hic in sequitur casus, ubi in cir-
 ca rem ex hereditate ablatam specia-
 le quid e' statutum — Ad initium
 dicit author, quod si servus: qui testa-
 mento liber esse, iussus erat: post mor-
 tem domini ante aditam hereditatem
 ex tali hereditate aliquid rapiat, & cor-
 rumperet — & faciat, quominus per ad
 hereditatem perveniat, quod hoc pro
 singulari facto habeatur, et ideo in
 circa hoc speciale quid e' statutum.

Hic dicitur: quod contra talem servum
 non debet actio civilis, ex ratione, quia nec
 potest

Puniri debet servus, nec ut liber sit
servus n. propterea diminutionem
libertatem in ita quia res confectum a
repta in hereditati, quae res sentat
defunctum, qui n. posset contra servum
habere actionem civilem, quamvis
veret, go nec alius — Nec in potest
puniri, ut liber: Notanter actio
ne furti: / quia hereditati jacenti
dicitur fieri furtum: cum hereditas
dominium n. habeat: / sed vocatur
men exquilato hereditatis —

2. Quis dicitur ut tali astutia servorum
ocurratur, ut ne tale facinus man
: at impunitum, Quod Proton si
ta aequitatem naturalem contra talia

Servum debet actionem doli, infra
annum in duplum, post annum am-
in simplum, modo ut iste servus ul-
tra v. dolo fecerit. Minus tria ad hoc
requiruntur — 1° ut ille fecerit dolo; hinc error ei
non obest, quia errantibus nullus est consen-
sus — 2do ut ille faciat post mortem
domini, alias nulla daretur actio
propter potestatem dominicam, si il-
lus vivo testamento faceret — 3^{io} ut ille fa-
ciat ante aditum hereditatem, ali-
as daretur actio civilis, si hoc post
aditionem faceret, Et ratio est, quia
tunc jam esset liber — Hoc autem intelli-
gitur, si ei pure fuit relicta liber-
tas; si autem sub conditione relicta

fuisse, tunc ea penes te potest esse
ceri ut servus, quia tunc adhuc refertur
ad servos — Ulterius dicitur: Quod si plu-
res servi: ita manumissi: sit facerem
quid singuli possent conveniri in sa-
lum, scilicet actione pretoria utili in-
scriptum, imo quia singuli deliqu-
erunt — Ido ne delicta maneant impu-
nita — Itio quia poena unus debet
alteri causare iniquitatem — Ad
finem dicitur, quod haec actio in de-
lictis et coheris Successoribus
bonorum possessoribus, fidei commissariis,
quia sunt loco heredum — Ad
timio dicitur: quod propter hanc actionem
delicti adhuc possit agi rei vindicationem

Quia tale facinus comparatur furto et
qui ob furtum potest agi rei vindica-
tione, qd et hic

Titulus 5us ver.

Furti adversus Nautas, Cau-
pones, stabularios.

Connezio: Egimus de nonnullo furto spe-
ciali, hic iterum sequitur de furto spe-
ciali, quod fit à Servis & famulis Nauta-
rum, Cauponum & Stabulariorum,
v. m. ab ipsis Nautis et

Nauta dicitur: qui navem exercet, seu
ad quem quaestus navis pertinet. Cau-
pon dicitur: qui cauponam exercet, seu
ad quem quaestus seu lucrum cauponis
pertinet. Stabularius dicitur, qui stabulum

Exercet, seu a quem quaestus Stabuli
pertinet - Et talis Nauta, Cargio, Stabu-
larius tenetur ei, cui furtum factum
Et insuper iste, cui furtum factum
habet electionem, an velit agere contra
exercitorem jure praetorio, an vero contra
eum, qui furtum fecit: Jure civili. Et
hoc in regula - Excep: ubi iste, cui fur-
tum factum e' plane non potest agere
actione furti contra furem, si Nauta est
in se periculum suscepit: v.g. si cavil-
salvam fore: tunc enim non damni-
tus, sed ipse Nauta deberet agere contra
furem - Et ratio e', quia tunc non domini
sed cautionis interest - Hoc autem intelli-
gitur de actione furti - nam. Actione

De Recyptis talis damnificatus possit agere
contra talem Nautam vel Servetur in-
demnis, et hoc vi contractus
hic dicitur: Quod si Exercitor navis cau-
:pons negotiationi servum praestiterit,
et si talis servus aliquid furetur, tunc
eum exercitor potest nosse dedere. Si
autem iste fur erat liber homo, tunc exerci-
tor tenetur solvere solidum. Diffinitas
est, quia servum sibi deligere non potuit,
et sic illi non potest imputari, sed est ei ig-
nosendum, ex ratione, quia servus cen-
setur esse malum domesticum. Ceteros
homines autem sibi potuit eligere, ideo
ei potest imputari. Et hoc in processu,
si servus esset alienus et suus, illum
esse alienum, ex ratione, quia alienum

n̄ tenebatur suscipere seu efficiere
bona fide possideret, quia bona fides ne
mini debet nocere —

Ita per agnoscentium potest ignoscendum

3. Hic dicitur Quod hoc tñ sit intelligendum
respectu inhabitantium, & servorum,
& eorum quorum opera talis exercitor
statuit, quod tunc denique talis exercitor
possit hac actione conveniri, quando talis
homines aliqui furantur — Itine si hoc
aliquis Viator, & vector faceret, tunc ex
exercitor n̄ possit conveniri — Et ratio eque
ei n̄ potest imputari, quia eos n̄ potest
regere, nec potest conscientiam eorum
& mores scrutari; possit tñ conveniri
in actione de receptis

Titulus 6us de
si familia fuerit scissenda
dicatur de

Consequo: Eganus de aliquot furtis speci-
alibus, huius ibidem sequitur de uno furto spe-
ciali, quod fit a familia v. a servo
Num. amo dicis: Quod si servi ex tranco fur-
tum faciant, quod si possit agi in singu-
los, ne patrimonium Domini per nequi-
tiam servorum evortatur, sed agatur in
totam familiam: hoc e' convenietur
Domini loco familiae: / aesi denique ab uno
furto factum fuisset - Et quidem v.
in duplum si e' manifestum ^{v. in duplum si n' e' ma-}
et simul condictione furtiva v. rei in-
dicacione in singulum l. 3 h. l. Potest
se tñ Dominus ab hoc duplo v. triplo

liberare, sed et noxa dedendo, ne nequitia
sententiam gravius damnum domino
adferat, quam ipsi conserent.

2. Hoc autem intelligitur, si furtum domino
ignorante, si v. sciente quidem, sed non
lente prohibere: / furtum factum est -
quod est quia ipse dominus censetur fecisse
si autem scivit, tunc singulorum: / Ben. de
thore stat singulum, de male v. debet auctori
accusatus: / nomine convenietur, et si li
berat se una estimatione, quia tunc
se est in culpa - pro sciente autem debetur
is, qui prohibere potuit, et si prohibuit,
quavis si mandavit, quia talis domi
nus censetur velle furtum - Hinc si pro
hiberet, aut vellet impetire, et si si pro
hibet, tunc tria se involventur, quia

Illius potest ita interpretari

Furtum arborum

Arborum furtum casarum

Connejo. Egimus de vni furti in specie,

hic iterum sequi de uno furto in spe-
cie. Scilicet de arboribus furtum casarum.

Arbores furtum esse dicuntur tunc, quan-

do ignorante Domino cedentem ar-

borum nomine veniunt in Vites, hederas,

arundines, Salicta, quatenus hi radices

egerunt. Hinc si nondum radices ege-

rant, tunc tamen esset locus actioni legis

Aquilis. Excipit tamen olea, ob quam secans,

tenetur hac actione, quamvis nondum

egeat radices. Et hoc favore publici, pro-

pter eius utilitatem et ubertatem.

consequenter si quis arborum furtum fecerit, non tenetur

Intelligatur succidere, sed in alio modo
ferire & truncare & sicut subruere
sub casione in intelligitur cingere seu de
brare, id est corticem seu liberum debrare
Sive id fiat in latum, sive in rotundum
Et ratio est, quia talis arbor arefcit, et si
na sunt cadere & facere, ut arbor exan
metur —

2

Actio exinde conjungens definitur: quod sit
unius, personalis, mixta: id est partim
rei, partim personae persecutoria: competens
domino adversus succidentem in
duplum, ex ratione, quia eius interest, a
lore casus non esse — Competit domino, ut
ius arbor casus est — Et si sint plures
domini unius arboris, tunc quilibet
est agere — Ita tamen, quod si unus iam sit

Solutum, quod amplexus alter agere n̄ pos-
sit, ex ratione; quia bona fides n̄ patitur,
ut idem bis exigatur seu petatur. Datur
contra eum, qui arborem cecidit, cingit,
secat, globat, et similia. Contra evellen-
tem am̄ et exstirpantem, hæc actio n̄ da-
tur. Et ratio ej; quia talis arbor potest revi-
vifcere, si denuo reglaretur, sed tñ pos-
set agi actione legis Aquilæ. Ulterior
dicitur: quod hæc actio n̄ debet contra
eum, qui imperat arborem cedi, quia
conjetur ipse arborem cecidisse. Si plu-
res ceciderunt, tunc singuli possunt con-
veniri in solidum ex ratione. Imo ne
delicta mancant impunita. Et quia
Species impunitatis e' idæcebra peccati.
Si servus, inscio Domino, arborem ceciderit,
tunc potest agi contra dominum ac-
tione.

Noxali - Ulpianus dicit: Quod haec actio sit poenalis, quia tendit in dampnum, et perpetua, quia e civitatis - in mixta, quia duplo inest estimatio, seu simplex, quia estimatio / juxta arboris pretium / veni-
duplicanda -

3 Hic dicit: Quod ex tali facto / propter ac-
-onem arborum furtim coactum: / plu-
res actiones possint oriri, uti v.g. e actio
furti in casu, ubi hoc animo furtivo e
factum lucrifaciendi gratia - Item
actio legis Aquiliae, si hoc animo injuri-
andi factum e, ita tamen, quod si prius e
factum haec, in qua minus e, quod reliquum
non agatur ad totum, sed tamen ad id, quod
in altera plus e - Ulpianus dicitur, quod
in tali casu possit agi Intendit, quod
aut clam, sed tamen in casu, ubi alia

Actione si e actum, hinc si alia e actum,
et si actor jam suum e consecutus, tunc cessat
dictum Interdictum ex raone, quia
si debet idem bis peti — ulterius dicitur.
quod in tali casu possit agi actione locali,
si forte colonus arboris incidat cingat, ca-
dat, secat, quia si colit debite — Ad
finem dicit: Quod si quis cadat Vites et si
arbores grandes seu si ceduas, quod possit
puniri tanquam latro pena Corporali.
Et juxta Constitutionem Josephinam
criminales potest ^{propter} esse vites plane la-
queos affici

Titulus 80us

De Vi bonorum raptorum

et de turba

Connexio: Egrinus de uno delicto privato
scilicet de furto, sequitur de altero delicto
privato, scilicet de rapina, seu de

de vi bonorum raptorum et de turba
Ad initium Tituli dicit Auctor, quod
hic tria duo ponantur Rubricae partes,
scilicet de vi bonorum raptorum et de turba
Cujusque am addit Triam partem
1: quam proponit / scilicet de coadunatio
hominibus — sed sufficit duas partes fac
re, quia coadunatio hominum et turba
videntur inter se differre — Prior Rubri
ca pars e' de vi bonorum raptorum —
Hic dicit: Quod hoc crimen sit vicinum
furto quia in per rquinam res contrect
lucri faciendi causa, sicut per furtum
differt tria ab illo, quia hoc crimen sit pe
vium, furtum autem sit sine vi seu clandes
tine juxta l. i § 24 h. t. f. ubi dicitur. Quod
raptor propter furtum in publicum cri
men committat scilicet vim, go furtum

differt a rapina, et hinc hæc definitur,
quod sit contrectatio violenta et, quia
raptor maximè contrectat. Notandum præ-
terea, quod in raptu et rapina differant, quia
hæc fit in rebus, ille in homine. Ra-
pina cum furto convenit in hoc, quod
utrobique auferatur res mobilis. Item
quod hoc utrobique fiat animo, licet faci-
endi causâ, et per hoc rapina in differt
ab alijs delictis privatis v.g. ab injuria,
a damno et

Hic dicitur: Quod hæc actio in tui competat
Domino, sed in ei, cujus interest, rem ejus
salvam esse, sive res ablata fuerit in bo-
nis, sive ex bonis. Hinc hæc actio dat
in Conductori, Commodatario, Creditori,
Depositario, si eis tales res vi auferantur.
Hoc autem s. Ab ratione depositarii: tantum

Intelligitur, si de quolibet teneatur de
culpa levi u. levissima; seu si e. si tene-
retur de lata, quia si debet ex delicto con-
= Sequi commodum — Emptori obrem ante
traditionem abreptam. hae Actio si datur,
quia nondum fuit factus dominus, et sic
ejus si interest — Immo ipse emptor potest
conveniri hac Actione u. in Actione furti.
Si ante traditionem venditori ipse rem
rapuit, quia usque ad traditionem ven-
ditor rei venditae adhuc manserat d. m.
= nus, go venditori datur Actio furti.

3

Hic dicitur: Quod ista Actio datur contra
istos, qui rem mobilem violenti surri-
= puerunt et animo quidem dolo. Hinc
de re immobili dejectus, hanc actionem
si habet quia rei immobilis pueri

si datur furtum nec rapina, quia non potest
auferri, sed agendum est Interdicto Unde vi-
debet autem res esse aliena, quia in re non po-
test committi furtum. Dixi violentum, et
animo dolo, seu animo lueri facienti.
Hinc si hoc quis faceret sine dolo, sed tamen
per errorem, et ex ignorantia iuris, ut cre-
dens rem esse suam, et credens, eam pro-
pria auctoritate posse rapere, tunc quidem
poena rapinae debet absolvi, si vero
a re: ut veteres Codices habent. Hinc
tamen incidit in L. q. Cod. Unde vi. et pu-
nitur hoc modo, quod amittat dominium
rei, si fuit illius, si autem ejus non fuit, sed
tamen credebat, eam esse suam, tunc debet
reddere rem, et alterum tamen iuxta d. l. q.
Cod. Unde vi. Et hoc ideo, ne continen-
ter ab illius legibus, hoc est, ne quis sub

Sub pretextu rei quasi sua aliena in-
vadit —

4

Hic dicitur: Quod hoc actio des in duplum
intra annum, et quidem utilem, post an-
num annu tui in singulum. Et hoc ideo,
quia e pretoris poenalis, actiones annu
pretoris poenales tui durant anno
utili go — Hinc hinc quod actio annu inest
singulum; hinc tui ipsum tripulum e po-
nale — Sed Obijcit: Tali modo ratio mi-
tus punietur quam furtum, atque hoc
e ridiculum, go et duplo n inest singulum
quod probat: quia in furto manifesto is-
tut et duplum e mere poenale, in ratio
annu n e mere poenale, go furtum gra-
vius punis quam ratio Q. N. Ant: Re-
pina enim gravius punis Nino quia
Raptor potest in conveniri actione furti

Manifesti, siue fur, si vero viāssim. 2do
quia Regtor prater hanc actionem in-
cidit in crimen publicum, hoc e; quod
puniatur tanquam fractor pacis pub-
licae —

Hic sequit de 2do Rubricae parte, sci- 5
licet de turba, id e de damno in turba
dato, quod hac Actione reparatur. Turba
e collectio hominum, si minus 10. tunc
damnum per turbam dicitur dari tunc,
quando inadunatis hominibus 10. v plu-
ribus alicui damnum datur, et hac
actio intra annum datur in duplam,
1. NB a tempore, quo experiendi fuit po-
testas; post annum aut in singulum —
Datur haec actio contra eum, qui dam-
num in turba dedit v dolo malo fecit,
ut damnum in tali turba daretur,

Quia censetur ipse fecisse - datur hoc
actio ei, cui damnum datum est, ejusque
heredibus, quia eorum interest. At-
versus heredem damnum dantur in regu-
la si datur, quia delicta suos debent co-
necere auctores. - Ex ejus: Nisi quid ad eos
pervenit, quia turpia lucra in here-
dibus sunt extorquenda. - Ex ejus rito:
Nisi licum depuncto contestata fuisse-
: sed - si familia tali casu & tali modo
damnum del. tene se dominus potest
liberare noxa deditioe, ne nimium
gravetur dominus servorum nequitia,
& debet semel solvere damnum. - Hoc autem
intelligitur in casu, ubi dominus non sci-
vit, aut impedire non potuit, aliaj ipse
conveniretur actione directa, quia ha-
beretur pro faciente.

Titulus græcus
De incendio, ruina, naufragio
râle, nave expugnata

Connejo. Egimus de varijs furti aut ablati-
onis speciebus, hîc iterum sequitur nova
furti species; quando denique furtum fit
in incendio —

Hâc dicitur. Quod inter graviora furtâ habeatur
tale furtum, quod fit tempore incendij ru-
inae, naufragij, tumultus, v. quod fit ex râle,
v. nave expugnata, modo id fiat dolo — Ex in-
cendio rahi dicitur hoc, quod propter incen-
dium rahitur, sive in rahiâ ex igne, sive ex
loco, ubi ignis est, sive in ex adjacenti, occasi-
one ignis — Ex ruina rahi dicitur hoc, quod ra-
hitur ex his, quæ ruerunt — Ex naufragio
dicitur rahi hoc, quod tempore naufragij, ex
loco naufragij rahitur — Idem est de tumultu,
quod tempore tumultus rahitur — Utterius

vincitur, quod si quis tunc ex litore rem
centum. post naufragium auferat, quod
tunc actione fuerit, et rapina teneatur, qui
jam cessaret naufragium. Ex parte no
ve expugnata, rapere dicis is, qui in ipso pu
tis: si dum contra talem navim et ratem
naturus quid rapit, siue ipse navim expug
net, siue aliter, et si ipse pro donibus rater
expugnantibus et rapientibus ipse mergi
rapiat res raptas, quia perinde est, ac si ipse
primus rapisset. Et ratio universalis est, na
afflictis addatur afflictio. Telserius di
citur: quod si ille hoc Edulo teneatur,
qui sine vi talem rem amovit, et a lit
ore expulsum, quia est res naufraga.
Hic dicis: Quod si hoc Edulum si incidant,
nisi isti, qui dolo malo aliquid accipiunt.
Et hoc in re receptationibus procedit. Et ratio

quia

Prima Receptatores si minus peccant,
 quam aggressores. Non autem intelligit,
 si scienter aut dolose talem rem accipi-
 unt. Atque qui si scit rem esse talem, et
 eam suscepit tanquam depositum, ut
 qui eam auferat animo salvandi, tunc
 is si incidit in hoc delictum, quia deest
 dolus, imo potius premio dignus esse vi-
 detur, uti mi. in Tit. de furtis dictum
 est.

Alii dicunt. Quod hac Actio intra annum. 3.
 utilem detur in quadruplum, post annum
 annis in simplex. Et ratio est quia publice
 interest ejusmodi capitibus nihil regi,
 ubi potius talibus personis est succur-
 rendum. Breviter ne afflicti adulatur
 afflictio. Alterius dicunt. quod si quis
 innocentem a se aut a cervice frumenti
 a domo posito, si ille latus

Faciat quod debeat verberari et non
buri, si e' liber, si e' servus, tunc bestiae
objicitur. Hoc autem intelligitur si servus
hoc fecit et si hoc tui fecit per tuum famulum
tunc quidam pernam corporalem ex
stat, sed tui tenetur ad reparationem
damni — si autem non sit idoneus, tunc
vinctus venit castigandus, ut in are si
autem non habet in are tunc debet ligari
in pelle.

Titulus iornus

De injurijs et famosjs libellis

Conjunctio. Eximus de duabus delictorum
privatorum speciebus scilicet de furto
de rapina, sequitur de 3ta scilicet de
injurijs et famosjs libellis —

1. Prima pars Rubricae agit de injurijs,
injuria e' nomen polysymon — Aliqua
di enim accipitur pro eo quod non

fit, ut si quis uoluerit in terminis legum
loqui pro aliqua defensionem, si quis uoluerit
soluere integre. Item do quid sit
no, ubi sit actio legis. A quibus. Item
do quid sit ingratia, et si scilicet a
quem ingratia condemnetur. Item do
quid sit contumelia, ubi sit contumelia
derivat a contumacia, quoniam
alterius attributa solentur, ubi sunt
libertas, sanitas, ius, fama, forma pu
doris. Potest autem talis injuria seu con
tumelia contingere uere, ut quando
quis uerberatur, et vocatur injuria
realis - u. uerbis, et vocatur verbalis
M. facient injuriam ydryslicam, qua
denique alia sit uerbis, alia re, alia
gestu seu facto, alia libere inchoata, ubi
e. S. Agustinus. Realis potest contingere

Varie *ut* verberando, *ut* e' cum dolore
feriendo — *ut* pulsando, *ut* e' sine dolore
feriendo — *ut* affeculando *ut* affando, *ut*
quam honestam tanquam impudicam
dixit: Nisi veste meretricia *ut* ancil
utatur, quia talis quis presumitur esse
qualis ex habitu, quem gestat, apparet,
olim signum vestis meretriciae erat pa
ludum linteum, quo in adulteros matro
nes ^{inde} utebantur — Olim in impudica
flavo colore et veste variata et subre
ta utebantur et — Item attentando
alicujus ~~impudicitiam~~, *ut* e' volens
ex pudico facere impudicum ob sola
verba turpia *an* *in* actione injuriarum
tenebatur — Item bona alicujus posside
do quasi esset suus debitor, quod alia
dicitur a factum et similis agere

ut oculos distorquendo & linguam ex-
tremis faciem reformando, quod alia
reducitur ad gestum ut matronam
et Scortum sedando Verbalis in po-
test fieri dupliciter, scilicet u verbis ut
furis appellando / quod alia vocatur
convivium / u in scripto, seu per scrip-
turam.

Hic dicitur: ut hoc delictum incurrebatur,
quod a hac requiratur animus injuriam
doli, quia ex animo injuria est imitatur.
Hinc furiosus, amens, impubes, nisi
probetur esse doli capax et dolo fecisse
non possunt dici committere injuriam,
quia propter defectum animi carent
dolo. / De cetero injuria desumitur
a circumstantiis et ab animo ut tu es
luno, sed ego sum tuus frater.

3. Huiusmodi Quod si quis de ebrio, am-
is. Verba injuriosa proferens, censetur
injuriasse. Ad quod quidem talis propositus
excusari, quia d. n. censetur scire ex pro-
posito, sed ex impetu. Hoc autem inbel-
ligitur, si e ebrietas plena, et quidem
in levioribus, prociue, si displiceat
discessa violentia; hoc e, si ad retorsionem
taceat. In atrocioribus autem potest pro-
na mitigari, si tu totaliter remittitur,
ex ratione, quia ubi magis e periculus
cautiue e procedendum. Et hoc in
Mensch dicit procedere in casu, ubi per
Statuta locorum pro talibus e certa
Statuta poena, quia censetur deesse animus
injuriandi. Exijus Nisi se forte ta-
lis studio a hoc inebriaret, ut talis

Simis quia talis censetur esse in dolo
quia ista prosecutio esset effectiva
si animi obiectum non sit plena, sed tamen levius
tamen talis non excusatur ab injuria quia
censetur non carere dolo propter cir-
cumstantias tamen ^{tot} levius per non
quod relinquitur iudicii arbitrio. Ulti-
mus ad finem duos, an ira excuset ab
injuria? Et juxta l. 1. de R. J. vi-
deretur dicendum, quod ita, quia ibi
dicitur: Quod id, quod in furore et calore
iracundis profertur, quod si citius
censetur esse ratum, quam si ex per-
severantia dictorum appareat iudi-
cium animi adspicere, quod in regula
excusatur. Contra lex 5. Cod. h. t. dix-
it, quod si, ibi enim dicitur, quod si quis
nimio calore in iram prolapso

Vitium / v.g. homicidij / obijerit, quod
probat conveniri actione injuriarum,

et quidem intra annum, post annum

ann. n. 30. Textus expressus. Exemp-

pli forte alter causam ino dedisset et

et sic possunt combinari Lege et

5. Hinc. Quod si An animus injuriandi

facit. Si elicto si Verbum v. factum

est. Naturae sui injuriosum tunc ita

ut v.g. Verberatio, et appellatio furis,

adulterii, quia talia sunt de genere

prohibitorum. Hinc animo malo

facto presumunt. Hinc ipsi, qui

talio facit incumbit probatio, quod

id n. fecerit animo injuriandi, quod

est presumptio contra ipsum, quod

carificem intelligat rationem, quod

in probat perinde quod si per se
Quod hanc sententiam ignorare per se
desumitur, et quod aliam non tenetur
probat, quia si per se per se
lum go et in nostro caput
:ba si sint mala et in indifferentia
tum ipse affectus debet probare, et in
:mo injuriandi probata fuisse, quia
verba in dubio in intentionem pecc
:tend sunt interpretanda, ut si
egregius es tu es me bonus homo et
quod probat argumento. I. go go
re milit: tibi diu: Quod si miles ab
hoste revertatur, et si oriatur dubium
an gaudeat jure postliminii, nec
ne, an denique fuerit captus et an
disponit forte ad eos profugerit, quod

Id debeat desumi ex circumstantijs
v.g. an strenue persequeretur, an fuerit
in alijs delictis & qd in in nostro capite
ut e' a circumstantijs desumendum
an hoc sit animo injuriandi prola-
tum nec ne —

6. Hinc queritur: An iste tenetur actione
injuriarum, qui in defensionem
sui alicui alicuius crimen objicit v.g.
quid sit infamis & disto si objectio
sit perbina ad defensionem, tunc
ita non v.g. objiciendo testis quid sit
infamis: Simo quia hoc fit jure qd
vult: quia si presumis id animo
injuriandi facere ex ratione, quia
semper justus e' presumendum
est alicuius quia per qd vult e'

1. Ut dixi: testanti contra se

infamia, et quod si possit testari

Item agenti excommunicatio. Item re-

tentis doctem ad ultimum. Item dena-

tario ingratitudo. Et hoc e quia haec

habent speciem furis, hoc e quod si an-

teatur malo fine dicta, sed ita, ut d-

vergarj dicta infirmentur et rejician-

tur — si am objectio sit impertinens —

Si autem sit tunc id presumitur ami-

no injuriandi dictum, ut tu es fero-

phator — quod probas per T. 6. post

de postulab. ubi dicitur: quod si vna-

ti s. ultra litium utilitatem si de-

beant in iurgia et consilia primum

perere, alij id si erit impune, et

quandoque scripta illorum jubent-

ur deleri

Hic Iudith: An pro talis honoris exu-
 sel? ut tu p. salvo honore mentis, in
 nequam? Sed Videretur quod ita, quia
 lis se explicat, quoniam hoc dicit, salvo
 honore go — Verum hic est quod n. ex
 tione, immo quia istud Verbum prin-
 ciper tendit ad injuriam go habet
 pro tali — ita quia Actus prolegatio-
 nis contrarius tollit prolegationis effe-
 ctum, et sic est, ac si n. fuisset prolegatio
 Hic in Consultus dicit; quod tale
 amissum contrariam voluntatem
 daret, hoc est, ac si n. fuisset prolegatio
 Paritas est: si quis alteri daret aliquid
 dicens, nihil contra te habeo —

Hic Iudith: An veritas, consuetudo, quae no-

Infamatur, excusetur, v.g. tu es infamis.
et si sit infamis? It. dist. in interdict. dei
publice crimen delectum sciri, v. n.
interest si n. interest, tunc n. excusab.
Imo quia censetur animo injuriando
fieri - 2to quia Alteri causatur no-
cumentum, quia ejus infamia per hoc
delegitur s. qui tui habuit jus, saltem
simulatum ad suum honorem. 3to
Quia hoc nullam Reipubl. esset utili-
tatem, v.g. tu es pulvis ex patria,
hinc hoc n. debet manere impunitum
si autem interest Reipubl. tale crimen
sciri, tunc talis excusatur s. Modo id
fiat in loco competente, v.g. tu es latro ab
El. rati. s. Imo ne delicta maneat
impunita - 2to in terroris auctoritate

Quod iniquitas per se non est. Sed
propter libellum dicitur. Ergo pascendi debet. Sed
2. ponitur, qui commendo. Tunc publico a
qui hoc talis facit. Item per libellum
h. t. ubi in id ipsum dicitur. Imo talis e
pascendi. Hoc autem intelligitur, si talis
talis crimen obicit. per se in favore
publico, ut si hoc faciat in iudicio
et non in iudicio. Si autem hoc primario
faceret propter vindictam privatam
tunc e extra iudicium, tunc potest a hoc
judicari, sed levius Argumento. I. am
de famo. libell. ubi dicitur: quod si
pascendi crimen in pasquillo obicit
tunc probet, quod tunc possit puniri.
Sed mitius go et hic — probat in per
libellum. h. t. ubi in id ipsum dicitur.

Hic Quisq. an provocato p. injuriam 9

liceat eandem retorquere, & hoc an ver-
bis injuriatus se verbis possit defendere?

Q. disto: si hoc fiat in continentia et a-
hibito debito modo et diluciat infa-

mia, tunc ita v.g. tu es fur, tu es fur, et
si ego dico probas a pari, quia in de-

fensionem vitæ licet occidere, pro in-
defensionem famæ licet injuriam ver-

bis retorquere, ex ratione, quia si minor
est habenda ratio famæ quam vitæ jux-

ta Juvenal. Satyra 1ma qui dicit:

-- Quid enim Salvis infamia nummis

Vult dicere: quid prodest pecunia sine

fama - v. clarus Quid prodest homini;

quamvis haberet nummos, si non ha-

beret famam. Item omnia si pendas, famam

Atque in Gailio dicit: quod taliter pro-
vocat, retorquens, si censeat habere ani-
mum injuriandi. Hoc autem intelligen-
dum est, si mutua injuria objectio diluat
infamiam objectam, hoc est si rectorio sit
proportionata, ut tu forte es fur, et si ego
si autem rectorio non diluat objectam inju-
riam, tunc id non licet, sed uterque pu-
nietur, quia in relatione criminis, sed
purgatione innocentis Reus est absol-
vendus, ut tu es fur, et tu es adulter, ac-
tio privata tamen quod injuriam potest com-
pensari.

10. Atque dicit: Quod poenitentia illata inju-
ria non faciat evitari poenam. Sicut
in foro exteriori, ex ratione, quia per hoc
non tollitur injuria, quia in non evitatur

Poenā Quod probat Argumento l. 65^a
de furt. tibi dicis, quod si evadat pa-
nam furti, quamvis rem eō reponat, un-
de eam abstulit, go et hic — In foro
interiori tū id potest procedere si requi-
sita ad sint, v. g. deprecatio —

Hic Inquis. An ab injuria excuset error? 11
v. g. Volo injuriare Petrum, et interea
per errorem injurio Paulum v. g. dando
ei alapam. Et quod n. iuxta l. 18. § 3 h.
ubi dicis: quod si quis velit injuriare
Lucium, et si injuriat Marium, quod
teneatur Mario Actione injuriarum.
q. i. e. Textus expressus. Et ratio additur,
quia debet prevalere id, quod e. princi-
pale, hoc e. quod voluerit facere inju-
riam et fecerit quamvis erraverit

In persona sed oblique contra hoc L. 4. h. l.
Ubi Casus: Aliquis Dominus suo servo vo-
luit dare alapam, interea per erro-
rem inflixit alteri, et dicitur si tamen ac-
tione injuriarum, quod nec in nostro casu
et disparitas est, quia hic defuit animus
injuriandi: Dominus enim suo servo
non dicitur facere injuriam: In nostro au-
tem casu talis voluit injuriare, saltem in
genere, quod non excusatur — si tamen talis Dom-
inus vellet facere injuriam cuiusvis
obvio: si in ignoto: tunc omnino ter-
minatio injuriarum, quia sufficit ani-
mus injuriandi generalis —

12 ~~Pro~~ dicitur: Quod olim duplex ex injuria
erat actio, una civilis et altera crim-
inalis, utraque tamen earum erat generalis.

Quia utraque vindictam persequitur
Hinc una alteram consumit, quia idem
bis peti non debet. Ex libris - Ulpianus di-
citur quod Actio civilis per legem in tabul-
as descendens: tendens ad poenam tali-
onem in casu, ubi membrum ruptum
erat - pro esse fracto am. tri erat poe-
na pecuniaria scilicet 25 asses - per
assem intelligebantur duo et dimi-
dium, uti et nunc sunt. Perhermanni
quoque poena olim tempore paupertatis,
satis erat gravis, et in aliis injuriis hae-
c poena censebatur - sed haec poena
abijt in desuetudinem occasione Ne-
ratij obviis quosque pro delibramento
degradantibus, ne illudetur legibus
suis dicitur. Quod Protor loco istius poene

valent actionem estimatoriam, ut
injuriatuſt estimet istam injuriam vq,
quod si acciperet 100 pro hac alapa, vel
quod mallet perdere 100, quam Lybini
esse hanc alapam — sed iudex si tenetur
proſe hanc injuriam estimationem
sequi: quamvis esset jurata: — sed potest
eam moderari — Et ratio eſt, quia hoc iura-
mentum, si eſt iuramentum veritatis,
sed tñ credulitatis et affectionis: Hinc
in taxanda per iudicem injuria ha-
benda eſt ratio qualitatis injuriæ, quæ
potest crescere et decrescere ratione qua-
litatis eorum, qui eam patiuntur
Item ratione loci, temporis, partis corpo-
ris etc. Item ex qualitate injuriantis
juxta Verſum — — —

His tribus ex causis injuria dicitur abrox
facti, personae & ratione loci
n patetur locus, fama, fides, oculus

Hic dicitur: Quod actio injuriarum crimin-
:alis s: juxta circumstantias et persona-
:rum qualitates. Hodie tendat ad poe-
:nam extraordinariam, v: & ad poenam
corporalem, & ad poenam pecuniariam
sive applicandam. - (civilis vero ad famam
& poenam sibi applicandam -

Hic dicitur: Quod proter actionem estima-
:toriam pretoriam contra injuriantes,
m: deq: actio civilis ex lege Cornelia de sen-
:dens, sed tm habet locum tribus casibus
1mo: si quis sit pultatus - 2do si sit ver-
:beratus - 3tio si domus sit vi introita
Et isti omnes tres Casus tendunt ad inju-

1
Manu factam reparandam - ulterius
diu: quod ex hac Actione possit agi v. ci-
uilitate ad penam pecuniariam sibi ap-
plicandam - & criminaliter a pena
pecuniaria sibi applicandam.

16 Hic diu: Quod hac Actio si civiliter aga-
tur: possit fieri per Procuratorem
Secus e: si agatur criminaliter, De tunc
intentanda e: per ipsam partem pro-
sententem - Exjoiuntur tñ personae
illustres, quae possunt agere et se defende-
re per Procuratorem, quamvis crimi-
naliter agatur - Et hoc favore publico
propter dignitatem illorum, ne ag-
purgantur infamia, si succumberent
quia Respubl. talibus personis egredi-
tando apparet, quod si per Procuratorem

Agatur, quod evitetur incurrenda poena
ex ratione, quia principalis est fuit pater
sens et Procurator illam in se incurrat,
quia si agit nomine suo. In criminariis
tales personae subscribere debent, hoc est quod
velint solvere ad quod illorum Procurator
condemnabitur.

Hic dicitur: Quod ista Actio si tunc ei datur,
qui juramento lapsus est, sed in eis, quos tunc
ex consequenti injuria tangit, ut si fi-
liusfam injuriatur, tunc in potest pa-
ter agere, et quidem et nomine filij, et
nomine suo. Hoc autem intelligitur, si agat
jure pretorio, ^{de} actione aestimatoria,
actione autem civili ex lege Cornelia: dicitur
tribus casibus: primum agere si potest
sed debet ^{res} agere pro filio, quia hoc datur

Pro patre famul. Nisi forte alter ageret
nomine filij. Et ideo nec tenetur cavere
quod pater sit ratihabitorus, quia n. consensu
patris interesse. Scilicet ob hoc. Et 2. Ig. rem
tam haberi. tunc casus: filius fuit injuri
tus ab aliquo uno casu, ex aliis tribus
sibus et absuit, et in pater absuit, et al
quis eum defendit. / v. forte consanguini
neus. / et dicit. Quod debet cavere, quod
et pater et filius sint ratihabitori
defensionem. go vides pater posse agere,
aj. n. fuisset opus cavere, quod pater ratihabitor
habetit. Et 2. n. ideo debuit cavere, quia
pater posset agere nomine suo. N. quia
posset agere nomine filij. C. —

18. Hic dicit. Quod filius nuptis illata injuria
n. tui tangat illam v. patrem ejus, in
cujus

Eiusque potestate; unde apparet, quod
 de Jure Scripta nuptiae non tollant patri-
 am potestatem, sed in eius maritum,
 propter affectum Jmō et Locerum:
 hoc ē patrem mariti in cuius potestate
 ē maritus - unde apparet, quod ex uno
 facto plures personae possint agere, et qui-
 :dem tres, v. planē utitur personae, scilicet
 :cet et ipsa uxor, et maritus, et pater
 utriusque, id ē et sponsus et maritus fi-
 ē in eius potestate - Et una alteram
 non consumit, hoc ē: quamvis unus e-
 :gens, tū potest agere alter, cui om-
 :nium interest - Et singuli censens
 suam injuriā persequi - Maritus
 gō potest agere ob injuriā uxori in-
 :latam - E contra ob injuriā marito

Illam Mulier agere non potest, ex
ratione, quia uxores a viris, in vero iure
uxoribus defendendi oportet. Et hoc in re-
gula.

Sunt tri Casus excepti: Ubi in mulier
test agere, si injuria marito illata
simul tangat uxorem, v. si maritus
appellatur vir meretricis - v. si cada-
ver mariti fiat injuria - v. si mar-
itus sit infirmus v. in carcere - v. si
libertus, ubi jure agere impeditur
diximus: Quod ob injuriam filio factam
uxori illam possit agere pater
cognatus - hoc aut intelligitur: si in-
juriatus illam suum esse talem, quod
vis negatus, ejus sit filius, ejus sit
uxor, ex ratione, quia satis est, quod in ge-
nerale

Voluerit facere injuriam patri & ma-
rito & ceteris illis sit siam eam igno-
ravit esse talem, tunc poterit manibus
agere si possit, quia talis propter igno-
rantiam excusatur.

19
Hic dicitur: Quod servo si censetur fieri
injuria. Saltem in regula, ex ratione,
quia caret estimatione, quod libet
agere. Hinc nec ille nec dominus agere
potest, et hoc in regula. Excipitur ubi
dominus potest agere, si ista injuria
sit atrocis, ut si talis servus graviter
pulsatur: Excipitur etiam si ista injuria
redundet in ignominiam domini:
ut si quis servo det talitrum, dicens:
hoc tuo domino facerem, si presens esset,
quia censetur quasi domino factum.

Ultimūq; dicit: Quod si servus commiserit
fuit injuria, quod sit vindicanda. Dat
Singulorum dominorum qualitatem
et dignitatem. Et ratio additur: quia
eorum persona inspicitur, ut servi -
contra in l. ibi h. t. f. juxta primum
dicit: Quod sit vindicanda juxta portio-
nes dominicas. Combinatio est; Estimatio
fit juxta dignitatem personarum
est, quantum quisque condominorum
vellet perdere, quam hanc injuriam
stipso. Condemnatio autem fiet pro rata
portionum dominicarum, hoc est, cuique
decurtatur pro rata facta in se estimatio-
tionis, ut si petijt 100, et si habet maiorem
etatem servi, tunc ei adjudicabitur, ⁵⁰
alteri qui forte petijt 40, adjudicabitur 20.

Supponis, quod sint disparis conditionis.
Uterius dicis: Quod si injuria fiat servo
usufructuario, quod possit agere usufruc-
tuarius, quatenus tamen illam injuriam con-
cernit, ut si intuitu usufructus pulsa-
retur; alius actio quereret ipsi propri-
etario ut si intuitu ejus pulsetur.
Debet autem in condemnando haberi ratio
qualitatis servi ut an sit opifex & arti-
fex ex ratione, quia qualitas minuit
auget delictum - Uterius dicitur:
quod si injuria fiat tali servo, qui se pro
libero gerit, quod non possit dici facta in
intuitu ejus domini, quia talis nesciebatur
esse servus, hinc tunc dominus agere non
posset, sed ille potuit egisse, quousque pro
libero habebatur. Postea ad id non potest

Ullenus dicit: Quod si simplex injuria
fit servo, id est sine pugillatione dominus
quoniam tunc dominus agere non possit. Ullenus
dominus in Protor ex officio potest telum
injuriantem arbitrari punire, ne delicta
ita maneant impunita. Ullenus dicit

tur. Quod si liber homo bona fidei pro
servo possideat, et si ei fiat injuria, quoniam
ex officio electa libertate possit agere. Ullenus
autem potest agere possessor: quia ea, quae
sunt facti, non tollunt ea, quae sunt iuri.

Et hoc in regula. Excipit tamen: ubi possessor
semper possit agere, si injuria cum
tumeliam ejus respicit, quia censetur
quasi possessori facta. Et hoc in principio.
Si servus alienus bona fide possideatur,
tunc in a interim agit possessor, possit

Varo Dominus d. l. 15 § 4 h. tit. —

20

Hic dicitur: Quod actio injuriarum datur
contra eum, qui injurias fecit. Sive per se,
sive per alium, v. g. mandando, instando

Et ratio est, quia quod quis alium facit, per
se fecisse censetur. Et hoc in Regula

Exejus in Patronus et parentes, qui non
possunt ulla actione ~~injuriam~~ iniuriis

famis illorum pareatur — ratio ob reve-
rentiam ipsi debitam — Exejus in, Visis

atque injuria, tunc quidem possunt con-
veniri, si aut actione injuriarum

actione in factum, ut famis illorum
pareatur — Et ratio ulteriore est, quia pa-

ter et filius habentur pro eadem perso-
na et si pater infamaretur, tunc

infamia patris in filium ~~transfertur~~ ~~in~~ ~~se~~ ~~transfertur~~

In filium, go pater n̄ debet conveniri
actione injuriarum —

2.1

Hic dicitur: Quod actio injuriarum sit famo-
sa, et quod condempnatio hac actione sit
infamip: ex ratione, quia scilicet vindictam
et ideo potest hac actio cessare variis. Sim-
morte sive injuriantis, sive injurati,
hinc nec datur heredi, quia scilicet vin-
dictam, nec contra heredem. Et ratio
additur, quia actio heredi dari n̄ solet, nisi
rem familiarem respiciat, hoc est, nisi sit
rei persecutoria, hac autem n̄ est talis go —
Excipit tñ Joëjus casum: Nisi si cum
defuncto fuisset contestata, tunc daretur
et heredi et contra heredes, quia per
tū contestationem censetur induci quod
si contractus go —

2to Tollitur injuria remissione; nisi
id tñ nudo pacto fiat - Et quidem tolli-
tur ipso jure l. 14 de pact. Quod e speciale
Et ratio e, quia sequit meram vindictam,
et hoc e per leg. in tabul. Statutum
Hic dicitur: Quod si tñ remittatur poena,
quod adhuc possit agi ad reparationem
damni - Et ratio e, quia Deus habet du-
plicem viam agendi, scilicet ad repa-
rationem damni et ad poenam, qd remissa
una, n̄ censetur esse remissa altera - Et
hoc procedit, nisi remissio simpliciter
fieret, v.g. remitto injuriam, tunc tñ
intelligitur de poena - Hinc nisi bo-
nus Christianus quoad ~~fortem~~ animus,
rancorem et odium deponat, tunc tñ
potest agere ad reparationem damni, quia

His actiones si tendunt in idem. Hinc in

Anglia dicitur, quod pater patri debeat
restitutionem, et tota oblatione in altari.

24. Hic Locus: An remissio patris noceat filio
hoc an pater possit remittere injuriam
filio illatam? Et quod sit, juxta l. 1. §.

12. l. 1. tibi expresse dicitur, quod injuria
possit donari a patre, et quod filio actio
non desit. Et ratio est, quia tunc in censetur

injuria fieri patri, et sic censetur suam
injuriam remittere. Excepit tamen, ubi hoc

potest fieri si potest, si pater sit persona
vilis, et filius si sit persona honesta, tunc

Lex id non admittit, ne pater injuriam filii
ad suam utilitatem metiatur. Ulterius

rius dicitur: quod si filius injuriam remittit
tamen, quod hoc non noceat patri, sed pater tamen

potest agere, in nomine filii, si ea inuito

Et ratio est, quia ei semel fuit actio, ^{et ratio}
quod ei invito non debet sufficere. l. 30. de pactis.

Hoc autem intelligitur de actione ^{et ratio}
actione praetoria, non vero de actione ex lege.

Cornelia de iudicando, nam enim pater
remittere non potest, quod sit ^{et ratio}
cognitus.

Et ratio est, quia ubi filius suus
habetur pro patrefamilis - ulterius di-

citur: quod non pater non possit remittere

quod etiam inofficiosa testamenti filio a
matre procreto u. exheredato conuen-

tem. Et Ratio est, quia ista iniuria tam
tangit filium, non vero patrem.

3to Actio iniuriarum tollitur per la-
citam remissionem, hoc est per casum

unius anni. Et ratio est, quia est praetoria

et poenalis, atque actiones praetoriae poe-
nales sunt annales quo. Hoc intelligitur

ann. de actione proctoria; semper e
vili; hoc enim e perpetua, quia actio
nes civiles sunt perpetuae —

26

Hic Lironius: an iste annus sit continu
us vel utilis. In glossa d. l. 5. dicit: quod
sit continuus, ex ratione, quia dicta lex
dicit, quod hae lex finiathe anno, et
additur, utilis, go hoc intelligendum
de anno continuo — Quod probari videtur
argumento legis 8. de his, qui nobis
ubi dicit: si annus injuriis excesserit,
quod actor excludatur ab agendo, go e
continuus — rito quia favores ampli
andi et odia sunt restringenda. Alii
tamen melius dicunt, quod sit utilis, ex ratio
ne, quia per tempus proctorium semper
per intelligitur tempus utile go et
hoc — Excepit Nisi ad ap: quod sit utilis

Continuum, et ad d. l. 5. et 8. v. m. respon.
: debet, quod ibi injuriatus fuerit pro
: sens, et sic iste ^{usus} ~~an~~ caput currere
continuo — probat in a. par. quia tem-
pus actionis retributoris v. ^{ubi} quasi min.
e. utile, go et hoc quamvis curat ab in-
: initio —

Hic dicitur: Quod actio injuriarum in tolla-
: tur dissimulando, v. quando injuriatus
injuriam si reseruit, nec sibi agere. Et ratio
e, quia cum illam ab initio si reseruit,
sic illam censetur condonasse et ideo illam
postea retorquere non potest — ulterius
dicitur: quod aliqui dicant, in tunc cen-
: sari remissam injuriam, quando partes
seum affabiliter conversantur, v. sibi hu-
: maniter obviant quia hoc censetur fieri
ex benigno affectu. Et hanc sententiam

vult clare omnibus placere. Quod
tūc dicit, quod inde nō semper possit con-
di omnimoda reconciliatio, ex ratione, qui
per hoc tūc censetur sublatum tunc nō
am illata injuria. Item nō solet dici:
conciliatis amicis nō facile sitendum
qto tollit injuria per satisfactionem
si ipsi poena solvatur. Item per com-
pensationem, si compensent. Item per
revocationem illato injuria et pluribus
alijs modis. v.g. per delationem juran-
enti. Et postea agi nō potest, quia
nō sunt revocanda. Item tollitur
injuria per retractionem, sive per
verbo, sive facto, v.g. exstrukione, quia
tali censetur ipse sibi egisse judicem
et quia ipse sibi censetur satisfecisse

ultionem licet: quod poenitentia injuriam
licet non excuset ab injuria in foro externo
ita vero in interno et isto casu po-
test a huius agere ex ratione quia per poe-
nitentiam delictum non aboletur pro-
bata praeteritum fuit poenam fieri
et si rem eo ignorat, unde abste-
lit, go et huius -

Hic sequitur de secunda Rubricae parte 29
Solutio de famosis libellis - Et ad ini-
tium Numen dicit Auctor, quod
singularem injuriae speciem spec-
tent famosi libelli, seu pasquilli -
Pasquillus dicitur tunc, quando quis al-
iteri aliquod grave crimen scripto ob-
ijcit, quod ad ejus gravem injuriam
spectat, si addito nomine scribentis -
Et tale crimen Senatus Romanus

Vindicat quaestione publica: hoc e' quod
olim tales torquebantur propter gra-
vitatem huius criminis, et postea talis
si erat convictus: extrajudicialiter seu
arbitrariè puniebantur - postea contra
illos lata fuit poena capitalis, et quidem
ultimi Supplicij s. unic. Cod. de famig. lib.
Et si tunc ipse scriptor, sed in illo qui te-
lem libellum scribi curavit haec poena
afficiebatur - Item exulgator v. inventor,
si cum ipso suppressis, quia censebatur
ipse scire - ultimum dicitur: Quod talis
si excusetur, nisi causa publica agatur,
hoc e' nisi verum crimen publicum
aliter obiciat, quia hoc debuit merito
debito facere, et si per libellum seu
per grassatum - hoc autem intelligitur

Si suum nomen in actibus fidem addat,
tunc tui tenetur actione injuriam
lege quod senatus h. tit. : lebi id ipsum di-
citur - lex unica tui talem de rigore pu-
: nis capitaliter, quamvis nomen ad al-
si delictum in probet, ne per hoc alter-
: uy opinio, seu fama laedatur. - De equi-
tate tui talis mitius punit, et adhuc mi-
: tius ille, qui crimen probat - De proxi-
poena arbitraria invaluit - solet
am pasquillus manu carnificis com-
: buri, et pasquillus solet relegari. Et
in divulgantes puniuntur arbitrarie.
Tui mitius

Titulus simus

De extraordinarijs criminibus

Connexio. Datur in numero primo
et quidem talis : Ejus de criminibus

Ordinarius, ubi certa et determinata
na e' Statuta. ~~Sequitur de criminibus~~
ordinarius pro quibus n'e' determinata
poena statuta, sed t'm arbitraria
relinquitur iudicij arbitrio juxta cir-
stantias - Et in talibus criminibus si
regulare fuit hoc, quod actor se subseri-
bere debuerit in poenam talionis, si
desiderat, ne calumnia ejus maneat
ulta -

2. Hu' dicitur: Quod n't'm iste crimina s: pro
quibus n'e' certa ^{poena} persona statuta. ~~par-~~
-bitrariè seu extraordinariè puniantur
sed m' quandoque illa, pro quibus cer-
ta poena statuta - Hinc injuria m'
potest arbitrariè puniri v.g. ad p'os
causas, quæ amittunt certam poenam p'ce-
nit.

Ingressa. Si licet ratione circumstantia-
rum. Idem est de facto, qui hac via
taliter delicta puniendi censetur esse
expeditior, quam olim fuerit - n de
bet in iudex egredi rationem circum-
stantiarum.

Jam sequens per hoc titulus: aliquos cri-
mina extraordinaria, et plura Titulis
sequentibus sequentur - Primum tale
crimen extraordinarium est, si quis
alienas puellas sollicitetur; hoc est si
quis iudicium alienis uxoris appel-
let seu interpellat, hoc est si quis con-
etur procurare divorcium, quod cum
ipsa sit sponsalia contractum, et ali-
um pro eum procuratum - Et hoc
huius est species, quod huius in consuetudine pro-

Quamvis talis nihil erimeat. Et ratio est
quia istud crimen per solum conatum
transit in suam speciem. Et si quis
alienum fimo perfundat, & aqua, aut
spuriet, aut conguinet. Et 3to Sta
pulum pueri abduco. Et si quis
Evadens velit puellam stuprare. Et si
tale crimen e perfectum, tunc talis puer
per equite seu ultimo supplicio. Si aut
n e perfectum, tunc tui deportatur
ulteriora diu. Comiti corrupto ultimo
supplicium e propositum. hoc e si quis
fuit inspector talis pueri. Et si il solli
citeretur, quod indignitate pueri ultimo
supplicio, quamvis si sequebatur effectus
quia censebatur gravius deliquisse, quia
quasi comes eius fuisse censebatur. Item

Illicitos coetus habere, de quo in Tit. de ex-
legis sequet. Item partem abigere seu
expellere; hae differentiae si n. e. animatus
sed tñ abortus, tunc talis punitur exilio
si am pñs animatus seu abortus, tunc
punitur lege Cornelia de sicarijs. Item
vexare annonam falsis motivis, v. one-
rare falsis flaberis, hoc e. minorem men-
suram habere pro vendendo et mayo-
rem pro emendo et tale vocantur ar-
danarij, propele, pantoale, legilepi-
arij L. annonam C. h. tit. —

Item a crimina extraordinaria in refer-
retur artes exercere in saeculo hoc e.
arte magicā pecuniam ex alieno sub-
ducere aut extrahere. Subducere sig-
nificat, arte magicā pecuniam a se eli-
cere carminibus id e. per magiam.

Recitationis, & quocunque modo magica
& superstitioso - subtrahere, & manu au-
ferre, nisi sine magia, uti sunt Bursi-
copae, Manticularij & in breuibus scribi-
bus in referri possunt cingari - Item
pro sacculo, in quo est numerata et appen-
sa pecunia aurea, miro artificio sap-
ponunt sacculum, in quo non sunt auri
& sunt auri s. Ad hunc auri additur
Non - & debet peni auri auri hoc est
qui pro nummis bonis, falsos seque-
rant, aut scienter

Item inueni-
tur horum, qui in grallis ambulantes
et fenestras alienas perlustrant
ut sciant, quo possint ire furatum - Et
hi magis puniuntur quam fures, et solent
condemnari a iure publico a tempore
et nocte persequantur et relegantur a tem-

Hic dicitur: Quod ad crimine extrinsecum
 mi referas. Scilicet ubi dicitur: hoc est si quis per
 acervum liquidum in alieno agro: vigne
 vo emptori: hoc iudicio, quod si huius
 gram colere profuerit, ut sciat se
 malo letis peritumum, hoc est: liquidan
 dum, insidijs illius, qui talem acervu
 ibi posuit. Et hoc crimen Profidey
 puniunt capite naturali. L. g. h. tit.

Item huc referuntur circulatores,
 hoc est, qui sentes circumferunt,
 qui mi possunt puniri arbitrarie, plus
 minus, prout denique per illos fue
 rit alius nocitum. L. fin. h. tit.

Hic dicitur: Quod inter crimina extrinsecum
 inania mi referas, si quis rempat cho
 mata, hoc est: qui aggeres Nili Egypci

Perforant, quominus aqua cõirecatur,
Et hoc fuit speciale, ex ratione, quia Egyp-
tus fuit provincia opulentissima et fer-
tilissima, et dicebas quasi granarium
populi Romani.

Notandum autem est hic, quod Aegypti ferebat
pluere, aut saltem rarissime, sed tunc
per inundationes aqua pro irrigandis
agris debet capi - Et ideo hoc fuit speciale
aliter statutum - Hoc autem intelligi-

si hoc fuisset intra duodecim cubitum,
hoc est, antequam aqua mihis tempore
inundationis: duodecim cubitum exce-
deret - Hinc si hoc faceret tempore
inundationis, et post duodecim cubitum
tum cessabat poena, quia ista aqua
censebas esse superflua. - Et tales ab in-
stitio puniebantur extraordinarie.

Legi in Aegyptum per nullo h. tif
Postea am iussi sunt conueniri in
lo loco, quo hos aggeres Nili. nuerant,
qui am hujus rei erant confcij, aut con-
sortes, et si id n delegerant, tunc de-
portabantur, sine spe veniae. Et ratio
erat, quia hoc tendebat in grave Rei-
publ. detrimentum. Ratio ratioque
quia quando Nilus n ascendebat ad
12 mum cubitum, tunc certum fuit pro-
sagium futuris famis in Aegyptio
hoc arino — Ad finem diuif: quod hoc
proena utiliter, id e ex mente, in pro-
fit extendi ad eos, qui aggeres maris,
r alius fluminis perforant — si per
hoc publico noceat, quia obtinet eo-
dem ratio

Tibulus izmus

De Sepulchro violato

Connexio: Inter crimina extrinsecus
na mi referuntur crimina violata legum
An, hinc de illis deinde de
Sepulchri nomine venit omnis ille locus
ubi quis sepelitur — ulterioris dicitur: quod
ex hoc crimine teneantur i, quorum
in malo Sepulchrum violatum est — quod
am ex hoc crimine ille, cuius interest
Sepulchrum violatum si esse, ad quem
pertinetque Sepulchrum pertinet — quod
am ex hoc Edicto ad interesse ratione
injuriis — Istud am interesse ^{de} iudicis
ex lucro ejus, qui illud violavit et ex
no, quod inde causatur et si ex temerari-
tate facientis — ulterioris dicitur: quod
si nemo sit, ad quem tale Sepulchrum

Centum ab usque peras Squalidum fa-
miliis, et si non fuissent emortui
quidam, qui nolit agere, quod tunc
Prator edicat, ut quique possit agere,
usque ad 100 aureos — Et si sint plures,
qui velint agere, tunc in agendo pra-
sertur ille, qui iustiorē causam agen-
di habet — Ulpianus dicit: Quod si quis
ad Squalidum habitet, aut si ibi faci-
at aedificium si in Squalidum causa
quod possit contra illum agi ad 200
aureos, quia ista actio in dicitur
esse popularis — Ulpianus dicit quod
haec actio irroget infamiam, et hoc
propter dolum. Hinc cessante dolo
non est locus huic actioni, ut si quis ibi
Squalidum

Causa aliquis faciat — Rursus nec legi
aquilis tunc e' locus. Et ratio e', quia haec
actio deus Domini, Siquelchum am nemini
e' dominus, quia e' res religiosa, go n
datur ob hoc actio legis aquilae — Ulti
mus dicit: quod m' ob hoc delictum pos
sit agi. Interdicto quod vi aut clam, in
casu, ubi Siquelchum vi dicitur. — Ul
terius dicit: quod isti, qui armata ma
nu cadavera spoliant: puniantur
poenaliter. — Item ij, qui cadavera exstern
sunt, & ossa erunt, ne tale facinus
maneat impunitum —

Huc spectat Delictum Adriani, hoc e'
quod Adrianus Imperator statuerit
poenam 10 aureorum in eos, qui

Auctoritate Imperatorum faciunt. Et
hanc poenam in suis Magistratus qui
id fieri passus est - Et hoc procedit nisi
pro hoc esset statuta lex Municipalis,
quia leges Municipales Statutis Im-
peratorum derogare non possunt. Sed
hoc dispositio per consuetudinem est
abrogata. Et hic loco approbat, legatum
abrogavit.

Hic dicitur: Quod hoc crimen non incurrant
malefici, et magici artibus dediti, qui
accidendis manibus consueverunt se-
pulchrum adire, et ossa legere, et mor-
tuos polluere, contrectare, spoliare,
ossis abuti in rem malam, hoc est, quod
hanc poenam non incurrant ij, qui
ossa sepulchrorum exhumant, ut illis
utantur ad magiam.

Quamvis cadaver sub patibulo fuit
Tot Sepulchrum, uti facient fures, ut
resiciant, qui dormiant, qui si - sine
nente prius severitatis poenâ gravior
tore adhuc alias severiores poenâ
illos statuerunt - ut serius dicatur
quod si servus domino negligente de
moliatur Sepulchrum, quod et be
metallis addici - si autem dominus su
trum relegatur relegatione facti
§. 14. Leges de accusat et inzerib

§. 13. hanc legem est falso citata, sed debet
legi l. 2. super qui et a quibus manent
si vero juris, quia si iuris, et dominus
tunc potest arbitrarie puniri

Ad finem Numeri dicitur: quod Iudices
punientes Sepulchrorum violatores

Mulcentur 20 libris auri
Huiusmodi, quod ab his poenis immunes sint
istis qui publicâ Auctoritate enunt
cadavera e' squalitro, v' si heretici v' ex
communicati emanant, et similes v'
n' baptizati — Item in peccato mortali
notorio mortui, quia tales sunt indigni
loco sacro Cap. 12 n' de squalt. ubi d' s' p'
dicit, sed squalentur sepultura' asini
Idem e' si emanant isti, de quibus e' sus
picio, an fuerint mortui v' occisi, et
possit constare de Veritate, tunc mita
li n' luit has poenas, ex ratione, quia
tunc cessat dolus — Ad finem Num
ri dicit Quod si iste sit extradoctus,
et dictas poenas evitet, qui morue
nentum contraxerit v' lapsus, n' con
trahatur mercedem suam

Corporibus reficit, hoc est, quoniam isti
evadant poenas, qui tamen seculum hunc
rare volunt, Te iterum debent offa
tue reponere —

Hic dicitur: Quod Violatoribus seculum
vicini seu similes sint, qui seculum
hunc impediunt, uti sunt Creditores,
qui non admittunt seculum debitorem,
nec contententur — Et tales puniuntur
50 libris auri, si sint solvendo — si
non sint solvendo, tunc debent lucere
in palle, et tales insuper incidunt
in vinum publicum l. 8 h. 1 et possunt
in gravius pro arbitrio puniri — Juris
novo autem tales quasi Violatores exci-
dunt suo credito, et insuper credit
onibus defuncti debitoris debent

Aliter enim tantum, et iniquum. Itaque pars
honorum bonum conficiantur per fideum
Et hanc poenam in licentia isti, qui
moribundi debiles a deo adit, et ja-
sumo v. domesticos ejus molestas, aut
plane res ejus subsignat juxta Authent
cum qui cod. de test. Postea am juxta
Authent de neque cod. de Statutum
fuit, ut per 9 dies heredes defuncti n
molestetur, donec forte delectet mor-
tem defuncti. Sed quamvis hoc
de Jure fuerit Statutum. sed qui-
dem bene ut Statutum putat. de con-
suetudine tamen in observatur. Et
ratio dari potest: quia ista res sapientia
dignum, quia Judex amici defuncti
in per 9 dies. Sed est summi et sunt plane

Pro tunc impendit. Nam quod
tunc post. Quod tunc post. Quod tunc
dictio et loquor preventionis, qui
gibantibus Jura scripta sunt. Iure
am d. Auctor bene statutum
ipse dicit. — Et rationem addit a finis
Tibuli, quod in in Belgio simile
inveniebatur, quod denique
possint facere impedimentum
tenendo debitori, donec forte de se
tentandis asseverentur.

Cogit.

Tibulus istius

De Concussione

Concussio: Inter crimina extraneis
nam in e Concussio, hinc de illa

Concussio e terror injectus per
v. alienas rei extorquendis causis

Et talis extorcer debet septuagene ex-
tor tam, et preterea potest per Presi-
dem arbitrarie puniri, et hujus-
modi puni possunt varia exempla
legi sequi, qui e in officio publico
constitutus, publicetur aliquo in ali-
quo ex odio privato, et forte ante
suum officium contracto. Item si
Metator se in foveam destinet
hos iudicet pro n militibus. Item
si se quis fingat a Magistratu ha-
bere mandatum exigendi aliquod
vg. aliquam compositionem facien-
dam, et talis debet redire extor-
tum, et preterea potest puniri ar-
bitrarie, et quandoque plane pu-
nietur in quadruplum, uti in l. i. Cod.
de vi publica.

ad l. Juliam repetundarum ubi dicitur:
quod si quis nolit administrare iustitiam, nisi pro pecunia quoniam in causa
in crimen Repetundarum, quod aliter
vocatur crimen Barabariae & concu-
sionis, et quod debeat dare poenitentiam
hic dicitur: Quod crimen concussionis
quandoque et quibusdam casibus ha-
beatur pro crimine publico iuxta
l. 2. h. tit. ubi dicitur: Quod si quis mi-
netur alteri, quod illeem falso velit
accusare de aliquo delicto crimina-
li, nisi ei pecuniam dederit, ne ac-
cuset, et talis potest sumi ex vi
publica — Talis casus mihi est in leg.
in Cod. de syneretis lib. 10 ubi di-
citur: quod si quis majorem poenitentiam

Ab aliquo exigat, quam iusta reparti-
tio ferat. Et talis prima vice de iure
hensus punitur duplo - et a vice de iure
hensus potest puniri capite. Et hoc
iure communis - Iuxta Constituti-
onem Josephinam talis Abus. 29. B.
36 privatur cingulo, et ad omnia alia
officia redditus inhabilis, et proterea
potest puniri arbitrariè.

Titulus iustus

De Abigeis

Connexio: Inter delicta extraordinaria
non ponitur Abigeatus, hinc de illo -
Abigei dicuntur ab abigendo. Definiuntur
abigeatus ^{us} proprie sumptus: quod sit is,
qui ex paguis pecora abigib. seu abdu-
cit: sive sint armenta sive iumenta,
sive grex totus. Et hic in linea ista pro

Armata legendum armenta. Per ar-
menta intelliguntur majora anima-
lia et quidem si laxè loquamur, om-
nia acti v.g. sunt, equi boves muli, &c.
alia si strictè loquamur, armenta
jumentis differunt, quia armenta ab
arando dicuntur, dicuntur ista animalia
quod arant seu humeris laborant, ut
sunt boves, bubalide &c. jumenta au-
tem a iungendo dicta, dicuntur illa, quod
dorso laborant, uti sunt equi, muli, &c.
mi est. per gregem autem intelliguntur
animalia minora, uti v.g. sunt fies,
capre, oves &c. — Hinc legatis arma-
tis grex non debetur, quia grex constituitur
in aliam speciem jumenta tri debet
sentire ex ratione quia armenta &

In menta in materia legatorum con
funduntur. In materia amissionum
per armenta si intelliguntur fumenta, nec
missim, ne id gravius eveniat, servitu
tem lebenti et - ulterius ita quod
abigci seu abactores puniantur ut fures,
ut am. Lucas abactor seu abigens, debuit
certum Numen abegisse scilicet oves
capras, si minus id, porcos & s. fide
hoc faciat semel fide plures, equum u
num, bovem unum. ulterius dicitur
an quis sit habendus pro fure & pro abi
geo, quod hoc ex loco, ex studio & arte
abigendi dignoscatur: v. g. si de pascuis
bovem abducit, tunc habendus est pro
abiges - si am. de stabulo & ab am.
tunc habendus est pro fure: unde ap.

Quod solus Numenius ad hoc non sufficit,
sed in considerandis est longae abactio-
nis

2. Hic dicitur: Quod abigeatus non sit referen-
dus ad criminis publica. Nihilominus
in hoc crimen graviter puniendus, et quidem
gladio, saltem in casu, ubi armatus
scit. Aut ubi talis solitus est furari
aut in in casu, ubi est frequentia huius
criminis. Et ratio huius dari potest,
quia frequentia augeat poenam. Extra
hoc casum autem talis solet ad genus publi-
cum temporarium condemnari. Respe-
ctus. In honestioribus autem hac poena
temperatur; Sed tales tamen solent relegi-
ni aut in a suo officio removeri, in quibus
erant constituti. Urbanus dicitur

Quod illa, qui in ~~la~~ ~~pajum~~, ~~sub~~ ~~in~~ ~~de~~ ~~sta~~ -
bulo ~~pajum~~ abigit, quod mitius seu le-
vius sit puniendus - sed Obicitur Lex tri-
dicul: quod sit plenius puniendus, go n
mitius & Textum esse mendosum, sed
pro plenius legendum e' lenius seu
levius, seu mitius, quod ex tota legis or-
tione desumit - Et ratio e', quia gravius
debet puniri iste, qui majorem ha-
bet furandi copiam, hoc e' ubi q' si n' po-
teat ita insigilari, uti sit in pajum,
Seu sit in stabulo - Ad finem dicitur
quod pro Reegibatoribus abigendum
haec sit poena statuta, quod ad io an-
sios extra Italiam relegentur. l. 3 in
fine, et ratio e', quia si n' essent Reegiba-
tores, in m' essent tot furones.

Tibulus iustus
De Provocatione

Connexio: Praevaricatio mi e crimen ex
ordinarium, hinc de illa

i. Provanicatio dēgnis, quod sit Collegio
cusatoris cum Reo, ut absolvatur. Non
varicatores dicunt isti, qui causam
versarijs suis donant, cum Reo colluden-
tes, proditi causa sua. L. 212 de Verbor.
signif. hoc ē iste dñus provocator, qui
cum Reo colludit, ut Reus absolvatur,
veras suas probationes celando, et
ejus falsas exceptiones amittendo.

Hic dicitur: Quod hoc crimen si sepe judicatur
quandocumque sit publicum, quamvis
privatum l. 3 h. t. b. - publicum tunc

Quis: Quando accusatur cum Res publica
reus ratione criminis publici. Et talis
huius eandem poenam, quam Lucres ac-
cusatus si de tali crimine fuisset convic-
tus. Pen. h. l. Et ratio est quia talis peccat
contra publicum; hinc in talis, Secuta
condemnatione fit infamia. Priva-
tum dicitur tunc, quando quis suum cri-
mine privato provocat, et in quan-
doque Advocatus pro Accusatori assis-
tenz provocat, hoc est, quando se patitur
pecunia corrumpi, ut si ex fide servi-
at, v. si ubique parti serviat, v. uni
subscribendo, et alteri non subscribendo. Et
tunc in talis Accusator potest puniri
arbitrarie iuxta Legem Provinc. P. r. l. o
lis Advocatus equite puniatur.

Ultimū dicitur: Quod Accusator de p^{re}sum-
ptione convictus ē: propter aliam p^{re}sum-
tionem: in p^{re}sumptis sic, quod amplius ad
= accusandum ex lege. si admittat, quia ei
si credis, ex regula: Quia qui semel ma-
lus, semper malus in eodem genere mali.

Ad finem dicitur: Quod si Accusatus delat-
torem seu Advocatum corrupat, quod
habeat pro convicto; Supposito, quod erit
men si sit Strictē Capitalē si am efficit
Strictē capitalē, tunc si habetur, quia
tunc metu mortis censetur fecisse, et
quia lex unamquamque viam habet
inestam redimendi sanguinis humani.

Titulus ibi

De Recusatoribus.

Connexio: Inter privata delicta

in e delictum Receptatorum, hinc
de illis - v. Eginus de furiis, sequit
de Receptatoribus communis

Receptor dicitur is, qui maleficum re-
ceptat seu occultat, sive id faciat in
suo, sive alieno, idem est si praesentem cau-
sam se occultandi - Et hoc hominem

genus pessimum esse dicitur; ex ratione,
quia si non essent Receptatores, tunc Deus
non posset diu latere - Hinc in equali
in eos est poena statuta, quae in ipsos Re-
ptos, quia sunt in pari culpa et causa.

Hinc latronem occultans punitur sicut
latro - Quod autem ipsi latrones puni-

ant haec est boni publici - Ex regula:
Receptus. ^{publicae} interest de re pub. malis hominibus
Margariti

Hinc graviter peccat, si quis latro non
accepta pecunia, v. parte surreptorum
dimitteret, et cum iudicio manifestaret.

Mitigat in hoc poena in tali receptato
qui propinquum occultat. Hinc talis
non sunt puniendi morte, sed tamen differre
bonorum. Et quidem in omnibus v. par-
te pro qualitate personae v. delicti v. ma-
do occultationis. Et ratio est quia talis
consensu minus peccare, quia consensu
quasi sanguinem suum redimere.
Hinc pietas cognati, sanguinis exalta-
tionem praestat, ac si se ipsos redimerent.

Tibullus iustus

De suribus balnearijs

Commodus est, si quis non inveniatur

relictis, in e. crimen furum balneario-
rum; hinc de illis. — Eginus de alijs
furibus, jam sequis de furibus balnea-
rijs. —

1
Fures balnearij dicuntur isti, qui furant
vestes eorum, qui lavandi causa balneo
intraeunt. Et ratio est, quia facile est
vestes eorum regere. Audi enim eos
non possunt insequi. Pueris graviter
in illos poena est statuta, cum facili-
orem copiam habeant furandi, sicut
siqua dictum est de abigeis, quod de-
mita abigeis gravius debeat puniri
iste, qui facilitatem habet copiam fu-
randi, go et illi. —

Hic dicitur: Quod hoc in furibus noc-
turnis obtineat; hoc in quo in graviter

Tales sint puniendi, quia si possent tan-
facile regredi, sicut diurni - si debet bona
puna cogredi quae publicum tempora-
rium, in regula: hoc est: si non veniant ar-
mati - si autem veniant armati, et si sint
honestiores, tunc relegantur, alij autem
condemnantur ad metallum. Si met-
allum percu perierint - si autem percusserint
tunc possunt in ultimo supplicio
fici, quia consentunt committere vim
publicam. l. fin. h. h. lib. i. §. i. §. i. §. i.

Titulus ixv

De Effractoribus et Exili-
-toribus

Connexio: Inter crimina extraordinaria
nunc in crimen effractorum et effra-
ctorum. Hinc de illis - Effra-

ksiaznica@kc-cieszyn.pl